LA FONTAINE

FABULE

JEAN DE LA FONTAINE

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

JEAN DE LA FONTAINE

FABULE

Traducere și note de
AUREL TITA

Prefață de
VALENTIN LIPATTI

PREFAȚĂ

„La Fontaine a fost, sub Ludovic al XIV-lea, cel din urmă și cel mai mare poet al veacului al XVI-lea“

Sainte-Beuve

În *Jurnalul* său *personal* din 1695, cel mai intim prieten al lui La Fontaine, Maucroix, scria despre amicul său, mort în primăvara acelui an, că fusese un suflet sincer și candid, care nu se prefăcuse și nu mințise niciodată. Bunul, cinstitul Maucroix nu făcea desigur un panegiric de circumstanță. Numai că afirmația sa deschidea drum interpretării simpliste, devenită tradițională, a unui La Fontaine *exclusiv* spontan, naiv, copilăros. Imaginea sufletească a poetului clasic ne apare azi cu mult mai complicată. La Fontaine e divers și contradictoriu ca și animalele pe care le-a însuflețit; e multiplu ca și natura pe care a proslăvit-o.

Ce te izbește mai întîi la el este contrastul puternic dintre aparența fizică și esența sa intelectuală. Contemporanii au subliniat adesea înfățișarea greoaie și plicticoasă a fabulistului, om dublu prin excelență. Abatele d'Olivet notează: „După fizionomie, nu i-ai fi ghicit niciodată talentul. Un surîs de prostănac, un aer greoi, privirea mai totdeauna stinsă, nici o ținută. Rareori începea o conversație și, de obicei, era atît de distrat, încît habar n-avea de ce vorbeau ceilalți...“ La Bruyère, care-l cunoscuse în castelul familiei Condé, subliniază aceleași trăsături exterioare: „Un om grosolan, greoi, stupid; nu știe nici să vorbească nici să povestească ce-a văzut“. Saint-Simon, celebrul memorialist, îl caracterizează în același sens, dar cu mai multă decență: „La Fontaine, care-i atît de cunoscut prin fabulele și povestirile sale, e totuși[1] foarte greoi în conversație“. În fine, Louis Racine[1] relatează că surorile sale, care îl văzuseră adesea în copilărie pe La Fontaine

[1] Fiul marelui poet clasic Jean Racine.

poftit la masă de Jean Racine, își aminteau de el ca de un om murdar și plicticos...

Iată deci cum cel mai spiritual și mai fermecător poet al vremii apare generației sale ca un necioplit, lipsit de gust și de discernămînt. Să fi fost oare masca lui La Fontaine atît de impenetrabilă, încît să nu i se poată ghici adevăratul chip? Desigur că nu. Aceiași contemporani surprind uneori trezirea din somnolența aproape cronică, intuiesc vioiciunea sub placiditate, duhul scînteietor sub vorbirea molcomă. Tot abatele d'Olivet mărturisește calitățile declarate ale poetului, ori de cîte ori acesta, aflîndu-se într-un grup restrîns de prieteni, lua parte la o discuție care-l interesa: „...Atunci se înflăcăra de-a binelea, îi scînteiau ochii, era La Fontaine în persoană și nu o fantomă care-i luase doar chipul". Alt contemporan atestă aceleași manifestări: „Nu mai era un visător, ci un om care vorbea mult și vorbea bine... Plăcerile mesei el le sporea prin veselia și vorbele sale de duh..."

Sub aspectul exteriorizării sale, La Fontaine ne apare cu însușirile caracteristice timidului, visător, absent și interiorizat ca toți timizii, solicitat doar de anumite subiecte și necomunicîndu-se decît în cerc intim.

Care sînt însă datele fundamentale ale acestei personalități atît de învăluite? La Fontaine e mai întîi un spirit reflexiv, adumbrit adesea de melancolie și bîntuit de mari neliniști. Pe plan religios, viața lui e viața unui libertin[1] încadrată între două momente de criză: la 20 de ani, Jean de La Fontaine e seminarist la Saint-Magloire și se simte chemat de sacerdoțiu. Din fericire „vocația" nu ține decît un an. Urmează cincizeci de ani de ateism, de epicureism, de raționalism. Apoi, cu doi ani înainte de moarte, în 1693, convertirea la catolicism a bătrînului poet vlăguit de inspirație și înfricoșat de apropierea inevitabilă a morții.

La Fontaine e apoi un instabil, în sensul cel mai concret al cuvîntului, un om plămădit, ca și călătorii veacului, din imaginație și putere de observație, din gust de aventură și de cunoaștere într-o vreme în care burghezia gonea spre prosperitate. Băiatul cel mai mare al lui Charles de La Fontaine, respectabilul magistrat de la Château-Thierry, nu se poate resemna să-și irosească viața judecînd delicte de vînătoare și de pescuit. Demonul fanteziei și al instabilității îl împinge spre Paris, spre poezie, spre saloanele vremii. Tocîndu-și nepăsător averea, desfăcînd cu grabă o căsătorie factice, La Fontaine își petrece 38 de ani din

[1] Adept al ideilor raționaliste și al materialismului antic reprezentat de Epicur și de Lucrețiu. Libertinii sau liber-cugetătorii erau adeseori atei, fiind dușmani neîmpăcați ai dogmelor și ai clerului catolic.

cei 74 de viață, ca protejat al unor mecenați totdeauna binevoitori[1]. Fondul lui galic și burghez îl face să guste, ca un rabelaisian întîrziat, plăcerile mesei și ale trupului, cu încîntarea libertinului desăvîrșit. Somnul și visarea în sînul naturii sînt pentru poet un permanent prilej de desfătare. La Fontaine e un bucolic autentic, ca și Virgiliu:

„Ce vrajă negrăită e-n taina sihăstriei!
Meleaguri dragi, putea-voi, vrodată, lîngă voi,
să uit, în tihna umbrei, al lumii tărăboi?"[2]

Dar La Fontaine e mai ales un entuziast, adesea un generos, pradă tuturor iluziilor. Bunătatea lui La Fontaine nu reiese doar din mărturiile contemporanilor; cititorul modern o simte în dragostea lui pentru toți năpăstuiții, fie că sînt animale mici și fricoase sau oameni obidiți. Rousseau și Lamartine l-au definit ca pe un cinic lipsit de ideal și egoist prin excelență. Cine oare în veacul clasic a fost mai bun prieten decît La Fontaine și cine a vorbit mai sincer despre prietenie? Fidelitatea față de Foucquet, primul său protector căzut în disgrație, i-a dăunat toată viața fabulistului neprimit la Versailles, persecutat de Colbert și ignorat de rege.

Sinceritatea, bunătatea, spontaneitatea lui La Fontaine rămîn însă ascunse, de cele mai multe ori, atunci cînd nu află calea majoră a poeziei. În acest sens, Antoine Adam[3] avea dreptate să se ferească de afirmația lui Maucroix și să constate și la poetul nostru o enormă doză de prudență, de conformism, de adulație chiar. Poet stipendiat într-o epocă eminamente protecționistă, trăind într-o lume în care înfloresc arbitrarul și tirania, La Fontaine nu luptă cu morile de vînt ca Don Quijote. Dimpotrivă. Dar libertatea și sinceritatea sa, camuflate în afară, strălucesc în inima lui de burghez luminat. Conformist în lume, La Fontaine are toate îndrăznelile în artă. Revanșa față de piramida socială care-l apasă e „libertatea secretă a spiritului"[4] său. Și, după cum spune Taine, „dintre toți eroii săi, el e cel mai amuzant și mai bine mascat"[5]. „Parazitul" delăsător și „adormit" a dobîndit o superioritate uriașă față de toate spiritele „strălucite" ce-l înconjoară: e puterea sa de observație, suprema

[1] A fost ocrotit, rînd pe rînd, de vestitul ministru de Finanțe Nicolas Foucquet (1657—1661), de ducesa de Bouillon (1663—1664), de ducesa d'Orléans (1664—1672), de doamna de La Sablière (1672—1693), de soții d'Hervart (1693—1695).

[2] *Fabule*, XI, 4.

[3] În recenta sa *Histoire de la littérature française au XVII-e siècle*, Paris, Domat, 1954, t. IV, pp. 7—8.

[4] A. Adam, *op. cit.*, p. 46.

[5] Taine, *La Fontaine et ses fables*, Paris, Hachette, s.d., p. 49.

lui luciditate şi ironie în contemplarea vieţii, a oamenilor şi lucrurilor. E facultatea de a transpune artistic rosturile adînci pe care le smulge realităţii.

Dar La Fontaine nu a fost numai un intuitiv, un artist empiric. Mintea sa ageră s-a complăcut în frecventarea autorilor antici şi moderni; conştiinţa sa artistică a fost a unui liber-cugetător şi a unui umanist. Platon şi Plutarh, Virgiliu, Horaţiu şi Ovidiu, Ariosto şi Boccaccio, Marot şi Rabelais, vechii povestitori francezi din Evul Mediu, sînt maeştrii şi scriitorii săi favoriţi. Ideologiceşte, La Fontaine e un epicureu, un partizan al concepţiilor lui Gassendi[1] un critic al cartezianismului. În salonul doamnei de La Sablière, din strada Saint-Honoré, se întîlnesc liber-cugetători ca Bernier sau La Fare, savanţi ca Roberval şi Cassini, scriitori ca Perrault şi Tallemant des Réaux... La Fontaine participă la disputele filozofice şi ştiinţifice şi dobîndeşte noi puncte de vedere. Respinge teoria lui Descartes cu privire la automatismul animalelor, susţine existenţa unui suflet material subtil ca şi lumina, combate erorile şi prejudecăţile care întunecă de cele mai multe ori bunul simţ comun, se încrede în progresul ştiinţelor pozitive.

Personalitatea artistică a lui La Fontaine s-a format încetul cu-ncetul. La patruzeci de ani, poetul nu depăşise faza dibuirilor: o imitaţie după Terenţiu, *Eunucul* (1654), epistole şi madrigale de circumstanţă, fragmente din poemul *Visul de la Vaux* (1659) şi cam atît. De altfel, productivitatea lui La Fontaine e mică. Sub aspectul cantitativ, creaţia sa, cuprinsă în 5 volume, se întinde pe 50 de ani, adică, în medie, un volum la zece ani! La Fontaine scrie puţin, dar bine. Niciodată verva nu-l împinge la superficialitate. Cu o răbdare rareori întîlnită la un leneş ca el, La Fontaine revine, corectează, reface, şlefuieşte, reduce, simplifică, adînceşte... Variantele versurilor sale vădesc o muncă uriaşă; naturaleţea stilului e, în fond, obţinută printr-un efort permanent de cizelare. Şi acest efort e dovada limpede a înaltei lui exigenţe artistice. Operei sale mai mult decît oricărei alteia i se potriveşte parcă învăţătura din fabula *Şarpele şi Pila.* Nici criticii invidioşi şi nici timpul nu-i pot ştirbi nimic din frumuseţe, căci:

„Povestea vă ţinteşte pe voi, netoţi, netoate,
ce ştiţi că de nimic nu sînteţi buni,
dar vreţi să daţi cu colţii-n toţi şi toate.

---

[1] Celebru reprezentant al materialismului epicurian, Gassendi (1592—1655), ale cărui idei se opun adesea cartezianismului — filozofia lui Descartes — poate fi considerat ca părintele liber-cugetătorilor francezi din secolul al XVII-lea.

Vă zvîrcoliţi în van, sărmani nebuni!
Cu toată ura voastră, n-o să v-atingeţi ţelul,
căci opera măiastră mai tare-i ca oţelul."[1]

Astfel prinde a se constitui chipul scriitorului, în jurul lui 1660, o dată cu începutul domniei personale a lui Ludovic al XIV-lea şi cu afirmarea idealului clasic. La Fontaine e, în aparenţă, un poet de circumstanţă, un monden greoi, un „*honnête homme*" care nu prea se simte la largul său în parcurile rigide desenate de Le Nôtre[2] şi nici printre canoanele pedante ale esteticii de curte. El e aproape de Marot, de Rabelais şi de Virgiliu, iubeşte natura neciuntită şi animalele mici şi mari, e lucid şi ironic, visător şi naiv, îndrăzneţ... cu măsură, îndrăgostit de femei şi mai ales de Înalta Doamnă, Poezia.

Mai înainte de a fi fost autorul *Fabulelor*, La Fontaine îşi mărturisise o latură a geniului său în *Poveştile* din 1665. Le vor urma de altfel noi şi noi culegeri în 1668, 1671, 1674, 1685. La Fontaine nu a renunţat să scrie poveşti licenţioase, cu tot scandalul pe care acestea îl iscau la Curte şi în saloane, pînă cînd, convertindu-se cu doi ani înainte de a muri, s-a lepădat de partea aceasta „ruşinoasă" a operei sale. Nu e locul aici să ne ocupăm pe larg de *Poveşti*. Ce trebuie relevat în primul rînd e faptul că, în plin clasicism, într-o societate în care ierarhia şi regulile de politeţe erau atotputernice, La Fontaine se întoarce spre nuvelistica Evului Mediu şi Renaşterii, transpunînd poveştile piparate şi ireverenţioase culese în *fabliaux*-urile franţuzeşti, în Rabelais, în Ariosto, în Boccaccio sau în Aretino. Caracterul licenţios şi anticlerical al *Poveştilor* îl aşază pe autorul lor printre poeţii libertini, la periferia aşa-zisei „bune societăţi". Satira lui La Fontaine nu e însă rodul unei experienţe directe, personale, ci e mai curînd un împrumut de la vechii nuvelişti. Păţaniile bărbaţilor înşelaţi şi ale femeilor stricate, poveştile deochiate cu călugăriţe păcătoase şi clerici ipocriţi fac parte din recuzita tematică a lumii lui Boccaccio. De altfel, influenţa *Decameronului* e vizibilă la tot pasul. La Fontaine nu ajunge să fie însă atît de uman şi de autentic ca modelul său italian; el povesteşte doar cu vervă şi maliţiozitate întîmplări de demult. Versul sprinţar, vocabularul adeseori arhaizant, imprimă o notă vetustă *Poveştilor*, împiedicîndu-l parcă pe viitorul fabulist să-şi dezvolte întreaga lui fantezie şi putere de evocare.

[1] *Fabule*, V, 16.
[2] Vestit arhitect peisagist (1613—1700) care a desenat parcurile de la Versailles, Vaux, Chantilly ş. a., potrivit normelor esteticii clasice.

Prima culegere de *Fabule* (cărţile I — a VI-a), închinată Delfinului[1], a apărut în primăvara anului 1668, sub titlul: *Fables choisies et mises en vers par M. de La Fontaine*[2] cu gravuri de Chauveau şi avînd ca editori pe librarii Thierry şi Barbin. O a doua ediţie datează tot din 1668, o a treia din 1669, ceea ce dovedeşte succesul imediat de care s-a bucurat cartea. A doua culegere de *Fabule* (cărţile a VII-a — a XI-a) apare în 1678—1679. Ediţia avea 4 volume dintre care primele două cuprindeau fabulele din 1668, iar ultimele două conţineau fabulele noi şi erau dedicate doamnei de Montespan, favorita regelui, şi, într-o oarecare măsură, protectoarea lui La Fontaine. Ultima culegere de *Fabule* (cartea a XII-a), închinată la modul ultraelogios nepotului lui Ludovic al XIV-lea, ducele de Bourgogne, apare în 1694, cu un an înainte de moartea poetului. În total 12 cărţi pe care le prezintă ediţia de faţă, prima versiune romînească integrală a *Fabulelor*.

Sub aspectul tematic, *Fabulele* nu sînt o operă originală. În marea majoritate a cazurilor, La Fontaine îşi ia subiectele din fabuliştii mai vechi sau mai noi. Izvoarele sale sînt numeroase şi felurite. Grecii (Esop, Babrios), latinii (Fedru, Avienus, Horaţiu, Virgiliu), italienii (Lorenzo Valla), mai apoi fabula indiană, în culegerea din 1678 (Bidpay e tradus în franţuzeşte prin 1644), la care se adaugă fabulele evului mediu francez, *Romanul Vulpii*, Marot, Bonaventure Despériers, Rabelais... La Fontaine va fi avut la îndemînă culegerile de fabule antice şi moderne traduse şi adaptate în secolul al XVI-lea şi la începutul secolului al XVII-lea.

Cine parcurge cele douăsprezece cărţi de fabule poate constata cu uşurinţă o evoluţie a tonului şi a intenţiilor lui La Fontaine. Primele şase cărţi din 1668 se ţin foarte aproape de original: fabulele sînt scurte, adesea copilăreşti, uneori stîngace. Zece ani mai tîrziu, în 1678, regăsim un alt La Fontaine, maturizat, în deplină posesie a mijloacelor sale artistice şi cu mult mai original. Tabloul vieţii de curte, satira politică, socială, morală, meditaţia lirică, sentimentul naturii dezvăluie geniul complex al poetului. În fine, cartea a XII-a, publicată tardiv, în 1694, mărturiseşte declinul talentului lui La Fontaine: majoritatea fabulelor sînt stricate de tonul adulator sau galant.

Dacă autorul *Poveştilor* se complăcea în naraţiunea mai mult sau mai puţin gratuită, fabulistul e axat pe alte coordonate. Universul său e infinit mai bogat, mai variat, mai adînc.

[1] Prinţul moştenitor.
[2] *Fabule alese şi versificate de Dl. de La Fontaine.*

Fabulele sînt oglinda geniului divers al lui La Fontaine şi, implicit, oglinda societăţii feudale, dezvăluindu-ne natura intimă a poetului şi totodată viziunea sa despre lume. Din *Fabule* înţelegem ce-l deosebeşte pe La Fontaine de pedanţii şi scriitorii oficiali ai vremii, în ce măsură el e un spirit galic şi popular, pierdut într-o lume ierarhizată şi solemnă ca cea de la curte sau din saloanele marii aristrocraţii. Taine a lăsat în acest sens o pagină de o mare putere evocatoare: „Predicatorii, filozofii, poeţii s-au adunat în cor pentru a cînta frumuseţea impunătoare a moravurilor oneste şi literatura e un tropar solemn acompaniat de orga eclesiastică. Bossuet e dirijor, iar spectatorii privesc cu respect augusta desfăşurare de mantii violete, de pălării cu pene, de rochii aurii care se rînduiesc sub ochii regelui. Într-un colţ stă un om care cască sau rîde. Predica aceasta îl plictiseşte; lui nu-i plac ceremoniile, găseşte că alinierea e prea dreaptă şi orga prea sforăitoare. Lasă în strană cartea Sf. Augustin care i s-a înmînat şi scoate pe furiş din buzunar un Rabelais, le face semn vecinilor, lui Chaulieu şi marelui stareţ şi şopăie cu ei vreun caraghiozlîc. Riscă să fie prevenit şi admonestat cu glas tare; aşa se va şi întîmpla; dar, pînă una, alta, se amuză ca un şcolar care trage chiulul. Vă puteţi închipui că în atare circumstanţe un povestitor nu face fraze lungi şi nici nu caută cuvinte pompoase. Adoptă tocmai tonul opus celui oficial. Plictisit de regulile impuse, se descotoroseşte de manierele de la Curte, devine vulgar, întrebuinţează vorbele ţăranilor şi muncitorilor, expresiile îndrăzneţe, învechite, conversaţia grosolană care scoboară lucrurile frumoase la nivelul mîinilor murdare. Aduce cu sine cumetre, ţărani care se tîrguiesc, dogari care vorbesc pe şleau... Poveştile sale seamănă cu groteştii lui Téniers printre perucile de la Versailles."[1]

Dar atitudinea fabulistului e mai mult decît o simplă ştrengărie, cum o presupune Taine. Spiritul său critic are rădăcini ce se înfig adînc în însuşi pămîntul Franţei. Ca şi Molière, La Fontaine e legat nemijlocit de acel „tiers-état" al burghezilor, meseriaşilor şi ţăranilor. Subt peruca bogată, discipolul lui Esop şi al lui Virgiliu se simte mai francez decît oricare academician al Regelui-Soare; sub jaboul de dantelă al favoritului doamnei de La Sablière, bate inima caldă a strănepotului lui Pierre de La Fontaine, postăvar din Champagne. E deci aproape firesc ca *Fabulele* să însumeze o viziune satirică, antifeudală, anticlericală şi adesea antiburgheză, o viziune proprie unui scriitor

[1] Taine, *op. cit.*, pp. 43—44.

Prima culegere de *Fabule* (cărţile I — a VI-a), închinată Delfinului[1], a apărut în primăvara anului 1668, sub titlul: *Fables choisies et mises en vers par M. de La Fontaine*[2] cu gravuri de Chauveau şi avînd ca editori pe librarii Thierry şi Barbin. O a doua ediţie datează tot din 1668, o a treia din 1669, ceea ce dovedeşte succesul imediat de care s-a bucurat cartea. A doua culegere de *Fabule* (cărţile a VII-a — a XI-a) apare în 1678—1679. Ediţia avea 4 volume dintre care primele două cuprindeau fabulele din 1668, iar ultimele două conţineau fabulele noi şi erau dedicate doamnei de Montespan, favorita regelui, şi, într-o oarecare măsură, protectoarea lui La Fontaine. Ultima culegere de *Fabule* (cartea a XII-a), închinată la modul ultraelogios nepotului lui Ludovic al XIV-lea, ducele de Bourgogne, apare în 1694, cu un an înainte de moartea poetului. În total 12 cărţi pe care le prezintă ediţia de faţă, prima versiune romînească integrală a *Fabulelor*.

Sub aspectul tematic, *Fabulele* nu sînt o operă originală. În marea majoritate a cazurilor, La Fontaine îşi ia subiectele din fabuliştii mai vechi sau mai noi. Izvoarele sale sînt numeroase şi felurite. Grecii (Esop, Babrios), latinii (Fedru, Avienus, Horaţiu, Virgiliu), italienii (Lorenzo Valla), mai apoi fabula indiană, în culegerea din 1678 (Bidpay e tradus în franţuzeşte prin 1644), la care se adaugă fabulele evului mediu francez, *Romanul Vulpii*, Marot, Bonaventure Despériers, Rabelais... La Fontaine va fi avut la îndemînă culegerile de fabule antice şi moderne traduse şi adaptate în secolul al XVI-lea şi la începutul secolului al XVII-lea.

Cine parcurge cele douăsprezece cărţi de fabule poate constata cu uşurinţă o evoluţie a tonului şi a intenţiilor lui La Fontaine. Primele şase cărţi din 1668 se ţin foarte aproape de original: fabulele sînt scurte, adesea copilăreşti, uneori stîngace. Zece ani mai tîrziu, în 1678, regăsim un alt La Fontaine, maturizat, în deplină posesie a mijloacelor sale artistice şi cu mult mai original. Tabloul vieţii de curte, satira politică, socială, morală, meditaţia lirică, sentimentul naturii dezvăluie geniul complex al poetului. În fine, cartea a XII-a, publicată tardiv, în 1694, mărturiseşte declinul talentului lui La Fontaine: majoritatea fabulelor sînt stricate de tonul adulator sau galant.

Dacă autorul *Poveştilor* se complăcea în naraţiunea mai mult sau mai puţin gratuită, fabulistul e axat pe alte coordonate. Universul său e infinit mai bogat, mai variat, mai adînc.

---

[1] Prinţul moştenitor.
[2] *Fabule alese şi versificate de Dl. de La Fontaine.*

Fabulele sînt oglinda geniului divers al lui La Fontaine și, implicit, oglinda societății feudale, dezvăluindu-ne natura intimă a poetului și totodată viziunea sa despre lume. Din *Fabule* înțelegem ce-l deosebește pe La Fontaine de pedanții și scriitorii oficiali ai vremii, în ce măsură el e un spirit galic și popular, pierdut într-o lume ierarhizată și solemnă ca cea de la curte sau din saloanele marii aristocrații. Taine a lăsat în acest sens o pagină de o mare putere evocatoare: „Predicatorii, filozofii, poeții s-au adunat în cor pentru a cînta frumusețea impunătoare a moravurilor oneste și literatura e un tropar solemn acompaniat de orga eclesiastică. Bossuet e dirijor, iar spectatorii privesc cu respect augusta desfășurare de mantii violete, de pălării cu pene, de rochii aurii care se rînduiesc sub ochii regelui. Într-un colț stă un om care cască sau rîde. Predica aceasta îl plictisește; lui nu-i plac ceremoniile, găsește că alinierea e prea dreaptă și orga prea sforăitoare. Lasă în strană cartea Sf. Augustin care i s-a înmînat și scoate pe furiș din buzunar un Rabelais, le face semn vecinilor, lui Chaulieu și marelui stareț și șopăie cu ei vreun caraghiozlîc. Riscă să fie prevenit și admonestat cu glas tare; așa se va și întîmpla; dar, pînă una, alta, se amuză ca un școlar care trage chiulul. Vă puteți închipui că în atare circumstanțe un povestitor nu face fraze lungi și nici nu caută cuvinte pompoase. Adoptă tocmai tonul opus celui oficial. Plictisit de regulile impuse, se descotorosește de manierele de la Curte, devine vulgar, întrebuințează vorbele țăranilor și muncitorilor, expresiile îndrăznețe, învechite, conversația grosolană care scoboară lucrurile frumoase la nivelul mîinilor murdare. Aduce cu sine cumetre, țărani care se tîrguiesc, dogari care vorbesc pe șleau... Poveștile sale seamănă cu groteștii lui Téniers printre perucile de la Versailles."[1]

Dar atitudinea fabulistului e mai mult decît o simplă ștrengărie, cum o presupune Taine. Spiritul său critic are rădăcini ce se înfig adînc în însuși pămîntul Franței. Ca și Molière, La Fontaine e legat nemijlocit de acel „tiers-état" al burghezilor, meseriașilor și țăranilor. Subt peruca bogată, discipolul lui Esop și al lui Virgiliu se simte mai francez decît oricare academician al Regelui-Soare; sub jaboul de dantelă al favoritului doamnei de La Sablière, bate inima caldă a strănepotului lui Pierre de La Fontaine, postăvar din Champagne. E deci aproape firesc ca *Fabulele* să însumeze o viziune satirică, antifeudală, anticlericală și adesea antiburgheză, o viziune proprie unui scriitor

[1] Taine, *op. cit.*, pp. 43—44.

deopotrivă legată de popor şi de tradiţia umanismului Renaşterii.

Fabulele, mai ales cele din cărţile a VII-a — a XI-a, oglindesc nemijlocit realităţi ale societăţii franceze din a doua jumătate a secolului. Realităţi ce merg de la aluzia satirică la evenimente politice contemporane şi pînă la critica claselor sociale şi a instituţiilor regimului feudal. Rînd pe rînd, monarhul şi curtenii săi, nobilimea de la Versailles şi cea din provincie, marchizii groteşti şi gentilomii dispreţuitori, preoţii, călugării, negustorii, bancherii, judecătorii, medicii, ţăranii se perindă pe dinaintea cititorului, surprinşi de fabulist în atitudinile cele mai caracteristice, cu mentalitatea, gesturile şi vorbirea specifică fiecărei clase sau profesiuni. Leul, ursul, lupul, cîinele, vulpea, cerbul, pisica, broasca, barza sau şobolanul lui La Fontaine depăşesc cadrele vechii tipologii animale din Evul Mediu sau din Antichitate. Ei devin personaje cu o semnificaţie istorică şi socială precisă, sînt *tipuri* ale societăţii feudale franceze, trăiesc, gîndesc şi acţionează ca oamenii secolului al XVII-lea, cu ideile şi gusturile acelei umanităţi. Ochiul ironic al fabulistului surprinde deşertăciunea celor mari, egoismul burghezilor, truda celor mici, pseudovalorile morale, caducitatea sentimentelor superficiale, goliciunea ideilor prăfuite...

S-au scris foarte multe despre morala *Fabulelor*. Rousseau şi Lamartine au văzut în epopeea animală a lui La Fontaine o şcoală de cinism şi de egoism; alţii au căutat cu lupa bunele intenţii sau l-au declarat pe fabulist un poet al fanteziei „gratuite"... Morala lui La Fontaine e o morală prudentă. Burghezul conformist din 1670 — care nu e încă burghezul Revoluţiei din 1789 — e conştient de legile grele ale unei lumi în care cei mici sînt inexorabil striviţi de cei mari. Pe planul acţiunii practice, învăţătura lui La Fontaine nu are nimic revoluţionar, ci duce, de cele mai multe ori, la resemnare, la tăcerea prudentă:

„... *Ce s-ar cădea să faci?*
Să critici de departe sau, dacă nu, să taci!"[1]

În consecinţele ei imediate şi declarate, morala lui La Fontaine e o morală de *supus*, e morala unui cetăţean paşnic din regatul atotputernicului Rege-Soare.

Şi totuşi conformistul, prudentul La Fontaine nu e un egoist înrăit. Dragostea de viaţă, de voluptate e luminată de accente stoice, care trădează un eroism moral,

[1] *Fabule*, X, 1.

o sensibilitate îndeobşte puţin cunoscută. „Morala lui La Fontaine — scrie Antoine Adam[1] — ca şi cea a lui Gassendi, cere virtuţi înalte, luciditate, curaj şi acel fel de abnegaţie care-ţi interzice să tremuri în faţa destrămării finale. *Moartea şi Moşneagul*, unde percepi un ecou din Montaigne, ajunge la o meditaţie de mare nobleţă. Şi acest curaj nu e insensibilitate.

Şi tot Antoine Adam remarcă, pe bună dreptate, înrudirea spirituală a fabulistului cu romanticii, prin acea pornire, uneori declarată, spre aventură şi nebunii generoase. La Fontaine „admiră faptul că un om îndrăgostit poate să-şi dea foc casei numai ca să aibă prilejul de a lua în braţe pe femeia iubită".[2] Preţuirea riscului, a acţiunilor temerare, a aventurierilor care reuşesc, mai trădează la Jean de La Fontaine şi prezenţa unei energii caracteristice pentru o vreme în care burghezia lua cu asalt poziţiile economice ale vechii orînduiri şi căuta să rivalizeze, socialmente, cu aristocraţia. Desigur că, diversă şi contradictorie, morala lui La Fontaine nu e pentru copii. Indignarea lui Rousseau din *Émile* e, în acest sens, perfect justificată. La Fontaine n-a scris de altfel pentru copii, ci pentru oamenii maturi, foarte maturi.

Întregul univers poetic al fabulistului stă sub semnul firescului şi al familiarului: oamenii, animalele, zeii, natura... Într-o vreme în care totul se reducea la plăcerile vieţii de salon, La Fontaine redescoperă peisajul natural, dă viaţă şi suflet animalelor, îi domesticeşte pe zei.

S-ar putea spune multe despre acest sentiment al naturii, pe care puţini artişti ai veacului clasic l-au avut. Alături de Théophile de Viau şi de Saint-Amant[3], La Fontaine e singurul poet din secolul al XVII-lea care simte natura ca un fior autentic, personal, şi nu ca o reminiscenţă livrescă a Antichităţii. Cu aproape o sută de ani înainte de Rousseau, La Fontaine se îmbată de mireasma păşunilor, de răcoarea pădurilor, de limpezimea apelor... Fabulele îşi găsesc în natura vie, simţită ca atare, cadrul lor necesar. Trăirea peisajului e atît de intensă încît redarea lui e totdeauna sintetică, într-un „raccourci" de o mare vibraţie. La Fontaine ştie ca nici un alt contemporan să sugereze un decor într-un vers şi jumătate...

[1] *Op. cit.*, p. 65.
[2] *Op. cit.*, p. 66.
[3] Poeţi libertini şi realişti din prima jumătate a veacului al XVII-lea.

O dragoste şi mai mare îl leagă pe poet de animale. Refuzînd să vadă în ele o natură pur mecanică, combătîndu-l pe Descartes, La Fontaine a cerut, cum spunea Taine, „un suflet pentru şobolani şi iepuri“[1]. Atitudinea lui faţă de eroii cu patru labe ai fabulelor nu e cea a naturalistului. Cîtă deosebire între descrierea rece, impersonală, a unui Buffon şi participarea înduioşată şi malițioasă a fabulistului! Fiorul acesta de simpatie şi de umor nu-l vom mai regăsi decît în minunatele *Histoires naturelles* ale lui Jules Renard.

Aceeaşi asimilare intimă se petrece şi cu zeii. La Fontaine e singurul scriitor clasic care a izbutit să anuleze rigiditatea şi grandilocvenţa personajelor divine, integrînd mitologicul în viziunea sa familiară. Introduşi cu forţa într-o lume creştină, în vremea în care miraculosul creştin era prohibit — zeii păgîni apăreau mai totdeauna ca exteriori conţinutului propriu-zis al operei, fiinţe de paradă, retorice şi adeseori ridicule. „A existat atunci un fel de jargon grec şi latin, aşa cum existau peruci; Apollo şi muzele au fost întrebuinţaţi ca hemistihul şi cezura... A existat un dicţionar mitologic asemenea unui cod de bună creştere, şi bieţii zei antici au cunoscut cumplita umilire de a servi de zorzoane şi paravan.“[2] La Fontaine îi umanizează şi pe ei. În mijlocul naturii şi al animalelor, Jupiter a devenit un bunic cam copilăros şi iertător. Vrăjitorul de la Château-Thierry i-a insuflat ceea ce-i lipsea în toate poemele „sublime“: viaţa.

Arta lui La Fontaine e uriaşă. Înzestrat cu o genială intuire a esenţialului, el ştie să redea caracterele în acţiune, să individualizeze, găsind tot ce e tipic şi descoperind elemente noi în personalitatea eroului fabulei, să descrie cu repeziciune, să dialogheze veridic şi sugestiv, să meargă drept la ţintă, fără lungimi şi digresiuni. Nenumărate sînt paralelele posibile între fabula-model, la Esop sau la Fedru, şi „imitaţia“ clasicului francez. Peste tot, superioritatea lui La Fontaine e zdrobitoare. Omul acesta, despre care s-a spus că era „înţelept ca Montaigne şi sensibil ca Mozart“, îşi alege vorbele din toate meseriile şi din timpurile cele mai vechi, disloca topica tradiţională, rupe versul alexandrin şi-l mlădiază, făureşte ritmuri noi şi o vibraţie internă nouă, ştie să fie cînd liric, cînd elocvent, cînd trist, cînd răutăcios, îmbină visul cu satira cea mai crudă, meditaţia personală cu dialogul cel mai obiectiv.

[1] Taine, op. cit., p. 165.
[2] Taine, op. cit, pp. 218—219.

În el se regăsesc toate tonurile, toate planurile, toate luminile şi umbrele, un univers de senzaţii şi de gînduri. În fabula sa, tot atît de departe de sentenţiozitatea aridă a anticilor ca şi de lungimile nesemnificative ale Evului Mediu, pulsează viaţa totdeauna adevărată, năvalnică şi discretă, multiplă şi unică, aşa cum într-un strop de rouă se răsfrînge imensitatea cerului.

VALENTIN LIPATTI

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Pentru traducerea de față s-a folosit ca text de bază Oeuvres complètes de Jean de La Fontaine, avec des notes... par M.C.A. Walckenaër... Paris, Firmin-Didot, MDCCCLXXVIII. *Pentru redactarea notelor s-au folosit, pe lîngă volumul mai susmenționat, edițiile îngrijite de Henri Regnier (col.* Les grands écrivains de la France, *Hachette, Paris, 1883—1893), Pilon și René Groos (col. Pléiade, N.R.F., Paris, 1932) și Pierre Clarac* (Association pour la diffusion de la pensée française, *Paris, 1946).*

În ce privește notele am considerat mai potrivit a le da în josul paginii; am renunțat, astfel, la un corp separat de comentarii cuprinzînd un bogat material informativ, interesant, fără îndoială, dar nu absolut necesar unei înțelegeri depline a implicațiilor textului.

Volumul de Fabule *cuprinde douăsprezece cărți, grupate în cinci părți, după cum urmează:*

Partea I: *Precuvîntare, Viața lui Esop Frigianul, Închinare Măriei sale Principelui moștenitor și cărțile I — a III-a.*

Partea a II-a: *cărțile a IV — a VI-a.*

Aceste două părți au fost publicate pentru prima dată în 1668.

Partea a III-a: *Înștiințare, Daamnei de Montespan, cărțile a VII-a și a VIII-a. Partea a III-a a fost publicată în 1678.*

Partea a IV-a: *cărțile a IX-a — a XI-a. Partea a IV-a a apărut în 1679.*

Partea a V-a: *cartea a XII-a. Partea a V-a a apărut în 1694.*

Pentru a ușura cercetarea cărților de Fabule *publicăm un dublu sumar:*

1) Indexul alfabetic al fabulelor în versiunea romînească, titlul original urmînd în paranteză.

2) Cuprinsul propriu-zis respectînd cronologia fabulelor, pe cărți.

PARTEA ÎNTÎI

PRECUVÎNTARE

Îngăduința cu care au fost primite unele dintre fabulele mele[1] mă îndreptățește să nădăjduiesc același hatîr și pentru culegerea de față. Cu toate acestea, unul dintre maeștrii barei noastre[2], n-a fost de părere să le pun în versuri, socotind că podoaba lor de căpetenie stă în a nu avea nici o podoabă și că, de altfel, canoanele poeziei, unite cu strictețea limbii noastre, mi-ar pune stavilă în multe locuri și ar izgoni, din toate povestirile acestea, scurtimea, pe care o putem numi, foarte potrivit, sufletul povestirii, întrucît fără ea povestirea este nevoită, vrînd-nevrînd, să lîncezească. Părerea aceasta n-ar putea să pornească decît de la un bărbat înzestrat cu un gust fără greș; i-aș cere numai să fie ceva mai îngăduitor, încredințîndu-l că Grațiile lacedemoniene nu sînt chiar într-atît de potrivnice Muzelor franceze, încît să nu le aducem uneori la bună înțelegere.

La urma urmelor, am purces la treaba asta urmînd pilda scriitorilor moderni, nu a celor vechi, care nu este atît de însemnată pentru mine. În toate timpurile și la toate popoarele care se îndeletnicesc cu poezia, Parnasul a socotit lucrul acesta ca un drept exclusiv al lui. Abia apăruseră

---

[1] Este vorba, probabil, de fabulele răspîndite în ms., întrucît nu se cunosc fabule de La Fontaine tipărite înainte de apariția primei culegeri, în 1668.

[2] Celebrul avocat Patru (1604—1681) care, cu prilejul primirii lui la Academia Franceză, a rostit un cuvînt de mulțumire atît de frumos, încît discursul de recepție s-a transformat în tradiție, păstrată pînă azi.

fabulele atribuite lui Esop[1], şi Socrate[2] a şi găsit cu cale să le îmbrace în hlamida Muzelor. Mărturia pe care ne-o aduce Platon[3], în privinţa aceasta, este atît de plăcută, încît nu mă pot opri să nu fac din ea una dintre podoabele acestei precuvîntări. Platon spune că Socrate fusese osîndit cu pedeapsa cea mai mare, dar executarea sentinţei a fost amînată din pricina unei serbări[4]. Cebes[5] s-a dus la dînsul să-l vadă, în ziua morţii. Socrate i-a spus că zeii îi dăduseră de veste în mai multe rînduri, pe cînd dormea, că, mai înainte de-a muri, avea să se îndeletnicească şi cu muzica. La început nu pricepuse tîlcul visului, căci, de vreme ce muzica nu-l face pe om mai bun, ce rost avea s-o mai îmbrăţişeze? O fi fost, pasămite, vreo taină la mijloc, cu atît mai mult cu cît zeii îi dădeau necontenit aceleaşi imbolduri. Îndemnul acesta îi mai venise şi cu prilejul uneia dintre serbările acelea. Şi astfel, tot chibzuind la lucrurile pe care le puteau cere zeii de la dînsul, îşi dăduse seama că muzica şi poezia erau atît de strîns legate, încît se prea putea să fi fost vorba de poezie. Nu există poezie bună fără armonie; dar nici poezie bună fără plăsmuire, iar Socrate nu ştia să spună decît adevărul. În cele din urmă, găsise un mijloc: să aleagă nişte fabule, care să cuprindă un sîmbure de adevăr, aşa cum sînt fabulele lui Esop. Socrate a folosit, aşadar, pentru versificarea lor, ultimele clipe ale vieţii sale.

Socrate nu este singurul care a socotit că poezia şi fabulele sînt surori. Fedru[6] a mărturisit că împărtăşea şi el părerea aceasta şi din măiestria operei lui putem să ne facem o idee despre opera regelui filozofilor. După Fedru, Avienus[7] a scris şi el despre acelaşi lucru. În sfîrşit, scriitorii moderni

---

[1] Fabulele lui Esop, vestitul fabulist grec, erau cunoscute de multă vreme, căci se răspîndiseră oral.

[2] Celebru filozof grec, născut la Alopece, în Atica (468 î.e.n.), mort la Atena (400 î.e.n.). Duşman al sofiştilor şi dascăl al lui Platon, a fost condamnat să bea cucută, acuzat fiind că răspîndeşte învăţături potrivnice religiei şi statului.

[3] Filozof grec, născut la Egina (429 î.e.n.), mort la Atena (347 î.e.n.); lucrarea la care se face aici aluzie este Phedon.

[4] Procesiunea solemnă pe care o făceau atenienii, în fiecare an, la Delos, în semn de mulţumire adusă lui Apollo, şi în timpul căreia nu era îngăduită executarea nici unui osîndit.

[5] Filozof grec (născut la Teba în sec. al IV-lea î.e.n.); discipol al lui Socrate.

[6] Fabulist latin, libert al lui Augustus; (30 î. e.n. — 44).

[7] Poet şi geograf latin din sec. al IV-lea.

le-au călcat şi ei pe urme. Avem pilde nu numai de la scriitorii străini, dar şi de la ai noştri. Este drept că în vremea întîilor noştri străduitori, graiul ne era atît de deosebit de ce e astăzi, încît se cade să nu-i socotim decît ca străini. Toate astea nu m-au abătut însă de la hotărîrea mea, ba, dimpotrivă, m-am măgulit cu nădejdea că dacă nu voi păşi cu succes pe drumul acesta, mi se va recunoaşte cel puţin meritul de a-l fi deschis.

Se poate întîmpla ca truda mea să încolţească în sufletul altora năzuinţa de-a o duce mai departe. Nici nu încape vorbă că ar putea, cumva, secătui aceste izvoare: rămîn încă de ticluit în versuri mult mai multe fabule decît am ticluit eu. Le-am ales într-adevăr pe cele mai bune, adică pe acelea care mi s-au părut ca atare; dar pe lîngă faptul că s-ar putea să mă fi înşelat în alegerea mea, nu va fi anevoie de dat o altă ticluire chiar şi acelora pe care le-am ales eu. Şi dacă ticluirea aceasta va fi mai puţin lungă, va fi, fără îndoială, mai bine primită. Orice s-ar întîmpla, tot îmi vor rămîne îndatoraţi: fie că îndrăzneala mea a fost norocoasă şi nu s-a îndepărtat prea mult de drumul pe care trebuia să-l urmez, fie că doar le-am dat altora ghes să facă mai bine.

Cred că am justificat îndeajuns ţelul pe care mi l-am propus; iar în ce priveşte chipul în care l-am dus la împlinire, rămîne să judece publicul. Cititorul nu va găsi aici nici eleganţa, nici scurtimea extremă care-l fac pe Fedru vrednic de dat pildă: sînt calităţi mai presus de mine. Cum, în privinţa aceasta, îmi era cu neputinţă să-l imit, am chibzuit că trebuie, în schimb, să fac lucrarea mai veselă decît a făcut-o el. Departe de mine gîndul de a-l învinui că a scris aşa cum a scris: limba latină nici nu cerea mai mult, iar dacă vrem să privim mai cu luare aminte, vom recunoaşte în scriitorul acesta adevăratul geniu al lui Terenţiu. Aceşti scriitori mari au ajuns la o minunată simplitate. Eu, care n-am ajuns, ca dînşii, la desăvîrşirile graiului, nu pot să ridic simplitatea atît de sus. A trebuit aşadar să mă achit şi eu cu altceva, ceea ce am făcut cu atît mai mare cutezanţă, cu cît Quintilian[1] spune că povestirile

[1] Vestit retor latin, din sec. I.

trebuie să fie cît mai vesele. Nu e vorba, aici, să aduc şi eu un temei: e de ajuns că lucrul acesta l-a spus Quintilian. Am socotit, totuşi, că fabulele acestea fiind ştiute de toată lumea, n-aş face mare lucru, dacă nu le-aş înnoi prin unele ticluiri care să sporească interesul pentru ele. E tocmai ce se cere astăzi: vrem noutatea şi veselia. Prin veselie nu înţeleg ceea ce stîrneşte rîsul, ci un anumit farmec, o înfăţişare plăcută pe care am putea-o da subiectelor de tot felul, chiar şi celor mai serioase.

Dar nu atît prin forma pe care am dat-o acestei lucrări se cade să-i măsurăm valoarea, cît prin folosul şi prin conţinutul ei. Căci oare este ceva vrednic de recomandat în plăsmuirile minţii omeneşti care să nu se întîlnească în fabulă? E ceva atît de dumnezeiesc, încît mai mulţi oameni de seamă din antichitate au atribuit lui Socrate cea mai mare parte dintre fabulele acestea, alegîndu-li-l ca părinte pe muritorul cel mai apropiat de tainele zeilor. Nu ştiu cum oamenii n-au coborît fabulele acestea de-a dreptul din cer[1], hărăzindu-le un zeu călăuzitor, aşa cum au făcut cu poezia şi cu elocinţa. Ce spun eu nu e chiar fără temei, întrucît, dacă-mi este îngăduit să amestec tot ce-avem noi mai sfînt printre rătăcirile păgînătăţii, vedem că Adevărul le-a grăit oamenilor prin parabole. Şi oare parabola e altceva decît o fabulă, adică o pildă plăsmuită, care se strecoară cu atît mai multă uşurinţă şi cu atît mai puternic efect, cu cît este mai obştească şi mai familiară?

Cine nu ne-ar propune ca modele decît pe fruntaşii înţelepciunii ne-ar da un prilej de scuză; dar acest prilej nu mai există, cînd nişte albine şi nişte furnici sînt chiar ele în stare de ce ni se cere nouă.

Pentru aceste temeiuri, Platon, izgonindu-l pe Homer din republica lui[2], i-a hărăzit lui Esop un loc atît de însemnat. El le urează copiilor să sugă fabulele acestea o dată cu laptele şi le spune doicilor să-i pună să le înveţe, căci

---

1 Filostrat, scriitor grec (175—249), scrie totuşi că Mercur a dăruit lui Esop arta fabulelor.

2 Cf. *Republica*, c. III. De fapt, Platon nu-l numeşte, nici pe Homer, nici pe Esop, dar se referă la ei, scriind, de pildă, despre un „poet şi creator de fabule, mai auster şi mai puţin original dar mai folositor".

deprinderea cu înțelepciunea și cu virtutea nu e niciodată prea timpurie. În loc să ne vedem siliți a ne îndrepta apucăturile, mai bine ne-am trudi să le dăm deprinderi bune la vîrsta cînd nu deosebesc încă binele de rău. Dar ce metodă i-ar putea ajuta mai cu folos decît fabulele acestea? Spuneți-i unui copil că Cressus, pornind împotriva parților, a pătruns în țara lor fără să se preocupe cum are să mai iasă din ea și că nechibzuința asta l-a dus la pieire, și pe el și pe oastea lui, oricît s-a străduit să se retragă. Spuneți-i aceluiași copil că Vulpea și Țapul s-au coborît în adîncul unui puț, ca să-și potolească setea; că Vulpea a ieșit din puț, slujindu-se de coarnele fîrtatului ei ca de o scară, și că, dimpotrivă, Țapul[1] a rămas în puț, pentru că nu avusese un pic de prevedere și că, prin urmare, în tot ce facem trebuie să ne gîndim și la sfîrșit. Întreb care din aceste două pilde îl va mișca mai mult pe acel copil: nu se va opri la cea din urmă, ca fiind mai potrivită decît cea dintîi și mai puțin disproporționată cu mintea lui necoaptă? Nu trebuie să pretextați că gîndurile copiilor sînt și așa destul de copilărești, fără să le mai sporim cu alte snoave. Snoavele acestea nu sînt copilărești decît pe dinafară, căci în adîncul lor au un tîlc foarte serios. Și cum, prin definiția punctului, a liniei, a suprafeței și prin alte principii cu care sîntem deprinși, ajungem la cunoștințe care ne îngăduie, în sfîrșit, să măsurăm cerul și pămîntul, tot astfel, prin raționamentele și prin învățăturile pe care le putem scoate din aceste fabule, ne formăm judecata și moravurile și ajungem în stare de lucruri mari.

Ele nu sînt numai morale, ci ne mai dau și alte cunoștințe. Însușirile dobitoacelor și firile lor deosebite capătă grai în fabule; prin urmare și însușirile și firile noastre, de vreme ce, noi, oamenii, sîntem ca un rezumat a tot ce este bun și rău în făpturile fără judecată. Cînd Prometeu a voit să făurească omul, a luat însușirea cea mai de seamă din fiecare jivină și din elemente atît de felurite a alcătuit seminția omenească, înjghebînd acea operă care se cheamă Lumea Mică[2]. În felul acesta, fabulele alcătuiesc un tablou,

[1] Cf. *Fabule*, III, 5.

[2] Sau *Microcosm*: așa era numit omul, considerat ca o sinteză a minunilor lumii mari, *Macrocosmul*.

în care se găseşte zugrăvit fiecare dintre noi. Ceea ce ne înfăţişează ele arată celor înaintaţi în vîrstă temeinicia cunoştinţelor căpătate din experienţă, iar pe copii îi învaţă ce trebuie să ştie. Cum copiii sînt de curînd veniţi pe lume, ei nu-i cunosc vieţuitoarele şi nu se cunosc nici pe ei. Trebuie să-i scoatem din neştiinţa lor cît mai degrabă cu putinţă, făcîndu-i să ştie ce este un leu, ce este o vulpe şi aşa mai încolo şi de ce este asemuit omul, uneori, cu vulpea şi cu leul. Iată rostul fabulelor: primele cunoştinţe despre lucrurile acestea, din fabule le capătă copiii.

Am şi depăşit lungimea obişnuită a precuvîntărilor şi, cu toate acestea, încă n-am arătat orînduirea lucrării mele.

Fabula este alcătuită din două părţi, dintre care una poate fi numită trupul şi alta sufletul ei. Trupul este fabula; sufletul, învăţătura ei. Aristotel nu îngăduia în fabule decît animalele, înlăturînd oamenii şi plantele. Canonul acesta nu ţine atît de trebuinţă, cît de o modă, întrucît nici Esop, nici Fedru şi nici unul dintre fabulişti nu l-a respectat; în schimb lucrurile stau altfel cu morala, la care nu renunţă nimeni. Dacă mi s-a întîmplat s-o las, totuşi, la o parte, am lăsat-o numai acolo unde n-am putut s-o aşez armonios şi de unde o deduce cititorul cu uşurinţă. În Franţa sînt preţuite numai lucrurile care plac: acesta este canonul de căpetenie şi, ca să zic aşa, singurul. M-am gîndit că nu e crimă să treci peste vechile datini, cînd nu te poţi folosi de ele fără să le dăunezi. Pe vremea lui Esop, fabula era povestită simplu, iar morala era despărţită de fabulă şi totdeauna pusă după ea. A venit apoi Fedru, care n-a păstrat orînduirea aceasta: el a înfrumuseţat povestirea şi a mutat uneori morala de la sfîrşit la început. Cînd ar trebui să-i găsesc un loc, nu m-aş abate de la regula aceasta decît ca să respect alta, care nu e mai puţin însemnată. Ne-o dă Horaţiu. Poetul acesta nu vrea ca un scriitor să se înverşuneze în faţa unui subiect ce-i depăşeşte puterea talentului. După cum spune dînsul, un om care vrea să reuşească nu ajunge niciodată pînă acolo, ci părăseşte lucrurile din care îşi dă bine seama că n-ar putea să scoată ceva bun:

... Et quae
Desperat tractata nitescere posse, relinquit[1]

Aşa am făcut şi eu cu morală cîtorva fabule, morală de la care nu mă puteam aştepta la nici un succes.

Nu mai rămîne decît să vorbesc despre viaţa lui Esop. Mai că nu văd pe nimeni care să nu socotească plină de scorniri „Viaţa lui Esop" pe care ne-a lăsat-o Planudiu[2]. Ne închipuim că biograful acesta a vrut să-i dea eroului său o fire şi nişte păţanii potrivite cu fabulele lui. La început mi s-a părut că aşa ar fi, într-adevăr, dar am găsit, în cele din urmă, un slab temei în critica aceasta, care se bizuie, în parte, pe ce se petrece între Xantus şi Esop. Prea găsim multe naivităţi. Şi care este oare înţeleptul căruia nu i se întîmplă asemenea lucruri? Viaţa lui Socrate n-a fost în întregime pilduitoare. Ceea ce mă întăreşte în credinţa mea e faptul că firea pe care i-o dă Planudiu lui Esop este aidoma cu cea pe care i-a dat-o Plutarc[3] în lucrarea sa *Banchetul celor şapte înţelepţi*, adică firea unui om iscusit, căruia nu-i scapă nimic. Mi se va spune că şi *Banchetul celor şapte înţelepţi* e tot o plăsmuire. E lesne să te îndoieşti de orice: în ce mă priveşte, nu văd de ce Plutarc ar fi ţinut să înşele posteritatea, prin tratatul acela, el, care dă dovadă că spune adevărul în toate lucrările celelalte, arătîndu-l pe fiecare cu firea lui. Dacă ar fi aşa, aş minţi şi eu punînd temei pe spusele altora. Voi fi oare mai puţin crezut dacă mă opresc la părerea mea? Ce pot eu să fac e să înjghebez o ţesătură din ipotezele mele, pe care o voi intitula: *Viaţa lui Esop*. Oricît de verosimilă aş face-o, tot nu va fi o chezăşie şi, dintre două plăsmuiri, cetitorul o va putea oricînd alege, mai degrabă pe-a lui Planudiu decît pe-a mea.

---

1 „... *Şi cel Nu speră să poată trata în chip strălucit lasă la o parte* (Horaţiu, *Ars poetica*, vv. 149—150).

2 Planudes Maximus, călugăr din Constantinopol, (trăind în sec. al XIV-lea); are meritul de a fi adunat fabulele lui Esop şi de a fi scris biografia fabulistului, e drept o biografie fantezistă, dar foarte răspîndită, în ciuda inexactităţii ei.

3 Istoric şi moralist grec, născut la Cheroneea în jurul anului 45, mort către 125, în acelaşi loc. E cunoscut mai ales prin lucrarea sa *Vieţile paralele ale oamenilor iluştri*.

VIAŢA LUI ESOP FRIGIANUL

Nu ştim nimic sigur cu privire la naşterea lui Homer şi a lui Esop. Abia de cunoaştem unele întîmplări din viaţa lor. E de mirare, dat fiind că istoria nu dă uitării nici lucrurile mai puţin plăcute şi mai puţin trebuitoare. Pentru atîţi nimicitori de popoare, pentru atîţi domni nevrednici s-au găsit oameni care ne-au lăsat ştiri pînă şi despre cele mai mărunte lucruri din viaţa lor şi iată că nu cunoaştem ce este mai de seamă din viaţa lui Esop şi a lui Homer, adică din viaţa a două personalităţi care s-au făcut vrednice, mai mult decît oricine, de preţuirea veacurilor următoare. Căci Homer nu este numai părintele zeilor, ci şi al poeţilor de valoare. Cît despre Esop, mi se pare că s-ar fi cuvenit să fie aşezat în rîndurile înţelepţilor cu care s-a lăudat atîta Grecia, el care propovăduia adevărata înţelepciune, răspîndind-o cu mai multă măiestrie decît cei care-o înfăţişează sub chip de definiţii şi de reguli. S-a ticluit, e adevărat, şi povestirea vieţii acestor doi oameni mari, dar mai toţi învăţaţii o socotesc plăsmuită, mai cu seamă pe cea scrisă de Planudiu. În ce mă priveşte, n-am voit să împărtăşesc această critică. Cum Planudiu a trăit într-un secol în care amintirea întîmplărilor din viaţa lui Esop nu se stinsese, pesemne, am socotit că dînsul ştia tot ce ne-a lăsat din spusele înaintaşilor. Avînd credinţa aceasta, l-am urmat şi eu, fără să las la o parte din ce-a spus despre Esop decît ce mi s-a

părut prea copilăresc sau ce se depărta, oarecum, de canoanele bunei-cuviințe.

Esop era de felul lui din Frigia[1] și anume dintr-un tîrg cu numele Amorium[2]. S-a născut cam pe vremea celei de-a cin'zeci și șaptea olimpiade, la vreo două sute de ani după zidirea Romei.

N-am putea spune dacă a avut temei să-i mulțumească firii sau să se plîngă de ea, căci firea, înzestrîndu-l cu o minte minunată, l-a adus pe lume atît de pocit și de hîd la chip, încît cu greu semăna a făptură omenească, și l-a vitregit aproape cu desăvîrșire de folosirea graiului.

Cu ponoasele acestea, chiar dacă n-ar fi avut de la început o stare de rob, tot rob ar fi ajuns pînă la urmă. Altminteri, sufletul lui s-a păstrat veșnic liber și neatîrnat de toanele averii.

Primul său stăpîn l-a trimis la cîmp să are pămîntul, fie că nu-l socotea în stare de altceva, fie că voia să înlăture din fața ochilor o mutră atît de nesuferită.

Iată că într-o zi, un țăran i-a dat niște smochine stăpînului său, care se dusese să-și vadă conacul. Lui i se părură frumoase și le puse cu grijă deoparte, poruncind chelarului, un anume Agathopus, să i le aducă după ce va face baie. Întîmplarea a făcut ca Esop să aibă ceva treabă prin casă. Cum îl văzu că intră, Agathopus folosi prilejul și mîncă smochinele cu alții de teapa lui. Aruncă apoi în spinarea lui Esop ticăloșenia, socotind că n-are să se poată desvinovăți niciodată, gîngav cum era și atît de nătîng. Pedepsele pe care le aplicau robilor cei din vechime erau grozav de crude și vinovăția asta merita o pedeapsă grea. Sărmanul Esop se aruncă la picioarele stăpînului său și, străduindu-se să se facă înțeles cît putu mai bine, ceru doar hatîrul să i se întîrzie pedeapsa cu cîteva clipe. Făcîndu-i-se hatîrul acesta, se duse după niște apă călduță, pe care o bău în fața stăpînului său: apoi, vîrîndu-și degetele pe gît, vărsă apa goală. După ce se dezvinovăți în felul acesta, ceru, prin semne, să fie obligați și ceilalți să facă la fel. Se minunară cu toții. Nici

---

[1] Vechi ținut din Asia Mică.

[2] Localitate din Frigia, la vest de Sangarius. După alții, Esop s-ar fi născut la Cotyaeum, tot în Frigia.

unuia nu-i venea să creadă că născocirea asta putuse încolți în mintea lui Esop. Agathopus și tovarășii lui nu arătară pe față nici o mirare. Băură și ei apa, cum băuse frigianul, și își vîrîră degetele în gură, însă nu prea adînc. Dar apa își făcu pe dată efectul, dînd în vileag smochinele, încă rumene și nemistuite bine. În felul acesta, Esop a ieșit basma curată, iar pîrîtorii lui au fost pedepsiți cu vîrf și îndesat și pentru lăcomia și pentru răutatea lor.

A doua zi, după plecarea stăpînului său de acasă, cînd Esop se găsea la munca lui obișnuită, cîțiva drumeți rătăciți (unii spun că ar fi fost niște preoți ai Dianei[1]) îl rugară, în numele lui Jupiter Găzduitorul[2] să le arate drumul care ducea la oraș. Esop îi sili, mai întîi, să se odihnească la umbră; apoi, după ce le dădu cîte ceva de-ale gurii, ținu să le fie călăuză și nu-i părăsi pînă nu-i scoase la drumul cel bun. Drumeții își înălțară mîinile spre cer, rugîndu-l pe Jupiter să nu lase fără răsplată fapta lui milostivă.

Cum se despărți de ei, Esop, copleșit de oboseală și căldură, se culcă. Prin somn, se făcea că Soarta stătea în picioare, dinaintea lui, și-i dezlega limba, dăruindu-l în felul acesta cu arta[3] pe care putem spune că el a născocit-o.

Bucurîndu-se de întîmplarea aceasta, Esop sări ca ars, și, trezindu-se de-a binelea, spuse:

— Ce-o mai fi și asta? Mi s-a dezlegat graiul. Pot să rostesc cum trebuie „o greblă“, „un plug“ și tot ce vreau.

Minunea cu recăpătarea graiului fu pricina schimbării stăpînului. Cum un anume Zenas, care se găsea în casă în calitate de econom și care avea în seama lui pe robi, îl bătuse pe unul rău de tot pentru un lucru de nimic, Esop n-a mai putut răbda să nu sară cu gura pe el și să-l amenințe că purtarea lui va fi dată în vileag.

Ca să i-o ia înainte și să se răzbune pe el, Zenas dădu fuga să-i spună stăpînului că se petrecuse o minune în casa lui, frigianul recăpătîndu-și graiul; dar că împielițatul nu se slujea de el decît ca să-și blesteme și să-și ponegrească stăpînul. Acesta îi dădu crezare, ba merse chiar atît de de-

[1] Fiica lui Jupiter, zeița pădurilor și a vînătorilor.
[2] Părintele și căpetenia zeilor, stăpînul cerului și al pămîntului, în mitologia romană.
[3] Este vorba de arta fabulei.

parte, încît i-l dărui pe Esop, cu libertatea de a face cu el ce va pofti.

În timp ce Zenas se afla pe cîmp, se pomeni la el cu un neguţător, care-l întrebă dacă nu vrea să-i dea, pe bani, o vită de povară.

— De vite nu pot să mă ating, îi spuse Zenas. Dar, dacă vrei, am să-ţi vînd un rob.

Văzîndu-l pe Esop, negustorul zise:

— Îmi propui să cumpăr arătarea asta, ca să-ţi baţi joc de mine, nu-i aşa? O să creadă lumea că este un burduf!

Şi, fără multă vorbă, negustorul îşi luă rămas bun, supărat, dar şi înveselit de păţania asta.

Esop îl chemă îndărăt şi-i zise:

— Cumpără-mă fără frică! Nu-ţi voi fi o povară de prisos. Dacă ai cumva odrasle rele, care ţipă, mutra mea o să le închidă gura la iuţeală. În loc să-i ameninţi cu bau-bau-l, îi vei ameninţa cu mine...

Tonul acesta glumeţ îi plăcu negustorului. Îl cumpără pe Esop cu trei oboli[1] şi spuse, rîzînd:

— Slavă zeilor! N-oi fi cumpărat într-adevăr mare scofală, dar nici n-am dat parale multe.

Printre alte mărfuri, negustorul acesta se îndeletnicea şi cu tîrgul de robi. Aşa încît, plecînd la Efes[2], ca să vîndă robii pe care-i avea, împărţi oamenilor cele trebuitoare pentru dichisul călătoriei, după îndeletnicirea şi după puterile lor. Esop îi rugă să ţină seama de statura lui şi de faptul că era nou venit între dînşii şi trebuia luat cu binişorul.

— N-ai să duci nimic, dacă nu vrei, îi răspunseră fîrtaţii lui.

Dar Esop, mîndru, ţinu să i se dea şi lui o sarcină, ca şi celorlalţi. L-au lăsat să-şi aleagă singur. Esop alese coşul cu pîine, adică greutatea cea mai mare. Toţi credeau că a făcut-o din prostie. Dar chiar de la masa de prînz, robii mîncînd o parte din pîine, Esop fu uşurat de greutate. Seara la fel şi tot aşa a doua zi, încît după două zile mergea cu coşul gol. Toţi i-au admirat bunul-simţ şi judecata.

[1] Cea mai mică monedă, la greci, cu valoarea unei şesimi de drahmă.
[2] Vechi oraş din Ionia, pe coasta Mării Egee, renumit pentru templu închinat Dianei, templu socotit printre cele şapte minuni ale lumii şi ars de Erostrate.

Negustorul şi-a vîndut toţi sclavii, în afară de un grămătic, de un cîntăreţ şi de Esop, pe care i-a dus la tîrgul de la Samos[1].

Înainte de a porni cu ei în piaţă, negustorul a dat poruncă să-i îmbrace pe primii doi cît mai curat cu putinţă, aşa cum oricare caută să-şi dichisească marfa. Dimpotrivă, Esop fu îmbrăcat doar într-un sac şi aşezat între cei doi tovarăşi, ca să-i scoată în lumină prin contrast.

Se înfăţişară cîţiva cumpărători, printre care şi un filozof, numit Xantus.

Xantus îi întrebă, atît pe grămătic cît şi pe cîntăreţ, ce ştiu să facă.

— Totul! răspunseră ei.

Răspunsul lor îl făcu pe Esop să izbucnească în hohote de rîs şi vă închipuiţi cu ce mutră. Planudiu ne spune că puţin a lipsit să-i pună pe fugă pe cumpărători, atît de urît se schimonosea.

Negustorul ceru o mie de oboli pe cîntăreţ, pe grămătic trei mii şi pe Esop îl oferea plocon, în cazul cumpărării unuia dintre ceilalţi doi. Scumpetea grămăticului şi a cîntăreţului l-a scîrbit pe Xantus. Dar ca să nu se întoarcă acasă fără nici o tîrguială, ucenicii lui îl sfătuiră să-l cumpere pe omuleţul acela care rîsese atît de hidos, că era bun de sperietoare şi avea să distreze lumea cu mutra lui.

Xantus se lăsă convins şi-l cumpără pe Esop cu şaizeci de oboli.

Mai înainte de a-l cumpăra, îl întrebă, ca şi pe ceilalţi, la ce va fi bun.

Esop îi răspunse:

— La nimic!... Fiindcă ceilalţi doi luaseră totul pentru ei.

Slujbaşii de la vamă, mărinimoşi, i-au eliberat lui Xantus patalama pentru el, fără să-l pună la plată.

Xantus avea o soţie mofturoasă, căreia greu îi intra cineva în voie, aşa încît nu era chip să i-l înfăţişeze cu seriozitate pe noul rob, căci ar fi mîniat-o foc ori s-ar fi ales cu glume usturătoare. Xantus socoti mai potrivit să facă din el un prilej de glumă şi, intrînd în casă, spuse că a cumpărat

---

[1] Insulă grecească din arhipelagul Sporadelor, patria lui Pitagora.

parte, încît i-l dărui pe Esop, cu libertatea de a face cu el ce va pofti.

În timp ce Zenas se afla pe cîmp, se pomeni la el cu un neguţător, care-l întrebă dacă nu vrea să-i dea, pe bani, o vită de povară.

— De vite nu pot să mă ating, îi spuse Zenas. Dar, dacă vrei, am să-ţi vînd un rob.

Văzîndu-l pe Esop, negustorul zise:

— Îmi propui să cumpăr arătarea asta, ca să-ţi baţi joc de mine, nu-i aşa? O să creadă lumea că este un burduf!

Şi, fără multă vorbă, negustorul îşi luă rămas bun, supărat, dar şi înveselit de păţania asta.

Esop îl chemă îndărăt şi-i zise:

— Cumpără-mă fără frică! Nu-ţi voi fi o povară de prisos. Dacă ai cumva odrasle rele, care ţipă, mutra mea o să le închidă gura la iuţeală. În loc să-i ameninţi cu bau-bau-l, îi vei ameninţa cu mine...

Tonul acesta glumeţ îi plăcu negustorului. Îl cumpără pe Esop cu trei oboli[1] şi spuse, rîzînd:

— Slavă zeilor! N-oi fi cumpărat într-adevăr mare scofală, dar nici n-am dat parale multe.

Printre alte mărfuri, negustorul acesta se îndeletnicea şi cu tîrgul de robi. Aşa încît, plecînd la Efes[2], ca să vîndă robii pe care-i avea, împărţi oamenilor cele trebuitoare pentru dichisul călătoriei, după îndeletnicirea şi după puterile lor. Esop îi rugă să ţină seama de statura lui şi de faptul că era nou venit între dînşii şi trebuia luat cu binişorul.

— N-ai să duci nimic, dacă nu vrei, îi răspunseră fîrtaţii lui.

Dar Esop, mîndru, ţinu să i se dea şi lui o sarcină, ca şi celorlalţi. L-au lăsat să-şi aleagă singur. Esop alese coşul cu pîine, adică greutatea cea mai mare. Toţi credeau că a făcut-o din prostie. Dar chiar de la masa de prînz, robii mîncînd o parte din pîine, Esop fu uşurat de greutate. Seara la fel şi tot aşa a doua zi, încît după două zile mergea cu coşul gol. Toţi i-au admirat bunul-simţ şi judecata.

---

1 Cea mai mică monedă, la greci, cu valoarea unei şesimi de drahmă.

2 Vechi oraş din Ionia, pe coasta Mării Egee, renumit pentru un templu închinat Dianei, templu socotit printre cele şapte minuni ale lumii şi ars de Erostrate.

Negustorul şi-a vîndut toţi sclavii, în afară de un grămătic, de un cîntăreţ şi de Esop, pe care i-a dus la tîrgul de la Samos[1].

Înainte de a porni cu ei în piaţă, negustorul a dat poruncă să-i îmbrace pe primii doi cît mai curat cu putinţă, aşa cum oricare caută să-şi dichisească marfa. Dimpotrivă, Esop fu îmbrăcat doar într-un sac şi aşezat între cei doi tovarăşi, ca să-i scoată în lumină prin contrast.

Se înfăţişară cîţiva cumpărători, printre care şi un filozof, numit Xantus.

Xantus îi întrebă, atît pe grămătic cît şi pe cîntăreţ, ce ştiu să facă.

— Totul! răspunseră ei.

Răspunsul lor îl făcu pe Esop să izbucnească în hohote de rîs şi vă închipuiţi cu ce mutră. Planudiu ne spune că puţin a lipsit să-i pună pe fugă pe cumpărători, atît de urît se schimonosea.

Negustorul ceru o mie de oboli pe cîntăreţ, pe grămătic trei mii şi pe Esop îl oferea plocon, în cazul cumpărării unuia dintre ceilalţi doi. Scumpetea grămăticului şi a cîntăreţului l-a scîrbit pe Xantus. Dar ca să nu se întoarcă acasă fără nici o tîrguială, ucenicii lui îl sfătuiră să-l cumpere pe omuleţul acela care rîsese atît de hidos, că era bun de sperietoare şi avea să distreze lumea cu mutra lui.

Xantus se lăsă convins şi-l cumpără pe Esop cu şaizeci de oboli.

Mai înainte de a-l cumpăra, îl întrebă, ca şi pe ceilalţi, la ce va fi bun.

Esop îi răspunse:

— La nimic!... Fiindcă ceilalţi doi luaseră totul pentru ei.

Slujbaşii de la vamă, mărinimoşi, i-au eliberat lui Xantus patalama pentru el, fără să-l pună la plată.

Xantus avea o soţie mofturoasă, căreia greu îi intra cineva în voie, aşa încît nu era chip să i-l înfăţişeze cu seriozitate pe noul rob, căci ar fi mîniat-o foc ori s-ar fi ales cu glume usturătoare. Xantus socoti mai potrivit să facă din el un prilej de glumă şi, intrînd în casă, spuse că a cumpărat

[1] Insulă grecească din arhipelagul Sporadelor, patria lui Pitagora.

un rob tînăr, cel mai frumos și mai chipeș din lume. Auzind vestea aceasta, slujnicele soției lui mai să se încaiere pe el, fiecare ținînd să-l aibă sub ordinele ei. Dar au rămas năuce cînd și-a făcut apariția Esop. Una și-a pus mîna la ochi, alta a fugit, alta a țipat. Stăpîna casei spuse că i-a adus pocitania asta ca s-o izgonească de acasă. Băgase ea de seamă că de o bucată de vreme i se cam făcuse filozofului lehamite de dînsa. Din vorbă în vorbă, gîlceava se încinse atît de tare, încît nevasta își ceru catrafusele și voi să se întoarcă la părinți. Xantus, cu răbdarea lui, și Esop, cu duhul, s-au străduit atît, încît au împăcat lucrurile. Nici pomeneală n-a mai fost de plecat acasă! Și poate că obișnuința a mai șters, pînă la urmă, ceva din sluțenia noului rob.

Voi lăsa la o parte multe lucruri mărunte în care și-a arătat Esop iscusința minții, căci, deși am putea să ne facem prin ele o idee despre caracterul lui, nu au o însemnătate care să le facă vrednice de transmis posterității.

Voi povesti totuși o întîmplare care ne arată judecata lui și neștiința stăpînului său.

Xantus s-a dus la un grădinar ca să-și aleagă singur salata.

După ce culeseră verdeața, grădinarul îl rugă să-l lămurească într-o nedumerire, care ținea deopotrivă de filozofie și de grădinărit: zarzavaturile, pe care le sădea el și pe care le cultiva cu mare grijă, nu se dezvoltau atît de bine ca bălăriile pe care le producea țarina singură, fără îngrijire și fără nici un sprijin din partea lui.

Xantus puse totul pe seama proniei cerești, așa cum face oricine, cînd nu știe ce să răspundă.

Esop începu să rîdă și, trăgîndu-și stăpînul de o parte, îl sfătui să-i spună grădinarului că i-a dat un răspuns atît de nelămurit, fiindcă asemenea problemă nu era vrednică de el, dar că-i va lăsa băiatul care, cu siguranță, îi va da un răspuns mulțumitor.

Xantus a plecat să se plimbe în altă parte a grădinii. Esop a asemănat țarina cu o femeie care, avînd copii din prima căsnicie, s-ar căsători cu alt bărbat, care ar avea și el copii de la prima nevastă. În scurtă vreme, copiii lui i-ar ajunge nesuferiți noii sale soții, care le-ar lua bucătura de

la gură, ca s-o dea copiilor ei. Aşa şi cu glia, care nu primeşte decît cu anevoie produsele trudei şi ale culturii, păstrîndu-şi toată dragostea şi toate binefacerile pentru propriile ei produse: pentru unii mumă, pentru alţii ciumă!

Grădinarul a fost atît de mulţumit de temeiurile judecăţii lui Esop, încît l-a poftit să-şi ia tot ce se găsea în grădină.

La cîtva timp după aceea, s-a iscat o mare ceartă între filozof şi soţia lui.

Aflîndu-se la un ospăţ, filozoful puse deoparte cîteva prăjituri şi-i spuse lui Esop:

— Du-te şi du asta iubitei mele.

Esop s-a dus şi i le-a dat unei căţeluşe, foarte iubită de stăpînul său.

Cînd s-a întors acasă, Xantus şi-a întrebat numaidecît soţia dacă i-au plăcut cele trimise. Nevastă-sa nu pricepea nimic din toată povestea asta. L-au chemat pe Esop s-o lămurească. Xantus, care-i căuta pricină de bătaie, îl întrebă dacă nu-i spusese el întocmai: „Du-te şi du-i iubitei mele prăjiturile astea din partea mea!" Esop îi răspunse atuncea că iubita nu era soţia, care pentru cel mai neînsemnat cuvînt îl ameninţa că dă divorţ, ci căţeaua, care îndura orice şi care, după ce o bătea, se întorcea iar, gudurîndu-se.

Filozoful nu ştiu ce să mai spună, iar soţia lui se supără atît de rău, încît îl părăsi.

N-a rămas rubedenie nici prieten pe care Xantus să nu-l trimeată s-o roage, dar degeaba.

Esop se gîndi la un şiretlic. Cumpără o grămadă de vînat, ca pentru o nuntă mare, şi făcu în aşa fel încît să dea ochii cu una dintre slugile stăpînei sale, care îl întrebă pentru ce face atîtea pregătiri. Esop îi spuse că stăpînul său, neputînd-o sili pe soţia lui să se întoarcă acasă, avea să se însoare cu alta.

Cum află vestea asta, doamna se şi întoarse îndată la soţul ei, din spirit de şicană sau din gelozie. Dar i-o cocea lui Esop, care zilnic îi făcea noi boroboaţe stăpînului şi mereu scăpa de pedeapsă prin cine ştie ce vorbă isteaţă. Îi era cu neputinţă filozofului să-i vie de hac.

Într-o zi de tîrg, avînd de gînd să poftească la masă cîțiva prieteni, Xantus îi porunci lui Esop să cumpere ce e mai bun și nimic altceva.

— Te învăț eu minte să spui altădată lămurit ce anume dorești și să nu mai lași totul pe seama unui rob! își zise în cugetul său frigianul.

Și cumpără numai limbi, pe care le găti în toate soiurile: aperitive, felul al doilea, felul al treilea, — toate numai limbă.

Oaspeții au lăudat la început mîncările alese, dar, pînă la urmă, li s-a făcut lehamite de ele.

— Nu ți-am poruncit eu să cumperi ce e mai bun? zise Xantus.

— Dar ce e mai bun ca limba? răspunse Esop. Limba este chezășia vieții obștești, cheia științelor, organul adevărului și al minții omenești. Cu ea se clădesc și se civilizează orașele. Cu ea înveți pe alții, îi convingi, domnești la adunări sau plătești cea dintîi dintre datorii, care este proslăvirea zeilor.

— Bine, zise Xantus, care voia să-l înfunde. Mîine să-mi cumperi ce e mai rău. Vor veni la mine aceiași musafiri și vreau să le mai schimb mîncarea.

A doua zi, Esop le servi aceleași mîncări, spunînd că limba este cel mai rău lucru din cîte sînt pe lume: „Este mama tuturor gîlcevilor, cea care întreține procesele dintre împricinați, izvorul dezbinărilor și al războaielor. Dacă se spune că este organul adevărului, ea este totodată și organul greșelii și, mai cu seamă, al clevetirii. Cu ea se distrug orașele, iar oamenii sînt împinși la lucruri mîrșave. Dacă pe de o parte ea îi proslăvește pe zei, pe de altă parte le blestemă stăpînirea."

Unul dintre oaspeți îi spuse lui Xantus că într-adevăr sluga asta îi era foarte trebuincioasă, știind mai bine decît oricine să pună la încercare răbdarea unui filozof.

— De ce te necăjești, stăpîne? spuse Esop.

— Arată-mi și mie un om care să nu se necăjească de nimic! răspunse Xantus.

A doua zi, Esop se duse la piață și, văzînd un țăran care se uita la toate lucrurile cu răceala și nepăsarea unei statui, îl aduse acasă.

— Iată, îi spuse el lui Xantus, omul fără necazuri pe care îl cauţi.

Xantus îi porunci soţiei să pună apă la încălzit, s-o toarne într-un lighean şi, după aceea, să-l spele chiar ea pe picioare pe noul oaspete.

Ţăranul a lăsat-o să-l spele, chiar dacă ştia prea bine că nu e vrednic de cinstea asta. Dar îşi zicea în cugetul său: „Poate că aşa e datina pe-aici".

La masă, îl puseră la loc de cinste. Ţăranul se aşeză fără să facă mofturi. În timpul mesei, Xantus îşi ocăra necontenit bucătarul. Nimic nu-i era pe plac. Ce era dulce, lui i se părea prea sărat. Ce era prea sărat, i se părea dulce. Omul care nu se sinchisea de nimic îl lăsa să îndruge mai departe şi mînca de zor, de parcă i se băteau lupii la gură.

La urmă, li se aduse la masă o prăjitură pregătită de soţia filozofului. Xantus spuse că nu-i place, deşi era foarte bună.

— Iată, spuse el, asta-i cea mai proastă prăjitură din cîte mi-a fost dat să mănînc vreodată. Cea care a făcut-o trebuie arsă pe rug, căci toată viaţa ei nu va fi în stare să facă un lucru de ispravă. Aduceţi o crosnă de vreascuri!

— Aşteptaţi oleacă, zise ţăranul. Mă duc s-o aduc şi eu pe nevastă-mea. Ajunge un rug pentru amîndouă.

Pilda asta îl ului pe filozof şi-i spulberă nădejdea de a-l mai prinde cîndva pe frigian cu ocaua mică.

Dar nu numai cu stăpînul său găsea Esop prilej de rîs şi de vorbe cu haz.

Xantus îl trimisese undeva. Pe drum, Esop s-a întîlnit cu un judecător, care l-a întrebat unde se duce. Fie că Esop era distrat, fie din altă pricină, el i-a răspuns că habar n-are. Socotindu-i răspunsul ca o dovadă de dispreţ şi de necuviinţă, judecătorul a poruncit să-l arunce în temniţă.

— Vedeţi şi voi, spuse el gealaţilor care-l duceau sub pază, că am răspuns foarte bine. De unde era să ştiu eu că am să ajung unde mă duc acum?

Judecătorul porunci să-i dea drumul, fericindu-l pe Xantus că are un rob atît de deştept.

La rîndul său, Xantus îşi dădea seama ce lucru însemnat era să nu-l elibereze pe Esop şi cîtă cinste îi aducea stăpînirea unui astfel de rob.

Intr-o zi, cînd stăpînul făcea chef cu învățăceii lui, Esop, care-i slujea la masă, văzînd că băutura li se cam urcase la cap, atît maestrului cît și învățăceilor, le spuse:

— Desmățul cu vin are trei trepte: prima, desfătarea, a doua, beția și a treia, mînia.

Toți își bătură joc de vorbele lui și băură mai departe. Xantus turnase atîta în el, încît își pierduse mințile și se lăuda că el e în stare să bea toată marea, ceea ce stîrni hazul celor din preajma lui. Xantus întări ceea ce spusese și puse rămășag pe casă că el va bea marea întreagă. In semn de chezășie că-și ține prinsoarea, puse zălog inelul pe care îl avea în deget.

A doua zi, cînd fumurile lui Bachus[1] i se împrăștiaseră din cap, Xantus fu grozav de surpins că nu-și mai găsește inelul, la care ținea foarte mult. Esop îi spuse că-și pierduse inelul și, o dată cu el și casa, prin rămășagul pe care-l făcuse. Filozoful era foarte îngrijorat. Il rugă pe Esop să-i arate o scăpare. Esop o găsi pe cea care urmează.

Cînd veni ziua hotărîtă pentru proba rămășagului, toți locuitorii Samosului se îmbulziră la țărmul mării, ca să vadă cum rămîne filozoful de rușine. Acela dintre elevii săi cu care făcuse prinsoarea avea de pe acum un aer triumfător.

Xantus spuse mulțimii:

— Oameni buni, am pus într-adevăr prinsoare că am să beau toată marea, dar nu și fluviile care se varsă în ea. Să poftească, prin urmare, cel care a pus prinsoare împotriva mea să le abată făgașele și după aceea eu am să fac ce m-am lăudat că voi face.

Toată lumea s-a minunat de mijlocul pe care-l găsise Xantus ca să iasă basma curată dintr-o astfel de încurcătură. Elevul mărturisi că se dă bătut și ceru iertare dascălului său.

Xantus fu condus în urale pînă acasă.

Ca răsplată, Esop îi ceru stăpînului să-l elibereze.

Xantus refuză și-i spuse că ziua eliberării nu sosise încă. Dacă zeii vor porunci astfel, el va consimți. Prin

---

[1] Zeul vinului, la romani.

urmare, să fie atent la primul semn prevestitor pe care-l va observa, cînd va pleca de acasă. Dacă va fi norocos şi dacă va vedea, de pildă, două ciori, îşi va recăpăta libertatea; dar dacă va vedea numai una, tot rob are să rămînă.

Esop plecă numaidecît. Stăpînul său locuia pe un tăpşan mai îndepărtat, într-un loc acoperit cu copaci mari. Cum ajunse frigianul nostru afară, zări îndată două ciori care tocmai poposeau pe copacul cel mai înalt. Se duse să dea de ştire stăpînului, care ţinu să vadă cu ochii lui dacă-i spusese adevărat. Pînă să vină Xantus, una dintre ciori zburase.

— Mult ai să mă mai înşeli tu? îi spuse el lui Esop.

Şi porunci să fie bătut cu gîrbaciul. Porunca fu executată.

In timpul schingiuirii bietului Esop, cineva veni să-l poftească pe Xantus la o masă. Xantus făgădui că va veni.

— Vai, exclamă Esop, şi să mai crezi în prevestiri! Eu care am văzut două ciori mănînc bătaie, iar stăpînul meu, care n-a văzut decît una — e poftit la petrecere...

Vorbele acestea de duh îi plăcură lui Xantus atît de mult, încît porunci să înceteze biciuirea lui Esop.

Dar libertatea nu se îndura să i-o dea, deşi i-o făgăduise în atîtea rînduri.

Intr-o zi se plimbau amîndoi printre nişte morminte vechi, privind cu multă plăcere inscripţiile de pe ele. Xantus zări una pe care nu izbutea s-o înţeleagă, deşi îi căută îndelung explicaţia. Inscripţia era alcătuită din iniţialele anumitor cuvinte. Filozoful mărturisi deschis că aşa ceva depăşea puterea minţii lui.

— Dacă te ajut să găseşti o comoară cu ajutorul acestor litere, spuse Esop, eu ce răsplată voi avea?

Xantus îi făgădui libertatea şi jumătate din comoară.

— Literele acestea înseamnă, continuă Esop, că la patru paşi de la coloana asta vom da peste o comoară.

Intr-adevăr, o găsiră, după ce săpară puţin în pămînt.

Filozoful fu poftit să-şi ţină cuvîntul, dar dădea mereu îndărăt.

— Ferească-mă zeii să te eliberez, îi spuse el lui Esop, pînă cînd nu-mi vei da cheia acestor litere. Asta va fi pentru mine o comoară şi mai de preţ decît aceea pe care am găsit-o.

— Au fost săpate aici, continuă Esop, ca fiind primele litere ale cuvintelor următoare: 'Απόβαδ βήματα etc., adică: „Dacă vă veți da îndărăt patru pași și dacă veți săpa, veți găsi o comoară."

— Cum ești atît de iscusit, îi răspunse Xantus, aș fi un nătărău să mă despart de tine. Prin urmare, mută-ți gîndul de la eliberare!

— Iar eu, îi ripostă Esop, am să te denunț regelui Denys, căci a lui este comoara și aceleași litere încep alte cuvinte care ne arată lucrul acesta.

Filozoful, înfricoșat, îi spuse frigianului să-și ia partea lui din bani și să nu sufle un cuvînt.

Pentru asta, îi declară Esop, nu-ți sînt îndatorat cu nimic, literele acelea fiind alese în așa chip, încît mai cuprindeau și un al treilea sens, care suna așa:

„Plecînd de aici, veți împărți comoara peste care ați dat."

De îndată ce ajunseră acasă, Xantus porunci să fie aruncat în temniță frigianul și să i se pună cătușe la picioare, de teamă să nu dea cumva pățania în vileag.

— Vai, exclamă Esop, oare așa își țin filozofii făgăduielile? N-ai decît să faci ce vei voi, tot va trebui să mă eliberezi, vrînd-nevrînd.

Proorocirea lui se adeveri.

Se întîmplase o minune care le-a dat mult de furcă samienilor. O pajură răpise inelul obștei (care era, pesemne, vreun sigiliu cu care se întăreau dezbaterile sfatului) și-i dăduse drumul în sînul unei roabe.

I se ceru și părerea filozofului, atît ca filozof, cît și pentru că era unul dintre fruntașii republicii.

Filozoful ceru răgaz și recurse și dînsul la oracolul său: Esop. Acesta îl sfătui să-l ducă în fața adunării, întrucît, de-ar ieși lucrurile bine, cinstea va fi tot a stăpînului, iar dacă nu, dojana o va primi numai robul.

Xantus îi aprobă propunerea și-l duse la tribuna vorbitorilor.

Cum îl văzură, toți izbucniră în hohote. Nimeni nu-și închipuia că ar putea ieși ceva chibzuit din capul unei pocitanii ca el.

Esop le spuse că nu trebuie să se uite la forma vasului, ci la licoarea care era închisă în el.

Atunci, samienii îi strigară să spună, deci, fără teamă, ce credea el despre minunea aceea. Esop își ceru iertare că nu cuteza s-o facă.

— Soarta, spuse el, orînduise o întrecere între stăpîn și rob. Dacă robul nu va spune bine, va fi bătut; dar dacă va spune mai bine decît stăpînul, iar va fi bătut.

Xantus fu îndată zorit să-l elibereze. Filozoful se împotrivi multă vreme; în cele din urmă, starostele orașului îl amenință că-l va elibera, el, prin lege, în virtutea puterii pe care o avea ca demnitar, astfel încît filozoful fu nevoit să consimtă.

După aceasta, Esop spuse că, prin minunea pomenită, samienii erau amenințați cu sclavia. Vulturul care răpise pecetea nu însemna altceva decît că un rege puternic voia să-i supună.

La cîtva timp după aceea, Cresus, regele lydienilor, dădu de știre locuitorilor din Samos că trebuie să-i plătească tribut, iar dacă nu vor voi de bunăvoie, îi va sili cu armele.

Cei mai mulți erau de părere să-i dea ascultare. Esop le spuse că Soarta arăta oamenilor două drumuri: un drum al libertății, aspru și spinos la început, dar tare plăcut mai tîrziu; altul al robiei, care la început era ușor, dar mai încolo era plin de trudă. Cu alte cuvinte, îi povățuia pe samieni, în chip destul de lămurit, să-și apere libertatea.

Samienii trimiseră îndărăt pe solul lui Cresus, prea puțin mulțumit de răspuns. Cresus se pregătea să-i atace. Dar solul îi spuse că, atîta vreme cît îl vor avea cu ei pe Esop, anevoie îi va supune vrerilor sale, dată fiind încrederea pe care o aveau samienii în înțelepciunea lui. Cresus trimise la ei să li-l ceară, cu făgăduința că le va lăsa libertatea, dacă i-l vor preda. Condițiile li se părură avantajoase fruntașilor orașului și nu credeau că liniștea lor îi va costa prea scump, chiar de-ar cumpăra-o cu prețul lui Esop. Frigianul îi făcu să-și schimbe părerea, povestindu-le că lupii și oile, încheind un tratat de pace, oile și-au dat

dulăii ca ostateci. Cînd n-au mai avut apărători, lupii le-au sugrumat cu mai puţină osteneală ca înainte.

Fabula aceasta îşi făcu efectul. Samienii ajunseră la hotărîrea potrivnică celei pe care o luaseră mai înainte.

Esop voi, totuşi, să plece la Cresus şi spuse oamenilor că-i va sluji mai cu folos aflîndu-se în preajma regelui, decît dacă ar rămîne la Samos.

Cînd îl văzu Cresus, se miră că o stîrpitură ca asta îi ridicase în cale o stavilă atît de mare.

— Cum, ăsta este cel care-i face să se împotrivească vrerilor mele? exclamă el.

Esop se apleacă pînă la pămînt la picioarele lui.

— Un om, îi spuse el, prindea lăcuste, cînd i-a căzut în mînă un greier. Era gata să-l omoare, cum făcuse şi cu lăcustele.

„Dar ce ţi-am făcut? i-a spus el omului aceluia. Grînele nu ţi le stric, pagubă de nici un fel nu-ţi aduc. Nu vei găsi în mine decît glasul, de care mă slujesc fără prihană."

— Mărite rege, şi eu sînt aidoma cu greierele ăsta N-am decît graiul şi nu m-am folosit niciodată de el ca să te jignesc.

Cresus, cuprins de admiraţie şi de milă, nu numai că l-a iertat, dar, din preţuire pentru dînsul, i-a lăsat în pace şi pe samieni.

În vremea aceea şi-a alcătuit frigianul fabulele, pe care le-a lăsat regelui Lydiei. Acesta l-a trimis la samienii lui, care l-au copleşit pe Esop cu mari onoruri.

Lui Esop îi veni chef să cutreiere lumea, ca să stea de vorbă despre felurite lucruri cu acei pe care oamenii îi numeau filozofi. În cele din urmă, ajunse în mare vază pe lîngă Lycerus, regele Babilonului.

Regii din vremurile acelea îşi trimiteau unii altora probleme de dezlegat din toate tărîmurile, cu condiţia să-şi plătească un fel de tribut sau de amendă, după răspunsul bun sau rău pe care-l dădeau la întrebările propuse. În privinţa aceasta, Lycerus, povăţuit de Esop, ieşea mereu biruitor, ajungînd renumit în rîndul celorlalţi, atît prin problemele dezlegate, cît şi prin cele propuse.

Intre timp frigianul nostru s-a căsătorit. Cum nu avea copii, a luat de suflet un tînăr de neam ales, cu numele Ennus. Acesta l-a răsplătit însă cu nerecunoştinţă, fiind atît de mîrşav, încît a cutezat să pîngărească patul binefăcătorului său.

Esop, aflînd de ticăloşia lui, l-a izgonit din casă.

Ca să se răzbune, Ennus a măsluit nişte scrisori, din care reieşea că Esop este înţeles cu regii potrivnici lui Lycerus.

Lycerus, convins de pecetea şi de semnătura din epistolele acelea, a dat poruncă unui ofiţer al său, numit Hermippus, să-l ucidă neîntîrziat pe trădătorul Esop, fără să mai caute şi alte dovezi de vinovăţie.

Acest Hermippus, fiind prieten cu frigianul, i-a cruţat viaţa şi, fără ştirea nimănui, l-a hrănit vreme îndelungată într-un cavou, pînă cînd Nectenabo, regele Egiptului, auzind zvonul despre moartea lui Esop, s-a hotărît să-l supuie de aici înainte pe Lycerus la tribut. Aşadar, îndrăzni să-l provoace pe Lycerus, cerîndu-i să-i trimită, dacă e în stare, nişte arhitecţi pricepuţi să construiească un turn în văzduh şi, totodată, un om gata să răspundă la tot felul de întrebări.

Lycerus citi scrisorile şi le comunică celor mai iscusiţi sfetnici ai statului. Toţi rămaseră încremeniţi, ceea ce-l făcu pe rege să-i pară rău după Esop, cînd iată că Hermippus îi spuse că Esop nu murise şi trimise după el să-l aducă. Frigianul fu primit foarte bine, se dezvinovăţi şi-l iertă pe Ennus. Iar cînd citi scrisoarea regelui Egiptului, izbucni în hohote de rîs şi-i făcu cunoscut în scris că la primăvară îi va trimite arhitecţii şi omul care să răspundă la tot felul de întrebări.

Lycerus îl puse pe Esop în stăpînirea tuturor bunurilor şi i-l dădu pe Ennus să facă cu el ce va voi. Esop îl primi ca pe copilul său şi, ca pedeapsă, îl sfătui să cinstească zeii şi pe rege, să se facă temut de duşmani, să fie blînd şi îndatoritor faţă de ceilalţi, să se poarte bine cu soţia, fără ca să-i încredinţeze totuşi vreo taină; să vorbească puţin şi să-i alunge pe flecari din casa lui; să nu se lase niciodată doborît de necazuri; să se îngrijească de ziua

de mîine, căci tot este mai bine să-ţi îmbogăţeşti duşmanii, după moarte, decît să fii povară pentru prieteni cît trăieşti. Mai ales, să nu jinduiască la fericirea şi virtutea altora; cu atît mai mult cu cît, prin asta, şi-ar pricinui singur un rău.

Ennus, mişcat de toate poveţele acestea şi de bunătatea lui Esop, lovit ca de o săgeată care i-ar fi străpuns inima, a murit la cîtva timp după aceea.

Să ne întoarcem acum la provocarea lui Nectenabo.

Esop alese nişte pui de vultur şi-i dresă, lucru anevoie de crezut, deprinzîndu-i, zic, să poarte fiecare în zbor cîte un coş, în care se afla cîte un copil.

O dată cu venirea primăverii, Esop plecă în Egipt, cu tot alaiul său, nu fără a stîrni admiraţia şi curiozitatea popoarelor pe la care trecea.

Nectenabo, care trimisese enigma după ce auzise despre moartea lui Esop, fu surprins din cale afară de sosirea lui. Nu se aştepta la aşa ceva şi n-ar fi purces niciodată la o astfel de provocare împotriva lui Lycerus, dacă ar fi ştiut că Esop mai este în viaţă. Îl întrebă pe Esop dacă a adus arhitecţii şi omul care să răspundă la întrebări. Esop îi spuse că omul acela este chiar el, iar arhitecţii îi va arăta cînd va ajunge la faţa locului.

Porniră cu toţii pe cîmp, unde vulturii ridicară coşurile cu copilaşii, care strigau cît îi ţinea gura să li se dea mortar, pietre şi lemne.

— Vezi, îi spuse Esop lui Nectenabo, ţi-am găsit meşteşugari, dar fă-le rost de materiale!

Nectenabo îl recunoscu învingător pe Lycerus.

Îi propuse, totuşi, lui Esop următoarele:

— Am nişte iepe în Egipt, care zămislesc numai cînd aud nechezînd armăsarii din Babilon. Ce zici de una ca asta?

Frigianul îşi amînă răspunsul pentru a doua zi şi, întorcîndu-se acasă, le porunci copiilor să ia o pisică şi s-o bată cu bicele pe stradă. Egiptenii, care se închină la pisici, fură nespus de scandalizaţi de tratamentul la care era supusă acea pisică. O smulseră din mîinile copiilor şi plecară să i se plîngă regelui. Frigianul fu chemat şi în el faţa regelui:

— Oare nu știi, îi spuse regele, că animalul acesta este unul dintre zeii noștri? De ce i-ai pus să-l schingiuiască în halul ăsta?

— Pentru jignirea pe care i-a adus-o lui Lycerus, spuse Esop. Căci noaptea trecută i-a sugrumat un cocoș nespus de curajos, care cînta din ceas în ceas.

— Ești un mincinos, răspunse regele. Cum ar fi cu putință ca pisica asta să fi făcut într-un timp atît de scurt o călătorie atît de lungă?

— Dar cum este cu putință, reluă Esop, ca iepele voastre să audă armăsarii noștri nechezînd de la așa mare depărtare și să zămislească numai pentru că i-au auzit nechezînd?...

După întîmplarea asta, regele aduse din Heliopolis niște oameni iscusiți la minte, pricepuți la întrebări enigmatice. Dădu în cinstea lor un mare ospăț, la care fu poftit și Esop. În timpul mesei, îi propuseră lui Esop felurite lucruri, printre care și cele ce urmează.

Undeva se află un templu mare, sprijinit de o coloană, înconjurată de douăsprezece orașe, fiecare cu cîte treizeci de stîlpi arcuiți, în jurul cărora se plimbă, rînd pe rînd, două femei, una neagră și alta albă.

— Flecuștețul ăsta trebuie trimis pruncilor din țara mea, spuse Esop. Templul este lumea; coloana: anul; orașele sînt lunile, iar stîlpii sînt zilele, în jurul cărora se plimbă, rînd pe rînd, ziua și noaptea.

A doua zi, Nectenabo își adună toți prietenii și le spuse:

— Răbdați voi ca o stîrpitură de om, o lepădătură ca asta, să fie pricina biruințelor lui Lycerus și a înfrîngerii mele?

Unul dintre ei fu de părere să ceară lui Esop să le pună întrebări cu privire la niște lucruri despre care să nu mai fi auzit ei vorbindu-se niciodată.

Esop scrise o țidulă prin care Nectenabo mărturisea că-i datorează lui Lycerus două mii de talanți. Țidula, pecetluită, fu încredințată în mîinile lui Nectenabo. Mai înainte de a o deschide, prietenii regelui pretinseră că știu despre ce scrie în hîrtia aceea. După ce o deschise, Nectenabo exclamă:

— Iată cea mai gogonată măsluire din lume! Vă iau ca martori pe toţi cîţi sînteţi de faţă.

— Este adevărat, răspunseră ei, că n-am auzit niciodată vorbindu-se despre o astfel de datorie.

— Aşadar v-am îndeplinit dorinţa, spuse Esop.

Nectenabo îl trimise încărcat de daruri, atît pentru el cît şi pentru stăpînul său.

Şederea lui Esop în Egipt este, poate, pricina pentru care unii au scris, negru pe alb, că Esop a fost rob, împreună cu Rodopeea, aceea care din dărnicia iubiţilor ei a înălţat una dintre cele trei piramide, care mai dăinuiesc şi astăzi, stîrnind admiraţia celor care le văd. Este cea mai mică dintre ele dar, dintre toate, cea care a fost clădită cu mai multă artă. Cînd se întoarse la Babilon, Esop fu primit de Lycerus cu mari dovezi de bucurie şi de bunăvoinţă. Regele porunci să i se ridice o statuie lui Esop. Dar dorinţa de a mai vedea şi alte meleaguri şi de a învăţa mereu îl făcu pe Esop să renunţe la toate onorurile acestea. Părăsi deci curtea lui Lycerus, unde avea toate foloasele pe care şi le putea dori un om, şi îşi luă rămas bun de la rege, ca să mai vadă o dată Grecia. Lycerus l-a îmbrăţişat şi l-a petrecut cu lacrimile în ochi, nelăsîndu-l să plece decît după ce l-a pus să făgăduiască în faţa altarelor că se va întoarce iar, să-şi sfîrşească firul zilelor în preajma lui.

Unul dintre cele mai însemnate oraşe în care s-a oprit a fost oraşul Delfi. Delfienii îl ascultară cu dragă inimă, dar nu-l cinstiră aşa cum se cuvine. Esop, necăjit de dispreţul lor, îi asemui cu nişte scînduri care plutesc pe apă. De departe, îţi închipui că sînt cine ştie ce; dar cînd te apropii, vezi că nu e nimic de ele.

Pilda aceasta avea să-l coste scump.

Delfienii îl urîră atît de cumplit şi doreau cu atîta înflăcărare să se răzbune (pe lîngă faptul că se temeau să nu fie ponegriţi de el), încît hotărîră să-l cureţe de pe faţa pămîntului.

Ca să izbutească, îi ascunseră în lucruri unul din vasele lor sfinte, cu gîndul că prin aceasta îl vor dovedi pe Esop de furt şi pîngărire şi-l vor osîndi la moarte.

Cînd ieşi din Delfi şi apucă pe drumul Focidei[1], delfienii alergară ca nişte apucaţi şi-l acuzară că le-a furat vasul. Esop tăgădui şi se jură că nu l-a luat. Îi scotociră prin lucruri şi găsiră vasul. Tot ce putu să le spună Esop nu-i împiedică să-l trateze ca pe un nelegiuit mîrşav. Îl aduseră îndărăt la Delfi, în lanţuri, îl bătură, îl băgară la închisoare, osîndindu-l să fie prăvălit în prăpastie. Apărarea cu armele obişnuite — povestirea pildelor — nu-i ajută la nimic: delfienii îşi băteau joc de ele.

— Broasca, le spuse el, poftise şobolanul să vină în vizită. Ca să-l treacă prin apă, l-a legat de piciorul ei. Dar cum au ajuns în larg, a vrut să-l tragă la fund, cu gîndul să-l înece şi să-l mănînce. Nefericitul şobolan s-a împotrivit cîtva timp şi, în vreme ce se zbătea el pe apă, o pasăre de pradă, zărindu-l, s-a năpustit asupra lui, l-a înhăţat şi, o dată cu el, şi broasca — deoarece aceasta nu s-a putut desface de legătură — şi s-a ospătat cu amîndoi. Tot aşa, o, delfieni nemernici, mă va răzbuna şi pe mine unul mai puternic decît voi. Voi pieri şi eu, dar veţi pieri şi voi!

În drum spre locul osîndei, a făcut ce-a făcut şi a scăpat, refugiindu-se într-un mic templu închinat lui Apollo. Delfienii l-au tîrît afară şi din acest templu.

— Pîngăriţi acest lăcaş, pentru că nu e decît o capelă neînsemnată; dar va veni o zi cînd răutatea voastră nu va mai găsi nici un adăpost sigur, nici chiar în temple: veţi păţi şi voi ca pajura din poveste. Cu toate rugăminţile cărăbuşului, pajura a răpit un iepure care căutase adăpost la dînsul. Odraslele pajurei au fost pedepsite pînă şi la pieptul lui Jupiter.

Delfienii, fără să se sinchisească de toate pildele astea, l-au prăvălit în prăpastie.[2]

La puţină vreme după moartea lui, s-a abătut asupra delfienilor o ciumă cumplită, care a făcut prăpăd printre ei. Au întrebat atunci oracolul prin ce mijloace ar putea să

---

[1] Ţinut în vechea Grecie, la nord de golful Corintului. Prezenţa în aceste ţinuturi a Parnasului, a Templului din Delfi, a oracolului lui Apollo, făcea din Focida un pămînt sacru.

[2] Data morţii lui Esop rămîne nesigură. După unii ar fi murit în anul 560 î.e.n.

potolească mînia zeilor. Oracolul le-a răspuns că nu era alt mijloc decît să-şi ispăşească nelegiuirea, împăcînd manii[1] lui Esop.

I-au ridicat îndată o piramidă.

Dar nu numai zeii le arătară cît îi supărase nelegiuirea aceea: oamenii au răzbunat şi ei moartea înţeleptului lor. Grecia a trimis iscoade, ca să culeagă ştiri şi le-a dat delfienilor o pedeapsă straşnică.

[1] Romanii socoteau sufletele morţilor nişte zeităţi, *manii*, şi le aduceau daruri şi jertfe.

[ÎNCHINARE]
MĂRIEI SALE PRINCIPELUI MOȘTENITOR[1]

Măria Ta, în cartea aceasta am de scop
să preamăresc eroii bătrînului Esop.
O fabulă-i poveste — minciună-ncornorată —
dar multe adevăruri și-nvățături ne-arată.
Prin graiul și prin pilda jivinelor de față,
dau oamenilor, poate, o brumă de povață...
Vlăstar al unui rege[2] viteaz, iubit de slăvi,
ce-a uluit o lume prin marile-i isprăvi
și-a înclinat în cale-i atîtea frunți semețe
și crugul și-l însemnă prin cuceriri mărețe,
ți-or spune, sigur, alții, cu glasuri de furtună,
virtuțile regale și gloria străbună;
dar șubredele-mi stihuri, înmănunchiate-aici,
ar vrea să zugrăvească, în treacăt, lucruri mici.
De nu mi-i dat norocul, Măria Ta, să-ți plac,
tot voi avea mîndria c-am încercat s-o fac.

---

[1] Fiul lui Ludovic al XIV-lea și al Mariei-Tereza de Austria. Cînd îi închină La Fontaine prima lui culegere de fabule, Delfinul avea șase ani.

[2] Ludovic al XIV-lea.

CARTEA ÎNTÎI

I

GREIERELE ŞI FURNICA

Petrecuse cu chitara
toată vara.
Însă iată că-ntr-o zi,
cînd vifornița porni,
Greierele se trezi
fără muscă[1], fără rîmă,
fără umbră de fărîmă.
Ce să facă?... Hai să ceară
la Furnică, pîn'la vară,
niscai boabe de secară.
— „Pe cuvînt de lighioană
voi plăti cinstit, cucoană,
cu dobînzi, cu tot ce vrei!..."
Dar Furnica, harnică,
are un ponos al ei:
nu-i din fire darnică
şi-i răspunse cam răstit:
— „Astă-vară ce-ai păzit?..."
— „Dacă nu e cu bănat,
zi şi noapte am cîntat
pentru mine, pentru toţi..."
— „*Joacă* astăzi, dacă poţi!"

---

[1] Naturaliştii au arătat că greierii nu se hrănesc nici cu muşte, nici cu rîme.

II

CORBUL ŞI VULPEA

Jupînul Corb, pe-o creangă cocoţat,
ţinea în clonţ un boţ de caş furat.
Ademenită de mirosul caşului,
cumătra Vulpe-i spuse-aşa borfaşului:
— „Să ne trăiţi mulţi ani, Măria Voastră,
că sînteţi, zău, ca din cutie scos!
Iar de-aţi avea şi glasul mlădios
pe cît v-arată penele frumos —
mă prind c-aţi fi vro Pasăre Măiastră!"
Ci Corbul, auzind-o, pe gînduri nu mai şade.
Deschide ciocul. Prada cade.
Şi Vulpea, înghiţind-o, îl dăscăleşte: — „Bade,
linguşitorii — nu ştiai, se pare —
trăiesc pe seama cui le dă crezare.
Dar lecţia pe care o-nvăţaşi
o fi făcînd cît boţul tău de caş!..."
Înmărmurit, croncanul juratu-s-a cumplit
că n-o să se mai lase de-acuma păcălit.

III

BROASCA ŞI BOUL[1]

Văzînd pe pajişte un Bou
voinic, o Broască oarecare
— cam de mărimea unui ou —
se opintea s-ajungă şi ea cît el de mare.
— „Suratelor, le spuse, luîndu-şi-l model,
mai am, mai am, mai am niţel s-ajung cît el?"
— „Mai ai!..." — „Şi-acum?..." — „Tot ai!..."
— „Mai sînt departe?..."
— „Eşti, surioară dragă, tot pitică..."
S-a mai umflat o dată, pe viaţă şi pe moarte,
şi a plesnit ca o băşică.
Au cîţi, cuprinşi de chinurile grijii
de-a fi mai breji, nu-şi ies şi azi din minţi?
Nu ţin să aibă soli atîţia prinţi?
Burghezii-şi fac palate. Vor paji mai toţi marchijii...

[1] Titlul original: *„La grenouille qui se veut faire aussi grosse que le boeuf"* (*„Broasca ce vrea s-ajungă la fel de mare ca boul"*).

IV

CEI DOI CATÎRI

Doi Catîri cu sarcini în spinare
tropăiau pe un drumeag de ţară,
unul cu ovăz şi cu secară,
altul cu bănetul pentru sare[1].
Cel cu bani zorea spre firul văii,
mîndru de asemenea povară,
zornăind cu zarvă zurgălăii.
Cînd, la lăstărişuri, mai devale,
îi ieşiră nişte hoţi în cale
şi se năpustiră, găliganii,
să-i ia banii.
În zadar vrea el să se opună,
că tîlharii-s gata să-l răpună.
— „Celălalt o şterge frumuşel
şi eu mor aici!" se plînse el.
— „Vezi, aşa păţeşti în slujba mare!"
zise celălalt din depărtare.
„De-ai fi dus ovăz, ca mine-n spate,
nu păţeai nici tu nimic, fîrtate..."

[1] Este vorba de impozitul pe sare (în fr. „la gabelle") ce reprezenta a cincea parte din preţul vînzării.

V

LUPUL ŞI CÎINELE

Un Lup lihnit şi slab să-i numeri oasele
— atît păzeau de straşnic cîinii casele —
s-a întîlnit cu un Dulău vînjos,
gras şi frumos,
prin nu ştiu ce adînci pustietăţi.
De-ar mai fi fost şi-atunci ca-n alte dăţi,
nu slab şi prăpădit, cu burta suptă,
o, cum l-ar fi făcut pe loc bucăţi!
Dar trebuia să se măsoare-n luptă
şi c-un Dulău ca el, cît o huidumă,
o-ncăierare n-ar fi fost o glumă...
Deci, Lupul, prefăcut, îi dă bineţe,
făcîndu-şi rost de vorbă cu blîndeţe
şi lăudîndu-l că arată bine.
— „Şi dumneata poţi să ajungi ca mine.
În codru vezi că e destul de greu
şi trebuie mereu să te tot lupţi.
Mai bine lasă codrul, dragul meu,
şi hai cu mine, haide să te-nfrupţi!"
— „Dar, îi răspunse Lupul, ce-ar trebui să fac,
să pot avea şi eu aceeaşi soartă?"
— „Să-i faci mereu stăpînului pe plac:
alungi milogii de la poartă,
păzeşti ograde de jigănii, —

cam asta-i tot... Iar cei din casă
îți dau fărîme de la masă,
chiar oase de la orătănii,
iar uneori te și răsfață..."
Visînd și el, sărmanul, o astfel de vieață,
înduioșat, mai că-i venea să plîngă.
Dar cum mergeau, așa, vorbind, pe drum,
zări la gîtul cîinelui o dungă.
— „Ce-i asta, vere?..." — „Nu-i nimic!..." — „Ei, cum?"
— „E urma de la zgardă sau rosătura ei."
— „Păi, stai în lanț, legat lîngă poiată,
și nu alergi mereu pe unde vrei?..."
— „Da, vezi, se mai întîmplă cîteodată..."
— „Îți mulțumesc, atunci, de-așa ospețe!
E rău flămînd, dar pot să-mi văd de drum..."
O luă la sănătoasa, uitînd și de binețe.
Și poate că mai fuge și acum...

VI

DREPTATEA LEULUI[1]

Pe vremuri, Capra, Oaia și surioara Juncă
s-au însoțit cu Leul — un staroste trufaș —
în obște, la cîștiguri și pagube, părtași.
Și Capra, mi se pare, tot iscodind prin luncă,
avu noroc în lațuri un Cerb frumos să vadă
și le trimise vorbă, să-i cheme la prînzare.
Veniră toți. Și Leul îi socoti pe ghiare
și împărți în patru, pe loc, întreaga pradă.
— „Întîia parte — nu e de mirare —
pe drept cuvînt se cade s-o iau eu
ca Leu !
A doua — îmi închipui că știe fiecare —
e dreptul meu
ca dintre toți mai tare.
A treia îmi revine ca mai viteaz, firește.
Iar dacă de ciosvîrta a patra îndrăznește
măcar să se atingă vrun ortac —
bucăți îl fac !"

---

[1] Titlul original: „*La génisse, la chèvre et la brebis, en société avec le lion*" („*Juncana, capra și oaia întovărășite cu leul*").

VII

DESAGA

Strigat-a Jupiter de sus,
de-a răsunat Pămîntu-ntreg.
— „Să-mi spuneți ce aveți de spus,
că, eu, ponoasele mă leg
să vi le dreg!
Maimuță, hăi, vorbește tu întîi!
Știi cum arăți. Așa vrei să rămîi?..."
— „Păi, eu sînt mulțumită. Preaînalte.
N-am patru labe cum au celelalte?
Iar mutrei mele nu-i găsesc chichiță.
Doar nu-i, cum e la Urs, un fel de schiță,
că-n veci el la zugrav n-o să ajungă..."
Toți s-așteptau ca Ursul să se plîngă
Cînd, ce să vezi? Era-ncîntat gigantul!
Zeflemisi în treacăt Elefantul,
spunînd că este, — nici tăgadă —
o matahală fără șic,
bun să-i mai tai urechile un pic
și să-l cîrpești la coadă
cu o nadă...
Deși-nțelept, venind la rînd și el,
grăi și Elefantul cam la fel,
spunînd că i se pare Balena prea voinică...
— „Iar eu găsesc că Mușița-i prea mică",
îi spuse-o uriașă de Furnică...

De sine mulţumite peste poate,
se criticară rînd pe rînd mai toate
şi Jupiter le dete drumul, slobode,
prin crînguri, prin hăţişuri şi prin lobode.
Din toate, însă, Omul s-a vădit
cel mai smintit.
Nepăsuind greşelile străine,
e linx cu alţii, cîrtiţă cu sine,
că-i făurit cum sînt desagii gemeni:
în traista dinainte-s aşezate
ponoasele puhoaielor de semeni,
iar ale lui se află-n cea din spate
şi nu şi le mai vede, din păcate...

VIII

RÎNDUNICA ŞI VRĂBIILE

Cînd pleci să vînturi lumea, atîtea poţi vedea
şi ai de scos destule poveţe pentru viaţă!
Aşa-nvăţase multe, cîndva, o Rîndunea,
de-a pururea spre alte zări drumeaţă,
cum veţi vedea din povestirea mea.
E greu să le înşiri într-o poveste.
Furtunile din timp le prevedea
şi pururi da năierilor de veste.
Iar într-o bună zi, văzînd, din zbor,
cum un plugar trudea pe cîmp, de zor,
la semănat de cînepă-n ogor, —
le spuse Vrăbiuţelor cu dragoste:
— „Iubitelor, ne paşte-o mare pacoste,
că din sămînţa asta diavolească
puzderie de laţuri au să crească.
Pot să vă spun de-acum, nici vorbă,
aidoma ce va să fie:
pe unele vă văd în ciorbă;
pe altele în colivie.
Ştiind primejdia de moarte,
eu voi pleca în altă parte.
Dar voi va trebui să staţi pe loc
şi vă veţi pune, astfel, viaţa-n joc.

Deci, ascultați, vă rog, povața mea:
Semințele mîncați-le mai iute!"
Dar Vrăbiile, foarte încrezute,
au mai și rîs, ca proastele, de ea.
Cînd însă cînepa — lan verde —
ademenea privirile,
le spuse: — „Smulgeți firele,
că altfel vă vor pierde!"
— „Taci, cobe! i-au răspuns.
Ne-ai sîcîit de-ajuns.
Da, cînepa-i destul de crudă,
dar ca s-o smulgi îți cere trudă..."
— „Măcar cînd vor porni, la iarnă,
ninsorile din slăvi să cearnă,
acoperind ogoare și fînețe,
feriți-vă de lațuri și ochețe,
căci oamenii îndată-au să întindă
nenumărate curse, să vă prindă.
Cum știu că voi nu veți putea ca rața,
ca berzele, ca noi ori ca becața
să pribegiți și voi spre alte zări,
în zbor peste întinderi mari de mări,
pitiți-vă prin văgăuni,
de vreți să vă crutați vieața!"
Dar ține predici la nebuni!
Mai gureșe
decît troienii, altădată,
cînd îi mustra Cassandra[1]-ngrijorată,
nesocotind povața luminată,
în iureșe
de gloată-nfometată
s-au năpustit în lațuri de îndată,
și au pățit ce meritau să pată...

E bine groapa s-o putem vedea
mai înainte de-a cădea în ea!

---

[1] Fiica lui Priam, înzestrată cu darul proorocirii, fusese osîndită de Apollo, căruia îi respinsese dragostea, să nu fie crezută niciodată. De pildă, cînd a prezis căderea Troii, n-a crezut-o nimeni.

IX

ŞOARECELE DE LA TÎRG ŞI ŞOARECELE DE LA ŢARĂ

Într-o bună zi de vară,
Şoarecele tîrgovăţ
îl pofti pe cel de ţară,
la ospăţ.

Rar un praznic îţi dă ghes
cu merinde-atît de bune!
Cum e lesne de-nţeles,
petrecură de minune.

Pe un lat covor persan,
ronţăiră amîndoi
nişte resturi de fazan.
Dar pe cînd mîncau, vioi,

auziră uşa, poc!
Şoarecele tîrgovăţ
iute o zbughi din loc.
Aferim de-aşa ospăţ!

Zgomotul iscat în casă
încetînd, veniră-n grabă
ca să-şi vadă iar de masă.
— „Înghețasem!... Asta-i treabă?...

(zise Şoarecul bălai).
Mulţumesc cum se cuvine
şi te-aştept să vii pe plai
să prînzeşti şi tu la mine.

De, la mine-n inişte
nu-s ospeţe-mpărăteşti;
dar mănînci în linişte
fără să te mai fereşti..."

X

LUPUL ŞI MIELUL

Dreptatea celui tare e fără judecată
cum veţi vedea îndată.
Un Mieluşel venise să s-adape
în crîng, din limpezimea unei ape,
cînd se trezi că se răstea la el
un Lup lihnit, cu poftă de măcel:
— „Cutezi să-mi tulburi apa tocmai mie?
Obraznicule, stai că-ţi dau eu ţie!..."
— „Cumplit mă dor dojenile Măriei Tale,
dar n-au de loc temei precum ai spus.
Cînd eu m-adap cu zece stînjeni mai la vale,
cum aş putea să-ţi tulbur apa mai în sus?..."
— „Ba o tulburi! zise el, pornit,
iar acum un an m-ai şi bîrfit!"
— „Măria Ta, fii bun şi ţine seama
că nici nu mă născusem! Eu încă sug la mama..."
— „Atunci a fost din fraţii tăi vreunul!"
— „Cum să fi fost, cînd eu nu am nici unul?..."
— „Chiar dacă n-ai, nu are-a face:
a fost vreunul dintr-ai tăi,
că sînteţi, toţi, la fel de răi,
de la ciobani pîn'la dulăi,
şi niciodată nu-mi daţi pace!
Dar mă răzbun, ai înţeles?..."

Lupul şi Mielul

Şi fără altă formă de proces,
s-a repezit, ca un turbat,
la bietul Miel,
în codrul depărtat l-a dus cu el
şi l-a mîncat.

XI

OMUL ŞI CHIPUL SĂU[1]

Pentru dl. Duce de la Rochefoucauld[2]

Credea pe vremuri unul (dar i-am uitat de nume)
că el era frumosul cel mai frumos din lume.
Oglinzile, cu pizma lor ştiută,
îi arătau aceeaşi mutră slută,
căci, pasămite, Soarta, mustrîndu-l oarecum
de-asemenea greşeală, îl tot scotea în drum
acele mute sfetnice
ce le slujesc ades,
atîtor mîndre, vrednice
la dat cu dres:
oglinzi de cingătoare[3], oglinzi de buzunare,
oglinzi de galantare,
oglinzi de grinzi, oglinzi de tinzi!
Zadarnic slutul nostru ţinea să le surîdă,
că toate-i arătau o mutră hîdă.
Ce bănuiţi, atunci, că şi-o fi zis,
în gîndul său, rivalul lui Narcis?
S-o ia, sărmanul, razna prin paragini,
să nu mai dea de-asemenea imagini!

[1] Este una dintre puţinele fabule al căror subiect este născocit de La Fontaine.
[2] François, duce de la Rochefoucauld (1613—1680) autorul *Maximelor* publicate în 1665. La Fontaine i-a mai închinat şi fab. a 15-a din car. a X-a.
[3] Cam de prin 1635 se purtau asemenea oglinzi.

Şi într-un rîu ce-n pajişti cu susur mulcom trece
şi limpezile-i unde le schimbă în ierugă,
zărindu-şi mutra iar — voia să fugă;
dar vraja apei nu-l lăsa să plece...
Ni-i sufletul, ca dînsul, îndrăgostit de sine.
Oglinzile-s, fireşte, prostiile străine.
Iar rîul ce-şi croieşte drum clar în largul zărilor
şi ne vrăjeşte ochii cu apele-i senine
e cartea CUGETĂRILOR[1]

---

[1] E vorba de *Maximele* lui la Rochefoucauld, răspîndite de prieteni înainte de publicare; cartea a cunoscut două ediţii, în 1665 şi 1666, anul cînd a scris La Fontaine fabula de faţă.

XII

BALAURUL CU MAI MULTE CAPETE ŞI BALAURUL CU MAI MULTE COZI[1]

Trimisul preaslăvitului Sultan
la curtea Împăratului german
găsea, cîndva, că ármia turcească
e mai dihai ca oastea-mpărătească.
Un neamţ, atunci, i-a spus cu-nflăcărare
că Împăratul are-n ascultare
şi principi care, dacă le va spune,
oştiri întregi pot singuri să-şi adune.
Ca om de duh, ceauşul[2] mai îngaimă
că-i preţuia şi dînsul după faimă.
Şi, lunecînd uşor spre spovedanie,
le povesti, atunci, şi o păţanie.
— „La adăpost, pe vremuri, pe un meleag pustiu,
ce mi-a fost dat să văd prin gardul viu?
Balaurul c-o sută de capete, ciorchine!
Îmi îngheţase sîngele în vine
Şi paloşul mi-nţepenise-n teacă —
dar fiara nu putea prin gard să treacă...

[1] Motivul acestei fabule există în literaturile orientale. Balaurul cu o sută de capete întruchipează Confederaţia germană condusă de o puzderie de prinţi (care în caz de război aveau datoria să pună la dispoziţia împăratului oştiri proprii) iar Balaurul cu un singur cap şi o sută de cozi întruchipează Imperiul Otoman, condus de un sultan.

[2] *Ceauşul*: crainic şi curier al Sultanului, trimis uneori cu solii în străinătate.

Mă mai gîndeam la dănănaia asta,
cînd alt Balaur își arată creasta!
Avea un cap și-o sută de cozi îmbîrligate.
Și capul se strecoară și gardul îl străbate,
urmat de trup, de cozile tărcate.
Iar după el, ușor, doar dintr-un salt,
trecu prin gardul viu și celălalt...
Asemenea peripeții
de care azi vă pomenii
mai pot avea și ale noastre-mpărății!"

XIII

HOŢII ŞI MĂGARUL

Se zice că pe vremuri nişte Hoţi
furaseră-mpreună un Măgar
şi se băteau de zor, ca doi netoţi,
că nu ştiau cum să-şi împartă prada.
Cînd iată că apare alt tîlhar,
le ia Măgarul şi le lasă sfada.
Aşa e totdeauna: cînd doi se bat şi-şi strigă,
al treilea cîştigă.

Măgarul din poveste e-o ţară oarecare
şi hoţii sînt despoţii[1].
În timp ce pentru ea se bat cu toţii,
de undeva apare un alt tîlhar mai mare
şi, îndreptîndu-se spre ţel,
o-nhaţă el.[2]

---

[1] Originalul precizează: *L'Ane, c'est quelquefois une pauvre province, /Les voleurs sont tel ou tel prince, /Comme le Transylvain, le Turc, et le Hongrois... (Măgaru-i, cîteodată, o biată ţărişoară/ Hoţii-s cutare ori cutare prinţ/ Cum Transilvanul, Turcul ori Ungurul ar fi...).*

[2] La Fontaine se referă la soarta Transilvaniei ajunsă în stăpînirea turcilor.

XIV

POETUL OCROTIT DE ZEI[1]

Nu-i lauzi niciodată destul, se înțelege,
pe zei, iubita și pe rege.
Malherbe[2] zicea (și eu l-aprob, firește)
că lauda plăcută pe toți îi cucerește
și uneori ți-aduce și mîndra ca răsplată.
O răsplătesc, se pare, și zeii cîteodată.
Pornise Simonide[3], un renumit poet,
să laude în versuri un atlet, —
materie, desigur, din cele mai aride.
S-a străduit amarnic sărmanul Simonide.
Atletul, doar cu mușchii, nici nu era de viță,
iar taică-său, pe vremuri, vînduse-n tîrg alviță.
Nimic deosebit, nimica nou!
La început a scris despre erou
și, după ce-și dăduse, sărmanul, toată cazna,
spunînd ce-avea să spună, o mai porni și razna,
să scrie despre Castor și Pollux[4],

[1] Titlul original: *„Simonide préservé par les Dieux"* (*„Simonide ocrotit de Zei"*).

[2] Poet francez, născut la Caen (1555), mort la Paris (1628). De notat că n-a rămas nimic scris de la Malherbe în legătură cu ideea pentru care îl citează La Fontaine.

[3] Poet grec, născut în insula Ceos (pe la 559 î. e. n.), mort în anul 468. A compus elegii și poeme lirice, dar n-au rămas de la ei decît cîteva fragmente.

[4] Este vorba de Dioscuri, celebri semizei, fiii lui Jupiter și ai Ledei. Castor era socotit ocrotitor în cursele de cai, iar Pollux era invocat de atleți.

cu mare-nflăcărare şi cu lux
de amănunte — ca exemplu demn
să fie luptătorilor îndemn.
Descrie vitejia şi faima, rămăşagurile,
înfăţişînd izbînzile, meleagurile...
Elogiul semizeilor, cam mare,
umplea vreo trei pătrare din lucrare.
Atletu-i promisese un taler frumuşel,
dar nu-i plăti la termen decît un sfert din el.
...Cît despre restul sumei stabilite,
urma cei doi eroi să i-l achite.
(„De n-or plăti, rămîne ca învăţ...")
Dar îl pofti, în schimb, la un ospăţ;
rugîndu-l să rămîie fără teamă
şi dînsul printre oaspeţii de seamă.
Mîhnit de lovitura neruşinatei fraude,
primi, ţinînd să fie plătit măcar... cu laude.
Dar cînd era ospăţul şi cheful mai la toartă,
veni un rob să-i spună că-i aşteptat la poartă.
În lipsa lui, mesenii, cu guri înfometate,
nu pregetă: năvalnic dau iama prin bucate...
şi cei ce-l aşteptau cu nerăbdare
erau — surpriză mare —
chiar zeii lui, îmi pare.
Veniseră să-l cheme
să părăsească masa,
cît încă mai e vreme,
că se dărîmă casa...
Dezastrul prevestit s-a împlinit.
Tavanul peste ei s-a prăvălit
şi i-a strivit, i-a schilodit cumplit.
Cum îl prinsese dedesupt
o grindă mare între mese, —
atletul nostru se alese
şi dînsul cu piciorul rupt...
Îndată Faima răspîndeşte vestea
şi oamenii aflînd, uimiţi, povestea,
şi socotind — cu drept temei —
poetul ocrotit de zei —

se îmbulziră bucuroşi şi ei
să-i ceară un elogiu plătit cu taleri grei.
...Şi iar mă-ntorc la gîndul meu de căpătîi,
ca să vă spun că-ntîi, şi-ntîi, şi-ntîi,
se cade să-i slăvim mereu pe zei,
ca şi pe cei la fel de dragi ca ei.
Apoi, că Melpomena[1], statornică-n menire,
mai poate să mai scoată din lira ei şi... lire.
Şi, în sfîrşit, că arta, tot năzuind spre ţel;
pe cei ce-o onorează îi nalţă către el.
Olimpul şi Parnasul[2] încununat cu cetini
erau, în alte vremuri, fraţi buni şi buni prietini.

---

[1] Muza tragediei; aici, indică poezia, în general.
[2] Olimpul era reşedinţa zeilor; Parnasul, locaşul muzelor.

XV

MOARTEA ŞI OMUL NECĂJIT

Un Om sărac, trudit şi fără spor,
chema de zor să-i vie Moartea-n ajutor.
— „O, Moarte milostivă, îndură-te măcar
şi scapă-mă de chinuri şi amar!..."

Şi tot rugată zi de zi,
pocita se milostivi
bătu, deschise şi rînji,
crezînd că-i este de folos.
Dar el răspunse, mînios:
— „Scăpaţi-mă de hîrba gîrbă
că mor de spaimă şi de scîrbă!"

Spunea Mecena[1]: „Chiar de-ajung
neputincios, olog şi ciung,
schimonosit ca o paiaţă —
sînt, totuşi, mulţumit că sînt în viaţă!"

Subiectul acesta a fost tratat în alt chip de Esop, aşa cum se va vedea din fabula următoare. Eu am compus-o pe cea de mai sus pentru un temei care mă îndemna să fac din ea ceva general. Dar careva[2] mi-a trimis vorbă că mai bine aş fi urmat

[1] Cavaler roman, născut la Aretium, mort în anul 3 al e.n., mare dregător sub împăratul Augustus. A încurajat artele şi literatura.
[2] Probabil Boileau care a tratat şi el subiectul acesta.

originalul, căutînd să nu-mi scape una dintre cele mai frumoase ticluiri din Esop. Iată ce m-a silit să mă întorc la el. Nu-i chip să-i depăşim pe cei vechi, care nu ne-au mai lăsat şi nouă decît gloria de a le călca pe urme. Adaug, totuşi, şi fabula mea lîngă fabula lui Esop, nu pentru meritele ei, ci din pricina cuvintelor lui Mecena, pe care le-am introdus în ea, cuvinte atît de frumoase şi de potrivite, încît am socotit că nu trebuie să le înlătur. (Nota autorului.)

XVI

MOARTEA ŞI PĂDURARUL

Cu paşii grei, prin codrul de tufani,
bătrîn, adus de spate ca o scoabă,
sub crosna lui de vreascuri şi de ani
pornise-n grabă Pădurarul spre afumata lui cocioabă.
Nemaiputînd de trudă şi durere,
îşi lasă crosna jos, aproape frînt.
— „Să n-ai în viaţă parte de-o plăcere!
Sînt cel mai amărît de pe pămînt...
Ba, uneori, nici pîine. Odihnă, niciodată.
Ostaşii[1]... Creditorii... Şi corvoada!
Nevasta şi copiii! Şi dările, de plată!
Şi jafurile cu grămada!
Oh, vino, Moarte!..." — „Ce-i, fîrtate?"
îi spuse ea, sosind în grabă.
— „Ridică-mi crosna asta-n spate
şi vezi-ţi, rogu-te, de treabă!"

Un leac mai bun nici nu se poate.
Dar cînd o vezi te înfiori.
„Mai bine le înduri pe toate
(spun mulţi din noi) decît să mori!..."

---

1 În sec. al XVII-lea, ostaşii erau cazaţi fie în cetăţi, fie în casele burghezilor şi ale ţăranilor, pe care, uneori, îi şi jefuiau. Primele cazărmi aveau să se construiască abia spre finele sec. al XVII-lea.

XVII

BĂRBATUL ÎNTRE DOUĂ VÎRSTE ŞI CELE DOUĂ PRETENDENTE

Avînd bănet şi, prin urmare,
şi cătare,
burlacul meu cu tîmplele cărunte
ţinînd şi el ursita să-şi înfrunte,
se cam gîndea că-i vremea să se-nsoare.
Femeile — o liotă întreagă —
se străduiau în mreje să-l atragă.
Dar dumnealui — ce-i drept e drept — nu se pripea:
tot chibzuia, tot iscodea, tot alegea...
Iar inima, din toate, mai ales
spre două văduvioare îi da ghes,
din care una-n pîrgă îi gungurea în şoaptă
iar alta, bine coaptă şi poate cam răscoaptă,
îşi tot dregea mai ziulica-ntreagă
ce mai putea cu dresuri să mai dreagă...
Şi tot glumind şi chicotind,
zărindu-i părul cărunţind,
cea vîrstnică din chică îi smulgea
doar fire negre (cîte mai avea)
să-l ştie alb, aidoma cu ea...
La rîndul ei, cocheta, frumuşel,
făcînd şi ea cu albele la fel, —

se pomeni-ntr-o zi căruntul, chel...
— „Ajuns şi chel (le spuse el)
cu preţiosul vostru ajutor,
m-am hotărît să nu mă mai însor.
Şi tu şi ea, oricare-ar vrea
să joc doar cum îmi cîntă ea.
Decît un trai pe placul nu ştiu cui,
mai bine pui
însurătoarea-n cui!"

XVIII

VULPEA ŞI BARZA

Se hotărî o dată şi Vulpea la risipă
şi-o reţinu la cină pe jupîneasa Barză.
Ospăţul (vorba vine: o ciorbă fiartă-n pripă!)
era o apă chioară cu nişte foi de varză,
c-aşa trăia cumătra, făcînd economie.
Şi ciorba fu anume servită-n farfurie.
Cum Barza e deprinsă cu vase-adînci şi-nguste,
sărmana musafiră nici nu putu s-o guste!
Dar Vulpea, tot plimbîndu-şi prin farfurie botul,
a lipăit cu lăcomie totul.

La cîtva timp de la ospăţu-acesta,
şi Barza a poftit-o la ea, să-i joace festa.
Şi Vulpea i-a răspuns: — „Cu drag, surată!
N-am obiceiul să mă las rugată,
cînd sînt pe la prieteni invitată..."

Sosind la ţanc la ceasul pentru cină,
o lăudă pe Barză ca bună gospodină
(că-n ce priveşte pofta de mîncare,
nu-i Vulpe să se plîngă vrodată că nu are!)
Şi ia te uită, soro, ce straşnice bucate
cu carnea-n bucăţele mărunt de tot tăiate!

(Păcat că-s în clondirul acela strîmt la gură
şi nu e chip s-apuce şi ea o bucătură!)
Se ospătează Barza, încet, pe săturate,
iar Vulpea, necăjită, se-ntoarce-acas' lihnită.
Ne-o înşela, în viaţă, de multe ori părtaşul,
dar, cît e de vicleană, şi Vulpea-i păcălită,
căci nu e naş pe lume să nu-şi găsească naşul!

XIX

BĂIATUL ŞI ÎNVĂŢĂTORUL

Vreau să v-arăt în fabula de faţă
apucătura unui dascăl prost.
Zburdînd pe lîngă Sena fără rost,
un băieţaş făcu o boroboaţă.
Căzînd, se aninase într-un ciot
de salcie şi începu să ţipe
şi auzindu-l, dascălul netot,
discursul şi porni să se-nfiripe:
— „Uitaţi-vă la el, împieliţatul:
i s-a-nfundat, acum, cu colindatul!
Aşa păţesc zănaticii, să ştii,
cînd se tot ţin mereu de nebunii!
O, vai de capul bieţilor părinţi:
asemenea potăi îi scot din minţi!
N-au zi, sărmanii, fără supărare.
Mai bine s-ar lipsi de-aşa vlăstare!..."

Cum creanga se lăsase peste ape
şi începea să crape, —
abia-abia mai reuşi să-l scape...

Nu vestejesc aici un singur prost,
că din păcate-n viaţă-s o grămadă

— Prietene, îi spun, nu fi ridicol,
ci curmă-ţi rîvna asta ce te scurmă
să tot îndrugi şi scapă-l din pericol,
că-l dojeneşti cît vei pofti, pe urmă!

XX

COCOŞUL ŞI PERLA

Un Cocoşel — el ştie cum — aflase,
tot scormonind, o perlă minunată.
Şi s-a şi dus cu dînsa de îndată
la meşterul de pietre preţioase.
— „Cred că-i de preţ. Ţi-o dau, de vrei
să-mi dai pe ea un bob de mei!"

Tot cam aşa, un june nătăfleţ
a moştenit un manuscris de preţ
şi s-a şi dus cu el la un librar.
— „Cred că e bun, deşi nu am habar.
(Doar asta este treaba dumitale!)
Eu ţi l-aş da pe niscaiva parale..."

XXI

ALBINELE ŞI BĂRZĂUNII

La lucru îl cunoşti pe meşter bine!
Odată nişte faguri, într-o vară,
fiind uitaţi pe cîmp de nu ştiu cine, —
cu zarvă Bărzăunii vin să-i ceară,
dar se împotrivesc nişte Albine.
Gîlceava asta multă lume scurmă
şi-ajunge la o Viespe pîn' la urmă.
Ne'nchipuit de mare-i greutatea
să ştii de partea cui o fi dreptatea,
că după mărturia unor granguri,
gîzele văzute lîngă faguri
parcă aduceau destul de bine
şi a Bărzăuni şi a Albine.
„Pot să pun pe spusa lor temei?
(se întreabă Viespea-n gîndul ei).
Greu mi-i adevărul să-l desprind.
Alte cercetări am să-ntreprind.
Descusînd un furnicar întreg,
pîn' la urmă tot am să-nţeleg..."

Şase luni zadarnic au trecut:
pricina era ca la-nceput.

O Albină zbîrnîie şi zice:
— „Amînînd aşa mereu procesul,
fagurii mă tem c-au să se strice
şi nu are nimeni interesul.
Dacă, însă, Curtea ne aprobă
ca, îndată, noi şi Bărzăunii
să lucrăm pe loc cîte o probă,
poate dăm de iţele minciunii..."
Viespea spune: — „Proba-i aprobată!"
Bărzăunii, însă, nu-şi dau ghes,
renunţînd, fireşte, la proces.
Şi aşa, prin dreaptă judecată,
mierea e Albinelor predată...

Mult mai bine-ar fi, se înţelege,
bunul-simţ de-ar ţine loc de lege.
Nimeni nu s-ar plînge că daraua
e cu mult mai mare ca ocaua...

XXII

STEJARUL ŞI TRESTIA

Privind de sus, din slava lui înaltă,
Stejarul zise Trestiei din baltă:
— „Te-a vitregit natura, draga mea:
un piţigoi ţi-i o povară grea
şi pînă şi o blîndă adiere
ce-abia-ncreţeşte pînza apei reci,
te face-ndată capul să ţi-l pleci;
cînd — Caucaz cu fruntea-n alte sfere —
eu soarele-l opresc doar cu cununa
şi, ne'nfricat, înfrunt — viteaz — furtuna.
Cicloanele ce te-ngrozesc pe tine,
sînt doar nişte zefire pentru mine.
De-ai fi, măcar, sărmano, mai aproape,
te-aş ocroti, ţi-aş da un adăpost.
Dar ce să-ţi fac, cînd tu te naşti pe ape?..."
— „Eşti milostiv şi tare bun,
dar mila ta e fără rost!
Aş vrea şi eu, acum, să-ţi spun
că, dintre noi, pe vînt, pe ploi,
mai şubred e cel mai vînjos la trup:
eu doar mă-ndoi,
dar nu mă rup!
Ai rezistat, semeţ, sfidînd zenitul,
dar s-aşteptăm, semeţule, sfîrşitul!..."

Şi Trestia nici nu sfîrşi cuvîntul
că se porni să bată groaznic vîntul.
Înfruntă, dîrz, Stejarul, vînt şi ploaie,
iar Trestia, mlădie, se îndoaie.
Dar s-azvîrlise, poate, zarul sorţilor,
căci vîntul cel năprasnic, furibund,
îl prăbuşi pe cel cu talpa-n lumea morţilor
şi creştetul în cerul mult prea scund.

CARTEA A DOUA

I

CONTRA MOFTUROȘILOR

Din harul povestirii de-aș fi avut un strop,
— cum s-ar vedea de-aici —
l-aș fi-nchinat minciunii scornite de Esop,
căci versul și minciuna sînt doi străvechi amici.
Dar buna Calliope[1] n-a vrut să mă răsfețe
să dau acestor stihuri visata frumusețe.
Încerc, cu toate-acestea, cum voi putea mai bine.
O izbuti un altul mai priceput ca mine.
Eu grai le-am dat la toate, din dragostea-mi profundă,
ca Lupul să întrebe și Mielul să răspundă.
Nu-i oare ca o vrajă cum vezi în feerii
cînd plante și jivine le înzestrezi cu grai?
Ci criticii vor spune: „Vorbești frumos, dar, vai,
doar în vro cinci sau șase povești pentru copii..."
— „Știți altele mai bune și mai vii?
Sau poate vreți ceva în stil înalt?...
Cam după zece ani de lupte
ne'ntrerupte,
și de asalt după asalt,
aheii renunțaseră la Troia;

[1] Muza epopeii, fabula ca povestire ținînd de genul epic.

cînd iată că Minerva, pare-mi-se
(de nu cumva Nevoia),
l-a învățat, se vede,
pe vrednicul Ulisse
să intre într-un cal de lemn, colos,
alături de viteazul Diomede[1]
și de Ajax[2] cel prea vijelios
cu un puhoi de cete înarmate.
Ademeniți de pradă,
împinseră troienii dihania-n cetate.
Dar au ieșit aheii curînd din ea grămadă
și i-au trecut pe toți prin foc și spadă.
Troienilor le-a fost fatală nada!"
„Să răsuflăm, vei zice. Prea lungă-i perioada!
Vezi, basmul cu falange viteze de eroi
și calul buclucaș, dus în cetate,
e mai ciudat ca fabulele, pentru noi,
iar tonu-nalt nu prea te prinde, frate!"
„Cobor atuncea tonul și-atac pe loc idila!
Cu gîndul la Alcippe[3], geloasa Amarilla[4]
pășea, pășcîndu-și turma prin ierburile crude,
și, pasămite,
crezînd că-n preajmă nimeni n-o aude
(dar neștiind că Tirsis[5] e-n răchite
și poate să audă tot ce spune) —
Zefirului îi face această rugăciune..."
„Cu rima asta, basta! Ai tăcut?
(se rățoiește criticul temut).
Nici ea, nici celelalte nu-s prea bune.
Mai bine-o iei din nou de la-nceput..."
„O, critic blestemat, mai taci odată!
Sau ai de gînd s-o las neterminată?

[1] Erou al războiului troian, rege în Argos, proteguit de Minerva.
[2] Numele de Ajax l-au purtat doi eroi greci participanți la războiul troian. Aici este vorba de Ajax, fiul lui Telamon. În *Eneida* lui Virgiliu, însă, nici Diomede, nici Ajax nu fac parte din grupul de războinici ascunși în cal.
[3], [4], [5] Nume frecvente de protagoniști ai pastoralelor și idilelor, scrise în gustul epocii aceleia.

C-un om sucit ca tine, orice-ar mai fi să fac,
nicicînd n-oi reuşi să-ţi fiu pe plac!
Căci mofturoşii sînt sortiţi
să fie-n veci nefericiţi..."

cînd iată că Minerva, pare-mi-se
(de nu cumva Nevoia),
l-a învățat, se vede,
pe vrednicul Ulisse
să intre într-un cal de lemn, colos,
alături de viteazul Diomede[1]
și de Ajax[2] cel prea vijelios
cu un puhoi de cete înarmate.
Ademeniți de pradă,
împinseră troienii dihania-n cetate.
Dar au ieșit aheii curînd din ea grămadă
și i-au trecut pe toți prin foc și spadă.
Troienilor le-a fost fatală nada!"
„Să răsuflăm, vei zice. Prea lungă-i perioada!
Vezi, basmul cu falange viteze de eroi
și calul buclucaș, dus în cetate,
e mai ciudat ca fabulele, pentru noi,
iar tonu-nalt nu prea te prinde, frate!"
„Cobor atuncea tonul și-atac pe loc idila!
Cu gîndul la Alcippe[3], geloasa Amarilla[4]
pășea, păscîndu-și turma prin ierburile crude,
și, pasămite,
crezînd că-n preajmă nimeni n-o aude
(dar neștiind că Tirsis[5] e-n răchite
și poate să audă tot ce spune) —
Zefirului îi face această rugăciune..."
„Cu rima asta, basta! Ai tăcut?
(se rățoiește criticul temut).
Nici ea, nici celelalte nu-s prea bune.
Mai bine-o iei din nou de la-nceput..."
„O, critic blestemat, mai taci odată!
Sau ai de gînd s-o las neterminată?

---

[1] Erou al războiului troian, rege în Argos, proteguit de Minerva.

[2] Numele de Ajax l-au purtat doi eroi greci participanți la războiul troian. Aici este vorba de Ajax, fiul lui Telamon. În *Eneida* lui Virgiliu, însă, nici Diomede, nici Ajax nu fac parte din grupul de războinici ascunși în cal.

[3], [4], [5] Nume frecvente de protagoniști ai pastoralelor și idilelor, scrise în gustul epocii aceleia.

C-un om sucit ca tine, orice-ar mai fi să fac,
nicicînd n-oi reuşi să-ţi fiu pe plac!
Căci mofturoşii sînt sortiţi
să fie-n veci nefericiţi..."

cînd iată că Minerva, pare-mi-se
(de nu cumva Nevoia),
l-a învățat, se vede,
pe vrednicul Ulisse
să intre într-un cal de lemn, colos,
alături de viteazul Diomede[1]
și de Ajax[2] cel prea vijelios
cu un puhoi de cete înarmate.
Ademeniți de pradă,
împinseră troienii dihania-n cetate.
Dar au ieșit aheii curînd din ea grămadă
și i-au trecut pe toți prin foc și spadă.
Troienilor le-a fost fatală nada!"
„Să răsuflăm, vei zice. Prea lungă-i perioada!
Vezi, basmul cu falange viteze de eroi
și calul buclucaș, dus în cetate,
e mai ciudat ca fabulele, pentru noi,
iar tonu-nalt nu prea te prinde, frate!"
„Cobor atuncea tonul și-atac pe loc idila!
Cu gîndul la Alcippe[3], geloasa Amarilla[4]
pășea, păscîndu-și turma prin ierburile crude,
și, pasămite,
crezînd că-n preajmă nimeni n-o aude
(dar neștiind că Tirsis[5] e-n răchite
și poate să audă tot ce spune) —
Zefirului îi face această rugăciune..."
„Cu rima asta, basta! Ai tăcut?
(se rățoiește criticul temut).
Nici ea, nici celelalte nu-s prea bune.
Mai bine-o iei din nou de la-nceput..."
„O, critic blestemat, mai taci odată!
Sau ai de gînd s-o las neterminată?

---

[1] Erou al războiului troian, rege în Argos, proteguit de Minerva.

[2] Numele de Ajax l-au purtat doi eroi greci participanți la războiul troian. Aici este vorba de Ajax, fiul lui Telamon. În *Eneida* lui Virgiliu, însă, nici Diomede, nici Ajax nu fac parte din grupul de războinici ascunși în cal.

[3], [4], [5] Nume frecvente de protagoniști ai pastoralelor și idilelor, scrise în gustul epocii aceleia.

C-un om sucit ca tine, orice-ar mai fi să fac,
nicicînd n-oi reuşi să-ţi fiu pe plac!
Căci mofturoşii sînt sortiţi
să fie-n veci nefericiţi..."

II

SFATUL ŞOBOLANILOR

Doar pripăşit de cîţiva ani,
motanul casei, Roadeslană[1],
un tartor crincen, o satană, —
băgase spaima-n şobolani
şi din atîţia cîţi mai sînt
zac mulţi lihniţi pe subt pămînt.
Dar într-o bună zi, cînd blestematul
şi-a început pe-acoperiş sabatul
în tămbălău de nuntă c-o pisică, —
în mare taină, grijulii, cu frică,
s-au întrunit şi ei să-şi ţină sfatul.
Vorbi întîi, ca staroste, Gherlanul:
— „Aşa şi-aşa... deoarece... şi întrucît...,
eu unu-s de părere că Motanul,
năzdrăvanul,
nu ne-ar mai prăpădi atît
de i-am lega un zurgălău de gît.
L-am auzi cînd vine şi n-ar mai prinde unul..."
Mai leac ca zurgălăul, se-nţelege,
nici nu era. Dar cine să i-l lege?
Eu nu, tu nu, nici el, nici unul
că ne înghite căpcăunul!

---

1 În original „*Rodilardus*": numele apare în Rabelais, *Pantagruel*.

Sfatul Şobolanilor

Vorbiră mulţi cu foc în glas,
dar fără rost,
căci a rămas
tot cum a fost...
Ca sfetnici,
mulţi sînt vrednici.
Dar oare cîţi,
dintre atîţi,
pot să-şi preschimbe-n faptă
povaţa înţeleaptă?...

III

JALBA LUPULUI[1]

Un lup scornind c-a fost prădat de hoţi,
s-a dus la tribunal ca o săgeată
şi,-nlăturînd, pe rînd, vecinii toţi,
a-nvinuit o Vulpe deocheată,
    iar judele, un Maimuţoi,
    i-a ascultat pe amîndoi.
Dar ce proces? Mai mult un tărăboi!
— „Înalta Curte, bine luminată,
ştiindu-vă tîlhari pe amîndoi,
vă pune cheltuieli de judecată,
ca să vă-nveţe minte altădată.
Tu, Lupule, te plîngi din şiretlic,
cînd nimenea nu ţi-a furat nimic.
Tu, Vulpe, dă-ndărăt ce ţi se cere,
de vrei să nu mai ai vro neplăcere!"
Spunea judecătorul: „Chiar cînd nu-s dovediţi,
tîlharii se cuvine să fie osîndiţi!"

Cîteva persoane chibzuite au socotit că neverosimilul şi contradicţia din judecata acestui maimuţoi ar trebui înlăturate; dar eu nu m-am servit de ele decît după Fedru şi tocmai aici e hazul, după părerea mea. (Nota autorului.)

[1] Titlul original „*Le Loup plaidant contre le Renard par devant le Singe*" („*Lupul învinuind-o pe Vulpe, în faţa Maimuţei*").

IV

TAURII ŞI BROASCA

Doi Tauri, arţăgoşi şi puşi pe sfadă,
se războiau odată într-o luncă
pentr-o Juncă
şi pentru stăpînirea în livadă.
O Broască suspina şi alta
o întreba de nu-i mai place balta.
— „Ba da. Dar cred, drăguţa mea,
că lupta lor e-o piază rea.
Păi, zău, cum să nu tremuri?
Ne-aşteaptă grele vremuri.
Nemaiavînd, atunci,
livezi, nici lunci,
în mlaştinile noastre învinsul va veni
şi ne-o strivi.
Şi tot prăpădul ăsta-i de focul unei Junci!"

S-au războit cumplit cei doi barbari
şi-n mlaştini cel învins s-a pripăşit
şi le-a strivit, le-a urgisit, le-a prăpădit...

Cei mici de-a pururi au de suferit
din pricina gîlcevii celor mari!

V

LILIACUL ŞI CELE DOUĂ NEVĂSTUICI

Un Liliac, zburătăcind ca un năuc,
era să dea-ntr-o seară de bucluc,
căci nimeri, pe-o ferestruică,
într-un bîrlog de nevăstuică.
Cum nu era cu neamul guzganilor în pace,
ea şi sări la dînsul să-l înşface.
—„Cutezi să vii aici, cînd neamul tău
a căutat, cum ştii, să-mi facă rău?
Căci ce mai tot încolo şi încoace,
eşti Şoarece! (Sau nu-s, eu, Nevăstuică!)"
— „Am fost zvîrlit, aici, ca o fiţuică,
de-o pleasnă mai puternică de vînt,
dar Şoarece n-am fost şi nici nu sînt,
că n-am nimic comun cu rozătoarele.
Priviţi-mă: eu sînt cu aripi, Doamnă,
şi aripile pasăre însamnă...
Jos Şoarecii! Trăiască Zburătoarele!..."
Cum îi vorbise bine, ca din carte,
ea l-a lăsat să plece mai departe.
Dar poate că blestemele păcatelor
l-or fi mînat cu joaca lor poznaşă
la altă Nevăstuică, — o vrăjmaşă
a tuturor înaripatelor —
şi ea, cu gîndul la obîrşie,
voia ca pasăre să-l sfîşie.

— „Eu pasăre?!... Sînt mai de viţă!
N-am pene, ca să mă feresc.
Nu vezi că-s Şoarece, Domniţă?
Trăiască neamul şoricesc!"

Ştiind s-o schimbe şi s-o dreagă,
scăpă din nou cu pielea-ntreagă.
Ca dînsul sînt
atîţia pe pămînt
croiţi să se întoarcă sfîrlează, după vînt!

VI

PASĂREA RĂNITĂ C-O SĂGEATĂ

Rănită c-o săgeată-naripată,
o Pasăre se tînguia odată:
— „Şi noi om fi, în parte, vinovate
de pacostea ce peste noi s-abate!
Cu penele atîtor zburătoare,
voi áripi daţi săgeţilor ucigătoare;
dar, oameni cruzi, păţiţi şi voi ca noi,
 căci, la război,
din fiii lui Iafet[1], o bună parte,
dau celeilalte arme pentru moarte!

[1] *Fiii lui Iafet*: adică seminţia omenească. Sem, Ham şi Iafet sînt cei trei fii ai lui Noe, deci, după legenda biblică, strămoşi ai omenirii ivite după potop.

VII

CĂŢEAUA ŞI SURATA EI

Era odată o Căţea cam gură-cască
ce de nimic nu se-ngrijea.
Cum îi venise dîrdora să nască
şi locuinţă nu găsea,
o megieşă s-a-ndurat să-i dea
coliba ei, cu împrumut.
Dar, mai tîrziu, venind să şi-o reia,
un pic de păsuire i-a cerut.
Erau căţeii mici, mai trebuia
să stea în ea...
Iar cînd şi păsuirea a trecut,
s-au ivit în prag cu toţii,
mîrîind, rînjindu-şi colţii.
— „Scoate-ne, de eşti în stare!"
(Se făcuse haita mare...)

Nu-mprumuta nimic, nicicînd,
unor mişei:
te vei căi cît de curînd:
căci, de la ei,
cu greu mai poţi ceva-ndărăt să iei!

VIII

PAJURA ŞI RĂDAŞCA

O Pajură, odată, gonea un Iepuraş.
Ionică Iepurică zorea înspre sălaş;
dar întîlnind în drum, din întîmplare,
o bortă de Rădaşcă, nu prea mare,
şi neavînd răgazul măcar să-i ceară voie,
s-a ghemuit într-însa destul de anevoie.
Neîndurată, Pajura-l privea.
Şi în zadar Rădaşca s-a tot rugat de ea:
— „Tu, peste zburătoare, de-a pururea regină,
poţi să răpeşti fugarul acesta fără vină,
în borta mea în grabă adăpostit de frică,
dar, nu-l răpi! Jignirea m-ar chinui mereu.
E un vecin de treabă şi e cumătrul meu.
De vreme ce te roagă Ionică Iepurică
să-i dăruieşti vieaţa, ascultă-l, zău, fii bună,
sau, dacă nu, ucide-ne-mpreună!"
Dar pasărea lui Joe[1] Rădaşca o izbeşte
de-o ameţeşte,
iar pe Ionică Iepurică îl răpeşte.
Ci iată că Rădaşca s-a mîniat cumplit,
şi-n cuibul crudei Pajuri s-a oprit
şi gingaşele ouă, atît de alintate,
i le-a zdrobit pe toate.

[1] Jupiter, părintele zeilor.

Iar Pajura, turbată, cu ochii în scîntei,
neizbutind să afle făptaşii cine sînt,
a sfîşiat văzduhul cu vaietele ei.
Zadarnicele-i plîngeri s-au risipit în vînt.
A trebuit s-aştepte un an cu dor nespus.
De data asta, cuibul şi l-a suit mai sus.
Rădaşca noastră, însă, şi-a răzbunat din nou
prietenul, zvîrlindu-i din cuib, ou după ou.
Cînd Pajura prăpădul îl vede, se repede
nebună de durere şi-i dă, jelind, tîrcoale
că luni întregi răsună pădurile de jale.
Şi pasărea ce,-odată, în zbor, pe Ganimede[1]
la Jupiter îl duse,
acuma ouăle-şi depuse
în cutele pulpanei monarhului ceresc,
fiind deplin convinsă că hoţii nu-ndrăznesc
să i le mai răpească.
E drept: cum să-ndrăznească?
Se folosi Rădaşca pe loc de-o viclenie:
Pe mantia lui Joe aşază-o murdărie,
iar Joe, cînd o vede (fireşte, mînios),
îşi scutură pulpana, dînd ouăle pe jos.
Cum Pajura aflase isprava între timp,
îi tot spunea lui Joe că pleacă din Olimp.
Fireşte că Rădaşca, chemată-n judecată,
a dovedit că nu ea-i vinovată.
Atunci stăpînul slăvilor ce face,
văzînd că nu-i cu cale vrăjmaşii să-i împace?
Strămută pentru Pajuri sorocul de iubire
pe geruri, cînd Rădaşca în bezna borţii zace,
ca ursu,-n amorţire.

---

[1] Tînăr prinţ troian, răpit de un vultur, în urma poruncii lui Jupiter, şi ajuns, în Olimp, paharnicul zeilor.

IX

LEUL ȘI TĂUNUL

— „Pici, scîrnăvie!“ zise Leul cu mînie,
răstindu-se la un Tăun.
— „Tu crezi că mult îmi pasă mie
că ție unii rege-ți spun?
Ce, vrei să te măsori cu mine?
Te-oi sătura, eu, de război!
Doar boii-s mai voinici ca tine,
și eu îi mîn pe unde voi!...“
Sunînd pe loc chiar el asaltul
și săgetînd înaltul,
îi bîzîie pe la obraji
și-l ciupe crîncen de grumaji.
Zbătîndu-se, izbindu-se greoi
și spumegînd, scrîșnind ca un nebun,
răcnește patrupedul ca-n ziua de apoi
de tremură jivinele-n zăvoi.
Și tot cumplitul lor război,
universalul tărăboi,
e opera unui Tăun!
Îl pișcă-ntr-una peste tot,
ba de spinare, ba de bot:
iar cînd îi intră într-o nară,
se face Leul foc și pară:

şi rage, geme, se sfîşie,
turbînd de chin şi de mînie
şi ameţit, trudit şi frînt,
se prăbuşeşte la pămînt...

Ispitele trufiei adesea ne împing
să ne împăunăm prea mult cu gloria.
Pornind să-şi trîmbiţeze, chiar el, în slăvi, victoria,
se prăpădi Tăunu-ntr-o plasă de Paing.

Eu cred că două tîlcuri poţi să desprinzi de-aici:
. întîi că dintre inamici
mai de temut sînt cei mai mici.
Şi-al doilea că cei ce, deseori,
din mari primejdii, ies biruitori,
n-ajung mereu la capăt s-o tot scoată,
ci pier cîndva dintr-o nimica toată.
Că, vezi, aşa-i norocul: se-nvîrte ca o roată!

X

MĂGARUL CU BUREŢI DE MARE
ŞI CEL CU SARE ÎN SPINARE

Mai ţanţoş ca-mpăraţii romani, un cărăuş
mîna cu sîrg
doi măgăruşi,
la drum, spre tîrg.
Unul, fără bici sau pinteni,
tropăia cu paşii sprinteni
cu bureţi de mare-n sac,
lîngă celălalt, — posac
şi greoi ca unul care
e ursit să care sare.
În tropot de copite şi-n cînt de zurgălăi,
trecură munţi şi punţi şi căi şi văi
şi-ajunseră în zarea cu lanuri verzi de grîu,
la vadul dinainte ştiut, al unui rîu.
C-un băţ în mîna dreaptă,-n loc de frîu,
încălecînd, ca un mocan, pe deşelate,
pe măgăruşul cu bureţi în spate,
îl mînă dindărăt pe cel cu sare
pe unde nu e apa tocmai mare.
Dar zadarnică e cazna,
că Măgarul pleacă razna
şi-nfundîndu-se-ntr-o groapă
sarea se topeşte-n apă
şi de greutate-l scapă.

Cel cu bureţi, fireşte, văzînd isprava lui,
îşi părăseşte vadul, pornind şi el hai-hui
şi — bîldîbîc — alunecînd în groapă,
măgar, samar şi călăreţ s-adapă!
Bureţii, îmbibaţi şi grei,
îl trag şi pe nepricopsitul
de măgăruş, la fund cu ei.
Şi cărăuşul îşi găsea sfîrşitul
de nu sărea să-l scape nu-ştiu-cine.

Cu ochii-n patru, vezi doar ce-i de tine
şi nu maimuţări pe orişicine!

XI

LEUL ŞI ŞORICELUL

Pe cît îţi stă-n putinţă, fii bun cu orişicine:
adesea ai nevoie chiar de mai mici ca tine,
cum am s-arăt prin două exemple, de îndată, —
atîta e în pilde povaţa de bogată.

Pornind să hoinărească prin lume, teleleu,
Chiţ-Chiţ se pomeneşte sub laba unui Leu.
De data asta craiul jivinelor s-abţine,
nebănuind că gestul avea să-i prindă bine.
Cu toate că e anevoie
să crezi c-o námilă ca el
ar fi avînd cîndva nevoie
de un pîrlit de şoricel, —
o dată, Şoricelul, zărindu-l într-o plasă,
zbătîndu-se zadarnic şi neputînd să iasă, —
s-apropie de plasă şi roade un ochete,
făcînd să se deşire, îndată, aţăria...

Răbdarea, deci, şi truda depusă pe-ndelete
mai rodnice-s adesea ca forţa şi mînia.

XII

PORUMBELUL ŞI FURNICA

A doua pildă-i luată, cum veţi vedea aici,
din rîndurile unor jivine mult mai mici.
Venise Porumbelul la gîrlă, pe dogoare,
să bea din limpezimea răcorii călătoare,
cînd vede o Furnică într-un vîrtej de ape
zbătîndu-se să scape.
Noroc că Porumbelul i-azvîrle nişte fire
de fîn uscat şi-ndată o scapă de pieire.

Nu trece mult şi-apare, desculţ, pe o cărare,
un om din sat, c-o puşcă la spinare,
lihnit de nemîncare şi slab ca după boală, —
zăreşte zburătoarea zeiţei Venus[1] dragă,
şi, socotind-o-n oală,
ocheşte, vrea să tragă.
Dar chiar atunci Furnica, de Porumbel salvată,
îl pişcă fără preget
de un deget
şi pasărea, văzîndu-l cum sare, zboară-ndată,
cu ciorba mult visată...

[1] Zeiţa iubirii, la romani; porumbelul i se consacrase Venerei.

XIII

VRACIUL CARE PICĂ-N IAZ[1]

Cu ochii prin genunile tăriei,
un vraci căzu în iazul din livezi.
Vrei să citeşti deasupra scăfîrliei,
nătîngule, cînd tu în jur nu vezi?...

Păţania din fabula de faţă
e pentru mulţi din noi ca o povaţă.
Voind să desluşească misterele Ursitei,
atîţia cad în mrejile ispitei.
Şi pravila Ursitei, suită-n slăvi de bardul
Homer, e pentru lumea din vremea lui, Hazardul,
şi-n vremurile noi,
e Pronia cerească, pentru noi;
dar nu e, printre-atîtea ştiinţe acătării,
şi una a-ntîmplării.
Că de-am citi în slova de zodii tăinuită,
s-ar mai numi-ntîmplarea Hazard, Noroc, Ursită?
În ce priveşte, însă, neţărmurita vrere
a Celui Ce tronează, înalt, mai sus de sfere,
şi făureşte toate-n vederea unui ţel,
au cine i-o cunoaşte pe lume decît El?

---

[1] Titlul original: *„L'Astrologue qui se laisse tomber dans un puits"* (*„Astrologul care pică într-un puţ"*).

Cum, să fi scris, cu slove de taină, sus, în stele,
ce-nchide bezna vremii în negurile-i grele?
Şi cu ce rost? S-ascută neascuţitul duh
al celor ce-au să scrie de glob şi de văzduh?
De-ar fi să ştie cîte mai au să i se-ntîmple,
ar sta pe gînduri omul, cu palmele la tîmple,
şi-ar căuta să scape de ce nici nu-i scăpare,
făcîndu-şi, de mîhnire, plăcerile amare?
Şi, plictisit de bunuri ştiute dinainte,
nu le-ar schimba-n năpaste?... Desigur, nu-i cuminte
să ştie ce-o să fie. E poate chiar o crimă.
Cînd astrele cărarea din slavă îşi urmează
şi Soarele răsare şi lumea luminează,
noi ce putem desprinde din taina lor sublimă?
Că fără dărnicia neţărmuritei bolte
n-ar fi nici anotimpuri nici n-am avea recolte.
Dar ce-are armonia
ţăriilor cereşti
cu nestatornicia
ursitei omeneşti?
De-acuma înainte, eu cred că-n orice caz
s-a isprăvit cu vracii la curţile crăieşti...
Dar să ne-ntoarcem iarăşi la cel căzut în iaz.
Nu-i oare vraciul nostru de-a dreptul un ridicol,
cînd vrea să deslușească, din stele, ce-o să fie
şi uită cîteodată ce fiecare ştie
privind în jur: că-l paşte un pericol?
Se poate o mai mare nerozie?

XIV

IEPURELE ŞI BROAŞTELE

Sta-ngîndurat odată un Iepure-n fîneață.
(Cînd nu ți-i somn, culcușul e bun și la visare,
mi se pare!)
I se făcuse, bietul, lehamite de viață
și se gîndea, cuprins de întristare,
că tare-i rău să umbli mereu cu frica-n sîn
și să nu poți să ronțăi în tihnă, ca oricare,
oleacă de lucernă sau de fîn.
Iar de dormit ești oropsit, firește
să dormi, ca în zicală: iepurește,
pe undeva, în vrun tufiș,
mai mult cu ochii-ntredeschiși.
„Îndreaptă-te!" va spune o minte înțeleaptă.
„Păi, n-ar fi rău! Dar frica nu se-ndreaptă!
Mi-i teamă că, de bună seamă,
și oamenilor le e teamă!..."
Așa gîndea jupînul Iepurică,
ciulind mereu urechile la pîndă.
O umbră, o părere înfiorau de frică
făptura lui măruntă și plăpîndă.
Cum auzi, departe, un zgomot ca de sapă,
o și tuli fricosul meu.
Iar cînd trecea ca vîntul pe lîngă eleșteu,
— ștoblîc — săriră broaștele în apă.

„A, care va să zică,
şi altora li-i frică
de mine, ca şi mie!
Îşi zise Iepurică.
De unde-mi vine, oare, această vitejie?...
Ori, poate, Preaînaltul
n-o fi lăsat mişel
să nu-şi găsească altul
şi mai mişel ca el!"

XV

COCOŞUL ŞI VULPEA

Pe creanga lui, părînd că dormitează,
Cocoşul cel isteţ mereu veghează.
— „Frăţie, zise Vulpea, piţigăindu-şi glasul,
sînt fericită c-a venit şi ceasul
cel jinduit de la o vreme-ncoace
să fie pace între dobitoace.
Sînt prima care te-nştiinţez.
Coboară să te-mbrăţişez!
Doar vezi şi tu, de bună seamă:
s-a isprăvit cu vechea teamă!
Umblaţi
pe unde veţi pofti:
ca nişte fraţi
de-acum vom fi!
Dar hai că, uite, mă grăbesc
să-ţi dau sărutul meu frăţesc!"
Isteţ, din vîrful unei crăci,
Cocoşul nostru o salută
spunînd: — „Nu-i veste mai plăcută
ca vestea mult doritei păci!
Sînt fericit şi-mi pare bine
că-ntîi o aflu de la tine.
Dar uite, văd în zare că vin ca o furtună
şi doi ogari, pesemne, cu-aceeaşi veste bună.

Azi lasă-le încolo de treburi, toate baltă,
  că pînă una-alta am să cobor şi eu.
Ne-om bucura îndată cu toţii laolaltă..."
— „E prea tîrziu, n-am vreme, zău, pe cuvîntul meu!"
  Şi a pornit mînată ca de streche...
A rîs grozav Cocoşul, văzîndu-i astfel zorul,
  căci e-o plăcere fără de pereche
  cînd izbuteşti să-nşeli înşelătorul.

XVI

PĂŢANIA CORBULUI CARE VOIA SĂ IMITE UN VULTUR

Văzînd cum pasărea lui Joe[1] răpea Berbecul cel semeţ,
un Corb hain şi hrăpăreţ
visa şi el cu patimă isprăvi
ca ale hoţomanului din slăvi.
Rotindu-se mereu în sus şi-n jos,
dar neluind în seamă pleava mieilor
alese un Berbec, — cel mai frumos,
din cei crescuţi cu grijă-n cinstea zeilor.
— „Mai rar aşa dădacă să îngrijească bine!
M-oi ospăta îndată, grăsuţule, din tine
aşa cum se cuvine!"
Şi se şi năpusti zevzecul
să ia Berbecul.
Habar n-avea croncanul cel trufaş
că e mai greu berbecul decît un boţ de caş[2]
şi nici nu bănuia c-o să rămînă
zălog în încîlcita-i lînă
şi nici că-n închisoarea îngustei colivii
o să ajungă jucărie de copii,
căci a plecat ciobanul acas', cu el în mînă.
Povaţa este bună pentru toţi:
se cade mai întîi să te socoţi
şi să nu-ncerci să faci decît ce poţi.

---

[1] Vulturul.
[2] Aluzie la *Corbul şi Vulpea*, I, 2.

E drept că Viespea e năbădăioasă
şi dacă nimereşte într-o plasă
cu fire cît de dese,
nici nu-i pasă;
dar Musca, dacă intră, nu mai iese...

XVII

JELANIA PĂUNULUI CĂTRE JUNONA

I se plîngea Păunul, Junonei, într-o zi,
c-o fi
şi c-o păţi,
luînd chezaşi înalţii zei
că jalba lui e cu temei.
— „De cum încep să-mi deapăn şi eu cîntul,
fug toţi din jurul meu de rup pămîntul.
În schimb, ce armonie-ncîntătoare
ai pus în glasul unei zburătoare,
o fărîmiţă de Privighetoare!..."
— „Mai bine ai tăcea!
îi spuse ea.
De ce îţi pare, tocmai ţie, rău
şi mofturi vii să-ndrugi, în loc de păsuri,
cînd nu mai are nimeni un gît cum e al tău
— un curcubeu cu sute de mătăsuri.
Din coada ta, cînd o roteşti, irumpe
belşugul unei lumi de pietre scumpe.
Mai ştii cumva o pasăre ca tine?...
Nu toate au de toate, vezi prea bine!
E iute Şoimul, Pajura-i vitează,
iar altele prin cînt ne desfătează

şi Corbul e un bun prevestitor
şi toate-s mulţumite de păsăreasca lor.
Deci, pune capăt lungului taifas,
iar cînd te-aud că te mai plîngi de glas,
să ştii că fără pene-am să te las!"

XVIII

PISICA PRESCHIMBATĂ ÎN FEMEIE

Ca un nebun, desigur, un Om iubea, odată,
Pisica, socotind-o frumoasă, delicată,
c-un mieunat duios, puțin comun.
Nici n-a mai fost nebun așa nebun!
Prin farmece, prin lacrimi, prin vrăji, prin rugăciune,
Ursita-nduplecată îngăduie-o minune
și într-o bună dimineață
Pisica s-a schimbat la față
într-o Femeie cam zglobie.
Jupîn Nătîngea-Boroboață
a și făcut din ea soție.
Dar iată, ce să vă mai spun,
avea să-l pască altă pacoste:
doar ca prieten pîn-atunci nebun,
ajunse mai tîrziu nebun din dragoste!
Și n-a fost soață mai cu moț
din cîte știm și noi din viață,
să-și facă ipohondrul soț
mai fericit, ca noua soață!
El o alintă; ea-l desmiardă.
Îi vine greu din ochi s-o piardă
și, fermecat ca de o fee,
o crede întru tot femeie.

Ci iată că rozînd din rogojina
cu pete de grăsime, vechi,
doi șoricei, bătu-i-ar vina,
au tulburat plăcerea acestei noi perechi.
S-a repezit Femeia să juri că-i și înhață,
dar, sprinteni, șoricеii, scăpară cu vieață.
Nemaiavînd, firește, o mutră de Pisică,
vin iarăși șoricеii să roadă fără frică.
Cînd prin odaie, cînd prin tindă
mereu se repezea să-i prindă.

Chiar cînd Pisica, uite,
ajunge-ntre Femei,
soție cu inele și cercei,
cu greu o faci să-și uite
de vechiul obicei!
De ți-a pătruns în sînge
din tinerețe-nvățul,
măcar nu te mai plînge,
că nu-l scoți nici cu bățul!

XIX

LEUL ŞI MĂGARUL LA VÎNĂTOARE

Monarhul dobitoacelor, năpraznic,
voia să dea de ziua lui un praznic
şi chibzui să facă o mare vînătoare,
de urşi, de cerbi, de lupi, de căprioare
şi de mistreţi;
căci Leul, cînd vînează, nu caută sticleţi!
Dorind să scoată grabnic vînatul din unghere,
l-a pus pe Măgărilă într-un tufiş să zbiere.
Şi cînd porni să ragă din răsputeri Măgarul,
dezlănţuit ca Viforul în toi,
ai fi jurat că sună cu surlele Tartarul[1]
ca-n ziua Judecăţii de Apoi.
De răgete-ngrozindu-se de-a binele,
pornind înnebunite spre zăvoi,
cădeau în ghiara Leului Jivinele.
— „Vezi, spuse Măgărilă uitîndu-se la ele,
ce-am săvîrşit cu răgetele mele?"
— „Da, îi răspunse Leul, cumplit ai mai răgit,
că eu, cît sînt de Leu, m-aş fi-ngrozit,
de n-ar fi fost să am şi eu habar
că eşti doar o răpciugă de Măgar!..."
Cînd auzi Măgarul
cum sună mulţumita,
i-ar fi sărit muştarul
de i-ar fi dat copita.
Dar el cu umilinţă îşi îndură ursita.

[1] Infernul.

XX

TESTAMENTUL LĂMURIT DE ESOP

Se spune (şi eu cred că-i drept)
că-n Grecia, Esop pribeagul
era cu mult mai înţelept
decît întreg Areopagul[1].
Te-o lămuri pe îndelete,
drag cititor, povestea de mai jos.
Un cetăţean avea trei fete
şi fiecare c-un ponos:
o Fudulă, o Beţivă
şi-o Zgîrcită costelivă.
Respectînd prin testament
legile municipale,
cetăţeanul, om prudent,
lăsatu-le-a averea în părţi perfect egale,
cum şi o sumă pentru mamă,
plătibilă de legatare
cînd n-or mai poseda o scamă
din partea moştenită, legal, de fiecare.
Fiind de-aceeaşi teapă,
dau fuga-n focul zorului
şi-ncearcă să priceapă
din testament, tustrele, voinţa testatorului.

[1] Consiliu şi tribunal suprem al vechilor atenieni.

Dar cum s-achite suma testată pentru mamă,
cînd n-or avea o seamă?
Maeştrii cei mai pricepuţi
ai barei, — oameni plini de zel,
s-au străduit în chip şi fel,
dar tot s-au dat şi ei bătuţi,
neizbutind să afle ce-nţelesese el.
Lăsînd orice pretenţie deşartă,
le-au sfătuit averea s-o împartă,
iar văduvei să-i dea ce li se cere,
afară doar de cazul cînd ar vrea
ca suma cuvenită să i-o dea
sub forma unei pensii viagere.
Au împărţit averea, aşadar,
în părţi egale, — una, de mlădiţă:
depozitele, crama cu sticle de nectar,
bufetele luxoase şi bolţile de viţă,
cu bucătari
nespus de harnici,
cu ospătari
şi cu paharnici,
şi tot ce la ospeţe se mai cere;
iar a doua parte din avere,
cu tot ce-i lux, paradă şi podoabe
şi casa din oraş cu robi şi roabe,
brodeze,
coafeze,
şi mobile de preţ şi mîndre rochii
şi giuvaieruri care-ncîntă ochii;
iar partea-a treia, fermele, moşia,
păşunile din luncă
şi turmele şi herghelia,
uneltele, argaţii şi vitele de muncă.

N-au tras la sorţi ca-n altă-mprejurare,
ci le-au chemat şi le-au lăsat în pace
ca, slobode, s-aleagă fiecare
din toate partea care-i place.
Fireşte, fiecare din cele trei femei

alese după firea şi înclinarea ei...
Şi toţi atenienii, cu toată înţelegerea,
slăviră împărţirea şi alegerea.
Dar, dintre toţi, Esop găsi momentul
să spună că-n zadar s-au chinuit
să tălmăcească bine testamentul,
că l-au răstălmăcit:
„De-ar mai ieşi defunctul din pămînt,
cumplit v-ar mai mustra, pe drept cuvînt,
spunînd că acteenii, poporul cel ales,
de data asta vrerea pe dos i-au înţeles..."
Esop, spre uluirea adunării,
ţinînd de testament, fireşte, seama,
le împărţi averea potrivnic înclinării:
Fudulei, bolţile şi crama;
Beţivei, care-n sec înghite,
moşia, turmele de vite;
iar celei mai zgîrcite,
toate coafezele
şi manichiurezele!
Frigianul, om cuminte,
bănuia mai dinainte
că aşa vor fi silite
de avere să se scape
şi — nici vorbă nu încape —
vor putea să se mărite.
Nemaiavînd, desigur, nici seamă de avere,
de data asta vor putea
şi mamei suma să i-o dea,
aşa cum testamentul, de altfel, le şi cere.
Se minună mulţimea de judecata lui,
căci mintea luminată nu-i dată orişicui.

CARTEA A TREIA

I

MORARUL, FIUL SĂU ŞI MĂGARUL

Domnului D.M. [1]

Şi-n fabulă, tot primii greci, — ce vrei? —
au preschimbat în lanuri străbunele paragini,
şi lanurile-n aur şi aurul în pagini,
iar azi venim să spicuim şi noi
pe unde secerară, harnici, ei,
aceleaşi tîlcuri vechi în stihuri noi.
Tărîmul plăsmuirii mai are din belşug
pîrloage ce aşteaptă mîntuitorul plug...
Vreau să vă spun, — ce mai încoa şi-ncolo —
cum doi învăţăcei ai lui Apollo,
maeştrii noştri vrednici întru verb
— Racan[2] şi cu Malherbe —
au stat odată faţă-n faţă,
în mare taină la povaţă.
Racan i-a spus: — „Ştii multe despre viaţă,
ca unul ce-ai trecut prin ale ei.
Deci, spune-mi, zău, şi mie, dacă vrei,
ce să aleg, că-i vremea să aleg.
M-ai cîntărit şi mă cunoşti întreg.
Aş fi mai bun de arme ori om de curte, poate?
Din farmec şi necazuri sînt împletite toate.

---

[1] În ediţiile din 1668 şi 1682, dedicaţia arată astfel: *„A mon amy Mr. de Maucroy"* (*Prietenului meu, Dl. de Maucroy*).
[2] Honorat de Bueil, marchiz de Racan (1589—1670), scriitor şi admirator al lui Malherbe.

Războiul, căsnicia, popia, multe-mi plac
şi, după gustul meu, ştiu ce să fac:
dar pe ai mei şi curtea şi lumea, cum i-mpac?..."
— „E greu să fii, băiete, pe placul lumii-ntregi!
Ascultă-mi povestirea şi ai să înţelegi:

Citisem într-o carte că un bătrîn Morar
s-a hotărît să vîndă, o dată, un Măgar.
Bătrînul, încă zdravăn, şi Fiul, măr în pîrg,
porniră, deci, să-şi vîndă Măgarul la un tîrg.
Dorind să fie ferche şi odihnit, l-au dus
ca pe un candelabru, legat burduf, pe sus.
Dar primul om, văzîndu-i, s-a prăpădit de rîs:
(Măgarului plăcîndu-i plimbarea, n-a zis pîs).
„Ce farsă vor să joace smintiţii, frăţioare,
de şi-au legat Măgarul şi-l poartă în spinare?
Hei, cît trăieşte omul pe lume, multe vede!
Dar mai măgar, fireşte, din trei, nu-i cine-ai crede..."
Morarul recunoaşte şi, dîndu-i ascultare,
desferecă Măgarul şi-l mînă pe picioare.
Dar el, văzînd că-i bine să fie dus pe sus,
se cam codea... Morarul băiatului i-a spus
să-ncalece Măgarul. Şi el venea agale.
Cînd, iată, se iviră trei precupeţi în cale
şi ce-au văzut, desigur, nu le-a plăcut de fel,
căci unul, mai în vîrstă, s-a şi răstit la el:
„Frumos lacheu, băiete, cu barba colilie!
În locul tău, bătrînul s-ar cuveni să fie.
Ia dă-te jos şi lasă-l pe taică-tău călare!..."
Şi dînşii, ce să facă? îi deteră-ascultare.
Dar, după trei minute, un cîrd de fete vine
şi una, mai limbută, le spuse: „Ce ruşine!
Ia uite cum aleargă băiatul, şchiopa, şchiopa,
iar dumnealui, neghiobul, a-ncălecat ca popa
şi face pe viţelul, deşteptul, pe măgar!"

„Nu, fetelor, răspunse Morarul cu amar,
la vîrsta mea, desigur, oricît aţi da pe ei,
vă rog să-mi daţi crezare, dar nu mai sînt viţei!
Vedeţi-vă, mai bine, de cale, aşadar..."
Şi, chibzuind în sine că gura le astupă,
Morarul se opreşte şi-şi ia fecioru-n crupă.
Dar nu pornise bine, cînd, iată, alt bucluc:
Văzîndu-i Nu-ştiu-cine, rămase ca năuc.
„Uitaţi-vă, sărmanul măgar, la ce osîndă
îl pun! Eu fac prinsoare că vor avea să-i vîndă
la tîrg, de-or mai ajunge, doar pielea şi samarul.
Căci, zău, ar fi minune de n-o plesni Măgarul!"
„Nebuni (gîndea Morarul) sînt cei ce tot mai vor
să facă-n lumea asta pe placul tuturor!
Dar eu, cu toate astea, mă-ntreb ce să mai fac
să nimeresc odată vreunuia pe plac..."
Descălecară-n grabă, lăsîndu-l singurel:
Măgarul înainte şi dînşii după el.
Cînd, iată-l pe Cutare: „Ce modă aţi mai scos?
Măgarul zburdă liber şi voi umblaţi pe jos?
Mai bine-ar fi să-l puneţi în raclă, ca pe moaşte!
(Ce trio de măgari, să ai ce paşte!)"
„Curat măgari! răspunse Morarul. Însă eu
de astăzi înainte, fac după capul meu
şi las pe fiecare să spună ce-o să vrea!"
Aşa făcu. Şi bine, — după părerea mea...

Închină-te Iubirii, lui Vodă sau lui Marte,
însoară-te, ia-ţi slujbă aici sau mai departe,
că de bîrfeli, fii sigur, tot ai parte!

II

RĂSCOALA MĂDULARELOR[1]

S-ar cuveni să-ncepem povestirea
cu stăpînirea.
Dar mai curînd deschidem iarăşi sacul
să depănăm o pildă cu stomacul.
S-au mîniat odată năprasnic mădularele
pe chir Stomac, mai-marele,
şi s-au gîndit şi ele s-o dea pe boierie,
trăind ca dumnealui, în trîndăvie.
— „Ne-am plîns destul. Ajunge! De ce atîta vaer?
Ia să-l vedem, trăieşte şi fără noi, cu aer?
De cînd ne ştim, într-una trudim ca nişte vite
ca dumnealui, boierul, să profite.
Dar pentru îmbuibarea Măriei Lui ni-i treaba.
Ne-nvaţă-o meserie de domn: să stăm degeaba."
Zis şi făcut. Osînda în faptă se traduce:
picioarele-ncetează îndată să mai meargă
şi braţele să mişte şi mîinile s-apuce.
— „De vrei ceva, trudeşte-te, aleargă;
că nimeni nu-ţi aduce!"
spun ele, supărate.
Curînd aveau să vadă că n-au avut dreptate.

---

[1] Titlul original: *„Les Membres et l'Estomac"* (*„Mădularele şi Stomacul"*).

Cuprinse, fără muncă, de-o mare oboseală,
sleite, vlăguite, cădeau de ameţeală.
Îndată pricepură smintitele rebele
că-n felul său, Stomacul
muncea şi el, săracul,
şi are, pentru obşte, rost mai de preţ ca ele.
Prin pilda cu Stomacul am vrut să vă arăt
că tot aşa şi Statul, primind, dă îndărăt.
Ştim bine că, prin grija şi chibzuinţa Statului,
trăiesc meşteşugarii
şi plugarii,
i se plăteşte leafă magistratului,
se-mbogăţesc boierii, au soldă militarii.
Cînd de senat, comuna a vrut să se despartă,
Menenius[1] pe toate le-a arătat cu artă.
Spuneau nemulţumiţii de cîrmuirea Statului
că toate sînt în mîinile senatului:
puterea, cinstea, slujbele şi banii,
iar ei duc greul dării şi-al luptelor, sărmanii...
În clipa cînd plebeii, mîhniţi, treceau hotarele,
Menenius le spuse că sînt ca mădularele
din fabula pe care v-am spus-o eu, acum.
Şi i-a întors din drum.

---

[1] Menenius (Agrippa): consul roman în anul 503 î.e.n.

III

LUPUL DEVENIT CIOBAN

Nemaiputînd să semene urgie
şi întristare-n turmă şi prăpăd,
un Lup mişel, cum rar lupi se mai văd,
se folosi atunci de viclenie.
„C-o bîtă, c-un cimpoi
şi-o ipingea,
nu s-ar putea
s-ajung şi eu, colea, cioban la oi?..."
Şi-ar mai fi scris şi pe căciulă, hoţomanul:
„Aflaţi, vă rog, că sînt Procopie Ciobanul!"
Gătit aşa, Procopie
de turmă se apropie
la ceasul cînd adevăratul
cioban cu bîtă şi mintean
şi javrele dormeau buştean,
pe cîmp, de-a lungul şi de-a latul.
El i-a lăsat să doarmă-n pace
şi s-a-ndreptat spre dobitoace,
socotind că este vreme
chiar cu graiul să le cheme,
să le ducă slutul lotru
pînă-n inimă de codru.

Însă asta-i fu pierzania:
glasul lui cumplit, de fiară,
luncile le înfioară,
dînd pe loc de gol dihania;
iar dulăii și ciobanul
încolțiră hoțomanul.
(Vai de pielea lui, sărmanul!)

Ești lup? Fii lup fără ocol
și dă năvalnic buzna-n turmă,
că viclenia, pîn' la urmă
oricît n-ai vrea, te dă de gol!

IV

BROAŞTELE CARE CER UN MONARH

Urîndu-li-se cu democraţia,
broaştele orăcăiau atît de straşnic,
că Joe, ca să curme gălăgia,
le azvîrli din cer un rege paşnic.
Şi, totuşi, în căderea lui, se pare,
regele făcu un zgomot mare,
că-ntreaga seminţie broscărească,
nătîngă şi fricoasă de la baştină,
s-ascunse iute-n bortele din mlaştină,
necutezînd, o vreme, pe Vodă să-l privească,
de teamă ca gigantul, cumva, să nu le prindă.
Dar noul uriaş era o grindă!
Cu cîtă spaimă prima broscuţă din grămadă
s-a furişat, cu grijă, din ascunziş, să-l vadă!
Pe urmă, părăsindu-şi celelalte balta,
veniră toate, una după alta,
şi ajungînd curînd familiare
i se urcară multe în spinare,
că Vodă le-ndura cu resemnare.

Dar broaştele, cu timpul, pornesc cu tărăboi
la Jupiter, să-i ceară un rege mai vioi.

Aflînd Monarhul zeilor ce vor,
le hărăzi de data asta un Cocor,
care, cînd prin smîrcuri, cînd pe lac,
le înghițea, satrapul, după plac.
Și broaștele spre Joe cășună iar cu plînsul
și zarva lor s-aude prin slavă pîn'la dînsul.
— „Ia terminați odată smintitul tărăboi!
Ce socotiți că-i numai după voi?
De prima guvernare,
cum știți, n-ați fost în stare.
Întîiul vostru rege se nimerise blînd,
dar l-ați schimbat, cum bine știți, curînd.
S-a isprăvit de astăzi cu orice tămbălău!
De-acum, nechibzuitelor, răbdați
și regele cel aprig vi-l păstrați
să nu dați peste altul și mai rău!"

V

VULPEA ŞI ŢAPUL

Mergea cumătra Vulpe-n voia pasului,
cu miile-i de viclenii în cap,
alăturea de-ncornoratul Ţap,
ce nu vedea mai mult de lungul nasului.
Dar setea lor, stîrnită de dogoare,
îi face-ntr-o fîntînă să coboare,
să bea o gură-două de răcoare.
Băură amîndoi pe săturate
şi Vulpea-i zise Ţapului: — „Fîrtate,
(erau, precum se vede, buni amici!)
băurăm, noi, dar cum ieşim de-aici?...
Eu am un plan. Ridică-te pe zid
şi coarnele propteşte-le, solid!
Mă voi urca pe tine ca pe-o scară
şi de pe ghizd am să te trag afară."
— „Pe barba mea, răspunse Ţapul,
mă bucur că te taie capul.
Nici eu, — de ce să nu ţi-o spun? —
n-aş fi găsit un plan mai bun!..."
Urcîndu-se pe găgăuţ,
cumătra, fără piedică,
îndată şi ieşi din puţ
şi-i mai ţinu şi-o predică:

— „O, dacă cerul ţi-ar fi dat, bădie,
şi minte cîtă barbă pe bărbie,
n-ai fi intrat cu-atîta uşurinţă
în puţ!... Eu am plecat! De-acum,
căzneşte-te şi tu, cu stăruinţă
că eu am treburi şi îmi văd de drum..."

În orice lucru, negreşit
să ne gîndim şi la sfîrşit!

VI

PISICA, PAJURA ŞI SCROAFA

S-au nimerit odată trei mame la un loc:
o Pajură cu puii în cuibul de lumină,
o Scroafă de mistreţ la rădăcină
şi o Pisică-n scorbura de la mijlóc.
Cotrobăind, la rostul lor, încolo-ncoace,
şi mamele şi puii trăiau, tihniţi, în pace.
Dar iată că mîrşava aceea de Pisică
îşi puse toată viclenia
să le destrame armonia...
La pajură se urcă şi-i spune: — „Mi-e cam frică
să nu ne pierdem puişorii, dragă.
Tu n-ai văzut că ziulica-ntreagă
afurisitei Scroafe i-a căşunat să rîme?
Şi-a pus în gînd, pesemne, stejarul să-l dărîme.
Ne-o prăpădi vlăstarele,
poci-o-ar ursitoarele!
Perfida, îngrozindu-i cumplit pe cei de sus,
s-a dus
direct la rădăcină,
spunînd lehuzei: — „Scroafă, iubita mea vecină,
aş vrea, de data asta, o veste rea să-ţi spui.
(Dar, vezi, tu n-o mai spune nimănui,
că e prăpăd!)

Ascultă, cum mă vezi şi cum te văd,
de-o fi să pleci pe undeva, hai-hui,
îţi prăpădeşte Pajura sărmanii pui!"
Dezlănţuind şi-aici aceeaşi volbură,
Pisica s-a întors la ea în scorbură.
Cum pajura nu cuteza să zboare
să-şi facă rost de cele necesare, —
la rîndul ei, nici Scroafa nu îndrăznea să plece,
temîndu-se de ce s-ar mai petrece, —
şi stînd aşa mereu şi aşteptînd,
s-au prăpădit de foame rînd pe rînd
şi cei din vînt
şi cei de pe pămînt.
— „Acum, şi-a spus Pisica,
s-a isprăvit cu frica:
pot liniştită puii să-mi îmbuib
cu cei din tină şi cu cei din cuib!"

Din cîte rele s-au vărsat din strania
cutie a Pandorei[1], pe pămînt,
eu cred că nu.e altul ca zîzania,
pe care-o iscă omul prin cuvînt.

[1] Mitologia greaca o prezintă pe Pandora, prima femeie făurită de zeul Vulcan, ca pe o Evă. Jupiter i-a dăruit o cutie, în care erau închise toate relele. Dar soţul ei, Epimeteu, deschizînd-o, relele s-au răspîndit pe pămînt, nemairămînînd în cutie decît Speranţa.

VII

BEȚIVUL ȘI NEVASTA LUI

Cînd patima te-nhață, e boală fără leac:
nici frica, nici rușinea nu-i pot veni de hac,
cum veți vedea mai jos, dintr-un exemplu.

Cîndva, un credincios de rîvnă plin
din cîți slujesc lui Bachus[1] fără templu,
n-avea gîtlej, ci gîrlă pentru vin.
Și bîndu-și sănătatea și mințile din nou, —
ca pe un mort îl duse nevastă-sa-n cavou
și se-mbrăcă din creștet și pînă-n tălpi în doliu,
sub masca unei hîde Furii veșnice.
Cînd se trezi în raclă, înconjurat de sfeșnice
și-nfășurat ca morții în lințoliu,
crezu că ajunsese fîrtat cu Sarsailă.
Privea năuc cum fără nici o vorbă,
o Furie îl îmbia, în silă,
cu niște smîrc fierbinte-n chip de ciorbă.
— „Au cine ești, cumplită Arătare?"
— „Sînt Jupîneasa iadului temut
și celor din morminte le-aduc, cum vezi, mîncare."
— „Dar nu le-aduci, cumva, și de băut?..."

[1] Zeul vinului și al petrecerilor, la romani.

VIII

PODAGRA ŞI PĂIANJENUL

Cumplitul Iad pe vremuri conceput-a
Păianjenul cel slut, Podagra sluta,
năpaste pentru ginta omenească.
Mai rămînea să le căpătuiască.
— „Vă dau, le spuse Iadul, colibele înguste
şi naltele palate, bogate şi auguste,
cu ferecate porţi.
Rămîne să le trageţi voi la sorţi..."
— „Colibele acelea în care te împiedici,
grăi Paingul, nu prea mă atrag..."
— „Iar eu, grăi Podagra, nu mă bag
în marile palate cu leacuri şi cu medici..."
Lăsîndu-le Păianjenului zestre
cu luxul lor de bolţi şi de ferestre,
se cuibări în degetul cel mare
de la piciorul unchiului Cutare,
un om cu beteşug şi fără stare.
— „Cred c-o să am de lucru cu vîrf şi îndesat
şi n-o să mă alunge de-aici nici Hippocrat[1]!...
La rîndul său, Păianjenul s-aşază
într-un salon boltit, cît o amiază;

---

[1] Cel mai mare medic din antichitate, considerat „părintele medicinii", născut în insula Cos, către anul 460 î.e.n.

îşi ţese-n grabă plasa fără iţe
şi prinde-n ea şi două musculiţe.
Dar se iveşte-ndată o slujnică zăludă,
îl sperie
c-o perie
şi-i spulberă, din slava lui, întreaga trudă.
De-a dreptul la Podagră, Paingul alergînd
(crezînd c-o fi mai paşnică, pesemne),
înmărmuri cînd o găsi făcînd
munci grele şi nedemne:
desţelenind, săpînd, tăind la lemne...
(Podagra sîcîită şi muncită
mai mult de jumătate-i lecuită!...)
— „Eu nu mai stau o clipă: îmi e cu neputinţă.
N-ai vrea, i-a spus Podagra, un schimb de locuinţă?"
Paingul în colibă şi-alese un ungher
şi, liniştit, trăi ca un boier.
La rîndul ei, Podagra porni să locuiască
într-un palat de faţă arhierească,
silindu-şi mucenicul cu faţa ca de ceară
să zacă-n pat, burduf de cataplasme.
Din clipa cînd sălaşul îşi schimbară,
Paingul şi Podagra trăiră ca în basme.

IX

LUPUL ŞI BARZA

Grozav mănîncă lupii de mult şi de urît!

Poftit, o dată, la un praznic,
un lup lihnit, mîncău năpraznic,
s-a lăcomit atît, încît
i s-a înfipt adînc în gît,
un ciot de os cam ţăpligos.
Dar, spre norocul Dobitocului,
s-a nimerit prin partea locului
o Barză, care i l-a scos.
Barza, gata,
cere plata.
— „Îţi mai arde şi de şagă?
Scapi din gura mea întreagă
şi mai vrei, acum, pitaci?
Zău, cumătră, ştii că-mi placi?...
Şterge-o, rogu-te, degrabă!
Şi să nu-mi mai cazi în labă!"

—

X

LEUL BIRUIT DE OM

Se arăta, într-un tablou,
Un Leu ne'nchipuit de mare,
alăturea de un erou
ce izbutise să-l doboare.
Trecînd un leu năprasnic, le-nchise-ndată gura,
spunîndu-le limbuţilor că şi pictura
e bună că dă unora prilej
să pară, cel puţin, că sînt viteji.
„Artiştii pot pe mulţi să-nflăcăreze
cu fantezia lor înaripată.
O, dac-ar şti şi leii să picteze,
aţi mai vedea şi adevărul cum arată!...“

XI

VULPEA ŞI STRUGURII

Oricît e de măiastră cumătra-n vicleşuguri,
mai rabdă cîteodată şi de foame...
Zărind cîndva pe-o boltă de viţă nişte struguri
frumoşi şi copţi, se mulţumi cu poame.
Dar spuse, înciudată că n-ajungea la ei:
— „O, agurida asta îţi face gura pungă.
E bună pentru derbedei!..."

Au n-a făcut mai bine decît să se mai plîngă?

XII

LEBĂDA ŞI BUCĂTARUL

În curtea unui vechi conac,
trăiau, odată, pe un lac
o Lebădă şi un Gînsac:
întîia, hărăzită privirea s-o desfete,
iar dînsul cu mireasma fripturii să-i îmbete.
În zilele cu soare, în nopţile cu lună,
mereu pluteau pe apă împreună.
Dar bucătarul casei — o dihanie —
de băutură uneori încins,
în locul Gîştii, Lebăda a prins
şi-i şi făcea pe loc de petrecanie,
de nu cînta sărmana orătanie
un cîntec minunat, cu vrajă stranie.
— „Sînt un neghiob ! îşi zise smintitul. Mai e vorbă, —
ar fi păcat să facem din cîntăreaţă ciorbă.
Se cade oare să-i retez gîtlejul
aşa, doar pentru saţiul nemernicului pîntec,
cînd ştiu acum că pot să-i dau prilejul
să şi-l păstreze numai pentru cîntec?..."

Adeseori, vieaţa la greu impas ne duce.
Dar vorba dulce (spune zicala) mult aduce.

XIII

OILE ŞI LUPII

De-o mie şi mai bine de ani — ori mai dincoace
(căci ziua, luna, leatul nu ni le-arată cărţile) —
cumetrii Lupi căzură cu Oile la pace,
o pace cu foloase de amîndouă părţile.
Cum Lupii mai nainte nu-şi alegeau mijloacele,
cînd sfîşiau mioara, berbecele sau mielul,
la rîndul lor ciobanii le tăbăceau cojoacele
şi nu era mai slobod păscutul ca măcelul.
Aşa că hotărîră să facă, toate, pace
cu forme şi ostatici, cum se face.
Cerîndu-le dulăii, Lupii, şuii,
le-au dat, drept chezăşie, puii.
Dar puii cresc şi iată-i cu timpul Lupi în lege
Cînd au lipsit o dată ciobanii de la tîrlă,
uitînd de pact, de lege, de ciomege,
au dispărut, tîlharii, cu mieii peste gîrlă.
(Dăduseră de veste şi-n codru, prin iscoade.)
Şi cum doar pe temeiul încrederii neroade
în „pactul sfînt“, Dulăii de mult nu mai vegheau,
au fost, pe negîndite, ucişi pe cînd dormeau.
(Nici n-au avut răgazul să afle cine-i roade!)

E foarte bună pacea — putem de-aici conchide —
dar trebuie să știi cu cine-o faci,
că sînt, pe lumea asta, și lighioi perfide.
Nu te-ncurca în viață cu astfel de ortaci
— dihănii ce-n prieteni o vreme se prefac —
ci luptă fără milă, ca să le vii de hac!

XIV

LEUL RAMOLIT

Un Leu, pe vremuri spaima codrului,
împovărat acum de anii duşi,
fu urgisit de propriii săi supuşi,
ajunşi mai tari prin slăbiciunea lui.
S-apropie întîia vită
— un Cal — şi-i trage o copită;
un Lup îl muşcă pîn' la sînge
şi-un Bou dă buzna şi-l împunge.
Şi-ndură Leul, mut, calvarul,
cînd intră fuga şi Măgarul.
— „C-o moarte, spuse Leul, şi Leii sînt datori,
dar eu, lovit de tine, mor azi de două ori!"

XV

RÎNDUNICA ȘI PRIVIGHETOAREA[1]

Lăsînd orașul și luîndu-și zarea,
de limpezimea largurilor beată,
o Rîndunică a pornit, săgeată,
spre o pădure-n care cînta Privighetoarea.
— „Ei, surioară dragă, ce mai faci?
Cu sihăstria cum te mai împaci?
Eu nu știam de tine, drept să-ți spun,
din vremile bucluculuí străbun.
Ia spune-mi, draga mea, ce ai de gînd?
Nu părăsești pustia mai curînd?"
— „Meleagurile voastre sînt, poate, cu renume;
dar tihnă ca a noastră nu mai găsești în lume!"
— „Cum, cîntecele tale, frumoasele, blajinele,
le-or asculta de-a pururea jivinele
și, cînd și cînd, vrun țărănoi sau doi?
Ascultă-mă, iubito, și pe mine:
hai de-ți arată harul printre noi!
Nu-ți amintește, oare, pădurea tot mereu
de silnicia crudului Tereu[2]?"

---

[1] Titlul original: *„Philomèle et Progné"* (*„Filomela și Progneea"*).

[2] Regele Traciei, care și-a batjocorit cumnata, Filomela, i-a tăiat limba și a întemnițat-o. Progneea, soția lui Tereu, și-a răzbunat sora, omorîndu-și copilul, Itys, și dîndu-l tatălui său să-l mănînce. Ea a fost preschimbată în rîndunică, Filomela în privighetoare, iar Tereu în pupăză.

— „Fireşte. Dar pădurea e pădure
şi vraja ei mai poate să mă fure.
Şi însăşi amintirea acelei silnicii
mă face să rămîn în sihăstrii.
Căci oamenii prin chipuri şi cuvinte,
şi mai cumplit, satrapul mi l-ar aduce-aminte..."

XVI

FEMEIA ÎNECATĂ

Eu nu sînt dintre-aceia care zic
că nu-i nimic, —
se-neacă o femeie, ce să fie!...
Eu zic că-i mult. Femeia, cum se știe,
e un izvor ceresc de bucurie
și-ar merita s-o și jelim un pic.

Cîndva pierise o femeie-n valuri
și soțul ei umbla năuc pe maluri,
în căutarea trupului, să-i deie
cinstirea rînduită de vechile-obiceie.
Văzînd doi călători venind agale,
îi întrebă de n-au zărit-o-n cale:
— „Nu, dragul meu, dar caut-o la vale."
— „Ba, zise celălalt, — un logofăt —
mai bine-ar fi s-o cauți îndărăt.
Eu sînt păscut! Muierea-i o satană!
Și eu mă prind c-a luat-o-ntr-adevăr,
dintr-o pornire oarbă de șicană,
nu către clinul apei, ci-n răspăr!..."
Glumea de astă dată,
voind să facă haz.
(O glumă nesărată,
cînd omu-i la necaz!)

Cît despre duhul cîrcotaş,
nu sînt chezaş
c-am fi avînd destul temei
să-l azvîrlim doar pe femei.
Dar cînd de careva se leagă,
nu-l mai slăbeşte viaţa-ntreagă.
Şi cine-l are, are parte
să şi-l poarte
pîn' la moarte,
şi poate chiar şi mai departe...

XVII

NEVĂSTUICA INTRATĂ ÎN HAMBAR

Adulmecînd mereu şi dînd tîrcoale,
o Nevăstuică, slabă ca un băţ,
sfrijită de pe urma unei boale,
pătrunse-ntr-un hambar cu bunătăţi.
Şi dă-i ospăţ!
Cam dup-o săptămînă, doar, de hrană
ajunse bucălată, grăsuţă, dolofană.

Intr-o zi, voind să scape,
(s-auzea pe scară gură!)
vru să iasă prin spărtură,
dar văzu că nu încape.
— „Am greşit, cumva, de grabă...
N-am greşit!... Ciudată treabă..."
— „Ce tot murmuri? Ce tot zici?
(un Gherlan isteţ o-ntreabă.)
Cînd intraşi, întîi, aici,
erai slabă
ca o scoabă.
Vrei să nu rămîi peşcheş?
Slabă trebuie să ieşi
nu cum eşti, un fedeleş!"

XVIII

MOTANUL ŞI GHERLANUL VETERAN

Nu-mi mai aduc aminte unde-anume,
dar Jupiter mi-i martor,
am cunoscut, pe vremuri, o pildă cu un tartor:
Motanul cel mai aprig şi mai viteaz din lume,
un Machedon năprasnic al lumii pisiceşti
şi-o pacoste a ginţii şoriceşti.
Cumplitul Roadeslană
— o Satană —
temut în jur pe-o rază de o leghe,
prin poduri, prin hambare, prin pivniţi stînd de veghe,
înverşunat să-i bîntuie,
ţinea întreaga lume, de şobolani s-o mîntuie.
Capcanele lăsate cu brînză prin hogeacuri,
cumplita şoricioaică din pivniţe şi tot
şiragul de otrăvuri îndătinat de veacuri
păreau pe lîngă dînsul de-a dreptul nişte fleacuri.
Nemaizărind cu timpul prin borte nici un bot,
ce-a pus atunci la cale-mpeliţatul?
Să facă într-o zi pe... spînzuratul,
ţinîndu-se c-o sfoară de-o grindă din tavan.
Crezîndu-l mort şi ţeapăn pe crudul cotoşman
(pesemne zgîriase
pe careva ori, poate, din puii fripţi furase)
şi, bucuroşi de moartea cumplitului duşman,

ieşiră, Şobolanii, cu teamă, cîte unul,
să vadă cum atîrnă de grindă căpcăunul,
şi, strînşi buluc îndată, au început să joace
bătuta printre stive ori sus, pe boloboace.
Dar cînd era mai deşuchiat sabatul,
învie deodată spînzuratul,
începe să-i înhaţe mai cu foc
şi-i satură de joc.
— „Sînt încă viu (le spune Motanul) şi-n putere
şi nici o îndoială nu încape,
că nu găsiţi pe lume nici găuri, nici unghere,
de mine să vă scape!"
Nu trece mult şi iată-l pîndind în căpistere
ca un morman de cocă la vedere.
Nebănuind, fireşte, ce-i aşteaptă,
pîş-pîş, toţi Şobolanii spre dînsul se îndreaptă.
Doar un Gherlan bătrîn, cu coada ruptă,
un veteran umblat, temut în luptă,
priveşte de departe aluatul ca un ghem
şi-i spune comandantului suprem:
— „Ascultă-mă o dată şi pe mine:
mormanul ăsta nu-mi miroase-a bine.
Mai chibzuit ar fi de ne-am abţine...
Mormanule cît pieptul unei dropii
(mai spune el mai mult ca pentru sine),
şi sac de-ai fi, eu tot nu mă apropii!"
Păţit, avea dreptate bătrînul seminţiei
să fugă de ispita lăcomiei.

Neîncrederea e mama chezăşiei.

PARTEA A DOUA

CARTEA A PATRA

I

LEU-NDRĂGOSTIT

Domnişoarei de Sévigné[1]

Te-ai născut să fii frumoasă,
Graţiilor ca model.
Dar, văzînd că, într-un fel,
dumitale nu-ţi prea pasă,
eu o fabulă-ţi trimit
— joc de duh, neprihănit —
ca să vezi ce ştiu şi zeii:
dragostea-mblînzeşte leii!
Cum, necum, — pe toţi ne paşte.
Fericit cel ce-o cunoaşte
doar din spuse şi citite,
nu, ca mulţi, din pătimite!
Adevărul povestirii
prea e crud, cînd îl auzi
în isprăvile iubirii.
Fabula — poţi s-o acuzi? —
ştie arta ocolirii...

Cînd vorbeau, demult, blajine,
tot puhoiul de jivine, —
cu sămînţa omenească

1 Françoise-Marguerite de Sévigné, fiica Doamnei de Sévigné, cunoscută scriitoare franceză (1626—1696).

ar fi vrut să se-nrudească
nişte Lei, spunînd că ei
— gata sînt să dovedească —
nu-s nici sluţi şi nici mişei,
ci viteji, ca nişte zmei...

Un Leu voinic, ilustră mladă,
ieşit din seminţie mare,
trecînd odată pe-o cărare
şi întîmplîndu-se să vadă
o Ciobăniţă-ntr-o livadă,
a şi cerut-o de nevastă.
Dar tatăl ei, om chibzuit,
nu vrea un ginere cumplit.
„Să nu i-o dau? Dau de năpastă.
Aşa-i cînd dragostea căşună:
o şterg în lume împreună!
O, fetele mai toate sînt
îndrăgostite nebuneşte
de primul crai ce se iveşte
mai arătos, cu chica-n vînt.
Cum să-i înlătur peţitorul?
Mai bine-l iau cu binişorul:
— „În faţa dragostei mă-nchin!
Dar, drept să-ţi spun, mă tem de dinţi:
să n-o răneşti cînd o alinţi.
Ce-ar fi să-i mai pilim puţin?
De ghiare iar grozav mă tem.
Ce zici, putem să le tăiem?
Şi alintări şi sărutări
vor fi mai dulci, de bună seamă,
cînd ţi-o răspunde fără teamă,
la rîndul ei, cu desfătări..."

Şi Leul meu, ca scos din minţi,
cuprins de-a dragostei văpaie,
a consimţit să i le taie.

Iar fără ghiare, fără dinţi,
fu alungat — în van gemu! —
de nişte cîini, cu uşurinţă.

— Iubire, cînd ne-nlănţui tu,
adio orice chibzuinţă!

II

CIOBANUL ŞI MAREA

Vecinul Amfitritei[1], un ciobănaş tăcut,
venea pe malul mării cu turma la păscut.
Nu cîştiga, fireşte, mai cine ştie cît,
dar el se mulţumea şi cu atît.
Cu timpul, însă, fu cuprins de vrajă,
văzînd atît belşug adus pe plajă,
şi îşi vîndu cioporul, chitind că-i mai cu moţ
să-şi vîre bănişorii în negoţ.
Dar tot ce-agonisise atîţia ani la tîrlă
se duse într-o bună zi pe gîrlă.
Lovit cumplit de-asemenea urgie,
fu nevoit să intre cu simbrie.
Şi după multă vreme de trudă şi nevoi,
ajunse iar să aibă cioporul său de oi.
Şi într-o minunată zi de toamnă,
cînd iar văzu că Marea îl îndeamnă,
el îi răspunse: — „Caţă-ţi altul, Doamnă,
că banul meu, cînd ştiu că-l am în pungă,
e mai de preţ decît o sută-n vînt.
Mă mulţumesc să fiu aşa cum sînt
şi bruma care-o am o să-mi ajungă."

Povestea nu-i scornită aşa, de flori de măr.
Eu mă slujesc aici de adevăr,

---

[1] Zeiţa mării.

ca să arăt că banul pe care-n mînă-l vezi
e mai de preț ca mia pe care o visezi,
că bine-i să se-mpace fiecare
cu multul sau puținul care-l are.
Ambiția ne mînă, de-a pururea flămîndă,
și mările, cu mari făgăduinți,
ne scot din minți;
dar vîntul și tîlharii stau la pîndă!

III

MUSCA ŞI FURNICA

O Muscă şi-o Furnică
măruntă, dar vitează,
se ciondăneau pe-o frunză de sipică,
voind să ştie care e mai brează.
Luînd cuvîntul, Musca spuse tare:
— „O, Jupiter, e cu putinţă, oare,
ca o pîrlită de jivină tîrîtoare,
cu fiicele văzduhului să se compare?...
Eu prin palate zbor în jos şi-n sus
şi gust din boul ce ţi-a fost adus
de credincioşi, ca danie,
în timp ce-o prăpădită, ca asta, de gînganie
se ospătează zile-ntregi doar dintr-un pai...
Ia spune, mititico, tu, încai,
te-ai aşezat, vreodată,
pe-o frunte-ncoronată?
Că eu m-aşez, — e lucru cunoscut —
mă zbengui ştrengăreşte prin cosiţe
de domniţe
şi uneori chiar sînii le sărut;
şi mîndra cu gropiţe
mă schimbă-n aluniţe[1],
mă poartă pe altiţe;

[1] In original *„mouches"*.

iar tu, — bătu-le-ar vina —
într-una cu hambarele-mi dai zor..."
— „Ce tot îndrugi? răspunse Gospodina.
E drept că în palate intri-n zbor,
dar ca o lighioană nepoftită.
Că guşti, cum guşti, din hrana zeilor?
Eşti doar o venetică oploşită!...
Că te aşezi pe-o frunte de domn sau de catîr?
E-o mojicie, nu e un hatîr,
adeseori cu moartea pedepsită.
E drept, vro fetişcană şi azi se mai mîndreşte
cu nişte picăţele pe rochiţe,
ori, pe obraz, cu aluniţe,
cu numele de „muşte"-n franţuzeşte.
Dar numele e nume şi faptele sînt fapte.
Să nu uităm zicala: „*E ca o muscă-n lapte!*"
Se spune de orbeţi, de tonţi, de javre;
aşa că mai slăbeşte-o cu astfel de palavre.
De prin colibe ori de prin palate,
de peste tot voi sînteţi alungate.
Spionii[1] care umblă, ştrengarii, după muşte,
au uneori prilej din ştreang să muşte.
Cînd vor porni, la iarnă, ninsorile din cer,
voi veţi pieri de foame şi de ger.
Dar mie nici de foame şi nici de ger nu-mi pasă:
voi sta la căldurică, avînd de toate-n casă!
Prin grija mea de astăzi, de griji nu am habar...
Adio, deci! Cu tine pierd vremea în zadar
şi nu cu trăncăneala se umple un hambar..."

1 În original „*mouchards*".

IV

GRĂDINARUL ŞI BOIERUL

Un iubitor de zarzavaturi
împrejmuise o grădină
şi toată ţărina vecină
cu gard stufos şi trainic, de mărăcini, la haturi.
Ţi-era ma mare dragul să vezi atîtea straturi
de cimbru, de măcrişuri, lăptuci şi iasomie,
să-i facă Margaretei buchet la cununie!
Dar toată fericirea pe care-am arătat-o,
un lepure obraznic cumplit a tulburat-o.
Iar Grădinarul nostru, în ciuda lui nătîngă,
s-a dus la Pîrcălabul cetăţii, să se plîngă.
Degeaba-l fugărise cu bulgăr ş cu băţul,
că-mpieliţatul ăsta venea să-şi ia ospăţul
în zori şi către seară, de două ori pe zi.
Capcanele nici pînda nu l-au putut opri.
E vrăjitor, pesemne: nu-i chip să-l pui pe goană...
— „Ce vrăjitor?... Să fie şi Tartoru-n persoană,
că-i dărăceşte Griva împieliţata blană!
Ascultă-mă pe mine: prea şi-a făcut de cap!
Dar mîine vin şi — sigur — de el am să te scap..."
Cu haita şi hăitaşii sosind în bătătură,
ceru, întîi, Boierul să ia ceva în gură.
— „A, uite fetişcana! Nu, zău, dar ştii că-mi place?
Ia fă-te, neiculiţă, mai încoace!

Îi vom găsi un mire frumos ca trandafirul
şi-o trebui, bădie, să-ţi scotoceşti chimirul!..."
Îndată, Pîrcălabul o trage lîngă dînsul,
o mîngîie pe mînă, batista-i dichiseşte,
se zbenguie cu fata ştrengăreşte...
Pe fată, de ruşine, mai c-o îneacă plînsul.
Se apără, cum poate, dar cu nespus respect.
Chiar tatălui îi pare, cu timpul, cam suspect...
Puhoiu-n vremea asta dă vraişte prin oale
şi lasă şi cămara cu rafturile goale.
— „O, şuncile, pe culme, ce minunat şirag!"
— „Sînt ale dumitale!" — „Da?... Le primesc cu drag!..."
Se-mbuibă matahala-n cuirasă
şi dă porunci, prin casă, ca acasă.
Tot îmbiindu-şi ceata,
bea vinul cu găleata
şi-i giugiuleşte fata.
Porni, apoi, alaiul în sunete de goarne
să juri că lumea-ntreagă e-n stare s-o răstoarne.
Păcat de-aşa răzoare, de-atîtea mîndre straturi!
Adio, praz, cicoare, plăpînde zarzavaturi!
Din toate n-a rămas, — mai este vorbă?—
nici cît să pui măcar o dată-n ciorbă.
În iureşul năvalei lor cumplite,
tot vînturînd grădina în copite,
găsiră urechiatul sub o varză,
stufoasă ca o tufă şi naltă cît o barză.
Trezit şi el din somn de-atîta gură,
ţîşni şi tunde-o, pîrleo, spre luncă, prin spărtură!
Gealaţii strică gardul, călări, pe urma lui,
dar iepurele, ia-l de unde nu-i!
„Joc de boieri!" gîndeşte stăpînu-ncremenit,
văzînd că într-un ceas l-au păgubit
mai rău decît, un veac întreg, ar fi putut
întreaga iepurime din ţinut.

Dreptatea celor mari, — vedeţi de-aici —
mai rea-i ca nedreptatea celor mici.

V

MĂGARUL ŞI CĂŢELUL

Sînt limite în toate.
Nici chiar cînd e momentul
să nu forţăm talentul
mai mult decît se poate!
Puţini de tot au darul
pe lume să ne placă...
Iar cei ce vor să-l scoată, cumva din piatră seacă,
păţesc şi ei cam ce-a păţit Măgarul.
„In mine dau cu bîta.
Dar iată că-n odaie
răsfaţă o potaie!
Aş vrea să ştiu atîta:
E sărutat, bondocul,
doar că le-ntinde laba?...
De-o merge astfel treaba,
mi-ncerc şi eu norocul!"
Zis şi făcut! Jupînul
Măgar, sfidînd ursita,
şi-apropie copita
să-şi mîngîie stăpînul.
L-alintă, drăgăstos,
pe faţă şi pe pîntec;
ba-i cîntă şi un cîntec,
cu glasul lui duios...

— „Ia dați încoa' bastonul
să-i și plătesc simbria..."
Uitîndu-și melodia,
Măgarul schimbă tonul
și-ncepe tragedia!

VI

LUPTA ŞOBOLANILOR CU NEVĂSTUICILE

Cînd avea să sufere
multe-n cursul anilor,
cum să nu se supere
neamul şobolanilor?...
Ba Pisici, ba Nevăstuici,
îi pîndeau la ferăstruici!
Dar noroc că borţile
au înguste porţile...
Inmulţindu-se cu anii,
Şobolanii şi Gherlanii
vor să lupte cu duşmanii.
Iar un vrednic şobolan
— generalul Guzguman —
a purces, cu tărăboi,
la război.
Mii de surle
prind să urle,
de răsună slăvile,
tremură dumbrăvile!
Pe şosele, pe vîlcele,
Nevăstuicile, şi ele,
vin, năvalnic, cu drapele.
Oştile, nătîngele,
varsă, gîrlă, sîngele...

Generalii Şoricilă,
Guzgănilă, Gherlănilă
taie-n carne fără milă.
Ca s-o scape teafără,
săbiile scapără,
guzgănimea apără.
Dar, cu toată gloria
ce le-ar da istoria, —
şovăie victoria!
Pierderile cresc şi cresc,
vaietele se-nteţesc,
în puhoiul guzgănesc.
Şi mormanul morţilor
înspăimîntă gloatele,
care fug cu toatele
în adîncul borţilor.
Iar urgia sfinţilor
şi scrişnirea dinţilor
cad pe capul prinţilor.
Căci purtînd pe ei coroane,
coifuri, coarne[1] şi pompoane
— din mîndrie, ca trufaşii,
ori să-şi sperie vrăjmaşii —
nu-i încape gura borţii
şi rămîn în prada morţii.

Coifurile lungi, cu ciucuri,
uneori aduc bucluceri.
Dacă oştile uşor
se strecoară-n borţa lor,
capetele-ncornorate,
şi coifate, şi-mpănate,
nu încap şi pier mai toate.

---

[1] După Herodot războinicii traci, ca şi galii, purtau coifuri e aramă împodobite cu coarne de animale.

VII

MAIMUŢOIUL ŞI DELFINUL

La greci era un obicei:
pe mare, unii călători,
adeseori, duceau cu ei
maimuţe, cîini de scamatori.
Un vas cam tot aşa-nzestrat,
în preajma coastei, s-a-necat.
Delfinii dacă nu săreau,
toţi călătorii-n hău piereau.
Chiar Pliniu[1], marele-nvăţat,
a scris că ei ar fi salvat
atîţia oameni din puhoi,
ferindu-i de urgia mării
şi — graţie asemănării —
şi un pocit de Maimuţoi.
Delfinul, Om îl socotea.
Şi tot trecînd din val în val
şi aducîndu-l către mal,
l-a întrebat, cînd străbătea
cu el un uriaş talaz:
— „Eşti din cetatea lui Apollo?[2]"
— „Da, toţi mă ştiu că-s depe-acolo!

[1] Pliniu cel Bătrîn, naturalist roman (23—79), autor al unei vestite lucrări, „*Istoria naturală*".
[2] Zeu al soarelui şi al artelor; cetatea Delfi îi fusese închinată.

Maimuţoiul şi Delfinul

Iar de te-aduce vrun necaz,
să vii la mine, că am rude,
cîrmuitori de primul rang
şi cînd le cer, îmi cîntă-n hang,
şi-un văr al meu primar e jude..."
Înseninat de-aşa noroc,
Delfinu-i mulţumi pe loc.
— „Ai fost cumva pe la Pireu[1]?"
— „Da, e un bun amic al meu,
cu care mă-ntîlnesc mereu
şi ne-apucăm de cîte-un joc..."
De propria-i prostie-mpins,
tot trăncănea mereu cu el,
crezînd că portul e un ins.
Mai fac destui neghiobi la fel
cînd povestesc de toate-cele
deşi nici n-au habar de ele.
Ca Ieremia cu proţapul,
vorbea într-una, la-ntîmplare.
Delfinul, însă,-ntoarse capul
şi cînd văzu ce-avea-n spinare,
voind alţi oameni să mai scape,
zvîrli sluţenia în ape...

---

[1] Portul Atenei, construit în urma sfaturilor lui Temistocle, după războiul cu Xerxes.

VIII

PĂGÎNUL ŞI IDOLUL DE LEMN

Un om, păgîn din vremurile vechi,
ţine-n cămin un zeu de lemn, din cei
ce sînt mai surzi ca surzii, chiar dacă au urechi.
Îi aducea, ca jertfă, mereu boi rotofei,
încununaţi cu falnice cununi,
şi aştepta, la rîndul său, minuni.
Dar în zadar, căci idolul de lemn
nici nu se sinchisea să-i dea un semn
— comoară, moştenire, noroc sau alt hatîr —
fiind mai îndărătnic decît e un catîr.
Ba, cînd cădeau, adesea, prin ţarini ploi cu grindini,
tot grîul lui i-l prăpădeau mai pretutindeni.
Ci el, uitînd păţaniile
nu contenea cu daniile.
Dar mîniat, odată, cumplit, ca un balaur,
îl face bucăţele cu un par,
găsindu-i burdihanul ticsit cu bani de aur...
— „Cît te-am cinstit cu jertfe pe altar,
un crăiţar nu mi-ai adus, măcar.
Deci, nu mai ai ce căuta, preasfinte,
în casa mea, de astăzi înainte!
Un bădăran de rînd, lipsit de minte,
sau tu, un zeu, cum vezi, mi-i tot atîta:
din voi nu scoate omul ceva decît cu bîta!

IX

GAIŢA ÎMPODOBITĂ CU PENE DE PĂUN

O Gaiţă din cele mai viclene
văzînd un biet Păun ce năpîrlea,
s-a împodobit cu mîndrele lui pene
şi printre alţi păuni se păunea.
Recunoscînd-o, însă, nu ştiu cine,
ce huiduială,
ce ciocăneală,
ce ruşine!
La gaiţe voind să fugă,
şi gaiţele o alungă!

Mai sînt şi astăzi, din păcate,
şi printre noi asemenea eroi;
eu, însă, ţin să nu vorbesc de voi,
plagiatori cu pene-mprumutate!

X

CĂMILA ŞI SCÎNDURILE PLUTITOARE

Văzînd, cîndva, întîia Cămilă printre dune,
se sperie întîiul drumeţ ca de-o minune;
al doilea s-apropie cu sfiiciune;
şi-al treilea căpăstru-i pune!
Deprinderea ne-nvaţă
cu toate în vieaţă.
Încet, încet, cu timpul, nu mai tremuri
de ce-ţi părea-nspăimîntător, pe vremuri.

Pe ţărmul mării celei mari,
stăteau de strajă trei pîndari,
ţinînd nimic să nu le scape.
Cînd iată că zăresc pe ape
un punct ce tot venea în goană,
părînd că zarea nu-l încape.
— „E o corabie duşmană!"
Se speriară de pomană.
Cînd mogîldeaţa fu aproape,
văzură nişte scînduri sparte.

Aşa par multe de departe!

XI

BROASCA ŞI ŞOBOLANUL

Adeseori, chiar singur, te înşeli,
voind să-i prinzi pe alţii cu momeli!
Un Şobolan
voinic şi dolofan,
ce n-ajuna de două ori pe an, —
pornise din meleagul lui de baştină
şi se plimba tihnit pe lîngă mlaştină.
Adulmecînd în el o pradă grasă,
o Broască îl pofti cu ea la masă.
Cum slăvile ardeau văpăi,
îl ispitea plăcerea unei băi.
Şi cum ţinea să-i vadă naţia,
primi, fireşte, invitaţia.
Ba, vizita avea să-i mai arate
privelişti noi şi, poate, minunate.
Iar salba savuroasă a etapelor
acestei mici dar straşnice bejenii,
avea să-i dea-n vileag şi ciudăţenii!
Le-o povesti, cîndva, din Ţara Apelor
nepoţilor, — de locuri şi de pravili...
Doar un temei de temere din toate
părea să-i pună-n cale nişte stavili:
nu prea ştia să-noate.
Dar gazda lui de toate se-ngrijea
şi l-a legat c-un ţipirig de ea.

Ajung în larg. E bine. Apa-i rece.
Dar Broasca se trudește să-l înece!
Cuvîntul dat, nici dreptul ginților,
nici invocarea sfinților,
nimic nu mai avea temei,
în ochii ei...
Să fie altora învăț!
Îl savura, în gînd: „Ce mai ospăț!..."
Cînd Șobolanul se zbătea să scape,
un Șoim, brodindu-se pe-aproape,
ca fulgerul, din slăvi, s-a năpustit
și-un praznic îndoit a nimerit:
un Șobolan c-o Broască după el!

Cînd vrei s-apuci în mînă sapa
să-i sapi aproapelui tău groapa,
gîndește-te că s-ar putea
ca-n locul lui să cazi chiar tu în ea!

XII

TRIBUTUL DOBITOACELOR[1]

Umbla, cîndva, în lumea veche,
o veste, poate doar un zvon
că un viteaz fără pereche,
un oarecare Machedon,
nemaivoind să știe de popoare
și lighioane slobode sub soare,
a poruncit ca oameni și jivine
să vie să i se închine.
E lesne de-nțeles că Faima,
cum știe tot și spune tot,
a răspîndit în lume spaima,
o dată cu porunca semețului despot.
Și fiare, gîze, păsări, venite din bîrloage,
la sfat, în pustnicia cu rîpe și viroage,
găsiră că Maimuța, din toate,-i mai în stare
să ducă Machedonului temut
solie de smerită închinare
și tribut.
Ba, nu știu cine le-a propus,
să-i scrie tot ce-avea de spus.
Doar spre sfîrșit, e drept, s-au ciondănit,
că nu găseau tributul potrivit.

---

[1] Titlul original: *„Tribut envoyé par les Animaux à Alexandre"* (*„Tributul trimis de Animale lui Alexandru"*).

Cum n-aveau bani, s-au hotărît să-i ceară
de la un crai cu multe mine-n ţară.
Catîrcea, Măgărilă şi Murgilă,
urmaţi şi de cumătra lor Cămilă
şi-aleseră strădania
să-i ducă dînşii dania.
S-au dus. Mergea solia prin pulbere, de zor,
în frunte cu Maimuţa, semeţ ambasador,
cînd se treziră solii cu Leu-n calea lor!
Le cam venea, văzîndu-l, nu ştiu cum,
dar unul nu-ndrăznea să i-o şi spună.
— „De azi, le zise Leul, vom fi fîrtaţi de drum.
Sînt bucuros că mergem împreună
şi mi-ar părea, vă spun, grozav de bine
de-aţi duce voi şi banii de la mine.
Nu-i lucru anevoie,
de-i împărţim la toţi.
Iar cînd va fi nevoie,
vă apăr eu de hoţi..."
Să scapi cu una-două de un Leu
e lucru greu.
Primindu-l ca tovarăş de vreme rea sau bună,
au trebuit să-i cînte toţi în strună.
L-au ghiftuit din banii de tribut
cu tot ce-a vrut...
Ivindu-li-se-n cale o pajişte frumoasă,
cu zvonul ei şăgalnic de şipote subţiri,
au poposit drumeţii în iarba mătăsoasă,
sub lina adiere a blînzilor zefiri.
Dar nici nu răsuflară sărmanele jivine,
cînd Leul li se plînse că nu se simte bine.
— „Mi-e tare rău şi nu mai merg cu voi.
Simt cum mă scurmă parcă-n măruntaie,
o vîlvătaie.
Rămîn să-mi caut leac prin cel zăvoi.
Iar voi, voi daţi-mi banii şi-apoi plecaţi în pace!"
Au desfăcut desagii, că nu aveau ce face.
Dar Leul, cînd văzu atît bănet,
le spuse cam aşa, rîzînd şiret:

— „Priviţi şi voi şi spuneţi dacă nu-i
minune! Banii mei au scos şi pui!
Ce pot să fac? Sînt şi dator, socot,
să-i iau aşa cum sînt: cu pui cu tot..."
I-a vămuit cu vîrf şi îndesat
şi mai nimic în saci nu le-a lăsat.
Iar ei, năuci cu-o-ncredere nătîngă,
s-au dus la Machedon să i se plîngă
de Leu, că le prădase visteria.
Dar au brodit mai rău ca Ieremia!
Cînd hoţu-i Leu năprasnic, e scos la judecată,
basma curată.

Doar corb la corb nu-şi scoate ochii, niciodată...

XIII

RĂZBUNAREA CALULUI PE CERB

Azi Calul trage-n ham sau poartă şa,
dar n-a fost totdeauna chiar aşa.
Cînd Omul, la-nceputurile vieţii,
se ospăta cu ghindă, ca mistreţii, —
şi caii şi măgarii, ca şi catîrii suri,
trăiau în libertate, prin lunci sau prin păduri.
Nu se vedeau, ca astăzi[1], prin urmare,
atîtea şei şi frîie şi samare,
şi nici poştalioane, cupeuri şi trăsuri.
În vremurile-acelea, un Bidiviu superb
din bun senin se luase la harţă cu un Cerb,
din pricina livezii, a umbrei sau a pomului.
Dar Calul, neputînd să-l şi ajungă,
veni să ceară ajutorul Omului.
Şi Omu-i puse şa şi frîu cu strungă,
încălecă pe el şi, dîndu-i pinteni,
îl biciui şi-l fugări atît,
încît, în ciuda paşilor săi sprinteni,
sărmanul Cerb fu prins şi omorît.
Şi Calu-i mulţumi cum se cuvine,
că-n sînge-l ajutase mînia să-şi înece.
Dar Omul, crud, nu-l mai lăsă să plece,
ştiindu-l c-ar putea să-i prindă bine.

[1] Pe vremea lui La Fontaine, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

— „Hei, Murgule, acum rămîi la mine
şi viaţa în belşug ţi-o vei petrece!..."
Trezindu-se de-a binelea din vise,
văzu ce nebunie săvîrşise,
dar prea tîrziu, căci grajdul era gata.
Cum după fapte vine şi răsplata,—
muri în ham, de chin şi supărare,
plătind cu libertatea smintita-i răzbunare.

Te mai încîntă oare bunul trai,
cînd ştii că libertate nu mai ai?

XIV

VULPEA ŞI BUSTUL

Mărimile-s ca măştile de teatru:
orbesc doar pe măruntul idolatru,
— Măgarul — care crede doar că vede!
Dar Vulpea nu prea se repede,
ci, iscodind cu insistenţă,
arată tot ce-i aparenţă.
Atrasă de un bust măreţ
prin toată arta lui de preţ, —
s-a minunat, cumătra, spunînd: — „Ce cap frumos,
menit să-mpace, poate, multe gusturi!
Dar, zău, păcat de el că-i găunos..."

O, în privinţa asta, atîţia „domni" sînt busturi!

XV

LUPUL, CAPRA ŞI IEDUL

Pornind spre pajişti, Capra, mai de noapte,
să-şi umple iarăşi ugerul cu lapte, —
închise bine uşa cu zăvorul
şi-şi sfătui, aşa, odorul:
— „Cu toată ruga sau îndemnul,
vezi, nimănui să nu-i descui,
de nu vei auzi consemnul:
«Jos lupul şi cu neamul lui!»"
Din întîmplare,
cum, necum, —
vorbea de lup în gura mare
şi el s-a nimerit pe drum.
Văzînd cum o să-i frîngă trupul,
se bucura hulpava fiară,
sperînd să-i pice Iedu-n ghiară
şi, prefăcîndu-şi glasul, strigă şi el: „Jos lupul!"
Dar iedul, alb cum e o nalbă,
răspunse oaspelui perfid:
— „Arată, neică, labă albă,
c-altmintrelea n-am să-ţi deschid!"
Cum printre lupi — e lucru cunoscut —
arar vro labă albă s-a văzut,
cumătrul nostru, crîncenul despot,
fu nevoit să plece
lingîndu-se pe bot.

Să fii cu ochii-n patru şi în zece,
aceasta e, mereu, povaţa mea,
căci paza bună trece
primejdia cea rea.

XVI

LUPUL, MAMA ŞI COPILUL

Un alt cumătru Lup[1], un măgădău,
greşind, cîndva, şi dînsul socoteala,
se zice c-a păţit cu mult mai rău,
că şi-a plătit cu capul îndrăzneala.
Pîndind lîngă o fermă din zori şi pînă-n noapte,
dihania văzuse ieşind tot prăzi de soi:
alaiuri de curcani, de miei, de oi
şi uneori chiar viţeluşi de lapte, —
şi se gîndi să-nhaţe unu-doi.
Dar cum să faci, cînd toate merg cu grupul?...
Cînd iată că aude un copilaş plîngînd
şi-o mamă care-i spune: — „O să te pape Lupul,
de nu te potoleşti cît mai curînd!..."
Se bucura în sine lihnitul musafir
şi zeilor le mulţumea de chilipir.
De teama lui, copilul se-neacă în suspine.
— „Ei, taci, c-o să-l ucidem cu parul, dacă vine!..."
— „Păi, cum? îşi zise Lupul. Cînd laie, cînd bălaie?...
Îşi bate joc de mine mai rău ca de-o potaie?
Oi prinde, eu, broscoiul în codru, la alune,
şi ştie Mandea cum să se răzbune!..."
Cînd se gîndea să-şi ia, cuminte, valea,
un cîine ciobănesc îi taie calea.

[1] Aluzie la prezenţa lupului pomenit în fabula precedentă; în ediţiile originale, fabulele acestea erau prezentate împreună.

Ai casei dau năvală cu furci şi cu ţepoaie
şi oasele-i-nmoaie.
— „Ce căutai pe-aicea, pocitanie?..."
Sărmanul lup le-a spus de-a fir-a-păr
tot ce i se-ntîmplase s-audă-ntr-adevăr:
— „Credeai că pentru tine l-am zămislit, dihanie?..."
Şi l-au ucis, iar capul i l-au înfipt în băţ,
criindu-i, ca să fie şi altor lupi învăţ:
„Cînd sperie, cu voi, o mamă
copiii, să le curme plînsul, —
cumetri Lupi, n-o luaţi în seamă,
să nu păţiţi şi voi ca dînsul!"

XVII

CASA LUI SOCRATE[1]

Socrate, marele-nţelept,
de construit se apucase.
Dar cunoscuţii, pe nedrept,
îi tot găseau mereu ponoase,
căci oamenii-s croiţi pe prici.
Şi mulţi spuneau că li se pare
că-s încăperile prea mici,
cînd omul e atît de mare!
Socrate le-a răspuns, aici:
— „Aşa cum sînt, de-aş fi măcar în stare
să le ticsesc cu-adevăraţi amici!"

Prietenii?... N-ai boabe în hambar,
cîţi vezi c-apar!
Prietenia-i, însă, lucru rar.

---

[1] Titlul original: *„Parole de Socrate"* (*„O vorbă a lui Socrate"*).

Ai casei dau năvală cu furci şi cu ţepoaie
şi oasele-i-nmoaie.
— „Ce căutai pe-aicea, pocitanie?..."
Sărmanul lup le-a spus de-a fir-a-păr
tot ce i se-ntîmplase s-audă-ntr-adevăr:
— „Credeai că pentru tine l-am zămislit, dihanie?..."
Şi l-au ucis, iar capul i l-au înfipt în băţ,
criindu-i, ca să fie şi altor lupi învăţ:
„Cînd sperie, cu voi, o mamă
copiii, să le curme plînsul, —
cumetri Lupi, n-o luaţi în seamă,
să nu păţiţi şi voi ca dînsul!"

XVIII

BĂTRÎNUL ŞI COPIII SĂI

E şubredă puterea cînd nu-i unită snop.
Ce-nseamnă-un strop? Nimica! Dar un noian, potop!
Vă spun, acum, şi pilda bătrînului Esop.
De-o deapăn, mi se pare, c-oleacă de zăbavă,
n-o fac, cum face Fedru, din dragoste de slavă,
ci vrînd s-arăt năravuri din vremurile-acestea.
Dar să curmăm zăbava şi s-ascultăm povestea!
Cum se gîndea că moartea ca mîine-o să-l răpună,
bătrînul îşi adună feciorii să le spună:
— „Vedeţi mănunchiul ăsta puternic de săgeţi
legate împreună?... Ia rupeţi-l, băieţi!"
S-a străduit zadarnic feciorul cel mai mare
şi-a spus: — „Să-ncerce alţii! Eu nu mă simt în stare."
Se opinti, la rîndu-i, din răsputeri, mezinul;
se chinui şi prîslea, dar în zadar fu chinul,
căci maldărul rămase întreg, nebiruit;
o singură săgeată măcar nu s-a clintit.
— „Ce slăbănogi! le spuse bătrînul. Veţi vedea
ce poate, la nevoie, şi neputinţa mea..."
Credeau că se ascunde vreo glumă dedesupt;
dar, desfăcînd mănunchiul, el rînd pe rînd le-a rupt.
— „Aţi înţeles că pilda la dragoste vă-ndeamnă.
Trăiţi în armonie! Unirea, forţă-nseamnă..."
Cît a zăcut, o vreme, nimic nu le-a mai spus.

Dar ajungînd bătrînul la capătul vieții,
și-a mai chemat o dată în preajma lui băieții:
— „Mă duc în lumea-n care străbunii mei s-au dus.
Făgăduiți cu toții, așa cum se cuvine,
că veți trăi ca frații! Eu plec. Vă las cu bine..."
În veci uniți feciorii îi spun c-au să rămînă.
El mîinile le strînge, mișcat, în slaba-i mînă,
și, ca o pîlpîire, se stinge în tăcere.
În urma lui rămase o avere
c-o droaie de buclucuri, de polițe și dobînzi,
dar ei, uniți, avură la început izbînzi.
Prietenia, însă, nu merse prea departe.
Rudenia-i unise; averea îi desparte.
Ambiția, ispita și jindul, avocații
se întreceau, în taină, să învrăjbească frații.
Încurcături și pîre, procese — lanț întreg!
Ajunși la împărțire, mai rău nu se-nțeleg.
Amenzile curg gîrlă. Vecini și creditori
le caută ponoase, se leagă de erori.
Iar frații, dezbinații, în cumpăna cea grea,
își irosesc averea, trăgînd cînd hăis, cînd cea.
Era tîrziu, firește, cînd le-a venit în minte
povața cu mănunchiul părintelui cuminte.

XIX

PROOROCUL ŞI NECREDINCIOSUL

E o sminteală mare, vădită, şi-o greşeală
să-ncerci să-nşeli, fîrtate, pe Cel ce nu se-nşeală,
căci inimile noastre nu pot avea ungher
necunoscut de Cer.
Cel pururi treaz ne ştie din slăvi orice urzeală.
Dar un Păgîn cu fumuri din belşug,
zănatic bun de ars, cîndva, pe rug,
a încercat, — ce mai încoaci, încolo —
să-l pună la-ncercare pe Apollo.
În viclenia lui păgînă
ţinea o vrabie în mînă,
cu gînd hain, ca de iscoadă
s-o gîtuie ori s-o sloboadă.
— „Aş vrea, i-a spus, ceva să ştiu:
ce-am eu în mînă-i mort sau viu?"
Ştiind ce-avea Păgînu-n căpăţînă,
Apollo îi răspunse cu mînie:
— „Fie moartă, fie vie,
ai o vrabie în mînă!
Vrei să mă prinzi, se pare, cu iscodiri deşarte?
Eu pot să văd şi să lovesc şi de departe!"

XX

ZGÎRCITUL CARE ŞI-A PIERDUT COMOARA

Ai doar cît poţi
să foloseşti ce ai!
Sînt şi netoţi
de care, ca un scai,
se ţine, îndîrjită, lăcomia.
La ce-ţi mai foloseşte vistieria,
cînd nu dai o leţcaie pentru trai?
Zgîrcitul strînge banul peste ban,
dar rabdă mai dihai ca un golan...
Esop ni-l dă exemplu, pe unul, care-odată
ţinea comoara veşnic îngropată
şi ajunsese hîd şi tras la faţă,
că nu strica un gologan la piaţă,
de parcă-i trebuiau în altă viaţă.
Se tînguia, sărmanul,
mereu că „nu avea".
Nu stăpînea el banul,
ci banu-l stăpînea!
Îngrijorat, ca prostul,
de-atîtea ori pe zi a dat ocol
bănetului, că un vecin, ghicindu-i rostul,
i-a mai lăsat şi lui doar cuibul gol...
În zori, cînd nu-şi găseşte comoara, — tragedie:
se zbate, urlă, geme, aleargă, se sfîşie,
din pragul dimineţii pînă seara.

— „Dar ce-ai pierdut?“ l-întreabă un trecător. — „Comoara!
Mi-au luat-o! O-ngropasem sub lada cu gunoi...“
— „De ce? Aşa se-ngroapă în vreme de război.
Puteai s-o ţii în casă, să iei din ea oricînd...“
— „Ce tot vorbeşti? *Să iau din ea?...* Nici gînd!
Aşa ceva prin minte să nu-ţi treacă!
Ce, banii vin uşor, cum vezi că pleacă?
Nu m-atingeam nici pentru luminare...“
— „Atunci, de ce atîta supărare?
Cum din comoară nu voiai să iei
ascultă, astăzi, sfatul meu, mai bine:
aruncă nişte pietre-n locul ei,
că pietrele la fel de cald ţi-or ţine!“

XXI

OCHIUL STĂPÎNULUI

Tot fugărit de-aproape de copoi,
un Cerb scăpă în staulul cu boi.
Plăvanii îl primesc, dar îi şi spun
să-şi caute un adăpost mai bun.
— „Mă tem că haita-i, încă, prin ocol.
Măi, fraţilor, să nu mă daţi de gol!
Rămîn îndatorat şi vă voi spune
tăpşane foarte bune de păşune..."
Făgăduiră, Boii, că nu-l dau în vileag
şi-şi mai veni în fire bicisnicul pribeag.
Spre seară li se-aduse fîn vechi cu ierburi proaspete,
dar nimeni nu-l văzu pe noul oaspete,
cu toate că argaţii şi logofătul Raul
s-au învîrtit, bezmetici, de-atîtea ori prin staul.
Şi crainicul pădurii, nemaifiind sfielnic,
le mulţumea plăvanilor, mişcat,
că l-au scăpat
şi aştepta doar un prilej prielnic
s-o ia la sănătoasa cît mai curînd din sat.
Un Bou bătrîn îi spuse, rumegînd:
—„Mă tem să nu te bucuri prea curînd,
căci Omul-cu-o-sută-de-ochi îndată vine,
şi nu te văd prea bine!
Nu-i cazul, deci, să fii aşa fudul..."

Doar îi servise Boul această mică lecție,
cînd iată că stăpînul sosește în inspecție.
— „În iesle (spune dînsul) nu văd nutreț destul,
iar vechiul strat de paie împrospătat se cere.
Ce pînze de păianjeni țesute prin unghere!
Te temi de vreo amendă, măi Ioane, să le strici?
Dar jugurile astea ce-or căuta aici?..."
Pornit să vadă totul și totul să răstoarne,
zări un cap de vită cu alt model de coarne.
Scăpase teafăr Cerbul de haite și alice,
dar fu ucis îndată cu bîte și otice!

Și Fedru-ncheie astfel, cu duhul mucalitului:
„Nu-i ochi de șoim nici de iscoadă,
ca al stăpînului, să vadă!"
Eu aș mai pune-alături și ochiu-ndrăgostitului...

XXII

CIOCÎRLIA, PUII EI ŞI STĂPÎNUL LANULUI

De vrei să faci un lucru bine,
să-ţi pui nădejdea doar în tine!

Îşi face-n lanuri cuibul Ciocîrlia,
cînd grîul doar acoperă cîmpia,
în vremea cînd mai toate vietăţile
iubesc şi împînzesc singurătăţile:
dihăniile mărilor, în ape,
şi tigrii-n codri, viezurii-n hîrtoape,
prin crînguri, păsărelele cu miile,
şi-n holde, ciocîrliile.
O Ciocîrlie, însă, de cîntece furată,
a zăbovit mai mult ca altă dată
şi n-a gustat la vreme din vrăjile iubirii
pe care, primăvara, le-aduce harul firii.
E drept că, pîn'la urmă, plătind naturii vamă,
se hotărî s-ajungă şi ea mamă.
Se cuibări în grabă, ouă, cloci cu sîrg
şi scoase pui cînd grîul din lanuri da în pîrg.
Iar cînd ajunse aur smaraldul pe ogoare,
sărmanii pui tot nu puteau să zboare.
Muncită de o mie de gînduri şi de spaime,
porni s-aducă hrană, abia putînd să-ngaime:

— „Să m-aşteptaţi cu toţii împreună,
pitiţi cuminţi, sub frunzele şofranului,
iar de va fi să vină, cumva, stăpînul lanului,
cu fiu-său, să-mi spuneţi şi mie ce-au să spună!"
Abia îşi luase Ciocîrlia zborul,
c-a şi sosit stăpînul cu feciorul.
— „Frumoasă holdă! zise stăpînul. Grîu-i copt.
Să dai de veste, dragă, chiar azi, la şapte-opt
prieteni buni de-ai noştri, de petrecere,
să vie mîine-n zori cu cîte-o secere..."
Cînd se întoarse mama din zare cu mîncare,
găsi în cuib o mare-ngrijorare.
La început şi ea înmărmurise,
dar cînd un pui îi spuse ce-auzise,
le zise, liniştită, tuturor:
— „De-a spus aşa, nu-i încă nici un zor.
Fiţi veseli. V-am adus mîncare.
Mîncaţi şi fuga la culcare!"
Mai liniştiţi, acuma, şi sătui,
au adormit cu toţii — şi mama lîngă pui.
Iar cînd mijiră zorii în holde, pe tăpşan,
nu se zărea o seceră în lan.
Pornise Ciocîrlia spre slăvi, cu tot elanul,
cînd iar veni stăpînul să-şi mai privească lanul.
— „Prieteni — spuse dînsul — sînt ăştia, sau mişei?
Le place să se-mbuibe, dar nu să şi asude.
Rău am făcut, desigur, c-am pus temei pe ei.
O, fiule, chiar astăzi dă sfoară printre rude!"
Îngheaţă ciocîrlimea de teamă, cînd aude.
— „Mămico, mamă dragă, ce ne-om face?
Vin rudele!... "— „Nu vin. Dormiţi în pace..."
A doua zi nu s-a zărit o rudă.
Stăpînul spuse iarăşi feciorului cu ciudă:
— „Rău am făcut, băiete, c-am pus nădejdea-n ei!
Tu să nu uiţi povaţa. În viaţă, dacă vrei
să faci un lucru bine, —
să nu te bizuieşti decît pe tine.
Ce crezi că ne rămîne de-acuma de făcut?

Ce trebuia făcut de la-nceput:
să luăm ai casei secera în mînă,
chiar dacă zăbovim o săptămînă..."

Văzînd de data asta
că nu mai e de trai
şi că, neîndurată, s-apropie năpasta, —
au trebuit să plece de zor, cu piu, cu vai...

CARTEA A CINCEA

I

MERCUR ŞI PĂDURARUL

Domnului C.D.B[1]

Din gustul Dumneavoastră, om înzestrat de soartă,
eu mi-am făcut, Seniore, ca un canon de artă.
Strădania prea mare, migala pentru formă
şi grija de podoabe nu-s, pentru mine, normă.
Migala este bună, cînd n-o duci prea departe,
căci, vrînd să faci mai bine, strici tot ce-i bun în carte.
Dar fraza ticluită cu multă gingăşie
vă place Dumneavoastră şi tot aşa şi mie.
Şi-n ce priveşte principalul scop
al fabulei, — pe urma bătrînului Esop,
mă străduiesc şi eu, cînd mă avînt,
să-l şi învăţ pe cititor, *să-l şi încînt.*
Dar, — ce să fac? — nu izbutesc mereu...
Ştiind că forţa nu e harul meu,
ca Hercule măciuca s-o mînuiesc, — iau biciul
şi-ncerc să fac de rîsul lumii viciul.
E tot ce mă pricep. Dar e destul?
Încondeiez pizmaşul, zgîrcitul nesătul,
nătîngul sau zănaticul fudul,
ca-n pilda lighioanei cît un ou[2]
ce se umfla s-ajungă mai mare ca un bou.

---

[1] Domnului Cavaler de Bouillon; este vorba de un prieten al fabulistului.
[2] Cf. I, 3.

Cînd ţii să dai poveştii un tîlc şi o povaţă,
nu-i rău să pui virtutea cu viciul faţă-n faţă,
furnica lîngă muscă ori mieii lîngă lupi[1]
sau gura, clevetirii, să-ncerci să i-o astupi,
făcînd din cartea asta, aşa cum voi putea,
o amplă comedie cu mii de vieţi în mers
a cărei vastă scenă e-ntregul univers,
nădăjduind că-ntr-însa veţi vedea
cum oamenii şi zeii şi bietele jivine
îşi joacă toate rolul cum se pricep mai bine.
Azi crainicul Mercur[2] pe scenă vine...

Pornind la drum cînd isprăvise treaba,
un Pădurar toporul şi-a pierdut
— nădejdea lui, unicul lui avut —
şi-l căuta, jelindu-se, degeaba.
Nemaiavînd pe ce să-şi ieie altul,
rugatu-s-a, atunci, de Preaînaltul:
— „Slăvite Jupiter, redă-mi
toporul, toporaşul meu!"
Şi din înaltele lui vămi
trimise Jupiter un zeu.
— „Eu am găsit mai multe topoare-ntr-un coclaur
(i-a spus Mercur), pierdute prin dudău.
Priveşte-le şi-arată-mi-l pe-al tău!"
Şi-i puse dinainte întîi pe cel de aur.
(Voia să-i joace, pasămite, festa.)
— „Nu, spuse Pădurarul, nu-i acesta!"
I-aduse zeul altul, de argint.
— „Nici ăsta nu-i al meu, de ce să mint?..."
La urmă, luminatul zeu,
mai scotocind puţin prin cer,
i-aduse un topor de fier.
— „Ei, vezi? Acesta e al meu!
Sînt fericit cum nu se poate..."
Şi zeul, ca răsplată, i le-a lăsat pe toate.
— „De mi le dai, le iau şi pe acestea!..."

[1] Cf. I, 10.
[2] Zeul negoţului şi crainicul lui Jupiter.

Ca fulgerul se răspîndise vestea
şi pădurarii, — cîţi aveau pădurile —
au început să-şi piardă şi dumnealor securile.
Veneau să şi le ceară şi se-ntorceau cu creastă,
pocniţi de zeu cu muchea peste ţeastă,
cînd şi-alegeau securi de aur, secăturile.

Ne-am mulţumi mai bine
cu ce ni se cuvine.
Degeaba-şi zvîrle în coclaur
Minciuna, barda ei de fier,
să capete topor de aur, —
că Jupiter nu doarme-n cer!

II

OALA DE LUT ŞI OALA DE TUCI

Zise Oala cea de tuci
către sora ei de tină:
— „Ia ascultă, fa, vecină,
ce-om păzi ca nişte cuci,
tot făcînd la gură spume?
Hai să mergem la plimbare
să vedem ce e prin lume!"
— „Dragă mea, ispita-i mare.
Însă eu rămîn la vatră:
nu mă simt de drum în stare.
Dacă mă ciocnesc de-o piatră?...
Dumneata eşti tare-n piele
şi, fireşte, nici nu-ţi pasă.
Vai de ciobürile mele, —
eu, mai bine, stau acasă!..."
— „Te înşeli, de bună seamă.
Uiţi şi de prezenţa mea?...
N-ai motiv să-ţi fie teamă:
te-oi păzi, cum voi putea."
Cum temeiul îi surîde,
ea porneşte triumfal
lîngă oala de metal
care-avea să-i fie gîde.

Nu ştiu cum s-o fi făcut:
s-au izbit la nişte hopuri
şi în mii şi mii de cioburi
cea de lut s-a prefăcut.

Lasă-ncolo jindul, fala:
cu mai-mari să nu te-apuci,
ca să nu păţeşti ca Oala
de pămînt cu cea de tuci!

III

PEŞTIŞORUL ŞI PESCARUL

Şi peştele cel mic va creşte mare,
de-l zvîrli în ale apelor oglinzi.
Dar mie nebunie mi se pare:
mai poţi fi sigur, oare, c-ai să-l prinzi?...
Prinsese un Pescar într-una din undiţele lui cu rîmă
un Crăpuştean cît o fărîmă.
— „E mititel,
dar tot îl pun în sac.
Cu mulţi ca el
grozavă ciorbă fac!"
Şi cum era cam năzdrăvan şi bun de gură,
îi spuse Crăpuşteanul: — „Bine,
mă înhăţaşi. Dar ce-ai să faci cu mine?
Că nu-s, măcar, un sfert de-mbucătură!
Mai chibzuit ar fi, se înţelege,
de m-ai lăsa s-ajung un Crap în lege;
iar cînd din nou cu undiţa m-ai prinde,
ai şti că ai şi dumneata ce vinde.
C-un prăpădit ca mine-n tîrg, nu-ţi şade,
că pentru-o ciorbă cumsecade
ţi-ar trebui o sută, bade!"
— „De ţi-o fi şi ciorba bună,
cum ţi-i vorba, —
ce-i în mînă nu-i minciună:
te aşteaptă, vere, ciorba!"

IV

URECHILE IEPURAŞULUI

Un animal cornut rănise-odată
un Leu. Şi Leul, mîniat,
voind ocara-n veci să n-o mai pată,
din codrii lui a alungat
întreaga liotă cornută.
Berbecii, Căprioarele şi Cerbii
şi Taurii şi Caprele se mută
pe alt meleag, în gînd cu dorul ierbii.
Cu toţi fugeau, perechi după perechi.
Zărindu-şi umbra lungilor urechi,
de teamă ca vreo pîră să nu-l toarne,
îşi luă şi Iepuraşul bun rămas:
— „Eu plec, iubite Greier, şi te las
să nu mă creadă careva cu coarne.
De n-aş avea urechi nici cît un struţ[1],
tot m-ar putea pîri vrun găgăuţ..."
— „De cînd sînt oare coarnele de carne?
Mă crezi un prost sau vii de la povarne?..."
— „Eu, totuşi, plec şi nu mă mai întorn
căci poate
mă vor scoate
cu coarne de licorn[2]!"

[1] Adică n-ar avea de loc.
[2] *Licorn* (sau unicorn): animal fantastic, cu trup de cal şi cu un corn în frunte.

V

VULPEA BEARCĂ

Cum umbla mereu hai-hui,
după iepuri, după pui, —
într-un loc cu pocinog,
coada i-a rămas zălog.
Și, văzîndu-se schiloadă,
ce-i trecu prin cap să-ncerce?
Celor tefere, cu coadă,
le-a propus să fie... berce!
— „Moda vulpilor cu coadă
e, suratelor, neroadă:
prin noroaie,
prin omăt,
le purtăm ca măturoaie.
Hai să punem să le taie!"
— „S-o vedem pe dindărăt!"
spuse una mai vioaie.
Și văzînd-o că-i schiloadă,
ce potop, ce hărmălaie!

Moda a rămas cu... coadă!

VI

BĂTRÎNA ŞI CELE DOUĂ SERVITOARE

Era-ntr-un sat, pe vremuri, o bătrînă
şi ea trăia punîndu-şi servitoarele
să-i toarcă, toată ziua, lînă.
Şi ele, numai două, dar harnice cît şapte,
lăsau cu mult în urmă Ursitoarele.
Dar le muncea stăpîna din zori şi pînă-n noapte.
Cum cînta cocoşu-n dud,
pînă-n ziuă,
baba rea, cu suflet crud
şi c-o gură ca o piuă,
socotea un bun prilej
să le scoale, valvîrtej,
dîndu-le în mînă coşul
plin de caiere şi fuse.
Blestemînd în gînd cocoşul,
una gînd hain îi puse,
prinse biata orătanie
şi-i făcu de petrecanie...
Dar mai rău e după crimă!
Băbătia, ca o ştimă,
cum se culcă fetele,
îşi încinge betele
peste fusta lungă-n poale
iese, intră, dă tîrcoale,

și se duce să le scoale,
mai devreme ca nainte...

Ai putea să iei aminte,
om buimac
și găgăuț:
fugi de lac
și cazi în puț!

VII

SATIRUL[1] ŞI DRUMEŢUL

Minuind ca nişte meşteri
lingurile, căscăui,
în adîncul unei peşteri
un Satir şi toţi ai lui,

dintr-o strachină mai mare
jos, pe iarbă, se îndoapă,
cu o poftă de mîncare
de să-ţi lase gura apă.

Dus de-o ploaie nemiloasă,
un drumeţ cu traista-n băţ
nimeri la ei la masă
şi-l poftiră la ospăţ.

Fără să mai pregete
(căci era pe la amiază)
el îşi suflă-n degete
şi la masă se aşează.

---

[1] *Satirul:* semizeu cu trup de om, cu coarne şi copite de ţap. Aici, pădurean, fiinţă omenească aproape sălbăticită.

E grozavă o fiertură
pe un timp aşa urît!
Duce lingura la gură,
suflă-n ciorbă, cît de cît.

— „Şi în palme şi în ciorbă,
au de ce-ai suflat cu gura?"
— „Vrînd să le-ncălzesc, nici vorbă,
şi să mai răcesc fiertura!"

— „Păi, atunci, îţi vezi de drum!
Nici prin gînd măcar nu-mi trece
să-nnoptez c-un căpcăun
care suflă *cald* ş *rece*..."

VIII

MURGUL ŞI LUPUL

În anotimpul cînd zefirii
trezesc din somn elanul firii
şi cînd încep din nou jivinele
să-şi părăsească vizuinele,
pornind, prin codri, după hrană,
un Lup zări pe o cîmpie
un Murg. — „Frumoasă lighioană!
îşi zise el cu bucurie.
Cum nu-i Berbec, ci găligan de Murg,
eu la un vicleşug am să recurg..."
Şi se-ndreptă spre Cal cu pas agale.
— „Sînt doftor, pentru animale,
cu studii şi patalamale;
şi orice soi de beteşug
îl lecuiesc cu meşteşug.
Ascultă-mă, jupîne Murg,
sînt şi chirurg.
Arată-mi buba dumitale
şi-o lecuiesc fără parale..."
— „Mă faci să cad, — ştiu eu? — în vro ispită.
Am o tumoare, ici, la o copită!..."
— „Oh, fătul meu, îndată mă apuc,
s-o lecuiesc, că-i bubă cu bucluc.
Te rog să nu ai, însă, nici o teamă.

Nu dumneata eşti, doar, întîiul Murg
din cariera mea de vechi chirurg:
am lecuit atîţia Cai de seamă!..."
Şi, ce mai tura-vura,
mărinimosul meu pîndea momentul
cînd să-ş. înşface bine pacientul.
Dar Murgul, bănuind figura,
ţ. l-a pocnit, de l-a trimis de-a dura.
„Vezi ce-ai păţit? îşi spuse el amar.
Aşa-i cînd nu te ţii de meserie!
O fi vreun chirurg şi măcelar;
dar măcelaru-i greu chirurg să fie!"

IX

PLUGARUL ȘI COPIII SĂI

Munciți, copii, căci munca-i un izvor
de bogății, în calea tuturor!

Cînd s-a văzut Plugarul la capătul vieții,
chematu-și-a în taină, în preajma lui, băieții,
și i-a povățuit, trăgînd să moară:
— „Nu-nstrăinați pămîntul, că-n el e o comoară,
dar nu știu, din păcate, anume unde-o fi.
Arați adînc și tot adînc săpați,
o palmă de pămînt să nu lăsați
nerăscolită, și o veți găsi!..."
Și cum s-a stins bătrînul, nerăbdători, feciorii,
ținîndu-și legămîntul,
au răscolit pămîntul
cu sape, cu hîrlețe, pe urmele comorii.
Bani n-au găsit, așa cum au dorit;
dar plaiurile, țărina și lunca,
prin rodul lor sporit i-au lămurit
că nu-i comoară mai de preț ca munca.

X

MUNTOAICA ÎN CHINURILE FACERII

Azi nu mai e cum va fi fost pe-atunci,
cînd i-a venit Muntoaicei sorocul pentru munci.
(Şi munţii vin pe lume, ca noi, cu tot dichisul!)
Ce vaiete! Ce larmă!... Să crezi c-asemeni prunci
sînt nişte nămetenii mai mari decît Parisul!
Dar, dup-atîta cazná, născu, ca vai de el,
un prichindel
de... şoricel!

Povestea e poveste: minciună-ncornorată, —
dar tîlcul ei, fireşte, un adevăr ne-arată.
Nu trîmbiţează-ntr-una atîţia printre noi
că vor cînta Titanii[1] cu Joe în război?
Şi nu ne-alegem, oare, din sfîntul lor cuvînt
decît cu... vînt?

[1] În mitologie erau socotiţi fiii Cerului şi ai Pămîntului. Cîndva, în răzvrătirea lor împotriva zeilor, au îngrămădit munţii unii peste alţii, căutînd să cotropească Cerul: dar au fost trăsniţi de Jupiter.

XI

ÎNTÎMPLAREA ŞI COPILUL

Pe ghizdurile unui puţ adînc,
dormea un ţînc,
c-aşa-s mai totdeauna ei,
poznaşii ăştia mititei:
cînd le căşună să se culce,
li-i pretutindeni somnul dulce!
Cum însăşi Întîmplarea venea pe drum, din sus,
a deşteptat, blajină, copilul şi i-a spus:
— „De data asta, puştiule, te scap,
dar, vezi, mai bagă-ţi minţile în cap!
Cum ţi-a venit, aşa, ideea asta?...
De-ai fi căzut în puţ, cumva,
pe mine aruncau ai tăi năpasta,
cînd n-ar fi fost decît din vina ta.
Vezi, fii cu ochii-n patru, copile, de acum!"
mai spuse Întîmplarea şi îşi văzu de drum.

Aşa-s mai toţi copiii, însă las' că
nici cei în toată firea nu-s mai breji:
cînd umblă-ncoa' şi-ncolo gură-cască
şi dulcea nepăsare-i prinde-n mreji,
atîtea „ghinioane" pot să-i pască.
Chiar de-s neghiobi, nechibzuiţi, sau nu-s în stare,
aruncă vina numai pe-Ntîmplare.

XII

MEDICII

Un pacient chemase, lovit de-o boală grea,
un medic — Piază-Bună — şi altul — Piază-Rea.
Fireşte, Piază-Bună se lăuda că-l scapă,
iar Piază-Rea îl şi vedea în groapă.
Azi „Ia un hap!" şi mîine „Fără hap!", —
reţetele se cam băteau în cap.
Cînd pe tipsia vieţii, cînd în găvanul gropii,
a dat, pînă la urmă, bolnavul ortul popii.
— „Vezi c-a murit aşa cum i-am prezis?"
— „Ar fi trăit, de lua ce i-am prescris!"

Medicii

XIII

GĂINA CU OUĂLE DE AUR

Zgîrcenia-i mai rea ca un despót.
Zgîrcitul lăcomindu-se, netotul,
să-nhaţe tot, —
va pierde totul.
Dar nu e oare el de vină?...

Avea odată unul o găină
ce zilnic îi oua un ou de aur.
Dar, în lăcomia lui haină,
năzuind să afle un tezaur, —
o tăie ...
Nălucă vistieria!
Aşa îi sărăceşte lăcomia
pe cei ce-şi uită, proştii, omenia...

XIV

MĂGARUL PURTĂTOR DE MOAŞTE

Ducînd pe drum, odată, o raclă cu relicve,
Măgarul îşi umfla cu fală nările,
crezînd cu biata minte a ţanţoşei lui ţigve
că pentru el sînt toate: şi smirna şi cîntările.
Dar un drumeţ, văzîndu-l, îi spuse: — „Măi, fîrtate,
cîntările şi smirna şi tămîia
şi tot alaiul ăsta sînt doar pentru momîia
pe care tu o duci ca prostu-n spate!"

Mai are rost
să fac şi proba?
Chiar dacă judele e prost,
salută doar roba!

XV

CERBUL ŞI VIŢA DE VIE

Aprinşi de-atîta goană prin dîrdora dogorii
şi haita şi hăitaşii, tot urmărind un Cerb,
ajung din line plaiuri pe dealul cu podgorii
şi urma-i pierd. De ciudă şi de căldură fierb!
Nemaiavînd, de-acuma, nici licăr de nădejde,
stăpînii cheamă cîinii şi-s gata de plecare.
Dar Cerbul, cum se crede-n afară de primejde,
începe să se-nfrupte, cu poftă, din lăstare,
iar cîinii văd că mişcă lăstarele în vie,
se năpustesc cu toţii, îl prind şi îl sfîşie.
— „Uitînd că viţa asta de cîini m-a apărat,
m-am apucat să-nfulec din ea, ca un ingrat!"

Asemenea pedepse într-adevăr sînt drepte
şi-ar trebui, mişeii, cu teamă să le-aştepte.

XVI

ŞARPELE ŞI PILA

Un Şarpe plin de pizmă şi venin
c-un renumit ceasornicar era vecin.
Şi, într-o bună zi, reptila,
intrînd în casă după pradă
şi negăsind pe masă decît pila,
se năpusti s-o roadă.
— „Nătîngule, te-mpinge vrun blestém?...
Eu doar de dinţii Timpului mă tem!
Dar dacă tu ţi-ai fi ieşit din minţi
să te măsori cu cei mai tari ca tine
(îl dăscăleşte ea cum se cuvine)
ai să rămîi flămînd şi fără dinţi!..."

Povestea vă ţinteşte pe voi, netoţi, netoate,
ce ştiţi că de nimic nu sînteţi buni,
dar vreţi să daţi cu colţii-n toţi şi-n toate.
Vă zvîrcoliţi în van, sărmani nebuni!
Cu toată ura voastră, n-o să v-atingeţi ţelul,
chiar de-aţi avea şi dinţi de căpcăuni,
căci opera măiastră mai tare-i ca oţelul!

XVII

IEPURELE ŞI POTÎRNICHEA

N-ar trebui să rîzi de cei mişei[1],
că s-ar putea s-ajungi şi tu ca ei.
Povestea, foarte veche, rămîne încă nouă.
Esop ne dă şi el o pildă-două.
Şi eu, în versuri, alta, la fel vă voi propune.

Un Iepure şi-o Potîrniche trăiau tihniţi într-o păşune.
Cînd iată că o haită,
dînd o raită,
se face Iepuraşu-n culcuşu-i rotocol,
lăsîndu-l pe Grivei să-i dea ocol.
Dar, mai tîrziu, tot el s-a dat de gol,
prin aburii din trupul lui păros.
Azor, călăuzit de-acel miros,
din vizuina lui l-a scos.
Şi cînd voia s-o şteargă ştrengarul iepureşte,
cu-ntreaga haită-n circă se trezeşte.
— „Te lăudai că te întreci cu căprioarele!
(îi spuse Potîrnichea-n ironie).
Ei, unde-ţi sînt, viteazule, picioarele?
Ai fi uitat de ele, măi bădie...!"

---

[1] Mişel, în înţelesul vechi, însemna om sărac, ajuns la necaz.

Dar tot rîzînd
şi haz făcînd,
veni la rînd
şi ea, curînd.
Credea c-o scapă zborul, sărmana, cu vieaţă,
nu se gîndea că Şoimul o inhaţă!...

XVIII

VULTURUL ŞI BUFNIŢA

Curmînd cu mare cazną şi zăbavă,
o gîlceavă,
destul de ne'nsemnată la obîrşie, —
şi Vulturul şi Bufniţa se leagă,
voind să ţie pace viaţa-ntreagă,
ca puii,-n veci de veci, să nu-şi mai sfîşie.
— „Doar, Dumneata, îi ştii pe-ai mei cam cum arată!"
îi spuse pasărea Minervei. — „Nu, surată!..."
— „Apoi, dacă-ţi ies în cale,
s-a şi zis atunci cu ei,
puii, puişorii mei!
(zise Bufniţa cu jale).
Voi, regii ca şi zeii, de-a pururi hămesiţi,
înfulecaţi de zor tot ce-ntîlniţi!..."
— „Eu nu găsesc că frica ta e cu temei.
Arată-mi-i, descrie-mi-i, cum vrei,
şi, zău, mă leg să nu m-ating de ei."
— „O, puii mei (îi spuse ea) au un noroc,
că nu-s, cum vezi atîţia-n lume, sluţi:
ci sînt micuţi, drăguţi, să-i tot săruţi!
I-alegi şi dintr-o mie, cînd sînt cu alţii-n joc.
Dar nu uita descrierea, te rog,
să nu păţim vrun pocinog!"

Cum are Dumnezeu de toate milă
îi dărui şi Bufniţei prăsilă.
Dar cînd era, odată, după pradă,
s-a întîmplat ca Vulturul să-i vadă
puiendrii într-un horn dărăpănat
ursuzi şi hîzi, cu glas piţigăiat.
— „Nu, nu-s ai ei... Sînt pui de pocitanie!"
Şi le făcu pe loc de petrecanie.
Cînd Bufniţa le mai găsi gheruţele
şi tărtăcuţele,
porni să ceară moartea criminalului.
Dar careva din zeii tribunalului,
— un zeu cam mucalit de felul lui, —
i-a spus că numai dînsa-i vinovată
că n-a descris, desigur, bieţii pui
aidoma precum arată.
— „Aşa e orice mamă, — vrei, nu vrei:
nu-s pui în lumea-ntreagă frumoşi ca sluţii ei!"

XIX

SE PREGĂTEŞTE LEUL DE RĂZBOI

Un Leu, voind să facă război în toiul verii,
îşi întruni divanul, trimise ofiţerii
să cheme cît mai grabnic de peste tot jivinele.
 Şi toate-i declarară, chiar blajinele,
că vor lupta, viteze. Iar cele necesare
le-or duce Elefanţii pe toate în spinare
şi vor trăsni, în luptă, cu trompa din înalturi;
iar Urşii, veteranii, sînt straşnici la asalturi.
  Doar Vulpile, stratege cu tipic,
   se vor lupta prin şiretlic.
Şi ceata de Maimuţe, prin pozne şi prin salturi,
   îl va distra pe inamic.
— „Dar Iepurii, Măgarii eu cer să fie scoşi,
că ultimii-s prea trîntori şi primii prea fricoşi
  şi n-ar fi pilde bune în oştire!"
  grăi un sfetnic ştirb, cu nas subţire.
— „Ba, nicidecum! Din Iepuri fac ştafete
  şi din Măgari trompete!"

Nu-i nimeni de prisos cînd ştii să-l pui
  la treabă, după darurile lui.

XX

URSUL ŞI CEI DOI FÎRTAŢI

Cum nu aveau parale, doi prieteni
vîndură pielea Ursului din cetini
vecinului, — un renumit blănar.
— „E drept că-i încă vie lighioana;
dar Urs ca el, un tartor al urşilor, mai rar!
E-atît de uriaş, încît cu blana
poţi îmblăni deodată două zeghi!"
Se învoiră s-o predea în cursul
a două zile... Iată-i la priveghi,
fîrtaţii mei, ţinînd să prindă Ursul!
Dar cum îl văd pe Urs venind din cetini,
înmărmuresc vitejii mei prieteni!
Întîiul negustor, mai curajos,
se caţără-ntr-un brad grozav de nalt;
iar celălalt, —
pesemne mai fricos, —
se-ntinde la pămînt cu faţa-n jos,
voind să pară că-i o mortăciune,
de care urşii fug ca prin minune,
cum auzise el că se-ntîmplase.
Nemişcat cu frica-n oase
aştepta să vină fiara.
Ursul vine, pipăie cu ghiara,
îl zgîlţîie şi îl miroase.

— „E mort, își zice el, văzînd că n-are
răsuflare.
Chiar și-i duhnește hoitul mi se pare!..."
Și-o ia din loc în fuga cea mai mare!...
Cel din copac s-a coborît îndată,
înspăimîntat de ce era să pată.
— „Martin al tău fugea ca prins de streche!
Păcat de bănișori... Dar nu-i nimica:
ce bine că scăparăm doar cu frica!...
Și ce-ți spunea cumătrul la ureche?..."
— „O, îmi spuse lighioana,
stăruind să-ți spun și ție,
că-i urît să-i vindem blana
cît e fiara încă vie!..."

XXI

MĂGARUL ÎMBRĂCAT ÎN PIELEA LEULUI

Măgarul s-a-mbrăcat şi el, odată,
— demult de tot — în pielea unui Leu
şi, plin de semeţie, se tot plimba mereu,
de tremura în jur suflarea toată.
Dar nu ştiu cum
(povestea-i foarte veche)
pe cînd trecea, cîndva, semeţ, pe drum,
i s-a zărit din blană o ureche.
Şi Leul cel temut atîta
fu straşnic scărmănat cu bîta.

Adeseori în Franţa fac mare tărăboi
cu cete de ostaşi şi de lachei
atîţi mişei cu fumuri de eroi.
Dar numai tărăboiul e de ei.

CARTEA A ŞASEA

I

PĂSTORUL ŞI LEUL

O, fabulele astea nu-s chiar aşa cum par:
jivina cea mai proastă slujeşte de-ndreptar.
Morala plictiseşte, cînd depăşeşti măsura;
dar harul povestirii strecoară-nvăţătura.
Prin astfel de scorniri, ca prin şarade,
să ştii *să placi* şi *să înveţi* se cade,
nu să îndrugi într-una de dragul povestirii.
S-au ilustrat atîţia, în arta stihuirii,
prin fuga de zorzoane şi vorbe de prisos.
Din fraza lor, o vorbă n-ai fi găsit de scos.
Atît de sobru-i Fedru, că unii nu-l admit.
Esop în mai puţine cuvinte ne-a grăit.
Dar Grecul[1], mult mai ţanţoş, se-nfumura în scris
cu stilul său concis,
cînd doar în patru stihuri îşi fereca povestea.
Cei pricepuţi ne-or spune ce cred de toate-acestea.

Eu, pe Esop, de pildă, şi pe el,
i-aş urmări cînd au acelaşi ţel,
redîndu-le urzeala cît mai bine
şi-adăugînd băteala de la mine.

---

[1] *Grecul:* Gabrias *(Nota autorului).*

Intr-o bună zi văzînd Păstorul
c-o jivină-i tot ciupea cioporul,
a cerut o cursă unor meşteri
şi-a întins-o în gura unei peşteri.
— „O, Zeu al zeilor, de vrei
să-l prinzi pe hoţ sub ochii mei
(se roagă el cu foc în glas)
din douăzeci şi patru de viţei,
cîţi mi-au rămas,
mă leg să ţi-l jertfesc pe cel mai gras,
cu tot ce se cuvine la un praznic!"
Dar, între timp un Leu năpraznic
din gura peşterii apare.
— „O, Zeu al zeilor, bun paznic,
fereşte-mă să-i cad în gheare!
Noi, oamenii, sintém năuci,
cerîndu-ţi tot ce-n cap ne trece.
Ţi-am dat *viţel* să mi-l aduci;
îţi dau un *bou* să-l faci să plece!"

Luîndu-l pe bătrînul Esop drept un model,
imitatorul nostru ne-a povestit şi el:

II

LEUL ŞI VÎNĂTORUL

Un Vînător (viteaz grozav... acasă)
pierduse o jigodie de rasă
şi bănuia viteazul meu
că-i în stomacul unui Leu.
— „E vai de el!... Dar cum găsesc jivina?..."
Un ciobănaş i-arată vizuina.
(Ştiind că e un Leu temut,
el îi plătea, lunar, tribut
şi, preţuindu-i dania,
îl mai cruţa dihania...)
Cînd auzi că-i mai plătea şi-o oaie,
îşi şi dădu pe faţă calicenia
şi se jură cumplit c-o să-l jupoaie.
Cînd iată nămetenia!
O luă la sănătoasa, viteazu,-n mare trap.
— „O, Jupiter, arată-mi un adăpost, să scap!"

Civil sau căpetenie de oşti
viteazul la primejdie-l cunoşti!

III

VIFORUL ŞI SOARELE

Viforul şi Febus, mîndrul Soare,
zăriră un drumeţ, pe o şosea,
bine pregătit de vreme rea,
că-n lunile de toamnă e vremea schimbătoare,
nu pleci aşa, ca vara, fiecum,
şi-ţi prinde tare bine o mántie, pe drum.
Cumplitul Vifor zise către Soare:
— „Îl vezi şi dumneata pe-acel netot,
ce parcă de nimic nu se mai teme?
S-o fi crezînd gătit de orice vreme, —
dar uită, caraghiosul, că eu pot
să bat, cînd m-oi porni, atît de tare,
să nu-i mai prididească un nasture-n cheotoare,
şi chiar să-i scot
mantaua din spinare!
Ce-ar fi să facem oare o prinsoare?
Ne-am mai distra oleacă, frate Soare!"
— „Văd că ţi-ai pus în gînd să mai rămîi.
Primesc, de bună seamă, cu tot dragul
rămăşagul,
căci n-aş dori prilejul să-ţi amîi
şi chiar am să te las să-ncepi întîi..."

Avînd întîi cuvîntul, Vîntul,
năprasnic își luă avîntul,
vuind de îngrozi Pămîntul.
Ce urgie de vîntoase!
Zboară țigla de pe case,
pier corăbii pîntecoase!
Zările nu se mai văd,
sub suflarea matahalei.
Și acest cumplit prăpăd
e din pricina mantalei!
Drumețul nostru, însă, și-a tot văzut de cale,
veghind să nu-i pătrundă vifornița sub poale...
Venind și Soarele la rînd, —
sub blînda lui văpaie,
drumețul asudînd,
și-a scos în grabă mantia de ploaie.

Mai mult cîștigi adeseori cu gingășia,
decît cu silnicia!

IV

JUPITER ŞI ARENDAŞUL

Cum Jupiter, pe vremuri, ne spune o legendă —
voia să-şi dea moşia din ţărini, cu arendă,
crainicul Mercur, rugat,
sfoară-n ţară a şi dat.
Iar muşteriii dornici, ce e drept,
s-au năpustit îndată, buluc, ca la pomană.
Dar i-ngrozea arenda şi-i căutau şicană.
Ci, totuşi, unul, nu prea înţelept,
s-ar fi-nvoit s-o ia cu o condiţie:
ca Jupiter, slăvitul, văzduhul să i-l pună,
cu toate ale lui, la dispoziţie,
să poată-avea cînd ploaie, cînd vînt, cînd vreme bună.
Cum Jupiter primeşte, să facă o-ncercare,
au iscălit contractul în două exemplare.
Şi arendaşul nostru, — de-acuma să te ţii! —
stîrneşte ploaia, vîntul, ca îmbătat de zel,
înfiripînd climatul dorit doar pentru el.
Pămîntul lui n-a dat nimic din toate.
Vecinii, însă, neputînd abate,
ca el, firescul vremii crug,
au recoltat bucate
şi struguri din belşug.
În vara următoare, tot urmărindu-şi ţelul,
sminteşte iar, dar altfel, stihiile, tembelul.

Şi tot văzînd şi dînsul că numai pozne face,
la Jupiter se duce, să-i spună, umilit,
că a greşit
şi gata e să lase stihiile în pace.
Şi Jupiter îl iartă, văzîndu-l pocăit.

Doar ştie Providenţa, şi-n arşiţă şi-n ploi,
de cît avem nevoie, mai bine decît noi!

V

COCOŞELUL, MOTANUL ŞI ŞORICELUL

Pornind prin lume crud, dar cu aprindere,
un Şoricel fu luat cam prin surprindere.
Dar s-ascultăm mai nimerit
ce spune el Mămichii c-a păţit:
—„Trecusem munţii ăia ce mi-au stîrnit uimirea
şi hoinăream încolo şi încoace,
cînd două dobitoace
mi-au şi atras privirea.
Pe cît părea întîiul liniştit
şi potolit şi cuvios,
pe-atît era de arţăgos
şi de pornit vecinul lui cumplit.
Avea pe ţeastă,
ca o creastă,
şi-un glas menit să te-nfioare.
Cu braţele zbîrnîitoare,
tot încerca mereu să zboare..."
(Şi-i tărăşi Mămichii moşi pe groşi.
Iar fiara lui era un biet... Cocoş.)
„...Se tot bătea, cum zic, mereu pe coapse
şi coapsele-i pocneau ca nişte capse,
sporindu-i gălăgia
atît de-asurzitor,
că eu, cu toată vitejia,
am luat-o iute la picior!

De nu era să fie-acest turbat,
îl cunoşteam pe celălalt fîrtat,
blajin, smerit, deşi cu ochi de foc,
cu coada şi urechile ca noi
şi blana mătăsoasă, tărcată-n cîte-un loc..."

— „O, fiul meu, vorbeşti despre Cotoi!
Sub mutra sa smerită şi blajină,
afurisita asta de jivină
e în război de-a pururea cu noi;
dar celălalt nu este, zău,
în stare să ne facă rău.
Ba, chiar se cade să-ţi mai spun
că-l vom gusta la vrun dejun.
Motanul, însă, dragul meu, e-o cutră
şi-şi bizuie pe şoareci, cum se ştie,
întreaga lui bucătărie.
Să nu mai judeci lumea după mutră!"

VI

MAIMUŢOIUL, DOBITOACELE ŞI VULPEA

La moartea Leului, jivinele
s-au adunat cu liota întreagă
şi nici nu încetaseră suspinele
c-au şi purces alt rege să-şi aleagă.
De cum sosi coroana din tezaur,
păzită de năprasnicul balaur,
o şi-ncercă întîi şi-ntîi un Taur.
Dar cum nu-i încăpea pe căpăţînă,
coroana mai trecu din mînă-n mînă.
Cu mare-nfrigurare, fiecare
găsea că e prea mică sau prea mare.
Venind curînd un Maimuţoi la rînd,
o încercă şi dumnealui, rîzînd.
Făcu întîi o mare temenea
şi, ca prin cerc, trecu, vîrtej, prin ea.
Cum poznele plac gloatei, se-nţelege,
jivinele l-aleseră ca rege.
Văzîndu-l suveran pe-acel netot
şi-n gîndul ei căindu-se de vot,
vicleana Vulpe-i spuse, într-o doară:
— „Măria Ta, am dat de o comoară!
Comorile, ce mai la deal la vale,
chiar pravila le dă Măriei Tale..."

Iar Vodă, după bani jinduitor,
ţinu să o şi vadă în persoană,
dar — zdup! — se pomeni într-o capcană...
Şi Vulpea spuse-n faţa tuturor:
— „Mai vrei şi-acum domnia, lighioană,
cînd vezi că dai în gropi de căscăui?..."
L-au detronat, găsind că o coroană
cu greu se potriveşte nu-ştiu-cui.

VII

CATÎRUL CARE-ŞI LAUDĂ OBÎRŞIA

Abia putînd în piele să-şi încapă,
Catîrul unui preot oarecare
se lăuda că e de viţă mare,
mămica lui fiind Cucoana Iapă.
Fireşte că atîta glorie
se cade scrisă în istorie...
— „În slujbă la un doctor? Ce lucru de ocară!..."
Dar se trezi, cu timpul, bătrîn, pe la o moară!
Nemaiavînd, — de-aci-nainte —
răgaz să-şi plîngă tot amarul, —
i se ivi în minte
tătîne-său, Măgarul...

Şi răul prinde bine, cîteodată,
cînd ne redă pierduta judecată!

VIII

UNCHIAŞUL ŞI MĂGARUL

Venea călare Moşul pe un Măgar iabraş,
dar se opri, lăsîndu-l să pască pe imaş.

Cum se vede slobodă,
vita, — vodă-n lobodă —
sare, zburdă fără frică,
tăvăleşte, calcă, strică,
prăpădind grozav imaşul.
Între timp, poftim că pică
din senin şi păgubaşul!
— „Să fugim!" grăi Unchiaşul.
— „Dacă eşti cu frica-n sîn,
fugi doar tu! Eu mă rămîn.
Mi-i totuna cin'mă are,
că-i duşman orice stăpîn.
Ori eşti tu ori nu ştiu care,
n-o să-mi puneţi tre samare!"

IX

COARNELE CERBULUI[1]

Cum venise să se-adape
în cleştarul unei ape,
aplecîndu-se să bea,
Cerbul s-a zărit în ea.
Bolţi de frunze să răstoarne
cu frumoasele lu coarne!
Dar picioarele, — ce fuse! —
tare-s slute şi aduse...
Cam aşa-şi jelea amarul,
cînd ţîşni din lan ogarul.
Cerbul meu cu ochi de mure
o tuleşte spre pădure.
Coarnele nu-l apără,
ci-n hăţişuri se încurcă
şi îi dau mereu de furcă,
dar copita scapără!
Tot picioarele, cum pot,
din primejdie îl scot...

Vraja unui chip frumos
este drept, pe mulţi îi roade...

[1] Titlul original: *„Le Cerf se voyant dans l'eau"* (*„Cerbul care şi-a zărit chipul în apă"*).

Coarnele Cerbului

O fi el, pomul, arătos,
dar grădinarul cumsecade
ştiind ce-i bun şi de folos
îl judecă doar după roade!

X

IEPURELE ŞI BROASCA ŢESTOASĂ

Decît s-alergi e mult mai bine
să pleci la drum cînd se cuvine!

— „Mă prind, gră cumătra Broască,
pe tot ce vrei, că n-ai s-ajungi
tu, mai întîi, la Salcia-cu-Iască,
deşi ai cotonoagele mai lungi!"
— „Nu eşti în toate minţile, văd bine!
Cuminte e, cumătră, să te întreci cu mine?..."
— „O fi cuminte, necuminte, —
pun rămăşag c-ajung-nainte!"
Întrecerea începe de îndată.
(Dar miza şi arbitrul povestea nu-i arată.)
Ca în proverb, grăbindu-se cu-ncetineală[1],
cumătra noastră Broască şi purcede.
Dar Iepurele crede
că nu-i, fireşte, cazul de pripeală.
Trei paşi şi iată Salcia-cu-Iască!
Îi mai rămîne vreme să şi pască,
şi chiar să mai şi doarmă, dacă vrea.
Şi tare-i este somn, sărmanul: cască!

[1] La Fontaine traduce dictonul latinesc: „*Festina lente!*" („*Grăbeşte-te încet!*").

Pornească mai întîi cumătra Broască:
şontic, şontic, şontic, — cum o putea.
El e sprinţar şi n-are zor să plece.
Se joacă, paşte, doarme, — timpul trece!
Şi hăt, tîrziu cînd lîngă ţel o vede,
şi dînsul se repede
mai repede ca vîntul
dar e-n zadar avîntul,
căci lîngă Salcia-cu-lască
soseşte-ntîi cumătra Broască
şi-i strigă: — „Hei, fîrtate,
Iţi recunoşti greşeala?
Tot n-am avut dreptate?
La ce-ţi sluji iuţeala?
Dar să mai ai, ca mine, casa-n spate?..."

XI

MĂGARUL ŞI STĂPÎNII SĂI

Un Grădinar avea odată un Măgar.
Şi cum e lucru foarte rar
să poţi intra în voile asinului,
Măgarul îl pîrî curînd Destinului
că stăpînul, — un satrap —
îl scula cu noaptea-n cap
ca să-i care — ce vieaţă! —
zarzavaturile-n piaţă!
Înduioşat, pesemne, de plîngerea Măgarului,
Destinu-l trece-n slujba Tăbăcarului.
Bătaia, greutatea, ca şi duhoarea pieilor
îl fac să ceară iar hatîrul zeilor.
(În gîndul lui, Măgarul cel hapsîn
îl regreta pe primul său stăpîn.
De-atîtea ori, cînd nu putea să-l vadă,
îi mai ciupea o varză din grămadă.
În schimb, la Tăbăcar, ce zile fripte:
ciomege-n lege şi răbdări prăjite...)
Şi cîrcotaşul de Măgar
ajunse la un Cărbunar
şi iar porni cu jalba să ceară alt hatîr.
„Dar pînă cînd mă bate la cap acest Catîr?
Cu răgetele lui îmi dă de furcă
şi, zi de zi, mereu mă tot încurcă,

mai mult decît o sută de regi ş de-mpăraţi.
Nemulţumiţi ca dînsul doar sînt nenumăraţi!..."

Aşa sînt oamenii croiţi:
de-a pururea nemulţumiţi;
mereu cu jalbele-n proţap,
cer tot ce le trăsneşte-n cap...

XII

SOAREI.E ŞI BROAŞTELE

S-a însurat cu mare alai un Crai străin
şi lumea şi-neca amaru-n vin.
Esop spunea, în şoaptă, că gloata e nătîngă
şi rîde şi petrece-n loc să plîngă.
În vremea de demult, slăvitul Soare
se hotărîse şi el să se-nsoare.
Dar băştinaşii bălţilor, în cor,
se tînguiau de zor:
— „Au ce te faci, au ce te faci cu pruncii lor?
Un singur Soare uneori ne coace,
dar cu vreo şase-şapte ce ne-om face?..."
Se plînseră Ursitei că nu mai e de trai:
— „Cînd Sorii vor porni cu-atît alai
şi-n vîlvătaia lor vor arde zările,
secînd pe loc şi bălţile şi mările,
pieri-va broscărimea şi micii brotăcei!"

Ca broaşte, judecau cu mult temei.

XIII

ȚĂRANUL ȘI NĂPÎRCA

Pornind să dea tîrcoale odată prin livadă,
un Gospodar milos cum altul nu-i,
dar cam nechibzuit de felul lui,
zărise pe-o grămadă de zăpadă
o viperă lungită, neclintită,
pesemne rebegită.
Ar fi murit,
— nici vorbă nu încape —
de-o mai lăsa puțin. Dar el, smintit,
s-a hotărît cu orice risc s-o scape,
dintr-un frumos imbold de omenie.
Esop ne povestește c-a dus-o în cojoc
și-atît a tot pripit-o, acasă, lîngă foc,
c-a izbutit, cu timpul, s-o învie.
Năpîrca, dezmorțită, așa, cu-ncetișorul,
a și sărit pe loc
să-și muște binefăcătorul.
Țăranul, dacă vede zorul,
o schimbă-n grabă, cu toporul,
din două lovituri, în trei năpîrci...

Firește că-i frumos
să fii milos;
dar vezi întîi cu cine te încurci!

De altfel, stînd şi judecînd
— oricît le-ar fi de straşnică izbînda, —
ne-om bucura văzînd,
cum rînd pe rînd,
îşi vor primi nemernicii osînda.

XIV

LEUL BOLNAV ȘI VULPEA

Din codri-n marginea răstoacelor,
în numele Măriei Sale,
slăvitul Rege-al Dobitoacelor,
în peșteră, bolnáv de șale,
răsună strigătul ceaușilor,
să se trimită-n ambasadă,
din toate ginţile supușilor,
tot soli de seamă, ca să-L vadă.
Le jură Vodă pe luceferi
că deputaţii-s garantaţi,
de gheare și de colţi cruţaţi
și toţi se vor întoarce teferi.
Înfăptuind pe loc porunca,
pornesc soliile să vină,
din orice spiţă de jivină.
Răsună văile și lunca!
Doar Vulpea, mult mai meșter
grăi cu ochii la omăt:
— „Atîţia pași spre peșteră
și nici o urmă îndărăt!
O fi cuvîntul regelui zălog
și-i cinste pe soliile alese;
dar văd cum intră crainicii-n bîrlog
și nu văd măcar unul care iese!"

XV

PĂSĂRARUL, COROIUL ŞI CIOCÎRLIA

Nu căuta să faci la nimeni rău,
de vrei să fii cruţat la rîndul tău!

Un Păsărar pornise, odată, pe cîmpie,
şi-şi întinsese plasa cu oglindă,
ţinînd vro zburătoare să mai prindă.
Şi licărul oglinzii atrase-o Ciocîrlie.
Scăpase Ciocîrlia de laţ, cînd de o dată,
se năpusti Coroiul din slăvi, ca o săgeată,
şi-n timp ce-o jumulea şi-o sfîşia,
se prinse, dînsul, în reţea.
Văzînd că Păsărarul
apare şi-l înhaţă,
se milogi, tîlharul,
să-l lase cu vieaţă.
De ce i-ar fi, la drept vorbind, călău,
cînd el nici nu-i făcuse nici un rău?...
— „Dar ţie, căpcăune, au ce-ţi greşise oare
neprihănita zburătoare?..."

XVI

CALUL ŞI MĂGARUL

În lumea asta, se cuvine
să te ajuţi cu orişicine.
Murind vecinul tău de lîngă casă,
pe tine toate grijile le lasă.
Te-ai îndura să spui că nic nu-ţi pasă?...

Pornise un Măgar înspre cetate
încărcat cu mari poveri în spate.
— „N-ar fi greu să-mi duc pîn'la oraş,
dac-a vrea, o parte din samar!"
l-a rugat pe Murgul boiernaş.
Însă el nici n-a răspuns măcar.
Cînd era la calea jumătate,
bietul animal, răpus,
a murit de-atîta greutate,
trebuind să poarte Calul toate
ş o piele de Măgar în plus...

XVII

CIOLANUL ŞI NĂLUCA LUI[1]

Au cine nu se-nşeală,
umblînd după năluci?
Tu, veşnică momeală,
pe cîţi nu ne seduci?...

Esop ne povesteşte că un dulău de tîrlă
cu un ciolan în gură, trecea pe lîngă gîrlă.
Cum cel răsfrînt în apă i s-a părut mai mare,
ca fulgerul s-a năpustit gămanul.
Dar s-a topit năluca şi Cîinele,-n vîltoare,
era să-şi piardă viaţa, o dată cu ciolanul!

[1] Titlul original: *„Le Chien qui lâche sa proie pour l'ombre"* (*„Cîinele care-şi lasă prada pentru o închipuire"*).

XVIII

CĂRUȚA-MPOTMOLITĂ

Pe un drumeag de țară, cu hîrtoape,
se-mpotmolise, rău, un car cu paie,
și nu era țipenie pe-aproape
să-i vie-n ajutor lui Niculaie.
Era prin mlaștinile luncii ,
cam la o poștă de pădure,
pe unde-nțarcă dracu pruncii.
Nu-i rămînea decît să-njure!
Văzînd că nu-l mai poate scoate,
cu brațele pe șolduri stînd,
a înjurat de toți și toate
din cîte i-au trecut prin gînd.
Sătul, apói, și de blestéme
și vrînd să scape din impas, —
porni pe Hércule să-l cheme.
Din nori se auzi un glas:
— „Cum Hércule-i ajută-ndată
doar pe aceia ce se zbat, —
îți dă un sfat:
ia pune mîna de îndată
pe lopată
și strînge glodul de sub roți!

[1] Poetul precizează că întîmplarea se petrecea în Bretania de jos.

Dă şi pietroiul la o parte!
Eşti gata?"
— „Da!"
— „Acuma, poţi
să-ţi vezi de cale mai departe..."
Uitîndu-şi tînguirile deşarte,
pocni din bici şi hăui cu sete.
Căruţa, mai uşoară ca o plută,
împinsă ca de-o mînă nevăzută,
porni din loc pe pîrtia-ncepută
pe care-o-nfiripase pe-ndelete.

Cînd singur ştii să te ajuţi, băiete,
şi Cerul te ajută!

XIX

SCAMATORUL

Şarlatania asta e-mbelşugată-n meşteri
şi lumea n-a dus lipsă de dînşii nici în peşteri.
Cîţi nu înfruntă moartea şi azi, cu sînge rece!
Dar iată încă unul spunînd pe unde trece
  că-n meşteşugul elocinţii
  nici Cicero nu l-ar întrece,
jurîndu-se într-una, păgînul, pe toţi sfinţii,
  că prin aleasa lui învăţătură
  el face orator şi-o secătură,
  un găgăuţ, un cască-gură,
    o pocitanie de gîng,
    cît de nătîng.
— „Ba, chiar dintr-un Catîr sub mintea boului,
eu pot să scot un astru al baroului!"
Măria Sa aude şi la palat îl cheamă.
— „Am un măgar frumos şi vreau să-mi faci
din dumnealui un vorbitor de seamă..."
— „Măria Ta, se face totul" cu pitaci!..."
Îndestulîndu-l Vodă pe Scamator cu bani,
  el s-a legat solemn ca,-n zece ani,
  să-i facă din asin un as de bară;
  iar dacă va rămîne de ocară,
să-l spînzure agia, în tîrg, de felinar,
  împodobit c-o piele de măgar...

Un hîtru de curtean de mare rang,
încredințat că o să-l vadă-n ștreang,
îi spune că, în lipsă de recurs,
nu i-ar sta rău să țină mulțimii un discurs,
în care arta lui să se răsfețe
în zec și mii de chipuri și de fețe,
urmînd să le rămînă ca model
și altor șarlatani ca el...
— „Nici nu mă sinchisesc de bezna gropii,
că pîn-atunci dăm, unul, ortul popii.
De-o fi să moară Vodă, măgarul, chiar și eu,
totuna-i pentru mine, domnul meu!"

E drept: e-o nebunie îndrăzneață
să socotești pe zece ani din viață.
Din trei se poate unul din lume să nu plece?
Mai chibzuit e omul cînd rîde și petrece!

XX

ZÎZANIA

Furtună vei culege, cînd vrajbă-n cale semeni!
Stîrnind, cum ştim, gîlceava dintr-un măr[1],
Zîzania-nvrăjbise-ntr-adevăr
toţi zeii, care, aprigi, o izgonesc la oameni.
Ei o primesc, nătîngii (să nu le zic mai rău!)
cu toată şleahta sa:
cu frăţiorul ei, Ba-nu, — Ba-da,
şi cu tătîne-său, Al-meu, — Al-tău...
Cum nu-i plăcea vieaţa de sihastră,
ea a venit în emisfera noastră,
nu printre cei sălbatici, ce nu ştiu, bunăoară,
de preot şi notar, cînd se însoară.
(Şi-ar fi găsit, ca printre noi şi zei,
aşa uşor de lucru printre ei?...)
Iar Faima, săritoare, o şi vesteá, degrabă,
pe unde e de lucru şi de încurcă-treabă.
Zîzania, jucîndu-şi straşnic rolul,
dintr-o scînteie, aprindea pîrjolul
şi pacea n-o lăsa să se întreme.
Dar Faima, care-şi da mereu strădania
s-o afle, se plîngea, de la o vreme,
că tare anevoie

[1] Aluzie la judecata lui Păris care, dînd Venerei mărul în competiţia celor trei zeiţe, a dezlănţuit războiul troian.

găseşte ea prin lume, din loc în loc, Zîzania,
ca s-o trimită unde e nevoie.
De ce să nu-şi aleagă şi ea sălăşluinţă
în care s-o găseşti cu uşurinţă?
Cum maicile n-aveau, pe vremea-aceea,
un schit al lor, de sfadă sau de sfat,
Zîzania, iubind grozav femeia,
la Hanul Căsniciei s-a-ncuibat...

XXI

VĂDUVIOARA

Cînd pierzi un soţ, nu-i pierdere uşoară!
Ce-l mai boceşti!... Dar tot te-mpaci cu gîndul
că ne-o veni la fiecare rîndul.
Pe áripile vremii jalea zboară
şi iarăşi Timpul, năzdrăvan,
noi desfătări ne seamănă,
iar văduva de-o zi cu cea de-un an
puţin se mai aseamănă,
să juri că nu-i o singură persoană.
Cea de o zi suspină şi plînge ziua-ntreagă,
punîndu-i de îndată pe cei din jur pe goană;
iar cea de-un an încearcă să-i atragă...
Dintr-o năpastă, zice-se, ca asta,
o văduvă jeleşte-ntreaga viaţă.
Se zice! Dar priviţi-o în fabula de faţă!
Un soţ, murind, şi-a părăsit nevasta,
iar ea, bocind, îl tot ruga mereu:
— „Mai stai puţin că am să mor şi eu!"
El, ce să stea? Porni pe drumul drept...
Cum văduvioara noastră-mbujorată
avea un tată,
— un om deosebit de înţelept —
el o lăsă, cum cere chibzuinţa,
să-şi verse-n lacrimi toată suferinţa.

Tîrziu, i-a spus: — „Ascultţi şi o povaţă?
N-o fi păcat de tînăra ta faţă
s-o veştejeşti?... Schimbi, tu, pecetea sorţii?...
Cînd ştii că sînt atîţi bărbaţi în viaţă,
ce rost ar mai avea să tîngui morţii?...
Acuma nu, dar ţi-oi mai cere voie
să-ţi dau ca soţ, cîndva, un tinerel,
mai bun ca răposatul şi mai frumos ca el..."
— „Un schit e, tată, soţul de care am nevoie!"
El n-a mai vrut de-atunci nimic să-i spună.
Şi iată că, treptat, cam la o lună,
cînd îi venise iar în tigvă mintea, —
începe văduvioara să-şi schimbe-mbrăcămintea,
comandă alte rochii, se dichiseşte-n grabă,
iar doliul, dacă-l poartă, îl poartă ca podoabă.
Şi amoraşii iarăşi — hulubi cu dulce har —
se reîntorc voioşi în porumbar.
Şi rîsetele, danţul, beţiile cadenţei
o-nsenineează iar,
scăldînd-o în fîntînile Juvenţei[1].
S-a întîmplat cum tatăl, cuminte, i-a prezis.
Dar cum, de la o vreme nimic nu-i pomenea,
l-a întrebat chiar ea:
— „Ce se aude, tată, cu tînărul promis?..."

---

[1] *Juventa*: nimfă din mitologia latină, preschimbată de Jupiter într-o fîntînă a cărei apă avea darul să-i facă iarăşi tineri pe cei care se scăldau în ea.

EPILOG
[AL PRIMELOR DOUĂ PĂRŢI]

Lucrările prea lungi grozav mă sperie.
Mai poposesc oleacă, dragii mei.
Cu greu secătuieşti aşa materie:
doar floarea se cuvine să i-o iei.
Amor, tiranul vieţii mele,
în arc îşi potriveşte-un bold:
sătul şi el de toate cele,
spre teme noi îmi dă imbold.
Aş mai putea îndemnul, cumva, să nu-i ascult?
Cu fabula, îmi pare, am zăbovit prea mult...
Prietene[1], cum jarul iar inima îmi scurmă,
ne-ntoarcem la Psicheea[2] îndată, dacă vrei.
De-ar fi, această trudă, necazul cel din urmă
pe care ni-l aduce soţul ei[3]!

---

[1] Prietenul căruia i se adresează fabulistul n-a fost încă identificat de istoria literară.

[2] Numele eroinei romanului în proză şi în versuri, cu acelaşi titlu, la care lucra atunci La Fontaine şi care a fost tipărit în 1669.

[3] Amor, eroul romanului.

PARTEA A TREIA

Tîrziu, i-a spus: — „Asculţi şi o povaţă?
N-o fi păcat de tînăra ta faţă
s-o veştejeşti?... Schimbi, tu, pecetea sorţii?...
Cînd ştii că sînt atîţi bărbaţi în viaţă,
ce rost ar mai avea să tîngui morţii?...
Acuma nu, dar ţi-oi mai cere voie
să-ţi dau ca soţ, cîndva, un tinerel,
mai bun ca răposatul şi mai frumos ca el..."
— „Un schit e, tată, soţul de care am nevoie!"
El n-a mai vrut de-atunci nimic să-i spună.
Şi iată că, treptat, cam la o lună,
cînd îi venise iar în tigvă mintea, —
începe văduvioara să-şi schimbe-mbrăcămintea,
comandă alte rochii, se dichiseşte-n grabă,
iar doliul, dacă-l poartă, îl poartă ca podoabă.
Şi amoraşii iarăşi — hulubi cu dulce har —
se reîntorc voioşi în porumbar.
Şi rîsetele, danţul, beţiile cadenţei
o-nsenineazā iar,
scăldînd-o în fîntînile Juvenţei[1].
S-a întîmplat cum tatăl, cuminte, i-a prezis.
Dar cum, de la o vreme nimic nu-i pomenea,
l-a întrebat chiar ea:
— „Ce se aude, tată, cu tînărul promis?..."

[1] *Juvenţa*: nimfă din mitologia latină, preschimbată de Jupiter într-o fîntînă a cărei apă avea darul să-i facă iarăşi tineri pe cei care se scăldau în ea.

EPILOG
[AL PRIMELOR DOUĂ PĂRŢI]

Lucrările prea lungi grozav mă sperie.
Mai poposesc oleacă, dragii mei.
Cu greu secătuieşti aşa materie:
doar floarea se cuvine să i-o iei.
Amor, tiranul vieţii mele,
în arc îşi potriveşte-un bold:
sătul şi el de toate cele,
spre teme noi îmi dă imbold.
Aş mai putea îndemnul, cumva, să nu-i ascult?
Cu fabula, îmi pare, am zăbovit prea mult...
Prietene[1], cum jarul iar inima îmi scurmă,
ne-ntoarcem la Psicheea[2] îndată, dacă vrei.
De-ar fi, această trudă, necazul cel din urmă
pe care ni-l aduce soţul ei[3]!

[1] Prietenul căruia i se adresează fabulistul n-a fost încă identificat de istoria literară.
[2] Numele eroinei romanului în proză şi în versuri, cu acelaşi titlu, la care lucra atunci La Fontaine şi care a fost tipărit în 1669.
[3] Amor, eroul romanului.

găseşte ea prin lume, din loc în loc, Zîzania,
ca s-o trimită unde e nevoie.
De ce să nu-şi aleagă şi ea sălăşluinţă
în care s-o găseşti cu uşurinţă?
Cum maicile n-aveau, pe vremea-aceea,
un schit al lor, de sfadă sau de sfat,
Zîzania, iubind grozav femeia,
la Hanul Căsniciei s-a-ncuibat...

XXI

VĂDUVIOARA

Cînd pierzi un soţ, nu-i pierdere uşoară!
Ce-l mai boceşti!... Dar tot te-mpaci cu gîndul
că ne-o veni la fiecare rîndul.
Pe áripile vremii jalea zboară
şi iarăşi Timpul, năzdrăvan,
noi desfătări ne seamănă,
iar văduva de-o zi cu cea de-un an
puţin se mai aseamănă,
să juri că nu-i o singură persoană.
Cea de o zi suspină şi plînge ziua-ntreagă,
punîndu-i de îndată pe cei din jur pe goană;
iar cea de-un an încearcă să-i atragă...
Dintr-o năpastă, zice-se, ca asta,
o văduvă jeleşte-ntreaga viaţă.
Se zice! Dar priviţi-o în fabula de faţă!
Un soţ, murind, şi-a părăsit nevasta,
iar ea, bocind, îl tot ruga mereu:
— „Mai stai puţin că am să mor şi eu!"
El, ce să stea? Porni pe drumul drept...
Cum văduvioara noastră-mbujorată
avea un tată,
— un om deosebit de înţelept —
el o lăsă, cum cere chibzuinţa,
să-şi verse-n lacrimi toată suferinţa.

ÎNŞTIINŢARE

Iată a doua culegere de fabule pe care o înfăţişez cititorilor. Am socotit potrivit să le dau celor mai multe dintre ele un chip şi o ticluire ceva mai deosebite decît le-am dat primelor fabule, atît din pricina deosebirii subiectelor, cît şi din dorinţa de a da lucrării o cît mai mare varietate. Accentele familiare, pe care le-am semănat cu destulă îmbelşugare în celelalte două părţi, se potriveau mai bine cu născocirile lui Esop decît cu cele de-acum, în care le folosesc cu mai multă cumpătare, ca să nu mă repet; căci numărul lor este limitat. A trebuit, aşadar, să le îmbogăţesc cu altceva şi am zăbovit mai mult cu împrejurările acestor povestiri, care, de altfel, îmi păreau că se impun; dacă cititorul va lua aminte cît de puţin, îşi va da seama singur. Aşa încît nu socotesc că e nevoie să-mi înşir aici, pe larg, temeiurile, nici să spun de unde m-am inspirat în aceste fabule. Voi spune numai, din recunoştinţă, că datorez cea mai mare parte din ele înţeleptului indian Pilpay[1]. Cartea lui a fost tălmăcită în toate limbile. Indienii îl cred mai vechi şi mai original decît Esop, dacă n-o fi vorba chiar de Esop, sub numele înţeleptului Locman. Alţi cîţiva[2] mi-au oferit subiecte destul de fericite. În sfîrşit, în aceste

[1] Brahman căruia i se atribuie redactarea vechilor apologuri indiene, strînse în „Cartea luminilor sau Purtarea regilor".
[2] E vorba de Guillaume Haudent, Gueroult, Jacques Regnier etc.

două părţi de la urmă, m-am străduit să pun toată diversitatea de care am fost în stare.

S-au strecurat cîteva greşeli la tipar. Am pus să se facă o *errata*; dar acesta e un leac slab pentru o meteahnă considerabilă. Dacă voiţi să aveţi o oarecare plăcere de pe urma citirii acestei lucrări, trebuie ca fiecare să vă îndreptaţi de mînă greşelile din exemplarul dumneavoastră, aşa cum sînt însemnate la fiecare *errata*, şi la cele dintîi două părţi şi la cele din urmă.

DOAMNEI DE MONTESPAN[1]

O, fabula, ce dar dumnezeiesc!
Şi chiar de-ar fi doar unul omenesc,
născocitorul ei tot mi se pare
demn să-i aducem jertfe pe altare.
De n-o fi fost decît un înţelept,
eu socotesc că este, totuşi, drept,
să-l ridicăm în rîndurile zeilor,
departe de zavistia mişeilor.
Căci fabula e ca o vrajă
ce ţine sufletul de strajă,
un dulce farmec care leagă
cu gîndul, cu făptura-ntreagă
pe cel ce ştie s-o-nţeleagă.
Chiar dacă, Doamnă, muza mea sihastră
n-a stat cîndva, în zariştea albastră,
la un ospăţ ales cu-nalţii zei, —
eu tot vă rog ca-nfiriparea ei
s-o luaţi sub ocrotirea Dumneavoastră.
În ochii Dumneavoastră şi vremea vede pravili,
şi veacurile nu i-or pune stavili,
o preţuire-atît de căutată
fiind o chezăşie de durată.

[1] Françoise Athénaïs, marchiză de Montespan, favorită a regelui.

În scrierile noastre nu-i licăr de frumos
pe care în vileag să nu-l fi scos!
Privire sau voroavă,
nu-i alta mai suavă!
În Dumneavoastră, toate, de farmece sînt pline
şi muza mea, aşa cum se cuvine,
ar încerca să vă ridice-n slavă,
dar cinstea asta, ştiu, — nu-i pentru mine...
Slăvită Doamnă înţeleaptă,
atît de pricepută-n arte,
sub ocrotirea voastră dreaptă
vin să aşez această carte
de fabule, ce-aşteaptă
o viaţă fără moarte.
Iar fabulele astea, de exemplu,
de-aş şti că v-ar plăcea, cum năzuiesc,
ar merita să le ridic un templu;
dar temple vreau, cît e să mai trăiesc,
doar pentru Dumneavoastră să zidesc!

CARTEA A ŞAPTEA

I

JIVÎNELE BÎNTUITE DE CIUMĂ

O molimă ce-mprăştie urgie,
prin care Ceru,-n dreapta lui mînie,
a vrut să osîndească păcatele din lume,
— Ciuma, ca să-i spun pe nume —
de vreo două luni încoace
bîntuia prin dobitoace.
Nu tuturor le şi făcea de petrecanie,
dar nu scăpase teafără nici o dihanie
şi nicăieri nu mai zăreai vro lighioană
că umblă, ca pe vremuri, nebună după hrană.
Nici Vulpile, nici Lupii nu mai pîndeau din zadă
neprihănita pradă;
iar Turturelele tînjeau,
şi ele urgisite de-acea cumplită pacoste,
şi, mohorîte, fără pic de dragoste,
se ocoleau pe unde se zăreau.
Ci Leul, întrunindu-şi sub bolţile de cetini
divanul de coroană, le spuse: — „Dragi prieteni,
puzderiile noastre de mîrşăvii şi vicii
l-au mîniat cumplit pe Cel din Slavă
şi nu mai văd nădejde de izbavă,
decît înduplecîndu-l, cumva, prin sacrificii.
Istoria ne-nvaţă şi ea că-i de folos
ca să-i aducem jertfă pe cel mai ticălos.

Aşa că nu e vreme de zăbavă:
ne'nduraţi şi fără muget,
să-mbunăm pe Cel din Slavă,
arătînd ce-avem pe cuget!
Am sfîrtecat şi eu (regret adînc!)
şi oi şi miei şi noateni cu toptanul,
iar uneori mi s-a-ntîmplat chiar să mănînc
... Ciobanul.
De-o trebui, mă voi jertfi. Dar vreau
să vă aud pe toţi vorbind pe şleau!"
— „Măria Ta n-ar trebui să se disculpe!
(grăi atunci linguşitoarea Vulpe).
Înfulecînd jigănii de astea, mi se pare,
că le-ai făcut, Măria Ta, o cinste mare.
Iar Ciobănoiul ăla, ştim prea bine,
e cea mai ticăloasă din jivine,
că vrea să ne domine.
Se cade să-ţi aducem, Măria Ta, chiar laude!"
(Şi toţi linguşitorii porniră s-o aplaude.)
Dihanie după dihanie,
şi Urşi şi Tigri, toţi cuminţi,
se zugrăveau prin spovedanie
neprihăniţi ca nişte sfinţi.
Şi nici de data asta nu spuse nimeni crimele
pe care, zi şi noapte, le săvîrşeau mărimile.
Cînd iată că Măgarul veni şi el la rînd:
— „Mi-aduc aminte că trecînd, cîndva, flămînd
prin pajiştile unei moşii călugăreşti,
prilejul, iarba crudă, ispitele drăceşti,
sporite de o foame parcă oarbă,
m-au pus să rup vro două guri de iarbă.
Lihnit, lihnit, dar n-aveam drept, v-o spun cinstit..."
L-au suduit, l-au huiduit cumplit.
— „Să paşti din iarba altuia îmi pare
(sări un Lup clănţău) o crimă mare.

Din vina unui astfel de pîrlit
avem, de bună seamă, atît de suferit!"
Şi toţi s-au năpustit şi l-au jertfit.

Neprihăniţi, săracii n-au sorţi la judecată;
nelegiuiţi, boierii ies toţi basma curată...

II

SOȚUL OROPSIT

De-ar fi să fie *bunul* prieten cu *frumosul*,
chiar mîine aş porni să mă însor.
Dar, pasămite, ăsta li-i ponosul:
    rar vezi un suflet mai înălțător
    hălăduind în trupul răpitor!
    Pricepeți, aşadar, de ce n-am zor...
Zici *căsnicii* şi, uite, că înțelegi *belele*!
    Atîtea ştiu din viață şi din cărți,
că nu mă ispiteşte nici una dintre ele.
De altfel, s-a văzut că patru părți
    din cei ce au curajul să se-nsoare,
    amarnic se căiesc de-nsurătoare...

Un Soț din cei sătui de bobîrnace,
nemaiputînd să-ndure o Soață cărpănoasă,
        geloasă şi năbădăioasă,
    a izgonit-o într-o zi de-acasă.
    „Ba asta nu e bine, ba aia nu se face,
ba stai, ba umbli-ntr-una!" O clipă nu-i da pace
    şi slugile din casă le hărțuia atît,
    că bietul om se săturase pînă-n gît,
    aşa încît, o dată, scos din minți,
        de cît îl cîrîia şi-l sîcîia,
    i-a strîns frumos bulendrele-n boccea
        şi a trimis-o, bietul, la părinți,

nădăjduind, că, poate,
la ţară,-n tihna văilor,
uitînd, treptat, de toate,
i-o trece nebunia năbădăilor...
Şi după cîtva timp se duse iară
la ea, s-o-ntrebe cum s-a împăcat:
a liniştit-o viaţa de la ţară?
— „Da, oarecum. Dar, uite, pîn' la urmă,
de zeci de ori grozav m-am supărat
că trîntorii aceia nu îngrijeau de turmă,
deşi le-o tot spuneam de la obraz,
de-au prins curînd pe mine toţi necaz!..."
— „Cu firea ta sucită, arţăgoasă,
i-ai speriat, nevastă, pe cei ce nu te văd
decît în zori ori seara, cînd se întorc acasă,
de fug, sărmanii oameni, năuci, ca de prăpăd.
Noi ce ne-om face, Doamne, cu tine toată ziua,
cînd ştim că-ţi toacă gura mai aprig decît piua?...
Rămîi aici, surato, mai departe,
iar de m-o mai împinge năpasta să te chem,
vezi, asta-mi este crucea: mă blestém
ca-n lumea viitoare să am parte
(să-mi ispăşesc odată păcatele de-acu')
de *două* caţaoane de soaţe cum eşti tu!

III

ŞOBOLANUL SCHIVNICIT

Un Şobolan, scîrbit de toţi,
fugi de-al omenirii val
în pustnicia unei roţi
de caşcaval.
Şi în chilia
lui rotundă
era profundă
sihăstria.
Dar tot rozînd, găman,
din negura chiliei,
ajunse, dolofan,
la marginile schivniciei.
(Căci Domnu-i bun şi plin de milostenie
cu cei ce i se-nchină cu smerenie...)
Dar, într-o bună zi, pe la chindie,
sosi-n chilie o solie
a neamului şobolănesc
să-i ceară ajutor bănesc.
Prea pirpirii în faţa armiei pisiceşti,
crezuseră gherlanii lor că-i bine
s-aducă ajutoare din ţările străine.
Cetatea lor, mîndria lor, Chiţcani,
vestita capitală a Ţării Şoriceşti,
fiind împresurată de duşmani, —
porniseră-n solie fără bani...

— „Desprinsu-m-am de cele pămînteşti
(le spuse el cu vorbe prefăcute)
şi nu pot să v-ajut cu gologani;
dar am să-l rog pe Domnul să v-ajute..."
Şi noul sfînt, zgîrcit şi la taifas,
le-nchise uşa-n nas.

Sihastrul meu din chiliòara roţii
de caşcaval ţinteşte un
derviş[1] nebun.
Călugării sînt milostivi cu toţii!

---

1 Călugăr musulman care trăieşte din mila locuitorilor.

IV

BÎTLANUL LIGAV[1]

Bîtlanul meu cu ciocul de frigare
pornise-n faptul zilei, nu știu unde,
înalt și cucuiat pe rășchitoare,
de-a lungul unui rîu cu limpezi unde,
în care coana Știucă își cam făcea de cap,
alături de cumătrul Crap.
Și Crapi și Știuci
să tot îmbuci
cînd te apuci!
Dar el, cu tabieturi și la regim, se pare,
nevrînd să-și strice pofta de mîncare,
își vede mai departe de plimbare.
Făcîndu-i-se-ndată și foame pe deplin,
zări-n șuvoiul cristalin
doar niște Lin;
dar se uită la el plin de dispreț,
ca șobolanul lui Horațiu[2] de semeț.
Și tot umblînd și colindînd,
urmară și Vîrlugile la rînd.
Dar cum? Să guste el Vîrlugi?
E o mîncare pentru slugi!
Vîrlugi, Plevușcă, Jai, Guvizi,
nu merită nici pliscul să-l deschizi!...

[1] *Ligav*: mofturos la mîncare.
[2] Poet latin vestit (64—8 î.e.n.).

A tot răbdat Bîtlanul, cătînd la deal, la vale,
dar negăsind, cu timpul, măcar un solz de pește,
s-a ospătat și el... împărătește
c-un prăpădit de melc ivit în cale!

Adesea nazurile strică.
Privind la toate cu dispreț,
flămînd rămîne cel semeț,
cînd cel isteț
se mulțumește cu ce pică.
Și pilda cu Bîtlanul, ca altele de-acestea,
tot de la voi e scoasă,
cum veți vedea îndată din povestea
cu Fata Mofturoasă.

V

FATA MOFTUROASĂ

O Fată cam înfumurată
dorea, odată,
ca soț, un tînăr chipeș, frumos, politicos,
bogat, de neam, de duh și om de frunte
și care să nu fie nici rece nici gelos
— e bine să reținem aceste amănunte —
ci om menit în haruri și în averi să-noate.
Dar cine poate
să le aibă toate?...
Ursita îi aduse partide minunate;
dar n-a fost chip să-i placă măcar pe jumătate.
„Să mă mărit cu ei?... E bună gluma!
Halal de pețitori, lovi-i-ar ciuma!
Mult ați umblat să le găsiți prăsila?
Cînd îi privesc, îmi e mai mare mila..."
Ba unul e puțin scalîmb
și cam nedichisit la straie,
ba ăla are nasul strîmb
și ăsta părul ca o claie...
Cînd laie, cînd bălaie
ori prea săraci, ori prea neloți,
ea le găsea ponos la toți.
Scăpînd de ei, veni la rînd furdaua
partidelor de mîna-a doua.

A rîs de toţi cîţi au venit s-o ceară
şi doar că nu i-a dat pe uşă-afară...
Dar vremea, care-şi sapă făgaşele adînci
chiar şi în stînci,
a vestejit, fireşte, fudula, pe-ndelete,
făcînd-o cea mai slută dintre fete.
O locuinţă prea dărăpănată
e drept că se mai drege cîteodată;
dar chipul, bineînţeles,
în van încerci să-l dregi cu dres...
Oglinzile îi tot spuneau cu stăruinţă:
„Mărită-te cît mai degrabă cu putinţă!"
Aşa că Mofturoasa, ajunsă la aman,
şi poate chiar împinsă de-o tainică dorinţă,
se mărită, pripită,
— nespus de fericită —
c-un bădăran.

VI

DORINŢELE

Se zice că-ntr-o ţară depărtată[1],
în picla unor vremuri de demult,
trăiau un soi de Spiriduşi, odată,
ce pentru muritori aveau un cult.
Şi cum erau şi vrednici şi discreţi
şi nu făceau, ca oamenii, tumult, —
un singur Spiriduş lucra mai mult
decît o droaie-ntreagă de valeţi.
Muncind cu dragoste şi spor,
dar fără zor,
şi îngrijind şi caii bine,
cereau, în schimb, şi de la tine
să nu te-atingi de lucrul lor.
Cu multă iscusinţă şi fără gălăgie,
un Spiriduş de-aceştia, departe,-n Răsărit,
muncea într-o grădină a unuia-nstărit.
Îşi adora stăpînii şi, după cît se ştie,
nici nu cerea simbrie.
I-or fi venit, pesemne, zefirii-n ajutor,
că prea-nfloreau de toate în urma lui cu spor.
Deşi un Spiriduş e o nălucă,
prin firea lui mai mult croit pe ducă, —

[1] În original: Mongolia.

un Spiriduş aşa-ndatoritor
ar fi rămas mereu în preajma lor,
ca sprijin pentru muncă.
Dar tartorul acestor făpturi -a dat poruncă
să-şi mute în Norvegia culcuşul.
Amar se întristase Spiriduşul!
— „M-au strămutat, — cu vină, fără vină...
le spuse el cu vocea lui blajină.
Şi ce să fac? Va trebui s-ascult!
Dar în răstimp, cît tot mai zăbovesc,
eu trei dorinţe pot să vă-mplinesc.
Doar trei, băgaţi de seamă, nu mai mult!
Şi toate vă vor merge ca pe roate...
Un lucru mai uşor nici nu se poate!"
Cerură-ntîi şi-ntîi belşug în toate.
Se revărsă, belşugul, îndată, ca un rîu,
umplîndu-le hambarele cu grîu,
butoaiele şi buţile cu vin.
Şi alte roade vin şi vin şi vin,
şi totu-i plin
şi treaba merge strună!
Adună ei, adună cît adună,
şi nu mai ştiu pe unde să le pună.
Dar vin buluc şi taxele şi hoţii
şi trag de el cu toţii
că bietul gospodar, acum năuc,
se opintea ca bou-n jug
— la plug —
de-atît belşug...
— „Oh, scapă-ne, te rog, de-aşa bucluc!
E greu sărac şi fără nici un rost,
dar uite că bogat e şi mai prost.
Mai bine, zău, rămînem cum am fost!
Oricine-ar vrea, de-acum, să ne mai spună,
tot calea de la mijloc e mai bună..."
Belşugul încetă ca o furtună!

Ştiind ce rău averea te încurcă,
făcură bieţii oameni şi minunea
ca-n ultima dorinţă să ceară-nţelepciunea,
comoară fără grijă, ce nu-ţi mai dă de furcă...

VII

CURTEA LEULUI

Ținuse să-i cunoască Măria Sa Leiască
pe cei, din vrerea Slăvii, sortiți să-i cîrmuiască.
Trimise, deci, cu cărțile[1],
tocmite după datină,
ceauși[2], în toate părțile,
la orice soi de gădină[3],
poftindu-le să vie cu toate, se-nțelege,
la un divan cu praznic, ocîrmuit de Rege...
Voind să vadă Curtea și mai ales serbările,
veneau mereu supușii, buluc, din toate zările.
Dar în Palat — cumplită grozăvie —
duhnea mai rău ca la o stîrvărie
și Ursului ce-și astupase nările
îi și făcu pe loc de petrecanie
Măria Sa, o crîncenă dihanie.
Îndată, lingușindu-l cu toată josnicia,
Maimuța îi slăvește asprimea și mînia
și-n ticluiri fiind destul de meșteră,
ridică-n slăvi miasmele din peșteră,
spunînd că nu se află flori sub soare
cu-asemenea mireasmă-mbătătoare...

---

[1] *Cărțile*: în sensul vechi, de scrisori.
[2] Soli, împuterniciți.
[3] Jivină.

Ci Vodă (pasămite, cu Caligula[1] rudă)
scîrbit şi scos din fire
de-atîta linguşire,
o răsplăti cu-aceeaşi osîndă foarte crudă.
Iar cum cumătra Vulpe se nimerea pe-aproape,
Măria Sa îi zise să spună adevărul:
„Într-adevăr, şi dînsei îi miroase?..."
Cum Vulpile-s fricoase,
i se zbîrlise părul,
dar îi răspunse, căutînd să scape,
că e cu guturai şi n-are cum
să-i spună de miroase duhoare sau parfum...

La Curte, dacă vrei să placi,
se cade uneori să taci
ori să răspunzi ca un normand dibaci.

---

[1] Împărat roman (12—41) care, după moartea surorii lui, Drusila, a ridicat-o la rang de divinitate, pedepsind cu moartea pe cei care o plîngeau că murise, pentru că astfel jigneau nemurirea zeiţei, cum şi pe cei care nu plîngeau, pentru că erau fără inimă.

VIII

VULTURII ŞI PORUMBEII

O pricină măruntă, din păcate,
stîrni războiul printre-naripate,
nu printre cele ce ne-aduc aminte
de Vénera, prin gingăşia lor,
ori cele care trag prin slăvi, nainte,
al Primăverii car îmbietor.
Nu vom găsi-n asemenea tumulturi
Hulubii blînzi, ci fioroşii Vúlturi,
cu ciocul coroiat, plini de mînie,
doar pentr-un hoit porniţi să se sfîşie.
Cînd mi-amintesc, şi-acum îmi vine-a plînge:
cumplit măcel: ploua din slăvi cu sînge
şi-atîtea căpetenii au pierit
şi-atîţi viteji aveau să piară încă,
încît şi Prometeu[1], uitat pe stîncă,
spera c-a isprăvit de suferit.
Te minunai, cînd s-avîntau în zbor,
şi te cutremurai, văzînd cum mor.
Surpriza, isteţimea intră-n joc
cu-atîtea vicleşuguri la un loc
şi furia,-nzecită în asalt,

[1] Prometeu, pentru că răpise focul din cer, dăruindu-l oamenilor, a fost pedepsit de Jupiter să fie legat de Caucaz şi un vultur să-i mănînce, în fiece zi, ficaţii, care creşteau apoi la loc.

prin vălmăşaguri crîncene şi sumbre,
a înţesat tărîmul celălalt,
cu un noian cotropitor de umbre.
Ci căsăpirea asta-ngrozitoare
le-a-nduioşat pe alte zburătoare
cu guleraş strălucitor la gît,
cu inima atît de iubitoare,
de bună şi statornică, încît
au pus la cale-ndată o-mpăcare.
Şi solii-au fost atît de minunaţi
şi-atît au stăruit de-mpricinaţi,
că roadele-mpăcării le-au cules...
Doar se-ncheiase pacea între tartori
şi-au iscălit şi solii-n chip de martori,
că Vùlturii îndată au purces
să prăpădească bieţii Porumbei,
măcelărind prin tîrguri şi prin sate
aceste zburătoare vinovate
de proaspăta-mpăcare dintre ei.

Lăsaţi-i să se macine-n război
pe cei mereu porniţi pe răutate:
e-o chezăşie-a tihnei dintre voi.
Tîlharilor aşa le vii de hac!
În treacăt fie spus, de-acuma tac...

IX

MUSCA ŞI DILIGENŢA

Pe o şosea pieptişă, pietroasă, cu pripoare;
de pretutindeni arsă de-a soarelui dogoare,
se opinteau, năprasnic, în hamuri, şase cai
cu sufletul la gură, aprinşi şi albi de spume;
să urce diligenţa la deal, cu chiu, cu vai.
Fireşte, coborîse din ea întreaga lume.
Dar deodată, iată, că printre cai se iscă
de undeva, străfulgerînd văpaia,
o Muscă îndrăzneaţă ce-i bîzîie şi-i pişcă,
convinsă că-i ajută să mişte hudubaia.
O ia-nainte, se repede-n coaste,
ca o suveică licăre prin roţi,
i-ndeamnă şi îi sîcîie pe toţi,
ca-n luptă căpetenia de oaste.
Ţinîndu-se de dînşii ca un scai,
se tînguie că-n munca asta grea,
trudeşte numai ea
şi nimeni nu ajută bieţii cai.
S-a mai văzut atîta nesimţire?
Călugărul nici nu s-a sinchisit:
boscorodea într-una din Psaltire.
Îşi şi găsise vremea de citit!
Iar lelea o pornise să cînte pe şosea,
de parcă de cîntat ne mai ardea...

Dar între timp urcară caii coasta
şi poposiră, istoviţi, pe plai.
— „Să răsuflăm şi noi, cumetri cai,
şi voi să mă plătiţi de cazna asta!"

Ca muştele, se-amestecă în toate
şi printre noi atîţia nechemaţi
ce, fără doar şi poate,
ar trebui să fie alungaţi.

X

LĂPTĂREASA ŞI OALA CU LAPTE

Mai rar decît Petruţa nevastă mai cu sîrg!
Sculîndu-se-ntr-o sîmbătă de noapte,
îşi puse pe oblatnic o oală grea cu lapte,
sperînd s-o ducă teafără la tîrg.
Îmbrăcată ca de cale
cu pestelci şi cu sandale,
ca să-i fie mai uşor,
socotea in gînd de zor:
„Banii din vînzarea nouă,
am să-i vîr în nişte ouă;
patru cloşte am să pui
şi-am să scot atîţia pui.
Fură gaia opt sau nouă,
însă tot rămîn destui
şi, vînzîndu-i frumuşel,
am să-ngraş şi un purcel;
iar cu banii de pe el,
cumpăr vacă şi viţel.
Uite, parcă-l văd cum sare
prin cioporul de mioare!..."
Şi sărind şi ea la fel
a vărsat întreaga oală pe cărare.
Adio, cloşcă, pui, purcel,
adio, vacă şi viţel!...

Acasă, ca să scape de bătaie,
a depănat o-ntreagă dănănaie.

Ne-ademeneşte visul cu momele,
dar iată că o clipă destramă toată cazna.
Au cine n-o apucă, din cînd în cînd, şi razna
şi n-a visat să-şi facă în Spania castele?
Bărbaţi, femei, şi ei şi ele,
visează treji adesea Paradisul.
Nimic nu-i mai plăcut decît e visul,
că te strămută-n lună şi în stele
şi tot ce vrei îţi dăruie:
palatele, iubirile, măririle
şi tot ce văd şi jinduiesc privirile;
dar vraja lui prea repede se năruie.
Cu toate că ştiu bine că visul veşnic minte,
tot mai visez şi eu din vreme-n vreme
că sînt un padişah cu diademe...
Dar mă trezesc curînd, din nou cuminte,
tot Badea Ion[1] ca mai-nainte...

[1] In original: „... *Je suis gros Jean comme devant*". „Gros Jean" înseamnă şi „ţăran nevoiaş" iar sintagma a ajuns proverb. Echivoc glumeţ cu prenumele poetului.

XI

POPA ŞI MORTUL

Posomorît pornise Mortul
spre noul său sălaş de-apoi,
iar Taica Popa, om vioi,
era zorit s-apuce ortul.
Ferchezuit şi primenit, ca după datină,
într-un veşmînt de blană cu numele sicriu,
din care nici dogoarea nici gerul nu-l mai clatină,
cum i se mai întîmplă celui viu,
pornise Răposatul într-un dric,
spre ultimul său ţel,
cu Taica Popa lîngă el
boscorodind într-una din tipic
crîmpeie din bucoavna cărţilor,
în grabă îngăimate cam peltic,
din slujba hărăzită pentru odihna morţilor.
Învrednicit grozav de dragul ortului,
din ochi cu lăcomie îl sorbea,
chezăşuind că o să-i cînte Mortului
tropare şi comînduri şi tot ce se cădea.
Şi „Doamne miluieşte-l" iar şi iară,
în gîndul său Parohul socotea
cît i se cuvenea să ia în ceară,
cît în pomneţi, cît în colaci,
cît în colivă şi-n pitaci.

Fireşte că din banii ce-i va lua peşin
va cumpăra un butoiaş de vin,
o fustă slujnicei şi, poate,
o rochie unei nepoate.
Cînd, la o cotitură, — zdronc şi şart —
se pomeni cucernicul cu capul spart
şi-i amuţi pe buze-ndată ohul:
poznaş, enoriaşul din sicriu,
— cam zavergiu —
izbindu-l cu sicriul, îşi lua cu el Parohul!

Da, viaţa e năbădăioasă:
atîtea plănuim cu sîrg, —
dar socotelile de-acasă
arareori se potrivesc cu cea din tîrg...

XII

OMUL CARE UMBLĂ DUPĂ NOROC
ŞI OMUL CARE L-AŞTEAPTĂ ÎN PAT

Au cîţi nu fug mereu după Noroc?
Aş vrea să fiu pe undeva-ntr-un loc
să-i pot vedea pe cei ce-şi lasă treaba,
cutreierînd pămîntul, să-l caute degeaba,
şi cînd se cred că-s gata să-l ajungă,
văd că mai au de mers o cale lungă,
de parc-ar fi Norocul leit cu larga dungă
a zărilor ce pururea ne scapă...
Sărmanii, cîtă goană! Ce trudă inutilă!
(Îi plîng amar, căci de nebuni mi-e milă.)
— „Mai ştii vărzarul ăla?... Azi e Papă!
Au nu eram mai breaz ca el?..." — „Fireşte!
Dar meritul la ce mai foloseşte?
I-ar înlesni s-aleagă valoarea din grămadă.
Dar ce, Norocul are ochi să vadă?..."
La drept vorbind, păpia ar merita să-ţi laşi
odihna din tihnitul tău sălaş?
O, tihna-i o comoară fără moarte
de care, altădată, doar zeii aveau parte!
Cui i-a călcat, se ştie, cîndva Norocu-n casă,
arareori odihna i-o mai lasă.
Fii înţelept şi-aşteaptă-l. Nu căuta Norocul,
că vine el la tine, cînd i-o veni sorocul!...

Pe undeva,-ntr-un tîrg, pe cît se pare,
trăiau doi buni prieteni, cu oarecare stare;
și unul spuse, arătînd spre zare:
— „Cum nimeni nu-i profet în țara lui,
ce-ar fi s-o mai luăm și noi hai-hui,
să ne găsim Norocu-n lumea mare?"
— „Prietene, pornește-n căutare!
Eu nu doresc să plec peste hotare:
mă mulțumesc cu zarea, cu starea de aici.
Tu vîntură meleaguri noi, cum zici.
Eu, nefiind cuprins de-același jind,
am să te-aștept aici, dormind..."
Vreau să vă depăn toată povestea-n fraze scurte.
Ambițiosul nostru porni din partea locului
pe urmele Norocului,
și se statornici, cîtva, la Curte,
un loc pe care, poate, mai mult ca pe oricare,
ar trebui să-l bîntuie Norocul.
Prezent de la sculare la culcare,
nu-și mai găsea de la o vreme locul.
„Cînd e la Cutărel, cînd la Cutare!
Au nu mai nimerește și la mine?
Spunea pe vremuri unul moși pe groși
că nu i-s dragi cei prea ambițioși.
De-o fi așa, să plec de-aici mai bine.
Voi așteptați, curtenilor, răsplata,
că eu pornesc departe, la Surata[1],
meleag îndepărtat pe unde are
Norocul zeci de temple și altare..."
Pe drumuri grele, cu hîrtoape,
ori îndrăzneț, sfidînd abisul
noianelor verzui de ape,
el s-a tot dus, urmîndu-și visul
și Moartea a văzut-o de-atîtea ori de-aproape
și doar ca prin minune a izbutit să scape.

[1] *Surata*: oraș din India.

(Cînd toate pretutindeni sînt deşarte
şi peste tot te paşte-aceeaşi Moarte,
mai merită s-o cauţi atîta de departe?...)
Ci el, ferit de Pronia cerească,
ajunse în Mongolia,
dar nici aici nu reuşi să-l mai găsească:
Norocul se mutase în Japonia!
Din drum, în drum, află şi el acea povaţă:
„Rămîi pe loc, că Firea şi-acasă te învaţă!"
Din loc în loc, prin apă şi prin foc,
ajunse şi-n Japonia cu colindatul,
dar nici aici nu dete de Noroc.
Căindu-se că-şi părăsise satul
şi plictisit de-atît umblat hai-hui,
se-ntoarse pocăit în ţara lui.
Şi, ajungînd acasă, a plîns de bucurie,
spunînd: — „Ferice, zău, de cel ce ştie
să ţină-n frîu cu străşnicie
dorinţele nesăbuite!
Iar de-ale Curţii mari ispite
şi de a ta împărăţie,
Norocule, nu ştie decît din auzite!...
M-am săturat umblînd după Noroc.
Dar, de acum, pun mîna-n foc
că nu mă mai clintesc din loc..."
Şi, împăcîndu-se cu Soarta,
Norocului, adio, în gîndul său, i-a spus;
cînd l-a zărit, de-odată, şezînd pîndar la poarta
prietenului, care dormea, pesemne, dus...

XIII

CEI DOI COCOŞI

Trăiau de multă vreme în linişte deplină,
    într-o ogradă, doi Cocoşi de soi.
Dar cum sosi — năpastă — o znoavă de Găină,
    porniră la război.
Tot tu, neîndurată, pîrdalnică iubire,
ai dus în vremea veche şi Troia la pieire,
    cînd zeii şi-au lăsat înaltul
    şi au scăldat în sînge Xantul[1]!...
Războiul dăinuind de multă vreme,
găinile vecine porniră să se cheme.
    Zeci de Elene
    cu frumoase pene
alcătuiau un falnic trofeu de biruinţă.
Învinsul se retrase tiptil, cu umilinţă,
    într-un coteţ, să-şi plîngă
        ursita lui nătîngă.
Mai toată ziulica văzînd cu ochi haini
rivalul, ca un paşă, dînd iama prin găini,
cutcurigîndu-şi faima în jur cu tărăboi, —
    se pregătea în taină de război.
Cum într-o zi rivalul cel ţanţoş şi-ngîmfat
pe stinghia poiatei înalte s-a urcat

[1] Rîu din Troada.

Cei doi Cocoşi

să-şi trîmbiţeze-n slavă izbînda şi trufia,
o Pajură cumplită ce străjuia tăria
s-a năpustit şi l-a înhăţat
pe-nfumurat...
Se întorsese roata:
învinsul la aman
fu-ntîmpinat acum de gloata
găinilor ca un sultan!

De-i căpetenie de oaste sau doar o simplă orătanie,
biruitorul plin de fumuri se-ndreaptă sigur spre pierzanie.

XIV

NERECUNOŞTINŢA ŞI NEDREPTATEA OAMENILOR FAŢĂ DE SOARTĂ

Călătorind cu lunile
pe mări, în lung şi-n lat,
şi înfruntînd furtunile,
ajunse Negustorul om bogat.
Cînd alţi fîrtaţi, mînaţi de Piaza Rea,
plătiră Mării vamă grea,
pe Negustorul nostru îl ocroti Norocul
s-ajungă pretutindeni cu marfa la liman
şi, repede, să-şi vîndă în tot locul
cînd vasele de porţelan,
cînd zahărul, tutunul, mătasa, scorţişoara.
Nu cîştiga atîta un altu-n toată ţara...
Şi iată-l risipindu-şi avutul fără rost
pe cîini de soi şi pe trăsuri măreţe;
iar mesele din zilele de post
în casa lui erau, curat, ospeţe.
Văzîndu-l un prieten pe ce picior trăia,
l-a întrebat de unde are-atît.
—„De unde am?... Din iscusinţa mea.
Aşa-i cînd ştii să mînui bănuţii, cît de cît.."
De data asta şi mai curajos,
şi-a investit întregul său avut.
Dar toate i-au ieşit, acum, pe dos
şi, din nechibzuinţă, toţi banii şi-a pierdut.

întîiul vas, prost echipat, s-a scufundat;
al doilea, slab înarmat, i-a fost prădat;
al treilea ajunse, pare-mi-se,
în port, cînd luxul mai slăbise.
La rîndul lor, samsarii l-au păcălit cumplit,
iar el, smintit, a tot clădit şi-a risipit,
că toată avuţia şi-a pierdut,
trezindu-se sărac, ca la-nceput...
Prietenul, văzîndu-l ce-a ajuns,
l-a întrebat: — „Cum irosişi atîta trudă?..."
Şi negustorul nostru i-a răspuns:
—„M-a urgisit, prietene, Ursita crudă!"
—„Că te-o fi urgisit e, poate, drept,
dar dacă vezi prea bine că ea nu te-a lăsat
să fii bogat,
prietene, fii, barem, înţelept!"

O fi urmat cumintea lui povaţă?...
E greu de spus. Dar toţi ştim că, în viaţă,
cînd izbutim un lucru de ispravă,
ne-mpăunăm cu el de mama focului
şi iscusinţa ne-o suim în slavă;
iar pierderea o punem pe seama Nenorocului.

XV

GHICITOARELE

Părerea lumii — faima — aşa se înfiripă:
la voia întîmplării, adeseori în pripă.
Şi faima face vadul. N-ar fi greu
să dau din toate păturile nume.
Aşa a fost de cînd e lumea lume
şi cred că tot aşa va fi mereu.

Pe vremuri, o femeie oarecare
făcea pe ghicitoarea la Paris
şi chiar se bucura de faimă mare
c-ar desluşi ce-n Zodii li-i oamenilor scris.
Avea drăguţ Cutare sau Ics pierdea o joarţă
ori Ygrec, o geloasă, căta prilej de harţă
ori vro năbădăioasă de soaţă mai cu moţ
voia să scape repede de soţ, —
venea la ea să afle ce-ar fi dorit să fie.
Iar ştiinţa ei, fireşte, consta din dibăcie,
din cîteva formule, din multă îndrăzneală,
şi uneori, din nimereală.
Şi ghicitoarea slută şi fără pic de carte
hălăduia-ntr-o hrubă pe undeva, departe,
şi-avînd de muşterii într-una parte,
a izbutit să-şi facă de-o casă mare rost
şi soţului — un prost — să-i dea un post.

În hruba goală şi-a mutat sălaşul
o tînără, la care tot oraşul
— şi slugi şi coconeturi şi fete din Paris —
veneau, ca mai-nainte, să afle ce li-i scris.
Zadarnic se jura mereu femeia
că ştie doar oleacă să citească
şi n-are-n clin cu meseria-aceea:
a trebuit să-nveţe să ghicească
şi banii să-i îngrămădească!
O ajutau grozav, se înţelege,
un pat cam deşelat şi fără pătură,
vro trei sau patru scaune betege
şi un cotor de mătură.
Şi hruba-ntunecată, dar cu atîta vad,
te strămuta-ntr-o lume de farmec şi de iad.
Şi chiar de-ar fi ghicit şi-ar fi prezis
în cea mai arătoasă clădire din Paris,
nu i-ar fi dat mai nimenea crezare,
cît moda hîdei hrube mai rămînea-n vigoare.
Dovadă că întîia ghicitoare,
mutată într-o casă
frumoasă şi luxoasă
nu mai avea căutare!

O firmă renumită aduce muşterei.
Cunosc şi eu un avocat fără valoare
ce-avea clienţi şi cîştiga bani grei,
că mulţi îl confundau cu altul, mare.

XVI

MOTANUL, NEVĂSTUICA ŞI IEPURAŞUL

Cînd mijea a zilei geană,
Nevăstuica, o vicleană
cu penații[1] în boccea,
îşi alese ca sălaş
borta unui Iepuraş
şi se cuibări în ea,
cînd stăpînul ei lipsea, —
deşteptat cu florile
să slăvească zorile.
Mai o gură de trifoi
ori de cimbru, din zăvoi,
mai, colea, o raită-două,
se făcuse ceasul nouă.
Cînd se-ntoarse, pocinog!
Nevăstuica în bîrlog...
—„ Doamne, ce mi-i dat să văd?
Ia-ți bulendrele şi du-te,
cît mai iute,
că-i prăpăd!
Nu mă face să asmut
toți gherlanii din ținut!"
Cuscra fără căpătîi
i-a răspuns: — „Ce ai cu mine?

[1] *Penații*: zeii căminului.

Doar pămîntul se cuvine
cui l-ocupă mai întîi!
Chiar palat de-ar fi bordeiul,
e vro lege — vreau să știu! —
să-mi ridice-n cale stavili?"
— „Legea este obiceiul
moștenit din tată-n fiu!
Mai poftești și alte pravili?"

Și iată-i mai de voie, mai în silă,
veniți să-i ceară sfat lui Miorlăilă,
un cotoșman voinic și rotofei
ce apucase calea pocăinții
și viețuia-n pustietăți, ca sfinții.
Iar el, întîmpinîndu-i, le spuse: — „Dragii mei,
cum sînt bătrîn și surd, vă rog veniți,
cît mai la ureche să-mi vorbiți!"
Și Nevăstuica și Ionică-Iepurică
s-apropiară fără frică;
dar cînd evlaviosul, cucernicul Cotoi
se pomeni cu ei sub labă, —
îi împăcă degrabă,
mîncîndu-i pe-amîndoi.

Tu, cît trăiești, ferește-te, fîrtate,
să-i ceri cîndva tiranului dreptate.

XVII

CAPUL ŞI COADA ŞARPELUI

Cum se vede şi din cărţi
răsucit în jurul pomului,
Şarpele-i din două părţi,
mari duşmane ale omului:
dintr-o Coadă ce se-nnoadă
şi un Cap ca de iscoadă.
În gîlceava lor neroadă,
fiecare, Doamne sfinte,
vrea să meargă înainte!
Înălţînd o rugăciune,
Coada către Ceruri spune:
— „Zeci de poşte merg hai-hui
cum îi place dumnealui.
Să mă ierte, crede el
c-am să merg în veci la fel?
Doamne, m-ai făcut, îmi pare,
sora lui, nu servitoare!
Cum şi-n el şi-n mine curge
unul şi acelaşi sînge
şi-amîndoi, cum s-a văzut,
sîntem pururi de temut[1],

---

[1] Fabula se bizuie pe o greşeală a celor vechi, care credeau că otrava şarpelui este secretată în vîrful cozii *(in cauda venenum)* şi ajunge în gură printr-o veziculă ce se sparge, cînd şarpele muşcă.

iată ruga mea fierbinte:
dă poruncă azi, Preasfinte,
să mai merg şi eu-nainte.
Orişiunde ne vom duce,
tare bine l-oi conduce!..."
În loc smintita-i rugă, fireşte, să n-audă,
de data asta, Cerul, în bunătatea-i crudă,
i-o împlini de zor
şi noua călăuză, năucă, fără spor,
ce nu vedea, nămiaza, ca-n bezna din cuptor,
se poticneşte repede
cînd de un pom,
cînd de un om,
cînd de o lespede,
şi Şarpele zănatic în Styx se prăvăleşte.

Dar Statul care face ca el?... La fel păţeşte!

XVIII

DIHANIA DIN LUNĂ[1]

Un filozof[2] ne-ncredințează
că oamenii de simțuri mereu sînt amăgiți;
iar altul[3] capul ne-mpuiază
că niciodată n-am fi fost mințiți.

Au amîndoi dreptate, dacă vrei.
Filozofia spune — și nu-i o păcăleală —
că simțurile te înșală
cînd pui pe mărturia lor temei.
Dar dacă știi să raportezi
imaginea pe care-o vezi
la lucrul ei din depărtare
și-n mediul ei o încadrezi
și sculele le corectezi, —
atunci se mai înșală omul oare?...

[1] La Fontaine pare să se fi inspirat, direct sau indirect, dintr-un fapt petrecut aievea. Ar fi vorba de o pozną a lui Butler, îndreptată împotriva „Societății regale" din Londra. Butler însuși a întocmit un lung și plicticos episod de epopee burlescă, cu titlul *Elefantul din lună*, lucrare publicată postum, în 1759. Nu este exclus ca La Fontaine să fi luat cunoștință despre ea prin mijlocirea prietenilor săi, Saint Evremond și Barillon (ambasador al Franței la Londra, căruia i-a închinat fab. a 4-a din car. a VIII-a). Dihania pe care savanții o vedeau în lună era imaginea mărită și deformată a unui biet șoarece răposat între lentilele lunetei într-un roi de musculițe.

[2] Democrit.

[3] Probabil, Epicur.

Cu alt prilej, odată, mai pe-ndelete, poate,
voi arăta cum Firea le-a chibzuit pe toate.
Zăresc în culmea slăvii Ochiul Firii[1]:
icoana lui e doar de patru șchioape;
dar dacă l-aș privi mai de aproape,
au Soarele, același, s-ar arăta privirii?
Știindu-i depărtarea, îi socotesc mărimea
și n-am să-l cred turtit ca un obol[2],
căci mintea, chibzuită, i-ngroașe rotunzimea
și vede-n slăvi Pămîntul pornit să-i dea ocol.
Cînd știi să pui în toate un dram de chibzuială,
se spulberă, firește, putința de greșală.
Nu cred ușor privirea cu zbor ca de săgeată
și nici urechea, poate prea înceată.
Cînd se îndoaie-n apă șipca dreaptă[3],
purcede judecata și-o îndreaptă.
Eu, deci, pe judecată pun temei,
nu pe pripeală și pe năzăreală
și ochii mei, cu ajutorul ei,
deși mă mint într-una, nicicînd nu mă înșeală.
De-ar fi să cred, ca alții, minciuna lor sfruntată,
aș zice că în lună se vede-un cap de fată;
dar știu că nălucirea-i din forfota de linii,
din jocurile umbrei și luminii,
din care se năzare un bou, un elefant,
ca mai deunăzi chiar unui savant
din Anglia, care vedea în ea
o stranie dihanie, o piază rea.
Ce pacoste pe lume avea de-acum să cadă?...
S-a dus pînă și regele s-o vadă.
Dar toată grozăvia din zariștea planetei
pe care o vedeau atîți cu el
pornea de la un slut de șoricel,
intrat între lentilele lunetei.

---

[1] *Ochiul Firii*: Soarele (perifrază în gustul clasic).
[2] Monedă măruntă de pe vremuri.
[3] Un baston afundat parțial, în apă, pare frînt din cauza refracției luminii.

Ce s-a mai rîs, cu cîtă voie bună,
de bazaconia din lună!...
Cînd vor putea francezii puterile să-şi pună,
ca ei, în slujba unor preocupări de seamă?
E drept, în schimb, că Marte[1] ne-a copleşit de glorie,
şi unuia nu-i teamă
cînd Ludovic îl cheamă
să scrie noi victorii în istorie.
Nici Muzele, odraslele Memoriei,
nu ne-au uitat în fierberea victoriei.
Ni-i dragă, ea, şi pacea şi tare ne-ar plăcea, —
dar ştim că, la nevoie, n-om plînge după ea.
Şi pacea o doreşte şi Carol[2], ca şi noi,
şi-i priceput în tihnă să-şi rînduiască trebile,
cu toate că-i destoinic şi-n vreme de război;
dar mai curînd, fireşte, ar potoli gîlcevile,
căci biruinţa păcii l-ar face mai măreţ.
E oare-n toată lumea o slavă mai de preţ?
Isprăvile lui Cézar mai vrednice-s de glorie
ca epoca înscrisă de August în istorie?...
Veni-va, oare, vremea cu zarişti luminoase,
mult aşteptata vreme, pe care o dorim,
cînd vom putea în tihnă să ne-ndeletnicim
şi noi, ca voi, de pildă, cu artele frumoase?...

---

[1] Zeul războiului, la romani.
[2] Carol al II-lea, regele Angliei, între 1660—1685, fusese constrîns de Parlament să rupă alianţa cu Ludovic al XIV-lea şi să încheie o pace separată cu Olanda.

CARTEA A OPTA

I

MOARTEA ŞI MOŞNEAGUL

Ştiind spre ce liman vieaţa tinde,
pe înţelept nici moartea nu-l surprinde.
Cînd va veni să-l cheme,
atunci o s-o urmeze.
La drept vorbind, de ce s-ar teme?
Şi ar avea temei să se-ntristeze?
Plutim ca nişte scame
spre neagra morţii clipă.
Ursit să se destrame
e tot ce se-nfiripă.
Virtuţi şi tinereţe, avere şi valoare
oricît ar fi să scapere,
sînt în zadar, căci nu-i nimic în stare
de Moarte să ne apere.
Şi mici şi mari, şi regii şi iloţii,
azi unul, mîine altul, ne-om prăpădi cu toţii
Dar rareori se-ntîmplă vreunul pregătit,
cînd îl pofteşte Moartea la ceasul sorocit.

Un Moş trecut de-o sută de ani, sărmană scoabă,
se tînguia, cînd i-a venit momentul,
că Moartea îl răpune, desigur, prea degrabă
şi n-apucase, omul, să-şi scrie testamentul.
Ce, numai el era pe lumea asta?...

Cum încă nu-l vestise, se cădea
răgaz să-i dea
să-și poată aștepta măcar nevasta:
nu se făcea
să plece fără ea!
— „Mai lasă-mă puțin, — fii generoasă!
Doar vezi și tu prea bine că nu pot:
mai am de înzestrat un strănepot
și de clădit o áripă la casă..."
— „Eu, îi răspunse Moartea nemiloasă,
nu vin așa, chiar pe nepusă masă.
Tot nu ți-am dat răgaz, măi, frate dragă,
cu mult mai mult decît se și cuvine?
Bătrîni așa, ca tine,
nu-s trei în țara-ntreagă!
Voiai o prevestire, mi se pare,
ca să te-mpaci cu gîndul de plecare.
De ce să ne ascundem după deget?
Cînd ai văzut că toate-s mai cu preget
și ce-ți ieșea din mînă sau din minte
nu mai era, desigur, ca nainte;
cînd nu aveai nici fire-n cap destule,
ci ochii stinși, urechile fudule;
cînd te-am lăsat să vezi atîți prietini
murind bătrîni, ca frunzele în cetini,
nu te-ai gîndit să treci la pregătiri,
știind că toate astea-s prevestiri?"

Avea dreptate Moartea certăreață
și bine-ar fi de-am scoate un învăț.
Cînd pleci la vîrsta asta din vieață,
să pleci voios, ca de la un ospăț!
Tu mai crîcnești, bătrîne Nătăfleață,
cînd tinerii spre graniță se-ndreaptă,
cîntînd, deși o moarte năprasnică i-așteaptă.
Ei nu se plîng ca tine. Ia, de la ei, povață!
Mai rău îți pare ție să mori, ca unor tineri?
De-atîția ani te-așteaptă, în ceruri, Sfînta Vineri!

II

CÎRPACIUL ŞI BOGĂTAŞUL

Tot petecea, Cîrpaciul, perechi după perechi,
cîntînd din zori de zi şi pînă-n noapte,
mai mulţumit decît erau cei Şapte
mari înţelepţi[1], din vremurile vechi.
Vecinul său, Bancherul, un om de aur plin,
cînta puţin, dormea şi mai puţin
şi-n zori, cînd izbutea să aţipească,
îl deştepta Cîrpaciul cu cîntecele sale.
Zău, ce păcat că Pronia cerească
n-a rînduit şi somnul, să-l cumperi cu parale,
cum cumperi zarzavatul în tîrg, la precupeţ!
Trimise, deci, să-l cheme la el pe cîntăreţ
şi-l întrebă, ştiindu-l om sărman:
— „Bădie Stroe, cît cîştigi pe an?"
— „Pe an? răspunse dînsul dînd din umăr.
Eu nu-s deprins, Boierule, să număr
zi peste zi, de-a valma, într-un vraf
să-mi socotesc venitul pe an, ca un zaraf.
Eu drămuiesc cîştigul de astăzi pînă mîine
şi tare fericit m-aş socoti
de-aş scoate totdeauna măcar o biată pîine."

[1] Cei şapte înţelepţi greci vestiţi, din sec. al VI-lea î.e.n., Thales din Milet, Pittacus din Mitylene, Bias din Priena, Cleobul din Lindos, Myson din Chios, Chilon din Lacedemona, Solon din Atena.

— „Ia spune-atunci cam cît cîştigi pe zi!"
— „Păi, uneori mai bine şi alteori mai rău.
Nu curge, — tot mai pică! Destul de bine, zău,
să poată vieţui şi un sărman,
de n-ar mai fi, cum bine ştii că sînt,
atîtea praznice pe an
şi Popa să scornească într-una cîte-un sfînt..."
A rîs şi Bogătaşul de neprihana lui
şi l-a căpătuit cu bani destui.
— „Păstrează suta asta de galbeni, bade Stroe,
să-i ai la vro nevoie!"
Înmărmurit, Cîrpaciul, crezînd că are bani
cît nu scot aurarii în zeci şi zeci de ani,
în pivniţă şi-ngroapă cu grijă visteria
şi veselia.
Cum bani şi voioşie arar vezi împreună,
adio cînt, şi rîs, şi voie bună!
De la un timp nici somnul nu se lipea de pleoape
şi grijile îndată au început să-l sape.
Ca un zgîrcit, cu teamă, sau ca un idolatru,
mai toată ziulica şedea cu ochii-n patru,
iar noaptea, la un zgomot stîrnit de vreo pisică,
era cuprins de frică
ca nu cumva să-i fure pisica visteria...
Cum ajunsese, bietul, o umbră, un strigoi,
văzîndu-şi pîn' la urmă Cîrpaciul neghiobia,
Boierului îi dete bănetul înapoi
şi-şi regăsi odihna şi toată voioşia.

III

LEUL, LUPUL ŞI VULPEA

Un hodorog de Leu spre seara vieţii
voia un leac în contra bătrîneţii.
Nu cutezase nimeni să-i arate
cum se cădea, că, pentru boala asta,
nici nu există leacuri, din păcate,
ci, rînd pe rînd, dă peste toţi năpasta.
Iar doctorii, chemaţi de pretutindeni,
veneau puhoi, ca ploile cu grindeni,
îl cercetau, fireşte, pe-ndelete
şi-l îngropau în vrafuri de reţete.
Se perindau supuşii să-l vadă pe bolnav;
dar dintre toate feţele colţate
doar Vulpea zăbovea să se arate
şi-a-ncondeiat-o-ndată, cumplit, un Lup mîrşav.
Iar Vodă, supărat pe zăbăucă,
a poruncit pe sus să i-o aducă.
Aflînd cum îi făcuse chiar Lupul pocinogul,
ea spuse, cînd ajunse în bîrlogul
Măriei Sale, Leul: — „Sire,
aveţi dreptate să vă mire
zăbava. Dar pîrîşul minte
aşa cum vrea să mă prezinte.
Eu n-am fugit; am fost în locuri sfinte
şi pentru scumpul nostru împărat
am şi postit, m-am şi rugat

și pe la doctori am umblat
și pentru leac v-aduc un sfat.
Cum vîrsta macină căldura,
e bine s-ajutați natura,
luînd măsura
să-nfășurați împărătescul trup
în blana călduroasă-a unui Lup,
un Lup, firește, jupuit de viu
și cam ca dumnealui de grăsuliu,
că altfel nu sînt sorți de vindecare..."
S-a și trecut pe loc la aplicare.

De multe ori, la Curte, un rău se va întoarce
sporit, asupra celui care-l toarce.
De-aceea, e mai bine, curtene-nfumurat,
să-i cruți și tu pe alții, de vrei să fii cruțat.

IV

PUTEREA PILDELOR

Domnului de Barillon[1]

Se cade ca un Sol să se coboare
la tîlcul unor astfel de povestiri ușoare?
Și versurile mele, din cînd în cînd solemne,
de-ar căuta, cumva, să vă îndemne
să le cetiți la fel ca orișicare,
nu le-ați găsit că sînt cam temerare?
Cum știu că vă așteaptă cu nerăbdare trebile,
n-o să vă pierdeți vremea să deslușiți gîlcevile,
din fabule, iscate de-atîtea dobitoace.
Că le cetiți sau le lăsați în pace,
eu viu la Dumneavoastră c-o jalbă în proțap:
să faceți mai degrabă tot ce se poate face,
că ne trezim cu toată lumea-n cap!
O, n-au decît să vină vrăjmașii cu duiumul,
de unde-ar fi: s-ar risipi ca fumul,
cu toate că și alții destul de mult ne-ncurcă.
Cu Anglia mi-i teamă să nu avem de furcă!
Doar, după-atîtea lupte, e vremea și de tihnă.
Au Ludovic nu are nevoie de odihnă?
Chiar Hércule de-atîtea războaie-ar fi sătul.
Mai vreți să aibă hidra un cap? Tot nu-i destul?

---

[1] Ambasador al Franței în Anglia, din 1672 pînă în 1689.

Deci dacă iscusita voastră minte
prin toate grăitoarele-i cuvinte
va izbuti să-nlăture pîrjolul,
c-o sută de mioare mă leg să-ntîmpin Solul[1]!
Ca jertfă e, desigur, prea puțin
și știu că alte danii mai mari vi se cuvin,
dar, mult-puțin, îmi dau și eu obolul
și-o mică povestire vă închin.
Ați merita mai multe cădelnițări de slavă,
dar muzele mă-ndeamnă să tac și să mă-nclin
— ca să termin —
căci modestia voastră nu-ngăduie zăbavă...

Un Orator[2] știind, odinioară,
primejdia ce paște-ntreaga țară,
a îndemnat poporul Atenei — cam zurliu —
s-o apere la vreme, cît nu e prea tîrziu.
Dar predică, sărmanul, pesemne, în pustiu!
Văzînd atunci că, totuși, nu-i este cu putință
să afle ascultare, vorbi cu elocință
și, prin figuri desprinse din tipic,
le invocă străbunii și nepoții,
dar nu putu mulțimea s-o miște cu nimic:
nepăsători, priveau în jur cu toții...
Mai chibzui o clipă și iarăși le vorbi:
— „Zeița lanurilor, Ceres[3], călătorea-ntr-o bună zi,
c-o Rîndunică,
sprintenică
și c-un Țipar,
— Țipar sprințar!
Și cum mergeau, așa, tustrei, de zor,
un rîu grozav au întîlnit în calea lor.
Fiind la-not destul de priceput,
într-un minut Țiparul l-a trecut.

[1] Cf. nota 1, p. 317.

[2] Demostene, ale cărui *Filipice*, niște discursuri vehemente, renumite, erau îndreptate împotriva lui Filip, regele Macedoniei dușmanul Atenei.

[3] Fiica lui Saturn și a Cibelei, zeița lanurilor în mitologia latină; de unde numele de *cereale*.

La rîndul ei, fireşte mai cu spor,
şi Rîndunica l-a trecut în zbor..."
Cum Oratorul a tăcut,
l-au întrebat cu toţii-n cor:
— „Dar Ceres, oare, ce-a făcut?"
— „S-a mîniat cumplit, fireşte,
văzînd că şi un basm vă ispiteşte,
dar că uitaţi, deşi atîta ţip,
primejdia ce-n taină vă pîndeşte
şi nu-ntrebaţi ce-o fi făcînd Filip!..."
Mulţimea, ruşinată de mustrare,
i-a dat de data asta ascultare.

Şi noi om fi ca ei, şi tu şi eu,
că ne vrăjesc poveştile mereu.
Da, e bătrînă lumea; dar, dacă te gîndeşti,
şi astăzi o încînţi tot cu poveşti!

V

OMUL ŞI PURICELE

Prin rugăciuni, prin jertfe sau prin semne,
îi necăjim mereu pe nalţii zei
cu lucruri mici, nevrednice de ei,
iar uneori chiar şi de noi nedemne.
Îşi iau îngăduinţa toţi zevzecii
să-i sicîie pe cei de peste veac,
cu mare tămbălău, din orice fleac,
de parcă-ar fi gîlceava troienilor cu grecii.
Un prost pişcat de purici nu se dădu în lături
să tulbure Olimpul cu proastele-i jelanii.
— „Tu, Hercule[1], desigur, ar trebui să mături
cît mai curînd pămîntul de-asemenea dihanii!
Tu, Jupiter, dormi, poate, în vrun nor,
în loc să vii din slăvi să mă răzbuni?..."

Cer zeilor, ca el, destui nebuni
chiar pentru pureci, trăsnetele lor.

[1] Erou legendar, fiu al lui Jupiter şi al Alcmenei, care a fost supus la încercări primejdioase şi grele, cunoscute sub numele de „Cele douăsprezece munci ale lui Hercule"

VI

FEMEILE ŞI TAINA

Le vine tare greu, — ce vrei? —
femeilor, să ţin-o taină!
(Dar sînt, ei, şi bărbaţi-femei,
deşi n-ai crede după haină...)

Voind să-şi pună singur nevasta la-ncercare,
un soţ i-a spus soţiei, odată, la culcare,
ţipînd ca o femeie care naşte:
— „Doamne Sfinte, ce mă paşte?
Sînt ursit s-ajung erou?
Parcă simt că nasc un ou!..."
— „Ou?... Dar e de necrezut!"
— „Uite-l, soro, l-am născut!
(Şi l-a scos din aşternut.)
Vezi, să n-afle vro vecină,
c-au să-mi spună toţi Găină!..."
Ea-l linişti, jurîndu-i că nimeni nu va şti.
Dar ca negurile-n zi
jurămîntul se topi.
Cînd mijea pe dealuri ziua,
gura ei bătea ca piua:
— „Ia, fă-te-ncoa, vecină, să-ţi spun o dănănaie.
(Dar, vezi, să nu se afle, că-i rost de vro bătaie!)

Ştii, soţul meu, aseară, cînd s-a culcat în pat,
a început să ţipe că naşte. Şi-a ouat
un ou cît patru ouă, frumos şi gogonat.
Acum te las cu bine, vecină, că mă duc.
Dar, zău, să nu se afle, că dăm de vrun bucluc..."
— „Întoarce-te, cumătră, în linişte acas':
Aici mi-ai spus secretul, aici a şi rămas!"
Dar cum văzu că pleacă lelea Stana,
ea şi porni să bată darabana.
Şi cum femeile-s... femei,
în loc de unu, spuse trei!
Din gură-n gură, cu încetul
sporind mereu cu unu-două,
spre seară toţi ştiau secretul:
ouase, năzdrăvanul, un coş întreg de ouă!

VII

CÎINELE CARE-I DUCE STĂPÎNULUI MÎNCAREA ÎN COŞ

Greu mai rezişti cînd mîndra-i cu ochii de văpaie
sau cînd cunoşti ispita grămezilor de aur!
Sînt prea puţini străjerii de pază-ntr-un tezaur
ce nici nu s-ar atinge măcar de o lescaie...

Mai cumpătat decît voia să fie,
cu toate că îl ispitea atît,
Grivei ducea stăpînului la vie
merindele într-un paner, la gît.
Ar trebui să ne cam ia mirarea
că mai curînd deprinzi cu cumpătarea
un dobitoc, — decît pe nu ştiu care,
căci omul nu-i în stare.
Ci într-o zi, cum îşi urma cărarea,
un cîine ciobănesc al nu ştiu cui
se repezi la el să-i ia mîncarea,
dar se izbi pe loc de colţii lui.
Lăsîndu-şi coşul jos, cu tot amarul,
Grivei sări la luptă cu tîlharul.
Dar cum veneau buluc potăi destule
din cele care-s veşnic nesătule
şi sînt în stare pentr-o-mbucătură
să-ndure orice lovitură, —

Grivei fu nevoit să înțeleagă
că nu e chip să-nfrunte-o haită-ntreagă
și înhățînd o gură
de friptură, —
pofti chiar el fîrtații din jur, cu mic cu mare,
să se înfrupte-n tihnă din mîncare.
Și într-o clipă, care mai de care,
își puseră la lucru-n grabă fălcile
și sfîrtecară hălcile.

În cășunarea haitei pe coșul buclucaș,
eu văd icoana unui năpăstuit oraș
în care, cînd s-apropie urgia,
se pune la bătaie visteria.
Iar dacă se opune, de formă, vreun ins, —
cînd sar cu gura toți, se dă învins
cu mare ușurință, fără luptă,
și el e primul care mai aprins
din visterie se înfruptă.

VIII

GLUMEŢUL ŞI PEŞTII

Şi azi admiră, unii, din păcate,
atîţi glumeţi cu glume nesărate. *
Eu unul, însă, fug de-aceşti anoşti
şi tu-mi vei da, drag cititor, dreptate,
cînd vei avea prilejul să cunoşti
un scornitor de glume pentru proşti.

Un mucalit, odată, văzîndu-se stingher
la un bancher, la masă, uitat într-un ungher,
avînd în farfurie doar de plevuşcă parte,
în timp ce peştii mari erau departe,
a scos, atunci, un peştişor din ciorbă
şi s-a făcut că stă cu el de vorbă,
şoptindu-i la ureche şi aşteptînd răspunsul,
de-au înlemnit mesenii holbîndu-se la dînsul.
Şi el i-a lămurit, ce-i drept,
cu glasul unui înţelept,
că un prieten bun, niţel cam şui,
pornise către India, hai-hui,
şi neştiind nimic de soarta lui,
rugase peştişorii veşti să-i deie.
Dar ei, fiind prea tineri şi mici, n-aveau idee.

Nu-i rămînea decît să stea de vorbă
cu peștii mari și dolofani
din celălalt castron de ciorbă,
că dînșii știu ce s-a-ntîmplat de zeci de ani...

Eu n-aș putea, ce-i drept, să spun acuma
de s-a găsit vreunul să-i prețuiască gluma;
dar mucalitul nostru în căutarea veștilor
s-alese, pîn' la urmă, cu tartorele peștilor
un veteran în stare să evoace
toți naufragiații, de zeci de ani încoace.

IX

ŞOARECUL ŞI STRIDIA

Deşi avea cu ce să vieţuiască,
urîndu-i-se-a vatra părintească
şi vrînd să mai cunoască şi alt trai,
un Şoarece de plai
şi-a părăsit sălaşul, pornind să hoinărească.
Cînd se ivi în lume din bezna rădăcinilor,
se minună văzînd că lumea-i mare.
— „A, uite Caucazul şi lanţul Apeninilor!"
îşi spuse el, zărind în zare
un şir de muşuroaie pierdut în depărtare.
Şi tot mergînd agale — stingher argonaút —
la zarea cu talazuri ajunse, în sfîrşit,
pe un tărîm cu alge şi stridii împînzit.
Crezuse că-s corăbii la-nceput!
— „Tătîne-meu, îşi zise, a fost un amărît:
necutezînd să plece în largurile zării,
în borta lui, sărmanul, se stinse de urît.
Dar eu cunosc de tînăr împărăţia mării,
c-am străbătut pustiuri cu árşiţe cumplite..."
(Dar toate le ştiu din auzite!)
Era, se vede treaba, un Şoarece nerod
pe care-nfumurarea îl cam scotea din minţi,
nu dintre cei de falǎ, ce cărţile le rod,
de-ajung să fie tobă de carte pînă-n dinţi.

Şi dintr-atîtea stridii zvîrlite de vîltoare,
se deschisese una cu valvele de-o şchioapă
şi respira, voioasă, şi se-ncălzea la soare,
cu carnea albă, grasă, să-ţi lase gura apă.
Şi Şoarecele nostru de la plai
se bucura grozav c-a dat de trai.
S-apropie. Dar nu ştiu cum se face,
că-şi vîră capul între carapace
şi tam-nesam se pomeneşte
prins ca-ntr-un cleşte...

Pe un naiv, fireşte,
şi-o scoică îl uimeşte!
Iar cel ce unelteşte
şi semenii îşi sapă
adesea se trezeşte el în groapă...

X

URSUL ȘI PUSTNICUL[1]

În sihăstria unui codru singuratic,
în care anevoie un om ar fi pătruns, —
trăia stingher, posomorît, ascuns,
ca un Bellerophon[2], un Urs sălbatic.
Cum pe făgașul vremii atîția ani s-au scurs
și prin adînca lui pustietate
nu s-abătea o altă vietate, —
chiar Ursul nostru, cît era de Urs,
se săturase, bietul, pînă-n gît
de-atît pustiu și de atît urît...
E bine cînd îți umblă strașnic gura
și tare minunat cînd știi să taci;
dar amîndouă-s rele, cînd depășești măsura,
iar numai cu tăcerea, prea mult nu te împaci...
În timp ce Ursul nostru ședea, pe gînduri dus, —
într-o poiană, nu așa departe,
cam la vro două poște de mers, mai spre apus,
la rîndul său un pustnic se plictisea de moarte.

---

[1] Titlul original: *„L'Ours et l'Amateur des jardins"* (*„Ursul și Iubitorul de grădini"*).

[2] Personaj mitologic, biruitorul Himerei. Din pricină că-și omorîse fratele printr-o întîmplare nenorocită, fusese cuprins de o mîhnire nețărmurită și și-a trăit restul zilelor ca pustnic.

Slujind-o pe Pomôna[1] şi pe Flóra[2],
avea bătrînul flori şi pomi cu roade.
E bun grădinăritul, dar tot soseşte ora
cînd simţi că te cuprinde urîtul şi te roade
şi cît ai fi de mulţumit, oricît, —
ai vrea şi un prieten, să-ţi ţină de urît.
În cărţi vorbesc şi florile puţin,
dar viaţa-ntr-o grădină cu mutele e chin...
Şi Pustnicul şi Ursul, cuprinşi de-aceeaşi jale,
purces-au într-o zi de dimineaţă
să-şi caute tovarăşi de vieaţă
şi, nu ştiu cum, s-au întîlnit în cale.
O cam sfeclise Pustnicul niţel,
dar s-a silit să nu-şi arate frica.
Şi Ursul, — nici bineţe, nici nimica —
l-a şi poftit să vie pe la el.
Prinzînd curaj, şi Pustnicu-l pofteşte
în pustnicia lui. Şi el primeşte,
iar pînă în poiana dintre cetini
erau, ca de cînd lumea, buni prieteni.
Rămaseră-mpreună şi se spune
că se-mpăcau fîrtaţii de minune.
Cum nu schimbau trei vorbe ziua-ntreagă,
era de aşteptat să se-nţeleagă.
Căci Ursul la vînat pornea, hai-hui,
şi Pustnicul la treburile lui.
Iar după prînz, cînd Pustnicul, trudit,
venea, ca altădată, la umbră să se culce,
îl apăra de muşte fîrtatul neclintit.
Dar într-o zi, cînd somnul i se părea mai dulce,
ocrotitorul lui, cam necăjit
de-o Muscă îndărătnică şi rea
pe care în zadar o izgonea
că iar venea, —

[1] Zeiţa fructelor.
[2] Zeiţa florilor.

luă în labe-un bolovan de stei,
pe care îl găsise la rădăcina pomului,
și puse capăt mojiciei ei,
zdrobind cu el și Musca și căpățîna Omului.

Decît să ai prieten un prost, — ce-i drept e drept:
mai bine ai dușman un înțelept.

XI

CEI DOI PRIETENI

Departe-n mîndra țară a culmilor cu cetini
trăiau cîndva
în Monomotapă[1]
doi buni, doi minunați prieteni
cum doar la noi s-or mai afla...
Dormea-ntr-o noapte,-n neguri, tîrgul dus,
cînd unul dintre ei sări în sus
și, valvîrtej, se pomeni în prag
bătînd cu disperare la ușa celui drag,
trezind valeții, casa alarmînd.
Prietenul din casă, sărind și el din pat
și alergînd,
nespus de-ngrijorat
l-a ntrebat,
ce s-a-ntîmplat.
— „Iubitule, pierduși la cărți? Îți dau eu banii!
Iar dacă ai vro ceartă cu dușmanii,
sînt gata să te apăr oricînd!" îi spuse el.
— „Îți mulțumesc din suflet, prietene, de zel,
dar n-am, din toate astea, nevoie de nimica.
Mi-ai apărut cam trist în vis
și, tare-ngrijorat, mi-am zis
să vin aici, să-mi spulber frica..."

[1] Imperiu în Africa australă, locuit de cafri, destrămat din pricina războaielor civile pe la începutul sec. al XIX-lea.

Aş vrea doar o-ntrebare la rîndul meu să-ţi pun,
drag cetitor, şi-s gata răspunsul să-ţi ascult:
au care dintre ei iubea mai mult ?...
Ce lucru bun e un prieten bun!
El ştie, ca şi tine, mai tot ce te frămîntă,
cruţîndu-te de jena de-a i le da-n vileag.
Un vis urît, o umbră cumplit îl înspăimîntă
cînd e în joc făptura celui drag.

XII

PORCUL, CAPRA ŞI BERBECUL

Ticsiţi în car cu toţii, la un loc,
o Capră, un Berbec şi un Grăsun
călătoreau din zori spre iarmaroc,
dar nu-i prea aştepta nimica bun.
Voind să-i vîndă mai curînd,
stăpînul lor, un om de rînd,
fireşte nu avea de gînd
să-şi ducă la distracţii pasagerii.
Şi chir Purcilă a-nceput să ţipe
de parcă de soroacele tăierii
nu-l despărţeau decît vro două clipe.
— „Ce-o fi ţipînd fîrtatul rotofei ?..."
Nici Capra nici Berbecul nu i-au găsit temei.
— „N-am pomenit un porc mai nătărău !
îi spuse şi stăpînu-său.
Ne-ai asurzit cu guiţatul tău.
Nu vezi Berbecul, Capra înţeleaptă ?
Tăcerea lor învaţă s-o cunoşti !"
— „Dar nu sînt înţelepţi: sînt nişte proşti,
că dac-ar şti şi dînşii ce-i aşteaptă,
te-ar năuci cu behăitul lor!
Or fi crezînd că vor scăpa uşor,
Capra dîndu-şi laptele în dar
şi Berbecul lîna din spinare.

Ce fericiți sînt ei că n-au habar!
Eu, însă, știu că-s bun doar de mîncare
și parcă stau pe jar,
adînc mîhnit că nu mai văd scăpare..."

Isteț la minte, chir Purcilă spusese lucrurile drept.
Dar ce-ți mai folosește jelania și chinul,
cînd vezi că nu se poate să-ți mai clintești destinul?
Ferice cel ce nu prevede: el e cu mult mai înțelept.

XIII

TIRCIS ŞI AMARANTA

Pentru Domnişoara de Sillery[1]

Cum îmi ieşise, de curînd,
Esop cu fabula, din minte [2]
şi cu Boccaccio [3]-aveam de gînd
să mă ocup de-aci nainte,
mă pomenii că-mi cere-o muză
tot fabule să înfirip.
A-i spune „nu“ fără o scuză
temeinică, mai e cu chip,
cînd vezi că-i una din zeiţe
pe care frumuseţea lor
le face peste vreri crăiţe
biruitoare-n tot ce vor ?...
Şi zîna care-mi cere mie
s-audă iar cu limpezime,
jivînele vorbind în rime
e Sillery. Şi lumea ştie
că n-aş putea să-i ies din voie.
Mi-a spus cinstit că, din păcate,
pricepe tare anevoie
poveştile-mi întortochiate.

[1] Nepoata lui La Rochefoucauld.

[2] La Fontaine publica în perioada aceasta „Poveşti şi nuvele“ şi părea că a părăsit fabula.

[3] Scriitor italian (1313—1375), autor, între altele, al „Decameronului“ din care s-a inspirat La Fontaine în „Poveşti şi nuvele“.

Tircis şi Amaranta

(Vedeți că uneori se poate
să fie lucruri ne'nțelese
chiar pentru mințile alese:
nu le-nțelegem pururi toate...)
Dar astăzi, învîrtind șurupul,
voi spune o poveste cu un băiat și-o fată,
mai pe-nțeles, lăsînd pe altădată
taifasul Mielușelului cu Lupul.

Tircis, un tînăr fante,
spunea-ntr-o zi frumoasei Amarante [1]:
— „Oh, de-ai cunoaște ca și mine, zău,
un dulce rău
ce-n inimă adesea ni se-mplîntă
și ne vrăjește și ne-ncîntă
cu pătimașa lui beție!...
Îngăduie-mi să ți-l arăt și ție
și, crede-mă, să n-ai un pic de teamă.
Ai mai putea de mine a te teme
cînd știi ce simțăminte nutresc de-atîta vreme?"
— „Și răul ăsta (spuse dînsa) cum se cheamă?"
— „Iubirea!..." — „Straşnic nume!
Un nume mai frumos nu se putea...
Ia spune-mi cum arată și cam ce simți anume
cînd te cuprinde ea?"
— „Simți chinuri lîngă care plăcerile regești
rămîn în umbră! Uiți că mai trăiești
și singură-n pădure ai vrea să rătăcești.
Iar dacă în oglinda vreunui rîu privești,
alt chip zărești.
E chipul ciobănașului din sat.
Te-mbujorezi de el neîncetat
cînd îl zărești în zori sau pe-nserat
sau doar cînd ți-amintești, cumva, de dînsul.
Și din senin o să te-nece plînsul
și teamă îți va fi să-l mai privești,
cu toate că ai vrea să-l întîlnești..."

[1] La Fontaine folosește ca nume propriu un nume de floare; în grecește „amarantos" înseamnă „care nu se veștejește".

— „Şi ăsta zici că-i răul de care-mi spui mereu ?
Nu-i ceva nou: să ştii că-l ştiu şi eu..."
În gînd, Tircis se şi vedea la ţel,
cînd tînăra îi spuse, gîndind la celălant,
cum că simţea şi dînsa cam la fel,
dar pentru... Clidamant!

Au mai păţit în viaţă şi alţii ca şi el...

XIV

ÎNMORMÎNTAREA LEOAICEI

Murind soţia unui Leu,
de peste tot veneau mereu
supuşii, trişti, să-i spună fiecare
cuvintele de consolare
ce fac durerea şi mai mare.
Şi el, plîngîndu-şi nenorocul,
le spuse locul şi sorocul
solemnităţii funerare,
să vie toţi, cu mic, cu mare,
că, din porunca lui, agia [1]
va rîndui ţeremonia.
Vă-nchipuiţi că toţi s-au strîns
şi Leul, dîndu-le exemplu,
vuiau pereţii peşterii de plîns
(căci Leii n-au, în codrii lor, alt templu).
Că-i în palat, în grotă, în speluncă,
ca pretutindeni, Curtea-i ca o ţară
în care toţi sînt veseli sau trişti ca la poruncă,
iar, de nu sînt, încearcă doar să pară, —
o trupă de fantoşe pe care-o joci pe sfoară!
Doar Cerbul din mulţimea lor nătîngă
n-a plîns de loc. Ar fi putut să plîngă
cînd ea-i mîncase fiul şi soţia ?
Azi, moartea ei îi răcorea mînia.

---

[1] *Agie:* prefectură de poliţie.

Ce mai încoaci, încolo, — n-a plîns cu ei la rînd
şi l-a pîrît o cutră că l-a văzut rîzînd.
Cum zice într-o pagină vestită
şi Solomon, un înţelept iudeu,
mînia unui rege e cumplită,
îndeosebi cînd regele e Leu.
Dar Cerbul nu cetise o slovă prizărită.
— „Cutezi să rîzi, jivină prăpădită,
cînd vezi că-n jur o lume-ntreagă plînge ?
N-aş vrea, îi spuse Leul, în ticălosu-ţi sînge
să-mi pîngăresc cucernicele-mi gheare,
dar Lupilor le-oi cere răzbunare!..."
Şi Cerbul îi răspunse cu glasul său sfios:
— „Măria Ta, durerea acum e de prisos,
căci preaslăvita voastră jumătate
mi-a apărut în vis,
culcată printre flori înmiresmate,
şi mi-a zis:
«Prietene, să nu plîngi în zadar,
cînd va porni cortegiul funerar,
căci eu, cu mii de sfinţi ca mine,
am parte-n rai de desfătări divine.
Aş vrea să-l ştiu pe rege disperat,
doar pentru-un timp nu prea îndelungat...»"
Strigară toţi: „Minune! S-a-nvrednicit de har!"
Şi Cerbul nostru, lucru rar,
se mai alese şi c-un dar...

Şi-n vremea noastră se mai văd minuni:
te procopseşti la Curte, se-nţelege,
cînd te pricepi să-l linguşeşti pe rege
şi să-l încînţi cu vise şi minciuni.

XV

ŞOARECUL ŞI ELEFANTUL

A-ţi trîmbiţa în preajmă importanţa,
slăvindu-te în faţa orişicui,
e-o molimă ce bîntuie în Franţa,
chiar dacă omul mare lucru nu-i.
Arar înfumuraţi mai pătimaşi!
Şi spaniolii-s uneori trufaşi,
dar semeţia lor e mai de soi,
smintită, chiar, dar nu aşa nătîngă,
cum o vedem mai peste tot la noi...
Ci nevoind să par un vorbă-lungă,
voi folosi mai bine o parabolă,
aşa cum cere datina în fabulă.

Văzînd pe drum un Elefant gigant
ducînd greoi, solemn, cu mare fală
un baldachin de gală,
un Şoricel micuţ, dar arogant,
spunea c-abia se mişcă nătînga matahală
şi nu-i ca un prisnel
cum este el!
(Uita că duce-n spate o casă de sultan:
Sultana cu un cîine lăţos şi o pisică,
un papagal, o slugă şi o maimuţă mică!)

— „Cum, toată lumea asta admiră un morman?
(mai spuse el, de-a dreptul mînios).
Ce-or fi găsind, mă rog, la un colos?
Doar trupul lui, de care copiilor li-i frică!
Oi fi, eu, mic, dar nu sînt mai prejos..."
Şi mai avea şi altele să zică,
de nu ieşea din cuşcă o pisică
să-l lămurească-n grabă pe micul arogant
că Şoarecul nu-i, totuşi, Elefant.

XVI

ZODIACUL

A încerca de soartă să scapi e în zadar,
că dai de ea pe unde nu te-aştepţi!

Odată, un părinte, avînd doar un vlăstar,
în gîndul lui şi-a zis
să caute prin vraci şi înţelepţi
să afle dinainte ce-i e scris.
Un cititor de zodii dintre ei,
în schimbul unei sume mari de bani,
îi spuse să-l ferească îndeosebi de lei,
cam pînă pe la vîrsta de douăzeci de ani.
Părintele, drept chezăşie,
a poruncit cu mare străşnicie
străjerilor, de-ndată ce-a aflat,
să nu-i mai lase fiul să iasă din palat,
dar i-a adus tot felul de jucării pe loc
şi alţi copii, tovarăşi de glumă şi de joc.
Ci ajungînd la vîrsta cu sîngele-n vîltoare
cînd tinerii-s atraşi de vînătoare,
i-au spus că vînătoarea e obicei barbar.
Poveţele, fireşte, rămaseră-n zadar;
e, oare, chip să poţi schimba o fire
doar prin poveţe sau prin clevetire?

Cu cît era mai dîrză oprelîştea, cu-atît
se prăpădea acasă feciorul de urît.
I-au arătat temeiul cumplitei lor oprelişti
şi-i amăgeau dorinţa cu scene şi priveliști
de vînătoare, măiestrit pictate
pe pînze şi tapete minunate.
Zărind pictat într-un tablou un Leu,
s-a repezit la dînsul ca un zmeu
şi i-a strigat: — „Dihanie lăţoasă,
din vina ta stau, eu, închis în casă!"
Şi-a repezit un pumn în botul lui.
Fiind străpunşi de cuie toţi pereţii,
de sub tapet l-a înţepat un cui
şi sîngele, făcîndu-se verzui,
băiatul fu răpus în floarea vieţii,
în ciuda îngrijirii atîtor Esculapi[1].
De ce ţi-i teamă-n viaţă, tot nu ţi-i dat să scapi!
Prea multă chibzuinţă e lucru buclucaş.
Cum pe Eschil[2] un vraci îl speriase
că va muri sub zidul unei case,
el a plecat îndată din oraş
şi şi-a mutat sălaşul într-un stuh,
în preajma unor straturi de măcrişuri,
departe de clădiri şi-acoperişuri.
O pajură, zărindu-l din văzduh
şi socotind o stîncă lucioasă, capu-i chel,
a slobozit o broască ţestoasă peste el,
nădăjduind s-o spargă mult mai uşor astfel.

Reiese, cred, că arta acelora ce-ndrugă
atîtea bazaconii din lună şi din stele
mai rău împinge omul către rele
de care dînsul caută să fugă.
E drept că se brodeşte ghiceala cîteodata,
dar eu nu cred ghicitul o artă-adevărată,

---

[1] *Esculap*: zeul medicinii, fiul lui Apollo.
[2] Poet tragic grec (525—456 î.e.n.).

deoarece Natura nu-i cineva în dódii,
prestabilind în zodii
tot ce va fi să fie,
legîndu-ne, legîndu-se, pentru vecie.
De ce s-aştepţi cu frică de osîndit, să tremuri?
Eu cred că soarta ţine de loc, de om, de vremuri
şi nu de ce înşiră — palavre — şarlatanii.
Se nasc sub o planetă şi regii şi ciobanii,
dar unii poartă sceptrul şi alţii poartă bîta.
Au cum le desluşeşte destinul într-atîta?
Ce-i Jupiter [1]? Un corp fără cunoaştere.
Cum poate el înrîuri din naştere
atîţia inşi în chip aşa opus?
Şi cum de izbuteşte din slava lui, de sus,
prin Marte şi prin Soare să străpungă
şi prin genuni de cer la noi s-ajungă?...
Ştiinţa lor, de-ar fi avînd temei,
pe cît se dovedeşte de limbută,
chiar starea Europei se cuvenea ştiută [2]
măcar de unul singur dintre ei.
Dar a rămas neprevăzută!
Cum Jupiter, planeta din hăurile-albastre,
străbate necuprinsu-n goana mare,
aidoma cu-a patimilor noastre, —
vor izbuti să fie vracii-n stare
să urmărească tot şi să măsoare,
dezvăluind ascunsul sorţii ţel, —
cu toate că se ştie că Jupiter, — nici el —
nu merge prin tărie de-a pururea la fel?
Şi vracii, cu compasul, vor să ne dea-ndrumare!

Din cele două pilde din cursul povestirii
nu poţi să scoţi o artă a ghicirii.

---

[1] E vorba aici de planeta Jupiter.
[2] În vremea aceea, Franţa se afla prinsă în război cu multe ţări din Europa.

Dar cît de mincinoasă şi proastă este ea,
cum intră şi-ntîmplarea în joc mai totdeauna,
s-ar prea putea,
din miile de spuse, să se-mplinească una.

XVII

MĂGARUL ŞI CÎINELE

Ajută-te cu alţii la o nevoie, bade,
cum cere legea firii, de-a pururi cu temei!
Doar un Măgar (de áltfel, jivină cumsecade)
se abătu, o dată, de la porunca ei.

Mergea pe drum, agale, cu un Dulău, hapsînul,
şi începuse să i se urască.
Dar aţipind îndată, la un popas, Stăpînul,
porni şi Urechilă, prin pajişte, să pască.
Mai rar o pajişte frumoasă,
cu iarbă fragedă, gustoasă!
Avea, cu toate astea, ospăţul şi o racilă:
nu se găsea prin iarbă măcar un fir de dracilă!
De data asta, însă, Măgarul, chibzuit,
s-a şi lipsit.
Dulăul, cum îl vede, s-apropie şi-l roagă
să-i dea şi lui un codru de pîine din desagă,
că tare e lihnit.
Înfulecînd de zor lăstare crude,
Măgarul se făcea că nu-l aude.
Dar mai tîrziu i-a spus,
niţel de sus:
— „Prietene, aşteaptă şi nu te mai pripi,
că are grijă Badea să-ţi dea, cînd s-o trezi!"

Văzînd, după o vreme, un Lup prin preajma lor,
chemă şi el Dulău-n ajutor.
La rîndul său, Dulăul, un cîine cam poznaş,
îi spuse: — „Măi, fîrtate, de ce atîta zor?
Aşteaptă că se scoală Stăpînul mintenaş
şi, pînă una-alta, tu ia-o la picior.
Iar dacă te ajunge dihania cumplită,
cum ştiu că frica face şi eroi,
izbeşte-o peste bot cu o copită
şi ai să vezi cum fălcile i-nmoi, —
că d-aia doar ţi-au pus potcoave noi!"
Dar n-are timp Măgarul să vînture hîrtoapele,
pierzîndu-se ca glonţul în zarea cu muncéle,
că Lupul se repede şi-l face bucăţele...

Să ne-ajutăm mai bine la vreme cu aproapele!

XVIII

PAŞA ŞI NEGUSTORUL

Un grec croit neguţător din faşă,
într-un ţinut, pe undeva, făcea
negoţ întins, oblăduit de Paşă,
pe care, ca pe Paşă, îl plătea,
şi nu ca pe un simplu negustor
(aşa de scumpă marfă şi gingaşă
e, pasămite, un ocrotitor...).
Nu scapi uşor cînd astfel te încurci!
Se tînguia sărmanul peste tot,
cînd i se oferiră nişte turci,
mai mici în rang, spunînd că dînşii pot
să-l sprijine mai ieftin ca un paşă.
Şi el primi oferta buclucaşă.
Dar Paşii îi ajunse iute vestea
de toate uneltirile acestea.
Avînd, fireşte, ace de cojoace,
ar fi putut o festă să le joace,
numindu-i soli, ca după obicei,
în rai, la Mahomed, pe cîteşitrei,
să nu i-o ia cumva nainte ei,
făcîndu-l, cu otravă pe tacîm,
ocrotitor pe celălalt tărîm...[1]
Dar turcul nostru, ce e drept, e drept,
n-a procedat aşa, ci, înţelept,

[1] Perifraze după gustul clasic, cu sensul: „Să-l omoare sau să fie omorît de ei".

s-a dus, ca Alexandru[1], la negustor acasă
și-ncrezător s-a așezat la masă,
de parcă nici nu bănuia ceva,
iar negustorul sta și-l asculta.
—„Bre, omule, eu știu destul de bine
că nu mai vrei să ai în clin cu mine.
Ar trebui să plec fără zăbavă,
dar nu mă tem că mi-ai turna otravă:
te știu prea bun, ca să te cred în stare...
Iar în privința șmecherilor turci
cu care vrei acum să te încurci,
te rog să-mi dai un pic de ascultare.

Pe vremuri, un Cioban avea un cîine
 și cîinele cioporul i-l păzea;
dar cum era voinic, mînca o pîine
 și careva îl sfătui să-l dea
 primarului, să scape de belea.
Sfătuitorul, meșter în palavre,
îl îndemna să ia în loc trei javre,
mai bune ca dulăul pentru turmă,
făcînd, așa, economie mare
 la mîncare...
Ciobanul s-a-nvoit, pînă la urmă.
Dar uite că la lup nu s-a gîndit
și turma lui a suferit cumplit,
că de venea vrun lup prin partea locului,
potăile fugeau de mama focului...
Bre, nu te înhăita cu șurligăile,
să nu pățești ca baciul cu potăile!"
I-a dat crezare grecul, se-nțelege.

Ca el, și țărișoarele-s cuminți
cînd pun temei pe un puternic rege
și nu pe o puzderie de prinți.

---

[1] Se zice că Alexandru ar fi băut o doctorie pe care i-o dăduse medicul său, Filip, deși fusese înștiințat printr-o scrisoare că acesta voia să-l otrăvească.

XIX

VICTORIA ÎNVĂȚĂTURII[1]

După cum o să vedeți,
zice-se că ar fi fost,
mai demult, doi tîrgoveți:
un bogat, — semeț și prost —
și-un sărac, — băiat isteț
Stînd de vorbă pe o dreavă[2],
se treziră la gîlceavă.
Cel bogat, om certăreț,
pretindea că-i mai de preț
și se cade ca oricine
cu respect să i se-nchine.
(Banii au și ei un rost:
merite dau celui prost!)
—„Prietene, ascultă-mă pe mine,
eu socotesc că nu ți se cuvine
să fii cinstit ca om de rangul meu.
Poți tu să dai ospețe cum dau eu?...
Te văd cetind. La ce-ți servește-n viață,
cînd ai palatu-n pod, — o chichineață —
și vara porți, ca iarna, aceeași haină sumbră,
iar ca lacheu statornic ai propria ta umbră?
Republicii nu-i trebuiesc golanii,
ci cei ce știu să-și cheltuiască banii.

[1] Titlul original: „*L'Avantage de la Science*" („*Folosul științei*").
[2] Gratie, zăbrea, vergea.

Cu mesele şi luxul, eu risipesc comori.
Pe urma mea trăiesc, cum ştii prea bine,
atîţi meseriaşi şi negustori
şi cîte un pîrlit de scrib, ca tine..."
I-ar fi răspuns săracul aşa cum se cuvine,
dar a tăcut, avînd prea mult de spus.
Şi iată că războiul l-a răzbunat mai bine,
căci fără milă, Marte, oraşul le-a distrus.
În alt oraş săracul, om cult şi renumit,
fu găzduit, cinstit şi răsplătit,
în timp ce bogătaşul, acum sărac şi prost,
rămase fără adăpost...

Păţania a limpezit gîlceava:
vîrtejul soartei spulberă doar pleava
lăsînd pe loc grăunţele de aur.
Învăţătura-i pururi un tezaur.

XX

JUPITER ŞI TRĂSNETELE

Din tăria lui albastră
tot văzînd şi iar văzînd
crimele din lumea noastră;
Jupiter şi-a pus în gînd
să ne curețe curînd,
ca să umple vechea glie
cu o nouă seminție.
Şi pe Hermes, sol ales,
drept în iad l-a şi trimes,
să-i aducă-ntr-o clipită
Fúria cea mai cumplită[1].
(„Fiii dragi", de data asta;
îşi găsiseră năpasta!)
Cel ce străjuie Olimpul
s-a mai îmbunat cu timpul.
(Chiar şi voi, o, regi cumpliţi;
peste noi de el sortiţi, —
cînd voiţi să ne loviţi,
între cuget şi-ntre fapte
mai lăsaţi măcar o noapte!)

---

[1] Este vorba de cele trei Furii sau Eumenide: Tisifona, Megera şi Alectona.

Dintre negrele surori
ce te fac să simţi fiori,
zeul ce convinge lesne
şi-are áripi pe la glezne[1]
n-a ales pe Tisifona,
ci pe cruda Alectona.
Cea aleasă dintre trei,
mîndră de menirea ei,
s-a jurat c-o să stîrpească
seminţia omenească.
Neprimindu-i legămîntul,
bunul Jupiter, preasfîntul,
o trimise înapoi,
valvîrtej, pe măturoi,
pedepsind la rîndul său
un popor, — pe cel mai rău.
Însă trăsnetu-ntr-adins
nu atinse nici un ins,
că fusese grijuliu
să-l azvîrle-ntr-un pustiu.
(Cînd se-nfúrie vreodată,
dă alături orice tată!)
Părintească-i îndurare
socotind-o ca un scut, —
gîndul ăsta i-a făcut
să-şi ia nasul la purtare.
Jupiter s-a necăjit
şi pe Styx[2] s-a juruit
c-o să-i ţină pe nebuni
în urgie de furtuni.
Cei din slăvi i-au spus îndată
c-o să-i vină greu, ca tată.
Altuia să-i dea menirea
să lovească omenirea!

---

[1] Hermes, la greci (sau Mercur, în mitologia romană) era crainicul zeilor.
[2] Un fluviu mitologic care înconjoară de şapte ori Infernul. Cînd se jurau pe Styx, zeii îşi ţineau de obicei jurămîntul.

Dîndu-i, deci, aceste ţeluri
lui Vulcan[1] cel iscusit, —
el pe loc a făurit
trăsnete de două feluri:
care de la zei provin
nimeresc mereu în plin;
altele, cu toată cazna,
de la Jupiter ne vin
şi-o apucă pururi razna!

[1] Zeul focului şi al metalelor, la romani.

XXI

ŞOIMUL ŞI CLAPONUL

Adesea, cînd te cheamă stăruitor spre el
un glas amăgitor, nu-are rost
să te grăbeşti! N-a fost de loc un prost
— cum s-ar părea — copoiul lui Nivelle...[1]

Un cetăţean din Mans[2], de meserie
clapon, fusese hărăzit
s-ajungă o friptură pe tipsie;
dar el, prinzînd de veste, a fugit.
Simţind cînd vine ceasul de apoi,
claponii n-au încredere în noi.
Claponul nostru, prins atît de greu,
avea un rol de fală-ntr-un supeu.
S-ar fi lipsit, desigur, bucuros,
de cinste, de tipsie şi de sos.
Toţi îl chemau, mieros, ca pe un pui,
dar el, isteţ, ţinînd la pielea lui,
nu asculta de glasul nimănui.

---

[1] Expresia se referă la proverbul „C'est le chien de Jean de Nivellè/Il s'enfuit quand on l'appelle". Se spune că cei doi fii, Jean şi Louis, de la prima soţie (a lui Jean al II-lea de Montmorency) au fost dezmoşteniţi de tatăl lor, pentru că au trecut, fără voia lui, de partea ducelui de Burgundia, împotriva lui Ludovic al XI-lea. L-a chemat în zadar pe cel mai în vîrstă prin sunete de goarnă, l-a blestemat şi l-a numit cîine; de la acest Jean, senior de Nivelle, provine proverbul cu cîinele lui Jean de Nivelle, care fuge cînd îl chemi.

[2] Localitate renumită prin creşterea claponilor.

De sus, de pe un stîlp pe care vița
îl depășea puțin în chip de boltă,
zărindu-l cum își luase tălpășița,
un Șoim strigă la el, plin de revoltă:
— „Cum poți să fii atîta de mojic
și fără duh, că nu înveți nimic?
Eu cînd aud în crîng sunînd din corn,
plec să vînez și la stăpîni mă-ntorn.
Tu nu-i auzi cum strigă după tine
ori ești cam surd?..."
—„Nu-s surd. I-aud prea bine,
răspunse el. Dar ce-ar putea să-mi spună?
Că vor să mă răpună?
Pe bucătarul ăla, ipocritul,
nu-l vezi cum vine ascunzînd cuțitul?
Tu te-ai grăbi să dai într-o capcană?
Îți arde, zău, de rîs și de dojană,
dar n-ai mai rîde, tu, pun chiar prinsoare,
cînd ai vedea rotindu-se-n frigare
cam tot atîția șoimi coconi,
cîți vezi claponi!"

XXII

MOTANUL ŞI GHERLANUL

Motanul Roade-Brînză, Gherlanul Roade-Sfoară,
o Bufniţă boccie, de-a pururi întristată,
şi-o Nevăstuică slabă, subţire, nemîncată,
trăiau, odinioară,
în trunchiul unei sălcii scorburoase.
Un om a-ntins în preajmă o plasă de mătase
şi-n zori, cînd nu putea să vadă,
adulmecînd vro pradă,
căzu în ea Motanul
şi începu să ţipe de frică şi mînie.
Venind de zor Gherlanul,
cînd îşi văzu duşmanul
nu mai putea în gîndul lui de bucurie.
—„Prietene, îi zise Motanul, dragul meu,
tu care-ai fost cu mine bun mereu,
ajută-mă să scap din plasa asta
în care vezi că m-a împins năpasta,
ajută-mă, ajută-mă să scap,
că dintre toţi ai tăi, cum ştii prea bine,
eu te-am iubit pe tine
ca ochii mei din cap
şi zeilor le mulţumesc cum se cuvine.
Pornind cu noaptea-n cap din casă
ca să mă-nchin şi eu pios
ca orişice Motan evlavios,

căzui, cum vezi, ca un nătîng în plasă
din care numai tu, din toţi,
poţi să mă scoţi."
— „Şi de te scot de-aici îndată,
ce mi se cade ca răsplată?..."
— „Iubitule, îţi jur prietenie
şi alianţă pentru veşnicie
şi de vrăjmaşi mereu te-oi apăra,
iar Bufniţa şi Nevăstuica le-oi mînca."
— „Îţi mulţumesc, fîrtate, de povaţă.
Mă-ndemni să fac o mare boroboaţă.
N-aş fi un prost de te-aş scăpa cu viaţă?..."
Şi a pornit spre borta lui, nespus
de bucuros;
dar Nevăstuica îl pîndea pe jos
şi Bufniţa pe undeva, mai sus.
Văzîndu-se Gherlanul încolţit,
se-ntoarse la Motanul cel smerit
şi-l slobozi, rozînd ocheţii moi.
Dar cum venea în grabă şi omul din zăvoi,
o rupseră fîrtaţii la fugă, amîndoi.
La cîtva timp, Motanul zări, întîmplător,
ferindu-se cu grijă, Gherlanul salvator.
— „O, vino, frăţioare, să te îmbrăţişez!
Crezi c-am uitat, cumva, ce-ţi datorez?"
Gherlanul îi răspunse: — „Daţi-mi voie
să-mi cred îndreptăţită şovăirea,
căci pactele făcute la nevoie
nu pot avea menirea
să facă un Motan să-şi schimbe firea!"

XXIII

RÎUL ŞI ŞUVOIUL

Nepridídind să-şi ţină în albie puhoiul,
se năpustea năprasnic, din munţi vuind, Şuvoiul,
de-ai fi crezut, cînd îi vedeai mînia,
că smulge tot din cale şi îneacă,
cutremurînd zăvoiul şi cîmpia.
Au ce drumeţ i-ar înfrunta urgia
şi-ar îndrăzni vîrtejul să i-l treacă?
Şi, totuşi, unul dintre toţi
— cel fugărit
de nişte hoţi —
a îndrăznit.
Şuvoiul nu avea nici patru coţi,
dar el stîrnea, în schimb, atîta larmă;
încît l-ai fi crezut un rîu cumplit
ce tot răstoarnă-n cale, darmă, sfarmă...
Cel urmărit de hoţi a întîlnit
un Rîu cum nu se poate mai mulcom, mai tihnit,
cu malurile netede şi scunde
şi cu nisip mărunt întins pe mal.
Fugind de hoţi, s-avîntă şi călăreţ şi cal
dar se afundă-n cîteva secunde,
în apele profunde,
sorbiţi de nevăzutul morţii val.[1]

Vrăjmaşii care-ameninţă îmi plac
şi nu mă tem decît de cei ce tac.

---

[1] Aluzie la apele Styxului.

XXIV

CREŞTEREA[1]

Doi cîini, Vătrai şi Cézar, fraţi buni, la fel de breji,
descinşi din cîini de rasă, frumoşi, voinici, viteji,
au fost, de bună seamă, hărăziţi
s-ajungă la stăpîni deosebiţi,
şi felul lor de trai
avea să-i schimbe.
Cum unul se ţinea de vatră scai,
fu poreclit de un rîndaş *Vătrai*;
iar celuilalt plăcîndu-i prin codri să se plimbe,
să hăituiască cerbii, să lupte cu mistreţii,
să-nfrunte vitejeşte primejdiile vieţii,
ajunse-n tot ţinutul un cîine renumit
şi Cézar fu numit.
Stăpînul, admirîndu-l, nu l-a lăsat nicicînd
să se-împerecheze cu vro căţea de rînd.
În schimb, Vătrai,
lăsat de capul lui,
umblînd hai-hui
pe uliţi, ca un crai, —
a împuiat tot satul cu potăi.

Şi Firea-i uneori cu năbădăi:
atîţia buni ajung să fie răi,
cînd nu cultivă-n ei cu îngrijire
tot ce-au primit mai bun ca moştenire.

[1] Titlul original: „*L'Éducation*" („*Educaţia*").

XXV

CEI DOI CÎINI ŞI HOITUL MĂGARULUI

În viaţa noastră, chiar trandafirie,
sînt uneori şi rînduieli de-a-ndoasele:
virtuţile nu-s, cum am vrea să fie,
surori, cum ştim că sînt mereu ponoasele.
Aşa dau bieţii oameni adesea de bucluc:
li-i de ajuns un viciu, că toate vin buluc.
Şi omul le primeşte, sărmanul, ce să facă?
(E vorba de acelea ce la un loc se-mpacă.)
Virtuţile, pornite pe prigoană,
arareori se-ngăduie într-o persoană;
şi fiece virtute (ce capriciu!)
precumpănită e de vre un viciu.
Iar dintre dobitoace, cum se ştie,
nici cîinele, cît e de credincios,
nu-i fără de ponos,
că-i prost şi stăpînit de lăcomie.
Dovada cea mai bună, mi se pare,
sînt doi Dulăi, care-au zărit pe mare
un hoit mînat de vînt în depărtare.
— „Prietene, priveşte printre stînci
acele şesuri oable şi adînci[1]:
nu vezi plutind un hoit? E bou sau cal?"

---

[1] E vorba de apele mării.

— „Ni-i de ajuns că-i hoit de animal.
Grozav noroc s-avem de dînsul parte!
Dar vorba e că este prea departe
şi de-notat nu-i lesne de-notat.
Dar nu-i nimica, zău: tot nu ne scapă:
ne-om apuca să bem întreaga apă
şi hoitul va rămîne pe uscat!...
Zis şi făcut: s-au apucat
şi-au tot băut pîn-au crăpat...
La rîndul său, şi Omul e plămădit la fel:
cum se înflăcărează, cîndva, pentru un ţel
— ambiţie, avere, biruinţă —
îi pare că e totul cu putinţă.
— „Ce-ar fi să-mi umplu zdravăn visteria?
Ce-ar fi să-mi rotunjesc împărăţia?
Ce-ar fi să-nvăţ ebraica, istoria
şi cu atîtea ştiinţe să-mi înzestrez memoria?..."

Găsind să faci ce încă n-ai făcut,
eşti tot nemulţumit ca la-nceput,
căci toate astea-s marea de băut.
Chiar ce visează unul cu mintea mai săracă
nici cinci Matusalemi[1] nu pot să facă!

[1] *Matusalem*: personaj biblic renumit prin longevitatea lui

XXVI

DEMOCRIT[1] ŞI ABDERITANII[2]

Necruţător, aş vrea să vă divulg
trufia unor capete din vulg.
A-l judeca pe altul după tine
îmi pare chiar o lipsă de ruşine,
ceva revoltător, mîrşav, nedrept.
Chiar Democrit (se cade să vă spun)
fu oropsit! Mulţi îl credeau nebun.
Dar ei erau nebuni; el, înţelept!
E greu să fii profet, cum scrie-n carte,
în ţara ta, că nu vor bădăranii.
Cum în greşeala lor abderitanii
aveau s-ajungă-atîta de departe,
ei l-au chemat, prin slovă şi solie,
pe Hippocrat, să-l vindece de nebunie.
— „Veniţi să-l vindecaţi pe Democrit,
că s-a scrîntit cumplit de-atît citit!
De-ar fi rămas doar un neştiutor,
s-ar bucura de stima tuturor.
Nu-i număr, spune el, vorbind cu sine,
să mărginească lumile, lumi pline
de democriţi[3]
neţărmuriţi.

---

[1] Filozof grec din sec. al V-lea î.e.n.

[2] Locuitori ai Abderei, tîrguşor din Tracia.

[3] Teoria lumilor neţărmurite a fost dezvoltată de Fontenelle. Teoria atomilor este adoptată de Lucreţiu în „Despre natura lucrurilor".

Nemulţumit de visul cu stăpînirea omului,
încearcă să impună năzbîtia atomului,
nălucă nevăzută, de prisos,
odrasla unui creier găunos.
Şi, fără să se mişte din loc, un pas măcar,
tăriile albastre le măsoară
cu gîndul, fără sfoară,
şi ştie tot, dar n-are de dînsul nici habar.
Pe vremuri sta de vorbă cu noi cum se cuvine;
azi e nebun: vorbeşte doar cu sine..."
Voind să dea de iţele minciunii,
vestitul Hippocrat a şi pornit
spre bietul Democrit şi l-a găsit
trudind să afle taina raţiunii.
În creier i-e sălaşul? Din inimă rezultă?
Şi-au dat bineţe fără vorbă multă
şi despre lucruri mari au chibzuit
cu multă judecată şi migală:
de om, de trup, de cuget, de morală...
E greu să depeni tot ce-şi vor fi spus,
dar cred că e uşor de presupus
că de la un taifas de înţelepţi
doar lucruri minunate poţi s-aştepţi.

Nu-s toţi în stare lucruri profunde să-nţeleagă
şi poate, uneori, avea dreptate
un singur înţelept dintr-o cetate,
în timp ce se înşeală cumplit cetatea-ntreagă.

XXVII

LUPUL ŞI VÎNĂTORUL

Te-oi birui cîndva cu vro osîndă,
Zgîrcenie, cumplită nămetenie?
Ai vrăfuit averi — o sumedenie —
şi stai mereu ca fiarele la pîndă,
tot lacomă şi tot flămîndă?

Cînd vei ajunge, frate, să pricepi
c-atîtea bogăţii aduc buclucuri?
Ai strîns destul. E vremea să te bucuri.
Nu zăbovi! Ce mai aştepţi, nu-ncepi?...
Dar omu-şi duce viaţa lui de cîine,
de parcă l-ar mîna mereu nepartea.
„Mă bucur, eu, de toate; dar de mîine!..."
Iar mîine, îl răpune, poate, moartea...

Un Vînător cu arcul lui acerb
vînase, într-o zi, un falnic cerb.
Zărind, apoi, şi-un pui de căprioară,
se lăcomeşte şi-l omoară.
Alt vînător se mulţumea cu-atît,
dar el şi un mistreţ a doborît.
(În lăcomia lor de prăzi şi spaţiu,
aşa-s cuceritorii: fără saţiu!)

Nici nu-şi dăduse lighioana duhul,
cînd, iscodind pămîntul şi văzduhul,
zări un puişor de potîrniche
în preajma unui smoc de măzăriche
şi-şi pregătea săgeata să-l omoare.
Mistreţul, într-o ultimă-ncordare,
îl sfîrtecă pe Vînător şi moare,
scăpînd de moarte biata zburătoare.
Aşa pieri acel nesăbuit...
Cu un zgîrcit vă dau, acum, exemplu.
Un Lup, zărind acel tablou cumplit,
făgădui Norocului un templu.
„O, Doamne, patru hoituri! Aşa prilej mai rar!"
şi chibzuia în gîndul lui ca un avar:
„Au să-mi ajungă
vreme lungă:
mă voi hrăni din ele-o lună-ntreagă
dar cum mai am şi-aşa destulă vlagă,
încep să intru, vorba e, în pîine,
de poimîine;
azi mă îmbuib cu coarda care leagă
temutul arc, că-i sigur, dintr-un maţ,
şi-am s-o înhaţ,
căci damful ei chiar şi aici ajunge!"
Şi coarda-n dinţi o prinde,
dar arcul se destinde,
săgeata îl străpunge
şi lîngă celelalte cadavre îl întinde.

Din fabula de faţă se desprinde
cu limpezime o povaţă:
e bine să te bucuri de viaţă!

PARTEA A PATRA

CARTEA A NOUA

I

CUSTODELE DE REA-CREDINŢĂ

Nu ştiu dacă alte teme,
luate din istorie,
mi-ar fi dat, în scurtă vreme,
o mai mare glorie.
Eu, cu harul Muzelor,
am cîntat jivinele
rînd pe rînd, la rostul lor:
vulpile, albinele...
Cînd un cîine întîlneşte
lupu,-n stihuri îi vorbeşte.
Bune, rele, eu m-apuc
şi pe scenă le aduc.
(Numai că hainele
cam întrec blajinele...)
Ticăloase,-nşelătoare,
ţanţoşe, linguşitoare,
căpcăune sau nătînge
ori nebune după sînge, —
toate prinse ca de-o vraje
se preschimbă-n personaje.
Aş putea să-i cînt de-a dreptul
şi pe hoţii de cuvinte,
căci, — ne spune înţeleptul[1] —
„cît trăieşte, omul minte!"

---

[1] Regele David, autorul „Psalmilor".

Cele josnice, încalte,
să le las zevzecilor:
cînt minciunile înalte,
vii în vecii vecilor!
Nu toţi caută folos:
unii mint şi fără scop,
însetaţi după frumos,
ca Homer şi ca Esop.
A minţi e-o măiestrie:
poate-i arta cea mai grea.
Hei, aşa, ca ei, se ştie,
nu prea minte cine vrea!
Plină-i arta de scorniri;
dar, cînd tai în patru părul,
vei găsi, — să nu te miri —
în atîtea, adevărul!
Însă sînt minciuni-metode
de-nsuşit ce nu-i al tău,
cum scornise un custode
hrăpăreţ, dar nătărău...

Un Negustor din Persia, îmi pare,
pornind cîndva, la drum, peste hotare,
lăsase în păstrare un vraf de drugi de fier
la un Vecin, crezîndu-l că-i om de caracter.
Cînd s-a întors acasă, s-a dus după balot.
— „Un şobolan, vecine, ţi l-a mîncat pe tot!
I-am dojenit, desigur, pe-ai mei, dar ce folos?
L-a ros, l-a ros!..."
Înmărmurit, pe drept cuvînt, ca de-o minune,
o vorbă păgubaşul nu-i mai spune.
Dar la o săptămînă, cu inima senină,
i-ascunde băieţaşul şi-l cheamă la o cină.
Părintele îl roagă să-l ierte că nu vine.
— „S-a isprăvit huzurul, vecine, pentru mine:
băiatul meu, feciorul meu iubit,
mi-a fost răpit!..."

Iar Negustoru-i spune: — „Nici nu e de mirare:
ieri am văzut o buhă cum îl ducea în gheare!..."
— „O buhă?... zise tatăl mirat, curmîndu-şi plînsul.
Dar cum să ducă buha un găligan ca dînsul?
I-ar fi venit de hac voinicul meu.
E prea de tot ce-mi spui, ce Dumnezeu!"
— „Te îndoieşti, se pare, de buna mea credinţă.
În locurile astea, în care-i cu putinţă
minunea şobolanului stingher
ce roade un chintal întreg de fier, —
eu cred că nu e lucru de mirare
ca buha să răpească un copilaş în gheare..."
Înţelegînd că tîlcul e pentru amîndoi,
părintele şi-a lămurit misterul
şi dînd, smerit, Vecinului tot fierul,
primi şi el odrasla înapoi.

Voind să-şi uluiască prin plăsmuiri aproapele,
un călător năstruşnic minţea să-nghețe apele:
— „Cînd mă găseam în ţara Nu-ştiu-care,
ce mi-a fost dat să văd?... O varză mare
cît vezi că-i casa asta, de exemplu..."
— „Iar mie, tot pe-acolo, o căldare
cît un templu!"
Cum primul fu cuprins de indignare
şi de scorniri fîrtatu-şi acuza, —
al doilea-i răspunse: — „Păi, nu e de mirare:
era sortită, poate, să fiarbă varza ta!..."

Nu cu temeiuri ai să-nvingi în viaţă
absurdul născocirilor netoate,
ci mai curînd c-o altă minciună gogoneaţă, —
căci cui pe cui se scoate!

II

CEI DOI PORUMBEI

Doi porumbei, cu gungurit în glas,
trăiau sub o cornişă de cetate
şi se iubeau cu dragoste de frate.
Dar unuia, urîndu-i-se-acas',
porni,-ntr-o zi, spre ţărmuri depărtate.
— „O, dragul meu, aşa ceva se poate?
Îl părăseşti pe bunul tău fîrtat
ca să cutreieri lumea-n lung şi-n lat?
Absenţa-i cea mai crudă urgie dintre toate!
Dar ce-ţi mai pasă ţie?
Aşteaptă să înceapă zefirii să adie!
Un corb mai adineauri prin aer croncănea
în semn de piază rea.
Eu mă-ngrozesc cu gîndul la drumul lung şi greu.
Şi de-oi vedea că plouă, am să mă-ntreb mereu:
Au frăţiorul meu
o fi avînd pe undeva un rost
de cină şi de adăpost?..."
Aceste vorbe simple şi fără gînd ascuns
pe călătorul nostru, fireşte, l-au pătruns,
dar dorul lui de ducă fiind cu mult mai tare,
el i-a răspuns: — „Nu plînge, frăţioare!
Călătoria nu-i aşa de lungă,
şi trei sau patru zile-au să-mi ajungă.

Un drum ca ăsta multe te învață.
Cînd am să-ți spun cutare boroboață,
îți va părea c-ai fost și tu de față..."
Și amîndoi își luară bun rămas
cu lacrimile-n glas.
Dar cum porni spre nalturi viteazul călător,
se-ntunecă văzduhul de bezna unui nor.
El se feri, sub un copac, de ploaie,
dar picurii curgeau pe el șiroaie.
Se-nsenină îndată. Da-n loc să se avînte,
fu nevoit să stea să se mai zvînte.
Iar cînd porni, zări lîngă un rîu
un mic tăpșan, cu boabe mici de grîu,
din care ciugulea un porumbel.[1]
Se duse repede și el
și după două boabe — haț! —
se prinse ca nătîngu-n laț.
Dar, ca să spun așa, avu norocul
că sfoara, putrezită, o reteză cu ciocul,
lăsînd destule pene prin dracili și cucută.
Și cînd voia să zică și dînsul „Doamne-ajută!",
o pajură, planînd în zbor,
îl și zări cu sfoara la picior,
ca un ocnaș scăpat din închisoare
și se-ndreptă să-l sfîșie în gheare.
Dar chiar atunci un vultur din înalt
se-ncăieră cu hoțul celălalt.
El, folosind prilejul încăierării lor,
se duse-n zbor de zor
spre streașina din spate
a unei case cam dărăpănate;
Cînd, un ștrengar — ce vîrstă fără milă! —
îl și ochi pe sub șindrilă,
rănindu-i coapsa și aripa.
Își blestema, sărmanul, clipa
cînd a plecat hoinar, ca un smintit.

[1] E vorba de un porumbel pus ca nadă.

Cu chiu, cu vai, ajunse acasă, pocăit.
Vă-nchipuiţi cu cită voie bună
se revăzură împreună
şi cîte au avut să-şi spună!...

O, fericiţi îndrăgostiţi,
de vreţi să şi călătoriţi,
găsiţi-vă prin preajmă tot ce vă place vouă
şi unul pentru altul trudiţi-vă să fiţi
o lume felurită, frumoasă, veşnic nouă.
Aici sau mai departe, oriunde, cot la cot,
se cade să vă ţineţi loc de tot.
Cunosc şi eu, fireşte, ai dragostei fiori
de cînd iubeam cu gînduri ne'ntinate
o mîndră ciobăniţă cu ochii de dogori
şi n-aş fi dat pe marile comori
din Luvru ori din bolţile-nstelate
dumbrăvile de taină, poienele cu flori,
de paşii ei sprinţari cutreierate
şi de privirea ei înseninate!
S-or mai întoarce clipele şăgalnice
cu vraja lor şi-acum să mă cuprindă
şi inima-ntristată să-mi aprindă,
ori am trecut de vremea iubirilor pîrdalnice?

III

LEOPARDUL ŞI MAIMUŢA

Poftind o lume găgăuţă
să-i viziteze-n şandramale,
un Leopard şi o Maimuţă
se străduiau s-adune, la bîlci, ceva parale.
— „Eu, zise Leopardul, mă bucur de renume,
căci meritele mele sînt cunoscute-n lume.
Dovadă, mai presus de vro tăgadă,
e c-a ţinut şi Vodă să mă vadă.
Iar cînd va fi să mor, mi-a spus c-ar vrea
să-şi facă un manşon din blana mea,
atît e de vărgată şi tărcată
şi de împestriţată şi bălţată!"
Voind mai de aproape să-l vadă cum arată,
intrară curioşii, dar şi ieşiră-ndată.
— „Eu n-am, a spus şi sprintena Maimuţă,
ca dumnealui, comorile în spate,
ci ici, în tărtăcuţă,
şi mă pricep la salturi, la pozne, la de toate.
Vi s-o părea că-s mică, dar sînt de viţă mare
şi vin în trei corăbii, pe mări, din altă zare,
să vă vorbesc (căci ştiu să şi vorbesc),
să mă pocesc, să ţopăiesc, să dănţuiesc,
să sar prin cerc, uimindu-vă pe toţi...
Si totu-i doar un zlot, nu şase zloţi!

Iar celui ce nu-i place ce-i arăt,
îi dau şi bănişorii îndărăt..."

Privind la felurimea costumelor, bogată,
te plictiseşti îndată.
Dar bogăţia minţii rămîne nesecată!
Aşa sînt şi boierii cînd îi priveşti atent:
atîţia au în straie unicul lor talent!

IV

GHINDA ŞI DOVLEACUL

Că Marele Zidar de peste veac
cu chibzuinţă face tot ce face,
putem găsi dovada în dovleac.

Dar pe Vlăduţ nu-l lasă mintea-n pace!
— „Ce rod voinic şi ce subţire-i vrejul!
Ce-o fi gîndind Înaltul Făurar?
Că eu de-aş fi avut, ca El, prilejul,
orînduiam dovleacul în stejar.
Nici c-ar fi fost, sînt sigur, pom mai vrednic
de-aşa un rod! (gîndea Vlăduţ cel prost).
Păcat că nu m-a luat cu el, ca sfetnic,
că toate cîte sînt ar fi cu rost,
iar ghinda cît un degetar
aveam prilej
s-o mut în vrej
şi să aşez dovleacul în stejar.
Eu socotesc (îşi spuse iarăşi omul,
căscînd de cugetare) că-i cuminte
să fie rodul cum e pomul!
O, ce-aş dormi!... Păi, pot de-atîta minte?..."
Şi sub stejar se duse să se culce.

Dar n-apucă să doarmă nici un ceas
şi, cînd gusta din somnul cel mai dulce,
se pomeni c-o ghindă peste nas.
Trezindu-se cu nasul plin de sînge,
se pocăi. Acel de peste veac
ţi-a dovedit că eşti un prost, nătînge!
Dar dacă ghinda lui era dovleac?
De-aceea, grija lumii ce te-apasă,
mai bine-n seama Lui, de-acum, o lasă!
   Cum ghinda-i speriase somnul,
   Vlăduţ se îndreptă spre casă,
   slăvind în gîndul său pre Domnul.

V

ELEVUL DESCREIERAT, DASCĂLUL PISĂLOG ȘI STĂPÎNUL GRĂDINII[1]

O pușlama, — feciorul de bani gata —
duhnea de la o poștă a colegiu
prin vîrsta lui și tristul privilegiu
pe care-l au pedanții să strice judecata.
Și în pornirea firii lui neroade,
fura de la vecini cînd flori, cînd roade.
Vecinul său, un mare grădinar,
slujea-n grădina lui ca într-un templu,
orînduind Pomonei și Florei un altar
și pentru toți fiind ca un exemplu.
Dar într-o zi zări în pom pramatia:
sărise gardul, nimicise gratia
și mugurii-i rupea, — nădejdea rodului.
Voind să-i dea o lecție nerodului,
trimise după dascăl. Să te ții!
Veni vîrtej c-o droaie de copii
ce năpădesc grădina ca lăcustele.
Roiau prin pomi nădragii scurți și fustele.
Căci dascălul, un om hain și prost,
îi adusese fără nici un rost,
chipurile, lecție să dea
celor ce-n ispită ar cădea.

---

[1] Titlul original: *„L'Écolier, le Pédant et le Maître d'un jardin"* (*„Școlarul, Pedantul și Stăpînul unei grădini"*).

Şi dojenindu-l straşnic pe copil
cu Cicero şi cu Virgil,
a vestejit cu ifose de savantlîc
acel neînsemnat matrapazlîc.
Şi-n timp ce el bătea în piuă disciplina,
zănaticii au nimicit grădina.

Mi-a fost, de cînd mă ştiu, nesuferită,
sporovăiala goală, umflată, nesfîrşită,
şi nu ştiu dobitoc mai alarmant
ca un elev. (Afară de pedant!)
Ferească Sfîntul, dragii mei,
să am vrodată ca vecin
chiar şi pe cel mai bun din ei, —
că mi-ar ajunge viaţa chin!

VI

SCULPTORUL ŞI STATUIA LUI JUPITER

Un Cioplitor avînd norocul
să cumpere un bloc frumos,
se întreba, privindu-şi blocul
de marmură, fără ponos:

„Să fac un jghiab la o fîntînă,
o masă mare-ncăpătoare,
sau zeu cu trăsnetul în mînă?...
Fac zeu. Cădeţi-i la picioare!"

Şi meşterul, cu tot avîntul,
cu măiestrie l-a cioplit,
că nu-i lipsea decît cuvîntul,
atît era de izbutit.

Se zice chiar că statuarul,
privindu-şi propria lucrare,
s-ar fi făcut mai alb ca varul
şi nu e lucru de mirare.

Şi dojenindu-l straşnic pe copil
cu Cicero şi cu Virgil,
a veştejit cu ifose de savantlîc
acel neînsemnat matrapazlîc.
Şi-n timp ce el bătea în piuă disciplina,
zănaticii au nimicit grădina.

Mi-a fost, de cînd mă ştiu, nesuferită,
sporovăiala goală, umflată, nesfîrşită,
şi nu ştiu dobitoc mai alarmant
ca un elev. (Afară de pedant!)
Ferească Sfîntul, dragii mei,
să am vrodată ca vecin
chiar şi pe cel mai bun din ei, —
că mi-ar ajunge viaţa chin!

VI

SCULPTORUL ŞI STATUIA LUI JUPITER

Un Cioplitor avînd norocul
să cumpere un bloc frumos,
se întreba, privindu-şi blocul
de marmură, fără ponos:

„Să fac un jghiab la o fîntînă,
o masă mare-ncăpătoare,
sau zeu cu trăsnetul în mînă?...
Fac zeu. Cădeţi-i la picioare!"

Şi meşterul, cu tot avîntul,
cu măiestrie l-a cioplit,
că nu-i lipsea decît cuvîntul,
atît era de izbutit.

Se zice chiar că statuarul,
privindu-şi propria lucrare,
s-ar fi făcut mai alb ca varul
şi nu e lucru de mirare.

Şi dojenindu-l straşnic pe copil
cu Cicero şi cu Virgil,
a veştejit cu ifose de savantlîc
acel neînsemnat matrapazlîc.
Şi-n timp ce el bătea în piuă disciplina,
zănaticii au nimicit grădina.

Mi-a fost, de cînd mă ştiu, nesuferită,
sporovăiala goală, umflată, nesfîrşită,
şi nu ştiu dobitoc mai alarmant
ca un elev. (Afară de pedant!)
Ferească Sfîntul, dragii mei,
să am vrodată ca vecin
chiar şi pe cel mai bun din ei,
că mi-ar ajunge viaţa chin!

VI

SCULPTORUL ŞI STATUIA LUI JUPITER

Un Cioplitor avînd norocul
să cumpere un bloc frumos,
se întreba, privindu-şi blocul
de marmură, fără ponos:

„Să fac un jghiab la o fîntînă,
o masă mare-ncăpătoare,
sau zeu cu trăsnetul în mînă?...
Fac zeu. Cădeţi-i la picioare!"

Şi meşterul, cu tot avîntul,
cu măiestrie l-a cioplit,
că nu-i lipsea decît cuvîntul,
atît era de izbutit.

Se zice chiar că statuarul,
privindu-şi propria lucrare,
s-ar fi făcut mai alb ca varul
şi nu e lucru de mirare.

Poetul, alt artist de seamă,
au n-a păţit, cîndva, la fel,
cînd s-a uitat, cuprins de teamă,
la zeii făuriţi de el?

Copil era-n privinţa asta
ursit în veci să sufere,
la gîndul că-l pîndea năpasta
păpuşile să-şi supere!

O, minte, inimii stăpînă;
din tine a purces anume
această teimere păgînă
atît de răspîndită-n lume?

Aşa e omul hărăzit:
Chiar o nălucă îl îmbată.
Pygmalion[1] s-a-ndrăgostit
de-o Véneră[2] de el sculptată!

Dînd visurilor noastre viaţă,
privim, umblînd după noroc,
la adevăr cu ochi de ghiaţă
şi la minciuni cu ochi de foc!

---

[1] Sculptor din insula Cipru, îndrăgostit de o statuie a Galateii, cu care s-a căsătorit, după ce Venus i-a dat viaţă, la rugăminţile lui.

[2] Aici, cuvîntul are sensul general de „femeie peste măsură de frumoasă"; „frumuseţe divină".

VII

ŞOARECELE PRESCHIMBAT ÎN FATĂ

Un Şoarece căzu, odată, din ciocul unui huhurez.
Eu, ce e drept, nu l-aş fi luat de jos
cu dragoste, să-l înfiez,
cum a făcut brahmanul cel milos.
Dar fiecare vede într-un fel!
Iar Şoarecele nostru, chiar şi el,
era, la drept vorbind, cam stingherit
de-asemenea aproape nedorit.
Noi nici n-am lua în seamă şobolanii,
dar iată că brahmanii
îi socotesc, fireşte, nişte fraţi
mai scăpătaţi.
Căci dînşii cred că sufletul uman
cînd iese, bunăoară, dintr-un Rege,
se cuibăreşte într-un Şobolan,
(ori altă lighioană, se-nţelege,
pe care şi-o alege).
Convingerea aceasta e, pentru dînşii, lege.
(Pitagora[1], se pare, a luat-o de la ei.)
Brahmanul, pe acest temei,
rugă un vrăjitor să schimbe-ndată
micuţa lighioană în ce-a fost altădată.
Şi vrăjitorul o schimbă în fată.

---

[1] Filozof grec din sec. al VI-lea, î.e.n., născut la Samos.

Cum timpul trece iute, c-așa-i sortit să treacă,
ajunse fetișcana la cincisprezece ani,
frumoasă ca frumoasa Elena, mîndra greacă[1],
de i-a uimit grozav și pe brahmani.
Cum toți mureau în jur de dragul ei,
tătîne-său, brahmanul, îi spuse: — „Astăzi poți
s-alegi ca soț, din ei, pe care vrei..."
— „L-aleg pe cel mai tare dintre toți!"
— „Tu ai să-i fii, atunci, sortit ca ginere,
o, Soare sfînt, acestei mîndre tinere!"
Dar Soarele îndată îi răspunde:
— „Mai tare-i Norul gros, că mă ascunde!"
Iar Norul gros, luînd și el cuvîntul,
răspunse că-i mai tare Vîntul,
că-l tot alungă ne'ncetat...
Venea vuind și Vîntul voios, fiind chemat,
dar fu oprit în cale de un Munte.
— „Un Munte? Va rămîne frumoasa, deci, cu el,
că nu mai văd pe altul în stare să-l înfrunte."
— „Ba e un... Șoricel
și-ar trebui să duc cu el o luptă lungă,
dar nu mă prind, că poate oricînd să mă străpungă!.."
Și fosta Șoricică ciuli, atunci, urechea:
— „Un Șoricel!... Vezi c-am ajuns la țel?
Abia acum mi-am nimerit perechea!"
(Pe cîte nu le pișcă, oare, strechea
și fac la fel?...)
Că-l vom numi destin sau fatalism,
se vede cît de colo că omul e legat
ca un pîrîu de matca din care a plecat.
Dar e, aici, și-oleacă de sofism.
Ce soț nu-i preferabil oare
unui Soare?
Nici Puricul n-ajunge cît Hércule de-nalt;
dar care-l mușcă, oare, din ei pe celălalt?...
Motanul e mai tare decît un Șoricel,
Grivei decît Motanul și Lupul decît el.

[1] Soția lui Menelaos, răpită de Paris, fiul lui Priam; din pricina ei, zice-se, a izbucnit războiul troian.

Prin astfel de temeiuri... circulare
ajungem, ca Pilpay, din nou la Soare.
Nici magul, nici brahmanul, din păcate,
nu au dreptate:
metempsihoza lor e-o falsitate.
Om, Şoarece sau Vierme sau orice dobitoc
vin sufletul să-şi ia de la un loc.
Deci, după dînşii, sufletele sînt
cam brambura: o apă şi-un pămînt,
doar trupul rămînînd să hotărască
de-o să se-nalţe sau să se tîrască.
Ar cum Frumoasa-aceea un Şoarec şi-a ales,
nu Soarele? E lucru de-nţeles?
Că fetele sau şoarecii le poartă, —
da, sufletele-s pururi felurite.
Mai chibzuit e să asculţi de soartă;
adică de făgaşele croite
prin legile de cer statornicite.
Că-l foloseşti pe Diavol sau vraja nu ştiu cui,
nu poţi abate omul de la ursita lui.

VIII

NEBUNUL CARE VINDE-NŢELEPCIUNE

Fereşte-te din calea nebunilor! Îţi spun
că n-aş putea să-ţi dau un sfat mai bun.
E-adevărat, nebuni[1] mai întîlneşti
adesea, pe la curţile domneşti.
Nebunii ăştia regilor le plac,
că le mai vin neghiobilor de hac
şi-atîtor îngîmfaţi în frac şi lac.

Un nebun striga pe drum, în gura mare,
că are-nţelepciune de vînzare
şi cum din curţi ieşeau destui netoţi
cu bani, cu linte, cu veşminte
să-şi cumpere un dram de minte, —
el le dădea o palmă şi-o sfoară de trei coţi.
Văzînd, fireşte, ce le-mparte,
se supărau o bună parte,
iar unii izbucneau în rîs
şi alţii nu ziceau nici pîs,
ci repede plecau din pîlc
cu porţioara lor de sfoară.
A căuta în ea un tîlc
părea un lucru de ocară.

[1] Aluzie la măscăricii suveranilor.

Nebunul care vinde-nțelepciune

Cum să găseşti temei de judecată
în ce scornesc nebunii cîteodată?...
Şi totuşi, unul, ce e drept, —
a întrebat un înţelept.
— „Prietene (îi zise), de nu ţii să ai parte
de palme şi ocară, —
cînd întîlneşti nebunul în drum, stai mai departe
măcar cît vezi lungimea crîmpeiului de sfoară.
Nebunul tău, pot spune,
vindea înţelepciune!"

IX

STRIDIA ŞI-MPRICINAŢII

Doi călători, odată,
umblînd pe ţărm, agale,
văd cum le-azvîrle marea o stridie în cale
şi amîndoi deodată
cu mîna şi-o arată.
Se şi apleacă unul s-o ridice,
dar celălalt, mai şugubăţ,
îl îmbrînceşte şi îi zice,
punînd şi mîna pe un băţ:
— „Rămîne de văzut, amice,
cui i se cade ca ospăţ!"
—„Eu cred că mie mi se cade,
căci am văzut-o cel dintîi!"
— „Am ochi mai buni ca tine, bade,
şi fără stridie rămîi!"
—„Tu o văzuşi, dar eu o mirosii!..."
Ivindu-se atunci ca din senin
şi Nea Marin,
împricinaţii-l roagă să-i împace.
Izbind puternic stridia de-o stîncă,
le-mparte cele două carapace,
şi el, ca jude, carnea o mănîncă.

Tot cam aşa ca el mai face
şi astăzi judele de pace
cu cei ce nu ştiu singuri să se-mpace!...

X

LUPUL ŞI POTAIA

V-am povestit o pildă cu păţania
acelui Crăpuştean cît o fărîmă
prins de Pescar în undiţa cu rîmă[1].
Cu toată vorbăria şi strădania,
el şi-a găsit, pe un grătar, pierzania.
Avea dreptate meşterul să-i spună
zicala: „Ce-i în mînă nu-i minciună"
şi avea, oricît, dreptate şi bietul dobitoc
să-i turuie şi el, la un noroc,
ca unul care ştie că-i este pielea-n joc.
(Dar nu clinteşti Ursita aşa, cu una-două!)
Azi vreau să vă aduc o pildă nouă.

Un Lup pe cît de lacom pe-atîta de nătîng,
croit pe nerozii şi boroboaţe,
s-a întîlnit odată cu o Potaie-n crîng
şi bucuros se pregătea s-o-nhaţe.
—„Vrei să mănînci o javră prăpădită?
Mai bine-ar fi (îi zise) să mă laşi.
Stăpînii mei odrasla îşi mărită
şi-o trebui la nuntă să mă-ngraş..."
El o crezu şi săvîrşi trăsnaia,
iar cînd veni să-şi caute potaia,
parşivul îi răspunse din poiată:

[1] Cf. V, 3.

—„Aşteaptă-ne că vom veni îndată
eu şi Străjerul curţii
şi cred că-ţi vei cunoşte odată saţiul burţii!"
(Vorbea de un Dulău de lîngă glugă
ce mai pusese lupi ca el pe fugă...)

Nu-şi cunoştea prea bine meseria
cumătrul Lup, dar şi-a văzut prostia
şi a pornit săgeată spre ponoare.
(Noroc, măcar, că prostul e iute de picioare!)

XI

NIMIC PREA MULT

Chiar ştiind că-n toate-a pus
o măsură, Cel de Sus,
rar făptură se arată
chibzuită, cumpătată,
şi-n iubire sau în ură
cîţi nu trec peste măsură!
Şi grîul blondei Ceres de la şes,
răpind prin semeţia lui
ceva din hrana bobului,
păcătuieşte, bineînţeles,
crescînd ori prea înalt ori foarte des.
Trufaş, rotat, umbros,
pe cîmp sau lîngă casă, —
nici Pomul nu se lasă,
— fireşte — mai prejos!...
Vrînd s-aducă grîul în marginea nevoilor,
Cel Preaînalt le dete voie Oilor
să pască, ici şi colo, din lan ce-i de prisos.
Şi atît s-au lăcomit
şi atît l-au prăpădit,
încît Făuritorul prin Lupi le-a pedepsit.
Dar, ce să vezi? Jivinele spurcate
cu una-două nu s-au mulţumit:
ţineau morţiş să le mănînce toate!

Chemat să-i pedepsească şi el pe-aceşti netoţi,
de data asta Omul i-a întrecut pe toţi!

„Nimic prea mult!" spun unii[1] din cînd în cînd, — e drept.
Dar cîţi preschimbă-n faptă îndemnul înţelept?...

---

[1] Aristotel, Terenţ ş.a.

XII

FĂCLIA

Cînd roiurile primelor albine
din zările olimpice-au purces,
sus, pe Himet[1], sălaşul şi-au ales,
pe cline cu poieni de floare pline.
Cu timpul, nişte oameni mai hămesiţi ca lupii
ambrozia divină, din faguri, le-o prădară
şi, lacomi, le lăsară
pustii de miere stupii,
iar ceara în făclii o preschimbară.
Ci iată că odată o falnică Făclie
văzînd prin partea locului
cum însăşi moalea glie
se schimbă-n cărămizi la para focului, —
voind să biruiască truda timpului
(aidoma făpturilor Olimpului)
se azvîrli ca Empedocle[2]-n foc
şi se topi în vîlvătăi pe loc.

Nu toate-s cu putinţă pentru toţi:
mai bine chibzuieşti şi te socoţi
şi nu te-apuci să faci decît ce poţi.

---

[1] „Himet era un munte cîntat de poeţi, aflat în Atica şi din care grecii aduceau o miere minunată." *(Nota lui La Fontaine.)*

[2] Filozof roman din sec. al V-lea î.e.n. care s-a sinucis, azvîrlindu-se în craterul Etnei.

XIII

JUPITER ŞI CĂLĂTORUL

De ne-am aduce-aminte juruința
făcută grabnic zeilor în timpul
cînd un pericol ne redă credința, —
s-ar speria de jertfe şi Olimpul!
Dar cum scăpăm de la necaz cu bine,
uităm pe loc de tot ce se cuvine,
căci Jupiter e creditor de treabă
şi portăreii lui nu te întreabă
de-ai achitat la vreme datoria.
(Doar tunetele sale îi mai vestesc mînia!)

Un Călător, odată, prins de-o furtună groaznică,
făgădui o sută de boi în chip de danii
acelui ce, pe vremuri, în furia-i năprasnică,
a biruit Titanii. [1]
(Putea să-i juruiască la fel şi elefanți,
că nu l-ar fi costat mai mulți talanți!)
Pe țărm îi arse, însă, nişte oase,
ca taica Joe fumul să-l miroase,
— mireasmă de ciolane în loc de pulpe groase.
Iar Jupiter ştiindu-l pezevenghi,
îi şi jucă zgîrcitului un renghi,

[1] Jupiter.

făcîndu-l să viseze — ce noroc! —
că-i o comoară în cutare loc.
Dar cînd s-a dus să sape sub agud,
l-au prins tîlharii-n dosnicul coclaur
şi cum avea în pungă doar un scud,
făgădui o sută de taleri grei de aur,
ascunşi de el cu multă chibzuinţă
pe undeva, prin vechea Acvitanie...
Dar hoţii, socotindu-l un om de rea-credinţă,
i-au şi făcut pe loc de petrecanie,
să-i dea lui Pluton[1] talerii, ca danie...

[1] Zeul morţilor şi regele Infernului, în mitologia romană.

XIV

COTOIUL ŞI VULPOIUL

Cotoiul şi Vulpoiul, cuminţi ca nişte sfinţi,
    porniseră la drum cu mult curaj,
    pasămite, în pelerinaj.
Dar le treceau destule, smeriţilor, prin dinţi:
    cînd orătănii, cînd osînză,
    cînd coşcovanele de brînză.
Căci printre rugi pioase şi printre osanale,
se, îmbuibau, cucernici, cu ce găseau în cale.
Şi cum mergeau agale, odată, într-o marţă,
    se-ncinseră făţarnicii la harţă.
    (Doar harţa e de mare ajutor,
    că face drumul scurt şi mai uşor!)
    S-au ciondănit, s-au răţoit cumplit
    şi despre toţi şi toate au bîrfit.
—„Te crezi (a zis Vulpoiul) grozav de iscusit
şi poate eşti aievea şi tu, în fel şi chipuri;
dar eu am, neiculiţă, o sută de tertipuri
şi, fără doar şi poate, te-ntrec în viclenie!"
—„Eu am (a spus Cotoiul) doar unul, cît o mie..."
    Şi cînd era gîlceava mai în toi,
    se şi ivi o haită de copoi.
    Cotoiu-i zise-atunci de la obraz:
    —„Tu, cel în viclenii aşa viteaz,
    arată-te acum cît eşti de breaz!

Eu am doar una. Uite-o! (Nu am ca tine, sute...)"
    şi-ajunse iute-n vîrful unei plute.
    Vulpoiul cel viclean şi sprintenel
    porni vîrtej, cu haita după el,
    tulind-o printre tufele de spini,
    să i se piardă urma-n vizuini.
Dar toate se vădiră lipsite de folos,
căci din bîrlog cu fumul de vînători fu scos
şi-i dărăciră blana Azor şi Mătrăgună.

Decît o sută proaste, mai bine una bună,
    şi treaba merge strună!

XV

SOŢUL ŞI NĂPASTA, HOŢUL ŞI NEVASTA[1]

Pe un ţărm îndepărtat,
într-un orăşel de coastă,
zice-se c-a existat
un bărbat. Dar ce bărbat!
Un bărbat amorezat
de nevastă!
Dar, — curată pacoste —
soaţa îl privea solemn,
fără zîmbet, fără semn
— cît de cît — de dragoste,
parcă ar fi fost de lemn.
(Dragoste fără cămin
şi cămin fără iubire, —
tot un chin
şi-o pătimire!)
Era o fire rece, posacă, îmbufnată:
nu-şi alintase soţul niciodată.
De-aceea, el, cu dulci şi blînde şoapte,
o dojenea pe la un miez de noapte,
cînd s-au trezit c-un hoţ la capul patului.
Abia atunci, de frica blestematului,
s-a pomenit în braţele bărbatului!

---

[1] Titlul original: *„Le Mari, la Femme et le Voleur"* („*Soţul, Nevasta şi Hoţul*").

— „Prietene, hoția e, zice-se, un viciu,
dar mi-ai făcut un mare, nebănuit serviciu.
Minune, — zău: m-a-mbrățișat nevasta!
Puteam să mor și nu știam de asta...
Ia tot ce vrei, chiar casa ca răsplată,
și mai poftim, te rog, și altă dată!"
Iar hoțul, nu prea delicat,
nu s-a lăsat de două ori rugat.

De-aici ne dăm cu ușurință seama
ce pasiune strașnică e teama:
lăsînd în umbră dragostea sau mila,
ea poate să învingă chiar și sila.
Dovadă amorezul cu suflet spaniol
nerăbdător să strîngă în brațe o frumoasă:
n-a pregetat să-i pună foc la casă[1],
avînd prilej s-o scoată în brațe din pîrjol...

[1] Aluzie la contele de Villa-Medina, care a jucat pe cheltuiala lui o piesă al cărei autor era și a dat foc decorurilor, pentru ca salvînd-o pe regină, de care era îndrăgostit, s-o poată îmbrățișa nepedepsit.

XVI

COMOARA ŞI CEI DOI BĂRBAŢI

Un Om, nemaiavînd nici un venit,
nici credite pe piaţă,
a chibzuit că e mai nimerit
să-şi ieie tălpăşiţa din vieaţă,
punîndu-şi laţul ştreangului de gît.
Ce rost avea să mai aştepte-atît,
ca să-l răpună foametea cumplită?
O moarte-aşa de-nceată-i ocolită.
Cum gîndul morţii repezi îi da ghes,
el şi-a ales
— ca neştiut de nimenea să moară —
o casă bîntuită, se zice, de strigoi.
Dar cînd bătea-n perete un piroi,
s-a năruit o parte din zid cu o comoară.
Fireşte, disperatul a luat-o şi s-a dus,
lăsînd piroiu-n zid şi ştreangul pus.
Şi-n timp ce el, tot mulţumind Norocului,
acasă cu bănuţii ajunsese,
picase în control la faţa locului
nechibzuitul care-i ascunsese.
Şi cînd văzu, cătînd în jos şi-n sus,
că banii nu-s, —
atîta fu de disperat, încît
îşi petrecu frînghia după gît,

și-și puse capăt zilelor, astfel,
în parte mîngîiat măcar cu-atît
că altul cumpărase frînghia pentru el...

Din cîte izbutește în viața lui nătîngă
să strîngă, să tot strîngă,
Zgîrcitul are parte cel mai puțin din toți.
Comoara-i pentru neamuri, cînd nu e pentru hoți,
și rareori ajunge hapsînul să nu plîngă.
Chiar soarta însăși, ca-n poveste,
se ține uneori de feste
și-n joaca ei e înțeleaptă.
Pecetluindu-ne din fașă,
zeița asta buclucașă
— cînd milostivă, cînd nedreaptă —
mai face cîteodată, prin joaca ei poznașă,
s-ajungă-n ștreang acel ce nu s-așteaptă.

XVII

MAIMUŢOIUL ŞI MOTANUL

În casa unui om din vremea veche,
trăia o-mpieliţată de pereche:
un maimuţoi
— pocitul Maimuţilă —
şi un cotoi
— cumătrul Motănilă.
Cînd dispărea slănina, brînza, caşul,
nu căuta pe la vecini făptaşul...
Ci cum şedeau, odată, la vatră lighioanele
şi urmăreau cum se coceau castanele,
un îndoit folos credeau c-ar scoate
de-ar izbuti să le mănînce toate,
făcîndu-şi lor un bine şi altuia un rău.
Şi maimuţoiul, marele mîncău,
i-a spus: — „Fîrtate năpîrstoc,
tu eşti mai priceput ca mine, zău.
Ce-ar fi să scoţi castanele din foc?..;
Zis şi făcut!
Fîrtatul priceput
a şi-nceput
să scoată cu gheruţa
castanele din foc,
în vreme ce maimuţa
le şi mînca pe loc.

Cînd se ivi o slugă,
o rupseră la fugă.
Flămînd şi cu lăbuţa pîrlită de văpaie,
mai căpătă motanul neghiob şi o bătaie...

Cîţi nu s-aleg în viaţă cu foloasele,
şi alţii trag, în locul lor, ponoasele!

XVIII

ULIUL ŞI PRIVIGHETOAREA

Femeile şi cîinii stîrneau o zarvă mare
şi-l petreceau copiii din sat cu huiduieli.
Dar Uliul, hoţul slăvii, venit după ciupeli,
a izbutit să prindă Privighetoarea-n gheare.
— „Nici nu ţi-ai umple, nene,
cu mine bine pîntecul,
că-s numai cînt şi pene.
În schimb, ascultă-mi cîntecul.
În melodii duioase şi divine,
cum ştiu să cînt pe lume nu mai eu,
ţi-oi depăna povestea lui Tereu...
— „Tereu?... E vro mîncare pentru mine?..."
— „Nu, e un rege crud, un căpcăun,
de mine-ndrăgostit ca un nebun.
Ţi-oi arăta aşa frumos ce-am pătimit,
c-ai să rămîi pe drept cuvînt vrăjit..."
— „Îmi scurmă foamea pîntecul
cu ne'ndurate ghiare,
şi tu-mi dai ghes cu cîntecul?
Cînd pîntecul e gol urechi nu are!"

XIX

CIOBANUL ŞI TURMA

„Dar ce, — îmi vor lipsi într-una
din turmă una cîte una?
Păi, pînă cînd au să le fure
dihăniile din pădure?
Puhoi de oi bicisnice! Zevzecele!
Lăsară Lupul să le ia Berbecele!
O, Beci-Beci, blîndul turmei staroste,
chiar peste el să dea cumplita pacoste!
De nu cădea în ghearele huidumii,
m-ar fi urmat la marginile lumii.
Cum auzea cavalul îmi şi ieşea-nainte,
atît era de blînd şi de cuminte!"
Cînd isprăvi discursul cu tartorul berbecilor,
menindu-i pomenirea şi slava-n vecii vecilor, —
Ciobanul, vrînd o dată acest prăpăd să-l curme,
se adresă c-o rugă fierbinte-ntregii turme,
povăţuindu-i, dîrz, pe mici şi mari,
să fie tari,
c-or pune, toţi, dihania pe fugă
şi n-are să mai vie să-i distrugă.
Iar turma, după cît se spune
(şi Oile şi Mieii şi Berbecii),
s-ar fi jurat c-o să-l răzbune
pe neuitatul Beci-Beci.

Le-a mulţumit Ciobanul, mişcat, cum se cuvine;
dar nici nu se-nnoptase încă bine,
c-o luă la fugă turma fricoasă, zăbăucă,
crezînd că-i Lup o umbră, o nălucă...

Aşa viteji năstruşnici sînt toţi ostaşii proşti,
cînd spulberă cu vorba puhoaie-ntregi de oşti.
Dar toată vitejia la luptă le-o cunoşti!

CARTEA A ZECEA

I

CEI DOI ŞOARECI, VULPEA ŞI OUL

CUVÎNT CĂTRE DOAMNA DE LA SABLIÈRE[1]

Ştiindu-te că-n multe privinţe eşti întîia,
te-aş ridica în slavă, Iris [2], mai sus de soare;
dar nu eşti făurită ca mii de muritoare
şi-ai refuzat într-una şi smirna şi tămîia.
Femeia-i tot femeie! Şi, sub această latură,
cu zeii şi cu regii s-aseamănă frumoasele:
li-i teamă să-şi zărească în vre un stih ponoasele.
Dar laudă-le-ntr-una şi-n veci nu se mai satură!
Licoarea asta dulce, slăvită de poeţi,
cu care zeii gliei uşor poţi să-i îmbeţi,
nectarul ce s-aduce lui Joe-n boloboace
e lauda şi ţie cu nici un chip nu-ţi place.
Discuţiile nalte îţi pun pe frunte nimburi.
Discuţiile — minunate schimburi!
Se întîlnesc în ele (directe, indirecte,
la voia întîmplării) atîtea subiecte.
În vorba dumitale nimicurile-mi par
că au şi ele partea lor de har.
Himerele, ştiinţa, menirile virtuţii,
de toate e nevoie în astfel de discuţii

---

[1] Marguerite Hessein (1630—1693), soţia lui Antoine Rambouillet de La Sablière. Ocrotitoare a fabulistului, femeie cultă şi spirituală, prin salonul ei literar a jucat un rol însemnat în istoria literară a secolului al XVII-lea.
[2] Numele acesta literar dat doamnei de La Sablière revine în mai multe rînduri şi în alte scrieri ale poetului.

ce-mi par ca o grădină
cu har din alte sfere,
în care o albină
din toate face miere.
Acestea fiind spuse, nu cred să mă mustrezi
că-n fabulele mele, din cînd în cînd, mai vezi
ceva dintr-o doctrină subtilă, îndrăzneaţă.
Din toate scoate omul poveţe pentru viaţă!
Şi după teoria acestei noi doctrini,
jivinele ar fi nişte maşini[1],
făcute doar din arcuri (ţine minte!)
din trupuri fără suflet şi fără simţăminte,
ceasornice ce umblă frumuşel
cu paşi egali, orbeşte, fără ţel.
O roată mişcă alta şi altele la rînd
şi-l face, pîn' la urmă, să-l şi auzi sunînd.
Şi, după spusa lor, în chip statornic,
jivinele-s la fel cu un ceasornic [2].
Un obiect, ne spune înţeleptul,
loveşte într-un loc şi el, de-a dreptul,
trimite mai departe vestea-n grabă.
Impresia prin simţuri dintr-însa se înjghează.
Dar cum se-njghează? Vrei, nu vrei,
din trebuinţă, după ei.
Nici vreri, nici pasiune:
jivina se supune
pornirilor numite, de obicei, plăcere,
tristeţe, bucurie, iubire sau durere
sau altor stări aidoma, în fine.
Dar stai puţin să ne-nţelegem bine.
— „Ce-i ăsta?" — „Un ceasornic!" — „Dar omul?" — „Altă aia!"
Ascultă cum expune Cartesius[3] trăsnaia.
(Păgînii, din Cartesius, făceau
un zeu, de-l cunoşteau!
El între om şi spirit, cu mintea-i înţeleaptă,
a izbutit să ţie o terezie dreaptă,

---

[1] Aluzie la o afirmaţie dintr-o scrisoare a doamnei de Sévigné.
[2] Comparaţia aparţine lui Descartes.
[3] Numele latinizat al lui De cartes.

cum între om şi scoică, bunăoară,
o ţine nu-ştiu-care, o vită de povară!)
Dar iată judecata autorului.
Din toate dobitoacele din lume
— odrasle ale Creatorului —
doar eu am darul gînditorului:
ştiu să gîndesc şi ce gîndesc anume.[1]
Or, ştii, Iris, prea bine, din anumită ştiinţă,
că dacă şi jivina ar fi avînd putinţă,
ca omul, să gîndească, asupra ei şi-a firii,
n-ar căuta să intre în tainele gîndirii.
Descartes, în schimb, ne spune hotărît
că vita nu gîndeşte cît de cît.
Nici ţie, ca şi mie, nu-ţi vine greu să-l crezi.
Şi, totuşi, cînd în codru ai un prilej să vezi
un Cerb bătrîn, isteţ, cu zece coarne,
că-i hăituit cu larmă de haite şi de goarne
şi-n van mai vrea cărarea-n desiş să i se piardă,
văzîndu-se-ncolţit de-ntreaga ceardă[2], —
stîrneşte altul, tînăr, şi haita o desparte,
voind în felul ăsta să scape de la moarte.
O, cîtă chibzuinţă şi cîtă cutezanţă
desfăşură, sărmanul, să scape cu vieaţă!
Suceşte vînătorii, creîndu-le probleme,
înşală-ntreaga haită cu mii de stratageme
şi, ca un şef de oaste, îi joacă şi îi poartă,
vădindu-se că-i vrednic de o mai bună soartă.

Cînd Potîrnichea-n deznădejde
îşi vede puii în primejde
şi ştie că doar unul — Puişorul —
nu ar putea să-şi ieie încă zborul —
se face că-i rănită şi aripa i-e grea
şi-atrage vînătorii şi cîinii după ea,
scăpîndu-şi puişorii cu vieaţă,
iar cînd Azor se bucură c-o-nhaţă

[1] Versul aminteşte faimosul „*cogito, ergo sum*" (*cuget, aşadar exist*) al lui Descartes.
[2] Ceată, ciurdă.

din iarba tăvălită, ca pe-o broască, —
pornește-n zbor și-și lasă dușmanii gură-cască...

Pierduți în ceața Nordului ca-n fum,
în țara lor nespus de depărtată,
hălăduiesc atîția și acum,
neștiutori, ca-n vremea de-altădată.
Vorbesc de oameni numai, căci jivinele
își îngrijesc mai bine vizuinele
și construiesc zăgazuri din lut și din pietroaie
să-și apere ținutul de puhoaie;
din trunchiuri de copaci, din crengi, din glod,
aurează peste rîuri ca un pod.
Conduși de un bătrîn fără răgaz,
toți castorii lucrează întreaga ziulică
la vizuini, la poduri, la zăgaz.
Văzînd cu cîtă trudă și artă le ridică;
Republica lui Platon iți pare-o ucenică.
Doar oamenii și astăzi, cu știința lor cu tot,
și iarna, ca și vara trec rîurile-not,
iar Castorii, în zilele geroase,
o duc ușor, la adăpost, în case
și peste pod trec rîul fără zor,
căci podu-i rod al iscusinței lor.
Cum fac minuni din trunchiuri, din crengi, din lut, din stuh;
și Castorii să fie doar trupuri fără duh?...

Ascultă și povestea de mai jos,
pe care-o știu de la un rege glorios,
viteazul fără teamă din povești
ce-a stăvilit puhoaiele turcești.
E regele polon[1]. Deci, ia aminte
că regele nu minte.
La graniță cu una
din țările vecine,
se războiau într-una
oștirile unor jivine

[1] Este vorba de Ioan Sobieski, învingătorul turcilor în 1674 și în 1683, sub zidurile Vienei. Înainte de a ajunge rege, locuise la Paris și frecventase saloanele mondene, îndeosebi salonul doamnei de La Sablière, unde l-a cunoscut fabulistul.

din neamul Vulpii, după cîte știu,
căci ura lor trecea din tată-n fiu.
Și-n luptă înzestrată, ca și noi,
cu cete-naintate de pază și iscoade,
cu cercetași, străjeri și ambuscade,
cu mii de născociri și lucruri noi
din știința blestematului război
— fecior al neființei și tată de eroi —
le crește istețimea prin astfel de isprăvi.
Homer ar fi în stare să le-o înalțe-n slăvi.
Și dac-ar fi, să zicem, că s-ar întoarce-n viață
Descartes, — ce-ar spune, oare, de pildele de față?
Ar spune că natura e pricepută-n ițe
și toate le rezolvă prin arcuri și rotițe
și că prin, hai să zicem, ceva ca un șurup
memoria-i legată strîns de trup
și, datorită ei, jivina poate
să umble și să facă mai de toate.
Cînd reapare nada, cum, necum, —
firește că urmează vechiul drum,
să-și caute icoana de-altădată
în minte-ntipărită și păstrată
și fără ajutorul gîndirii, prin urmare,
o face să răspundă cu-aceeași comportare.
În tot ce face, însă, un om ori ce nu face,
nu seamănă aievea cu-aceste dobitoace.
Într-însul nu-și găsește precăderea
nici nada, nici plăcerea,
ci, mai presus de toate, îl hotărăște vrerea.
În orice-ar fi să facem și-oriîncotro ne-am duce,
e un principiu ager, în noi, ce ne conduce.
Distinct de trup, deși din trup începe,
mai bine decît trupul se concepe
și ascultăm de dînsul cum putem
ca de un jude, — judele suprem.
Au cum pricepe trupul porunca și-o traduce ?
Văd mîna cu unealta. Dar cine o conduce ?

Şi stelele ce-n slavă pierdute gravitează
au cine le-ndrumează ?
Vrun înger stă de veghe în fiecare astră ?
Un duh străin conduce maşinăria noastră.
Impresia se-njghebă. Dar cum ? N-avem habar!
Mereu ne vom izbi de cîte-un „dar".
Doar în Divinitate ne-nvrednicim de har...
Habar n-avea de astea, nu-i vorbă, nici Descartes
şi nici nu văd hotare, aici, ce ne despart.
Desigur, în jivine (citate ca exemplu)
nu intervine duhul. (Doar omu-i este templu!)
Jivinelor se cade, de-aceea, să le dau
un punct în plus pe care nici plantele nu-l au,
cu toate că, se ştie, şi plantele respiră.
Dar cele ce urmează nu ne miră ?

Tot căutîndu-şi de mîncare,
doi Şoareci au găsit un ou
— provizie destul de mare:
n-aveau nevoie de un bou —
şi fără cîrcotă sau ceartă
se pregăteau să şi-l împartă,
cînd printre nişte tufe o Vulpe au zărit
— un musafir cu totul nedorit.
Au cum să scape oul ? S-apropia pîrjolul!
Să-l lege ? Să-l tîrască ? Să-l dea de-a rostogolul ?
Era cu neputinţă: ar fi-nsemnat să rişte.
Nevoia ştie, însă, metode noi să işte.
Fiind departe încă de ei cumătra Vulpe,
un Şoarece se culcă pe spate, în mirişte,
ţinînd cu grijă oul între pulpe,
iar celălalt trăgîndu-l de coadă-n chip de sanie, —
ajunseră în bortă c-oleacă de strădanie.
Mai poate nu-ştiu-cine de-acuma să susţină
să nu vorbim de *duh* într-o jivină ?

Ba, eu le-aş da, ca faur, şi lor ca şi copiilor![1]
Nu cugetă copiii la vîrsta jucăriilor?
Deci poate să gîndească, măcar din joi în Paşte,
chiar cel ce mai de loc nu se cunoaşte.
Eu cred că o jivină mai măiastră
va fi avînd un fel de judecată,
chiar de n-o fi aşa cum e a noastră.
De multe ori vedem că ne-o arată
— că-i Castor, că e Şoarece sau Corb —
şi e mai de valoare ca mecanismul orb.
Aş preschimba o mînă de materie
în nişte chintesenţă de atom,
mai greu de priceput de orice om
sau (ca să nu ne sperie)
în altceva, nestamnic, mai viu ca pălălaia.
Purificînd butucul, se schimbă vîlvătaia
în licărul luminii ce poate să ne deie,
chiar — poate — despre suflet, o idee.
Nu-i chip ca însuşi plumbul să se preschimbe-n aur?
Aş face din lucrarea aceasta un tezaur
în stare să şi cugete, să simtă
şi nici un maimuţoi să n-o dezmintă;
iar pentru oameni ca făpturi terestre
aş hărăzi o îndoită zestre:
un suflet deopotrivă pentru toţi
— deştepţi, nebuni, odrasle şi netoţi,
ori musafiri ai lumii cu rang şi dobitoace;
iar pentru om şi îngeri aş mai face
un suflet nou, comun în bună parte,
cu început şi, totuşi, fără moarte
ce-ar urmări, prin sfere, falangele cereşti
şi toate le-ar străbate, ca raza prin fereşti.
Şi cît ar dăinui copilăria,

[1] Este vorba despre duh.

acest vlăstar ciudat, purces din slavă,
nu şi-ar vădi pesemne-n noi solia
decît ca o lumină sfioasă şi firavă.
Dar, mátur, judecata i-ar sfredeli mai lesne
materia trupească, ce-n dîrzele ei bezne
ar înveli într-una, mai avan,
întîiul suflet, şubred, grosolan.

II

OMUL ŞI NĂPÎRCA

— „Am să-ţi zdrobesc îndată şi fără milă, hîrca;
să scap de tine lumea, jivină veninoasă!"
a spus un Om zărind în drum Năpîrca.
Şi fiara ticăloasă
(Năpîrca vreau să spun, nu călătorul,
cum ar putea să creadă cititorul)
fu-nchisă într-o traistă c-oleacă de strădanie
şi osîndită fără judecată.
— „Ţi-oi face, eu, curînd de petrecanie,
jiganie hidoasă şi ingrată,
ca dinţii tăi şi ca veninul tău
să nu mai poată face nici un rău!"
Năpîrca îi răspunse, la rîndul ei: — „Nu, zău?
De-am osîndi ingraţii de jos şi pîn'la capi, —
nici tu nu scapi,
căci legea ta, pe lume, e numai bunul plac.
Mă ai acum la mînă, mă poţi strivi în sac,
dar n-am să tac:
nu Şarpele, ci Omul — chiar împotriva fraţilor
e un simbol al tuturor ingraţilor!"
Vorbise lighioana cu venin...
El i-a răspuns, gîndindu-se puţin:
— „E dreptul meu să hotărăsc în toate.

Dar ca să vezi şi tu că n-ai dreptate,
hai, dacă vrei, să cerem părerea unui jude!"
Aleseră o Vacă. Şi dînsa, cum aude,
pe şleau le spune fără să mai pregete:
— „De ce să ne ascundem după degete ?
Dreptatea e, desigur, cu Pîrîta.
Mai trebuia să dibuiţi atîta ?
Eu îmi îmbuib stăpînul cu lapte şi cu brînză,
că geme de osînză.
Pe urma mea se scaldă în belşug
şi fiii mi-i mănîncă tîlhăreşte
sau mi-i ucide-n jug.
Iar azi cînd sînt, fireşte,
firávă şi bătrînă,
în şanţ mă priponeşte,
ca să mănînc ţărînă.
De-aş fi avut o Viperă stăpînă,
tot n-ar fi fost atîta de hapsînă...
O, cîte-am tras
şi cîte-oi mai avea!
Acum vă las!
v-am spus părerea mea..."
Ci Omul, ascultînd-o cu mirare,
i-a spus Năpîrcii: — „Poţi să-i dai crezare ?
S-o fi scrîntit la minte baba zbîrca!...
Şi i-a propus, atunci, din nou:
— „Ce-ar fi să întrebăm un Bou ?"
— „Să-l întrebăm!" a spus Năpîrca.
Şi Boul vine-ndată, i-ascultă, se-ncumete
şi, rumegînd în minte tot cazul, pe-ndelete,
le spune că el duce în spinare
povara muncii grele din ogoare;
că fără el n-ar fi cu chip să pice,
de undeva, din boltă,
vro recoltă,
nici păpuşoi, nici mazăre, nici spice.
Dar pentru toate astea primeşte numai bice!

Iar dacă se întîmplă s-ajungă Bou-Bătrîn,
cred Oamenii că-i fac o cinste mare
jertfindu-l pe altare,
să spulbere mînia vre unui zeu păgîn...
— „Ia să-i închid eu gura! (zise Omul).
Doar l-am chemat arbitru, nu procuror ursuz,
să-ndruge fraze goale!... Am dreptul să-l recuz!"
Şi Omul şi Năpîrca aleg ca jude Pomul.
Dar treburile noastre se-ntoarseră mai prost,
căci Pomul vede Omul şi-l ia şi el la rost,
spunîndu-i că-i aduce adăpost,
şi primăvara flori, şi vara umbră,
şi toamna rod şi, iarna, în odaie,
în crengi de jar, mireasmă de văpaie...
Iar pentru toate astea, drept mulţumire sumbră,
un ţărănoi ca mîine o să-l taie...
Ci Omul, apărîndu-şi, fireşte, interesul
şi vrînd să şi-cîştige cu orice preţ procesul,
şi-a zis în gînd, mîhnit acum de tot:
— „Ah, lumea asta plină e de javre,
iar eu sînt un netot,
că stau s-ascult asemenea palavre!"
Şi-a omorît Năpîrca, izbind-o de un ciot.

Aşa e cu cei mari: îşi pun în cap
că totul numai lor li se cuvine:
şi oameni şi jivine,
iar cînd te duci, sărmane, cu jalba în proţap,
e vai şi-amar de tine:
tot unul dintre dînşii dreptatea o împarte...
Mai bine taci. Sau critici de departe!

III

BROASCA ŢESTOASĂ ŞI CELE DOUĂ RAŢE SĂLBATICE

A fost cîndva o Broască Ţestoasă cît un nap,
cam uşurică numai pe la cap.
Şi, într-o bună zi, — nu-i, oare, culmea ? —
urîndu-i-se în bîrlog, —
porni, mă rog,
să vînture oleacă lumea !
Iar două Raţe gură-cască,
aflînd ce vrea cumătra Broască,
îi spuseră c-au s-o ajute
să vadă locuri nevăzute.
— „Vezi bolţile cu nesfîrşite zări ?
Noi peste zeci de mări şi ţări
te-om duce în himerica
America !"
— „Şi ai să vezi, — o Raţă îi mai zise —
republici şi regate cum n-a văzut Ulise !"
Urmă s-apuce Broasca în dinţi şi să nu-l scape
un beţişor cam de vro două şchioape
şi ele de la capete, în cioc.
Zis şi făcut. Porniră vijelios din loc
şi străbătură cîmpuri şi-ntinderi mari de ape.
Zărind-o-n slăvi ţinîndu-se de ciot,
se minunează lumea peste tot:

— „Ieşiţi cu toţii repede din case
ca s-o vedeţi prin ceruri, c-un beţişor în bot,
pe falnica regină a broaştelor ţestoase!"
— „Într-adevăr regină!" zise ea,
mai înţeleaptă dacă nu vorbea,
căci, glăsuind, semeaţa Broască
scăpă din gură băţul de care se ţinea
şi, zdup! căzu departe pe drumul din vîlcea,
spărgîndu-se în ţăndări ca o doască...

Nechibzuinţa, clanţa, neghioaba semeţie,
deşarta iscodire, de asemeni,
aşa cum foarte bine mai toată lumea ştie,
sînt între ele neam ca fraţii gemeni.

IV

PEŞTII ŞI CORMORANUL

Nu se afla un iaz în tot ţinutul
să nu-i dea Cormoranului [1] tributul!
E drept că-n tinereţe
merg toate ca pe roate;
dar către bătrîneţe
nu prea mai merg chiar toate...
Prea vîrstnic Cormoranul ca să mai vadă, poate,
cum trebuia, prin unda de mărgea, —
trăia de la o vreme cum putea,
ca omu-n post:
destul de prost...
Dar, cum, necum, —
nevoia-ţi dă poveţe,
că-i dascăl bun
şi dornic să te-nveţe.
Ce s-a gîndit ? Să roage un Rac să dea de ştire
în iaz că Peştii, sigur, se-ndreaptă spre pieire,
de vreme ce şi-a pus în gînd stăpînul
să-i pescuiască pîn' la unul...
Le spuse Racul, deci, cum vine cazul.
S-a-ntunecat de-atîta jale iazul!

---

[1] *Cormoran*: pasăre palmipedă, care se hrăneşte cu peşte.

Toţi peştii vin, se duc, se zbat
ca pe uscat,
şi ţin un sfat,
trimit un deputat
să-ntrebe: — „E adevărat ?
Chir Cormoran, de unde ai aflat ?
Primejdia e oare-atît de mare ?
Nu ştii, cumvá, mai poate fi scăpare ?..."
— „Mai este una: folosiţi răgazul
şi părăsiţi cu toţii-n grabă iazul!"
— „Îl părăsim! Dar cum?..." — „Vă duc chiar eu
acolo-n adăpostul meu,
departe, într-o peşteră,
în care Firea meşteră
a făurit un eleşteu..."
Şi bieţii peşti, din firea lor netoţi,
au pus temei pe-o astfel de nălucă
şi l-au rugat în eleşteu să-i ducă
de unde, pe-ndelete, el i-a mîncat pe toţi.
Au învăţat că-i bine să nu mai pui temei
pe farisei.
Dar lor, ca peşti, îmi pare, li-i totuna
că-i prăpădeşte Cormoranul, găliganul,
sau că-i mănîncă lumea, căpcăuna:
tot un stomac, oricare-ar fi gămanul!
Deosebirea nu e tocmai mare:
o zi mai mult sau mai puţin de aşteptare...

V

HOŢUL PĂCĂLIT[1]

Cum îi mergeau afacerile strună
şi-n toate folosea economia,
Avarul îşi ticsise visteria
şi nu ştia bănuţii pe unde să-i mai pună.
Zgîrcenia, pesemne, e soră cu prostia.
Zgîrcitul din poveste, fiind niţel cam prost,
chitea să le găsească la alţii adăpost,
„că dacă-i ţii acasă te-mpinge lăcomia
să-ţi furi chiar tu din ei şi n-are rost..."

Ce socoteală-i asta? Ai bani şi nu te-nduri
să iei din ei, de teamă că ţi-i furi?
Prietene, ascultă-mi povaţa, dacă vrei:
doar banii-s buni, cînd poţi să iei din ei,
că de-i tot strîngi mereu cu-atîta dragoste
— bani peste bani, pungi peste pungi,
să-i ai cîndva, cînd, poate, n-ai s-ajungi, —
atunci comoara ta e ca o pacoste!

Ar fi găsit, Zgîrcitul, dar nici n-a căutat,
să-i dea în pază bună, pe undeva, pe-aproape;
ci socoti mai bine să-i îngroape
cu ajutorul unui Cumătru depărtat.

---

[1] Titlul original: „*L'Enfouisseur et son Compère*" („*Zgîrcitul şi Fîrtatul lui*").

Cînd după două zile se duse să-i mai vadă;
nu mai găsi un galben în grămadă.
Şi, totuşi, pe Cumătru n-a vrut să-l ia din scurt;
îi spuse, însă,-n taină, privind la el pieziş:
— „Fii gata: punem mîine alţi bani în ascunziş!"
Ţinînd să pună mîna pe toţi, la un noroc,
îi duse iar tîlharul pe cei furaţi la loc.
De data asta, însă, Zgîrcitul — ce e drept —
se hotărî să ducă un trai mai înţelept
şi banii să şi-i ţină într-un sipét al său.
Iar cînd văzu Cumătrul nătărău
că-şi luaseră bănuţii-n taină zborul,
era să-i vie rău...

Nu-i prea uşor să-nşeli înşelătorul!

VI

LUPUL ŞI CIOBANII

Un Lup (o fi pe lume cu putinţă?),
cuprins de omenie şi căinţă,
ţinu să fie, zice-se,-nţelept,
să judece o dată, strîmbul, drept,
cruzimea osîndindu-şi, lipsit de-ngăduinţă,
deşi o folosea din nevoinţă.
— „Urîţi şi huiduiţi de toţi în cor
şi socotiţi duşmani ai tuturor, —
copoii, vînătorii, hăitaşii se adună
şi vor să ne răpună.
Chiar Joe, tatăl nostru atotstăpînitor,
e asurzit în cer de larma lor.
Punînd pe lupi un premiu înzecit,
în Anglia tot neamul ne-au stîrpit.[1]
Ba chiar şi boiernaşii de pe lume
îşi dau şi ei pe faţă azi arama
şi gloata o asmut, să ne sugrume.
Nu-şi sperie copiii cu Lupul, oare, mama?
Şi toate pentr-o javră de cîine arţăgos,
o oaie răpănoasă sau un catîr rîios!

---

[1] Hume, în *Istoria Angliei*, povesteşte că regele Edgar, pe la jumătatea secolului al X-lea, a stîrpit toţi lupii din Anglia prin vînători organizate special, iar pentru distrugerea celor refugiaţi în pădurile din Ţara Galilor a schimbat tributul în bani într-un tribut anual de 300 capete de lup.

De astăzi înainte am să postesc de carne,
chiar de-ar umbla vro vacă să mă ucidă-n coarne!
M-oi mulțumi cu ierburi sau cu poame
ori mai curînd m-oi prăpădi de foame
decît s-atrag asupră-mi mînia tuturor..."
Dar nimerind în cale pe lîngă un ciopor,
mîhnit că lăcomia în cuget i se-ncuibă, —
văzu că și ciobanii și cîinii se îmbuibă
din carnea unui miel fript în frigare,
cînd el era cuprins de remușcare!
„Eu, Lup în toată firea, chiar eu s-ajung, zevzecul,
să mă topesc de milă pentr-un miel?
Am să mănînc și mielul și oaia și berbecul,
căci văd că și ciobanii și cîinii fac la fel!"

De data asta, uite, avea dreptate Lupul:
cînd noi ne ghiftuim cu carne trupul,
frigînd-o în frigare, lăsînd-o să se fiarbă, —
am vrea să facem Lupul să pască, oare, iarbă?
Dreptate n-are Lupul, mi se pare,
decît cînd nu e dînsul cel mai tare.
Doar n-o trăi ca pustnic, în veci, în postul mare!

VII

PĂIANJENUL ŞI RÎNDUNICA

— „O, Jupiter, stăpîne, dac-ai vrea
(tu care chiar şi astăzi ne cutremuri
scoţînd din cap pe Pallas[1], duşmanca mea pe vremuri),
îndură-te şi-ascultă şi tînguirea mea!
Progneea, Rîndunica, şi astăzi îmi mai fură
îmbucătura de la gură.
De n-ar fi ea pe lume
cu crudele ei glume
năvodul meu cu fire elastice şi tari
s-ar umple şi ar geme de muşte şi bondari."
Cu astfel de cuvinte jignitoare
se tînguia Paingul, pretinzînd
c-ar trebui în plasa lui încăpătoare
să prindă orice gîză zburătoare.
Dar sora Filomelei, neîncetat zburînd,
prindea în nemiloasa-i bucurie
atîtea muşte, puii nesăţioşi să-şi ţie.

---

[1] Se zice că zeiţa Pallas-Athena a ieşit înarmată din capul lui Jupiter. Ovidiu relatează legenda Arahneei, o tînără din oraşul Colofon, atît de pricepută la brodat şi la ţesut, încît a cutezat să se ia la întrecere cu Minerva (Pallas-Athena la greci). Invidioasă, zeiţa i-a stricat ţesătura, care înfăţişa iubirile zeilor, şi a izbit-o cu suveica în cap. Arahneea s-a spînzurat de supărare şi a fost preschimbată de zeiţă în Păianjen.

Păianjenul, sărmanul,
redus la neputinţă,
cu jind vedea duşmanul
zburînd din biruinţă-n biruinţă.
Odată, pe nepusă masă,
vrăjmaşa ei, ca un despot,
i-a smuls şi pînza de mătasă
cu el cu tot!

Tăicuţul Joe pare să fi lăsat pe lume,
întinse, două mese, şi anume:
la cea îmbelşugată-s cei mari şi tari poftiţi;
la cea sărăcăcioasă, cei mici şi obidiţi.

VIII

POTÎRNICHEA ŞI COCOŞII

Într-o curte cu Cocoşi
bădărani şi arţăgoşi,
veşnic gata de gîlceavă, —
vieţuia şi-o Potîrniche,
căutînd cu ei, prin pleavă,
boabele de măzăriche.
Sperase musafira c-au s-o primească bine,
ca nişte cavaleri, cum se cuvine.
Dar ei, mojici şi fără-ngăduinţă,
s-au arătat lipsiţi de cuviinţă
şi-o ciocăneau mereu pe musafiră.
La început amarnic o mîhniră;
dar îi zări, o dată, în faptul dimineţii,
bătîndu-se prin curte ca orbeţii
şi-şi spuse-n gînd: „Sălbatică prăsilă!"
Aşa e firea lor. Le plîng de milă...
Cel Preaînalt, cînd ne-a făcut din glod,
nu ne-a croit pe-acelaşi calapod.
Ei nu-s ca noi, ci gata de bătaie.
Purtarea lor nici nu mă mai surprinde.
De vină-i numai Omul cînd ne prinde
şi aripile ni le taie,
silindu-ne-n pornirea lui nebună
să vieţuim cu mitocanii împreună..."

IX

CÎINELE CU URECHILE TĂIATE

„Mă-ntreb: cu ce-am păcătuit,
ca să mă văd, cum sînt acum,
de proprii mei stăpîni slutit?
Mai pot ieşi vrodată cu alţi dulăi pe drum?
O, regi, sau mai curînd despoţi
ai dobitoacelor, răi toţi,
ce-ar fi şi vouă să vă taie
urechile, ca unor hoţi?..."
se tînguia deunăzi Ursache, o potaie,
în curte căsăpit de doi netoţi.
Dar dacă stai oleacă şi socoţi,
chiar schilodeala asta îi e de un folos,
căci un dulău ca el, cam arţăgos,
e cu urechile sortite
să fie veşnic hărtănite.
Cum te cam ţii, Ursache, mereu de boroboaţe,
e bine că n-au alţii de ce să te înhaţe,
nici coadă, nici ureche: doar zgardă cu ţepuşi,
să poţi să umbli ţanţoş pe unde te vei duce
mînat de firea ta de trepăduş.
Şi n-ar avea nici Lupul de unde să te-apuce!

X

PĂSTORUL ŞI MONARHUL

Doi tartori care-n veci nu se despart
vieaţa noastră-n voie şi-o împart
şi-alungă judecata de îndată.
Ambiţia e unul, şi celălalt Iubirea,
şi-ntîiul îşi întinde asupră-i stăpînirea.
Nu-i inimă, oricît de cumpătată,
să n-o pată
şi să le-aducă jertfă cîteodată!
Încep cu primul tartor povestirea.

Un Crai văzu odată, cu toată bucuria,
o turmă colilie ce înălbea cîmpia,
păscînd cu voioşie şi aducînd pe an
venituri însemnate isteţului Cioban.
— „Îmi place, zise Craiul, că harnic om mai eşti,
om vrednic peste oameni de-acum să păstoreşti.
Vei fi, de azi-nainte, un áltfel de cioban,
menit să-mparţi, ca jude, dreptatea în Divan!..."
Şi iată Baciul nostru în inima cetăţii
mai mare peste cumpăna dreptăţii.
El, care nu văzuse în viaţa-i ne'ntinată,
tot rătăcind pe plaiuri, din zori şi pînă-n scapăt,
decît un pustnic, turma şi lupul cîteodată,
o izbuti s-o scoată pîn' la capăt?

Cînd auzi Sihastrul că Baciu-i tare-mare,
veni la el şi-i spuse, cuprins de-ngrijorare:
— „Visez, sau e aievea?... Grea cale îţi alegi!
Măririle-s deşarte... Fereşte-te de regi!
Hatîrul lor momeşte, dar tare e vremelnic...
Te-oi pomeni, cu grijă, într-una la pomelnic.
Tu să-ţi aduci aminte de cele ce ţi-am spus:
cu-atît mai grea-i căderea, cu cît e mai de sus!
Vezi, fii cu ochii-n patru: zavistiile îs..."
Dar Judele a izbucnit în rîs.
Şi Pustnicu-i mai spuse: — „Te rog să iei aminte:
de cînd eşti om de Curte, ai mai puţină minte.
Azi tu mă duci cu gîndul la un drumeţ smintit
ce luase bici de fală un şarpe rebegit.
Cum îşi pierduse biciul, zburda de-atît noroc
că îşi găsise altul (şi ce mai bici!) în loc.
Dar alt drumeţ îi spuse, văzînd ce-avea în circă:
«Ce-ai pus pe umăr, neică?» «Un bici», «Ba-i o năpîrcă.»
«Ba-i bici!» «Ba e năpîrcă, ascultă-mă ce-ţi spun!»
«Ieri îmi pierdusem biciul; azi am un bici mai bun!
Invidia te scurmă, dar nu-ţi ascult povaţa
şi nu-l arunc!...» «Păstrează-l, c-o să te coste viaţa!»
Într-adevăr, nu l-a lăsat nepartea
de parcă l-ar fi tras spre moarte aţa..."
— „Păi, ce-o să mi se-ntîmple mai groaznic decît moartea?"
— „Vei fi cuprins de scîrbă, ascultă-mă ce-ţi spui!..."

S-a împlinit întocmai proorocirea lui.
Cum intrigile Curţii n-au somn nici pic de preget,
zavistnicii porniră să-l joace după deget
şi prin amăgitorul venin ascuns al graiului, —
îi puseră în umbră chiar cinstea-n ochii Craiului
şi ticluiră pîre din partea osîndiţilor
că şi-ar zidi palate cu banii asupriţilor.
Voind să vadă Vodă averile descrise,
l-ar fi găsit, se spune, sărac precum venise.

„Un om şiret ca dînsul cu greu îl poţi cunoaşte:
şi-a investit în pietre preţioase
averi întregi, de-a dreptul fabuloase
şi le-a-ncuiat în lada cu douăzeci de broaşte!"
Chiar Regele deschise lădiţa cu minuni,
uimind pe scornitorii de minciuni:
găsiră-n ea, la Judele Divanului,
doar sculele şi straiele Ciobanului:
opincile, cojocul, nădragii, cuşma, bîta
şi un cimpoi, îmi pare, şi atîta.
„Zăloage dragi, comori nepreţuite,
voi nu stîrneaţi urgia zavistiei cumplite.
Mă-ntorc la voi acuma şi mai doresc atît:
să părăsesc aceste palate aurite
trezindu-mă odată din visul meu urît...

Măria Ta, iertare! Mă bucur c-am să scap.
Se termină cu toate, în toate, şi-n justiţie!
Prea zăbovii pe culme... Dar cine n-are-n cap
un cît de mic grăunte de ambiţie?..."

XI

PEŞTII ŞI CIOBĂNAŞUL CARE CÎNTĂ DIN CAVAL

Ca pironit în faţa porţii,
Tircis, pentru Anuţa-i dragă,
ar fi cîntat o viaţă-ntreagă,
înduioşînd din gropi şi morţii.
Cu cît alean, odată, zicea el din caval,
plimbîndu-se agale, cam visător, pe mal,
de-a lungul unui sprinten, şăgalnic pîrîiaş
ce străbătea spre vale un smălţuit imaş,
sălăşluinţa unui blajin, duios Zefir,
sub bolţile amiezii de limpede safir!
Anuţa poposise sub sălciile scunde
şi pescuia cu undiţa în unde.
Dar se trudea, sărmana, în zadar,
neizbutind să prindă un peştişor măcar.
Iar Ciobănaşul nostru, voind să-i lămurească,
porni cu foc aşa să le doinească:
— „O, peştişori din rîul ăsta clar,
uitaţi-vă Naiada în grota-i de cleştar
şi alergaţi spre Zîna cu ochi de peruzea,
lăsîndu-vă cu toţii prinşi de ea!
E crudă doar cu mine draga mea.
Pe voi v-aşteaptă-n altă parte, plin,
un eleşteu adînc şi cristalin.

Şi chiar de vă e teama cu temei,
o, cît n-aş vrea eu soarta să mor de mîna ei!"
Păcat de elocinţa şi tonul susţinut,
că tot auditoriul rămase surdo-mut.
Văzînd, atunci, Păstorul că în zadar vorbeşte,
zvîrli năvodu-n apă, îl scoase plin de peşte
şi-l răsturnă în preajma iubitei, în trifoi.

O, tu, păstor de oameni, nu de oi,
nu prin temeiuri bine ticluite
vei cuceri mulţimile-ndîrjite!
De vrei cumva să prinzi-n mreji norodul,
ia năvodul!

XII

CEI DOI PAPAGALI, REGELE ŞI FIUL SĂU

Doi papagali (pe cît mi-aduc aminte!)
— părintele şi fiul — dăduseră de trai
la masa unui mare Crai;
doi semizei, — un fiu şi un părinte —
îi fericeau c-o viaţă ca de rai.
Erau legaţi prin vîrstă şi fiii şi părinţii,
chiar tinerii, în ciuda uşurinţii.
Iar pentru Papagalul-junior
era o cinste mare, se-nţelege,
prietenia lor,
băiatul fiind prinţ şi tatăl rege.
Şi Prinţul, hărăzit de ursitoare,
mai îndrăgea şi alte zburătoare.
O vrabie frumoasă cum azi pe lume nu-i
se bucura de ocrotirea lui...
Ci zburătoarele,-ntr-o vineri,
jucîndu-se de-a scărmănatu-n pleavă,
ajunseră din joacă la gîlceavă,
aşa cum se întîmplă, adesea, între tineri.
Atît fu ciocănită sărmana Vrăbioară,
că Prinţul o găsi trăgînd să moară
şi-nfuriat de ce-a făcut rivalul,
ucise Papagalul.

Aflînd îndată
Papagalul-tată,
atît boci băiatul
cu necuprinsă jale,
că lua în sus palatul
cu țipetele sale.
Iar cînd văzu, în neagra lui mîhnire,
că Vrabia rănită își revenise-n fire, —
se năpusti cu ghearele-i tăioase
și ochii Prințului îi scoase
și-ntr-un molift ce slava cu vîrful o despică
zbură, ca răzbunarea să-și guste fără frică.
Chiar Regele se duse și-i spuse, să-l atragă:
— „Prietene, revino-acasă, dragă!
E drept, durerea-i mare. Dar vina cine-o poartă?
Doar fiul meu sau, poate, neîndurata soartă.
Să ne lăsăm mînia și ura lîngă poartă!
Așa le hărăziră Ursitele nepartea:
pe unul să-l răpună, necruțătoare, moartea,
iar altul să orbecăie prin viață,
năuc, ca printr-o pînză grea de ceață.
Deci, ducă-se mînia și ura pe pustie!
Ne-om învăța cu soarta. Revino-n colivie!"
— „Măria Ta, îi spuse el fără de zăbavă,
grăiși frumos, așa cum se cuvine;
dar crezi că dup-o astfel de ispravă
mai pot să am încredere în tine?
Văd că arunci pe Soartă vina-ntreagă,
prin vorbe ticluite să m-atragă.
Dar fie că Destinul sau Pronia cerească
ar vrea al lumii mers să-l rînduiască,
stă scris în cartea Sorții c-așa au vrut băieții,
să-mi deapăn pîn'la capăt, de astăzi, firul vieții,
departe,-n sihăstria
străvechilor păduri,
să nu mai știu că trebuie să-nduri,
văzîndu-mă, nici ura, nici mînia.

Deci, lasă-mă în liniştea pădurii
să pot scăpa în ea de gheara pacostei!"

Doar depărtarea stinge în taină jarul urii,
aşa cum potoleşte şi focurile dragostei.

XIII

LEOAICA ŞI URSOAICA

Un Vînător răpise, cîndva, un Pui de Leu
şi mama lui, Leoaica, se tînguia mereu.
Nici negura nu-i potolea durerea:
pădurea răsuna de-atîta larmă.
Cum răcnetele sfîşiau tăcerea,
jivinele nu mai puteau să doarmă.
Ursoaica-i spuse: — „Ce atîta dramă?
Cumătră dragă, ţi-ai ieşit din minţi?
Atîţia pui cîţi ţi-au trecut prin dinţi
n-or fi avînd şi dînşii, oare, mamă?"
— „Se poate să nu aibă? Au avut!"
— „Ce-ar fi să-ncerci şi dumneata să taci,
aşa cum mii de mame au tăcut,
şi cu năpasta asta să te-mpaci?..."
— „Cînd ştiu că mi-am pierdut, pe veci, vlăstarul,
mai e cu chip să tac? Prea mare-i chinul!
În jeluiri îmi voi sfîrşi amarul..."
— „De ce aşa? ... " — „Aşa mi-a fost destinul!"

Asemeni tînguiri deşarte
pornesc din gura tuturor
ca dintr-un nesecat izvor
şi le-auzim în orice parte.

Cînd nu găseşti de-aci-nainte
cît mai degrabă leacul bubei,
e bine să-ţi rechemi în minte
nenorocirile Hecubei[1]!

[1] Hecuba şi-a văzut copiii pierind sub ochii ei, şi-a pierdut regatul şi a ajuns sclavă.

XIV

CEI DOI VÎNTURĂTORI DE LUMI ŞI TALISMANUL

Cărările spre glorie-ndreptate
arareori cu flori sînt presărate.
Dovadă mai deplină cred că nu-i
ca Hércul şi strădaniile lui.
Şi-n basmele străbune şi-n istorie,
cu greu ajung eroii-n nimb de glorie.
Atras de talismane şi fantasme,
un făt porni spre ţărmuri ca din basme.
Umblînd cu un fîrtat de drumeţie,
găsiră-ntr-o poiană un stîlp cu o tăblie:
„Drumeţule, isteţ între isteţi,
de vrei să vezi ce n-au văzut drumeţi, —
cînd treci şuvoiul ăsta pe aci,
un elefant de piatră vei găsi.
Tu du-l într-un răsuflet pe-acel năprasnic munte
ce-ameninţă tăria cu falnica lui frunte!"
Pe-nsoţitor îl prinse o spaimă ca de ţînc.
— „De-o fi şuvoiul iute pe cît e de adînc,
e greu să-l treci şi viaţa-ţi pui în joc.
Şi e şi elefantul la mijloc!
Să ne lăsăm, frăţie, mai bine păgubaşi,
că nu duci elefantul nici trei sau patru paşi!
Şuvoiul ca şuvoiul: te-ai face luntre, punte, —
dar cum să sui huiduma pe vîrful unui munte?

Nu e de nasul nostru isprava, dragul meu!
Iar dacă elefantul e doar cît un pigmeu,
un elefant pitic, o stîrpitură,
ce fală ai? Halal de aventură!
Inscripția aceasta eu cred că e, să știi,
un fel de ghicitoare de păcălit copii.
Tu n-ai decît, de-ți arde, cumva, de boroboațe:
plec și te las, amice, cu elefantu-n brațe."
Și cum plecă-nțeleptul de paradă,
el, dîrz, trecu șuvoiul, știind cum să-l înfrunte,
sui și elefantul, nestingherit, pe munte,
iar sus văzu, pe culme, o cetate
cu turnuri crenelate:
și din cetatea-aceea minunată,
zări ieșind mulțimea înarmată.
Ar fi fugit oricare în locul lui, firește,
dar el voia să moară vitejește.
Rămase-nmărmurit, se înțelege,
cînd l-auzi pe naltul lor ierarh,
urmat de toți, că îl proclamă rege,
în locul răposatului monarh.
Se mai lăsă rugat cu stăruință
atît cît cere buna-cuviință,
spunînd ca Sixt[1] cînd îl făcură papă
că-i e nițel cam frică, povara e prea grea.
(Păpia și domnia să fie o belea?
De ce-i e frică omului nu scapă!)

Cutezătorul poate și munții să-i răstoarne.
Norocului îi place viteazul hotărît
ori înțeleptul care ia taurul de coarne
și nu mai pierde vremea să chibzuiască-atît.

[1] *Sixt* al V-lea (Felix Peretti), care, înainte de a fi ales papă, a fost porcar. Înainte de alegere se prefăcuse mai bătrîn și mai prăpădit decît era.

XV

IEPURII

CUVÎNT CĂTRE DOMNUL DUCE DE LA ROCHEFOUCAULD

Văzînd de la un timp încoace
cum umblă Omul şi se poartă,
eu m-am gîndit c-aceeaşi soartă
conduce Om şi Dobitoace;
iar Craiul proastelor jivíne,
cuprins şi el de năbădăi,
nu are, poate, mai puţine
cusururi ca supuşii săi.
Dar fie că e Om ori că-i Jivină,
a pus în toate Firea un licăr de lumină.

La ora cînd seninul, divinul slăvii astru,
s-afundă-n recea undă a hăului albastru
ori cînd mijeşte iarăşi din vasta lui fîntînă,
cînd zorile cu noaptea pe culmi se mai îngînă, —
mă caţăr într-un paltin la marginea dumbrăvii
şi-aidoma lui Joe din piscurile slăvii,
trăsnesc un Iepure c-un foc.
Fîrtaţii lui de cină şi de joc,
ce-şi parfumau ospăţul, — puzderie flămîndă —
cu cimbru crud, ciulindu-şi urechile la pîndă,
s-ascund de zor prin ierburi, nu ştiu unde.

Iepurii

Dar nici nu trec vro două-trei secunde
că şi uitînd, netoţii
şi înguştii,
vin iar buluc sub focurile puştii.
N-om fi ca ei adeseori cu toţii?...

Furtunile fac uneori ravagii
şi mii de nave-neacă sau le sparg.
Dar cei scăpaţi pornesc din nou în larg,
să-nfrunte iarăşi alte şi alte naufragii,
ca Iepurii mînaţi de biciul Sorţii
sub trăsnetele morţii!

Voi întări iar pilda cu alta, mai de rînd.
Un Cîine oarecare, din sat în sat trecînd,
fu dus cu tărăboi de-a lungul căilor
de hămăitul tuturor potăilor.
Cum îndrăzneşte unul să dea măcar o raită,
stîrneşte totdeauna-ntreaga haită.
Aceleaşi interese meschine, rang, renume
şi uneori chiar pizma, le întîlnim şi-n lume;
iar spiritul de haită, bîrfeala, lăcomiile
le poţi găsi la Curte şi-n toate meseriile.
De cînd e lumea lume, aşa s-a pomenit:
e vai de pielea noului-venit!
Căci legea egoismului şi-a urii
vrea doar cîţiva în jurul prăjiturii,
şi între-atîtea molii şi înţepaţi pedanţi,
e vai şi-amar de bieţii debutanţi!...

V-aş mai aduce-o pildă cu tîlcul înţelept
din cîte se întîmplă în Codru sau la Curte,
de n-aş mai fi, cum sînt, un dîrz adept
al operelor scurte,
adevărate perle-n tezaurul pămîntului,
cum, rînd pe rînd, ne-arată toţi meşterii cuvîntului.

Din cîte ai în cartea ta de pus,
nu totul se cuvine spus:
îndreaptă-ţi cititorul către ţel
şi lasă-l să mai cugete şi el!
Deci, mă opresc oleacă mai devreme.

Mi-aţi dăruit, Seniore, urzeala-ntregii teme.
Pot să-mi plătesc cu vorbe vrodată datoria,
cînd ştiu că modestia vă-ntrece dărnicia?
Nu-ngăduiţi, unica nedreptate —
nici laudele bine meritate!
Am obţinut, desigur, destul de anevoie
să scriu aici un nume cu renume,
iar azi vă rog să-mi daţi, fireşte, voie
să vă declar că bunul vostru nume
îmi va sluji, prin veacuri, ca pavăză în lume.

XVI

NEGUSTORUL, NOBILUL, CIOBANUL ŞI FIUL DE REGE

Au fost odată patru oameni căutători de ţărmuri noi:
un Negustor, un Nobil mare, un Ciobănaş şi-un Fiu de Rege.
Zvîrliţi de nu ştiu ce furtună pe litoral, scăpară goi
şi, cum erau lihniţi, porniră în lume, cerşetori în lege.
Deşi veneau din unghiuri felurite,
mînia ursitoarelor cumplite
pe ţărm străin pe toţi i-a adunat.
La primul puţ au stat să ţină sfat.
Cum Prinţul le vorbea ca după carte,
pierzîndu-se în tînguiri deşarte,
Ciobanul spuse că, uitînd păţania,
să-şi dea tuspatru repede strădania
să facă rost de cele necesare.
— „Jelania nu-i bună de mîncare!...
La muncă, deci, şi-ajungem iar departe!..."
Aşa vorbi Ciobanul fără carte,
cînd mulţi, spunînd *cioban*, pricep *zevzec*,
puţin mai dezgheţat ca un berbec
şi cred că au de minte doar regii-n lume parte.
De data asta, ce puteau să spună?
Găsiră că părerea lui e bună.
Fireşte, Negustorul, ca orice negustor,
ştiind doar cum se scade şi s-adună,
avea să dea-n oraş, copiilor,
atîtea lecţii cu atît pe lună...

Şi Prinţul, care-atîta se pricepe,
cu lecţii de politică va-ncepe;
iar Nobilul, în steme mare as,
dă lecţii de blazon cu-atît, pe ceas...
(Credeau că băştinaşii pe loc se şi-mbulzesc
să-nveţe moftangia în graiul păsăresc!)
Ciobanul, ascultîndu-i, ceru cuvîntul iarăşi.
— „Ce minunat grăirăţi, iubiţii mei tovarăşi!
Dar aş dori, acuma, să vă mai spun eu una.
Treizeci sau treizeci şi-una de zile are luna
şi, pînă se-mplineşte, e lungă aşteptarea!
Păi, cum rămînem, frate, o lună cu mîncarea?
Frumoasă e nădejdea ce toţi îmi daţi cu şcoala.
Dar pîn-atunci? Ce facem? Lungeşte-mi, Doamne, boala!
Cu ştiinţa dumneavoastră ne stă căruţa-n drum
şi eu mă sting de foame, cu zile, de pe-acum!
Hei, nu-i nimic! Pun mîna eu la treabă
şi am s-o scot la capăt mai degrabă..."
Zis şi făcut. Se duce să strîngă crengi de pin;
le cară şi le vinde la tîrg, cu bani peşin
şi cumpără din tîrg ceva merinde,
din tot ce trebuia cîte puţin.

Păţania aceasta pe nimeni nu surprinde.
Nu trebuie pricepere prea mare
să-şi facă rost sărmanul de mîncare.
Natura, chibzuită, ne-a dat, ca ajutor,
o mînă pururi gata de muncă, tuturor.

CARTEA A UNSPREZECEA

I

LEUL

Sultan peste atîtea seminţii,
strînsese Leopardul[1] avuţii
din biruri, chilipiruri şi hoţii:
cirezi cît vezi prin pajişti şi livezi;
pe cîmpuri oi, în codri cerbi, pe plaiuri iezi.
Cînd, iată că-ntr-un codru vecin, cu eleşteu,
văzu lumina zilei un puişor de Leu.
Solíile şi cărţile
plouară cu urări din toate părţile.
Sultanul pe Vulpoi îndată-l cheamă,
vizirul său, un diplomat de seamă,
şi-i spune, stînd de vorbă cu dînsul despre Leu:
— „Ţi-e teamă, mi se pare, de el ca de un zmeu!
Crezi oare că orfanului
— sărmanului —
de cuceriri îi arde?..."
— „Ţi-i milă azi de dînsul, Slăvite Leoparde,
dar mie nu mi-e milă
de-asemenea prăsilă,
şi ca vecini cu astfel de tîlhari,
supun Măriei Tale părerea mea umilă:
rămîi cu ei prieten, dacă vrei;
iar dacă nu, distruge-i cît nu sînt încă mari,
că mai tîrziu te vor distruge ei.

[1] Leopardul reprezintă aici Anglia şi pe regele Carol al II-lea, iar Leul pe Ludovic al XIV-lea.

I-e dat s-ajungă mare, spun astrologii mei..."
Dar parcă trăncănise
Vulpoiul pentru grauri,
căci Vodă aţipise
pe maldărul de lauri
şi, mici şi mari, în ţară dormeau din zare-n zare...
Iar cînd ajunse Puiul de Leu un Leu în stare
să rupă-n colţi, să sfîşie în gheare, —
ca din senin porniră
să bată-n dungă clopotele
şi zgomotele, ropotele, tropotele
se înteţiră, oştile porniră.
Vizirul, calm, îi spuse Sultanului fricos:
— „Puhoaiele acestea de oşti sînt de prisos.
Cum poţi să-ţi pui nădejdea în astfel de zevzeci?
Sînt buni doar să se-mbuibe cu oi şi cu berbeci!
Măria Ta, de-aş fi în locul tău,
n-aş căuta să-l mînii şi mai rău.
Cînd intră vitejia şi forţa lui în joc,
el, singur, e mai tare ca orice dobitoc
şi toţi fîrtaţii noştri de pacte la un loc.
Dă-i oi, dă-i boi de soi,
pînă-l ostoi,
şi, poate, prin acest bogat obol
scapi bunurile ţării de pîrjol."
Sultanul, aliaţii, nevrînd de el s-asculte,
au pătimit amarnic şi au pierdut mai multe.

De vrei să laşi puiendrii de lei s-ajungă lei,
vezi, leagă-te din vreme prieten bun cu ei!

II

ZEII CARE VOR SĂ-L ÎNVEŢE DE TOATE PE UN FIU AL LUI JUPITER

PENTRU MONSENIORUL DUCE DU MAINE[1]

Avea şi Jupiter un fiu
şi e uşor de înţeles
că fiul lui, copil zglobiu,
îi moştenise sufletul ales.
Copiilor le vine greu
tot ce e în afar' de joacă;
dar tinerelul nostru zeu
iubea şi năzuia să placă.
Şi dragostea şi judecata
aveau să-i vie mai din timp
(cu toate că şi áltfel timpu-i gata
s-aducă mai devreme întîiul anotimp!)
Şi Flora, o zeiţă frumoasă, rîzătoare,
i-a strecurat în suflet întîia lui dogoare.
Simţirile alese, iubirea, dorul, plînsul
prin toate-avea să treacă, la fel ca toţi, şi dînsul.
Era sortit vlăstarul slăvitului părinte
să aibă alte daruri cereşti şi altă minte
decît aveau odraslele de zei.
El singur, bunăoară, dintre ei
părea, în tot ce face, doar că-şi aduce-aminte.[2]

[1] Ludovic-August de Bourbon, duce du Maine, fiul lui Ludovic al XIV-lea şi al doamnei de Montespan, în vîrstă de nouă ani cînd i se dedica fabula.
[2] Aluzie la teoria reminiscenţei, expusă de Platon, adeseori.

Ca amorez era desăvîrşit,
de parcă mai fusese-ndrăgostit.
Dar Jupiter l-a dat la dăscălit
şi adunîndu-şi zeii-n slăvi le-a spus:
— „Eu, universul, singur l-am condus;
dar astăzi vreau să fac din noii zei
părtaşii mei,
şi-am hotărît ca fiul meu să fie
mai vrednic decît e de veşnicie
şi tot ce-i de ştiut să ştie."
Doar isprăvise Joe cu glasul lui de tunet,
că vrerea lui găsi pe loc răsunet.
Avea băiatul mintea setoasă de poveţe
şi jinduia de toate să înveţe.
— „Eu, zise Marte (zeul acelor puşi pe ceartă),
am să-l învăţ înalta noastră artă.
Prin ea atîţi eroi, în cursul timpului,
au îngroşat oştirile Olimpului."
— „E înzestrat la cîntec, se vede cît de colo.
Eu îl învăţ să cînte!" (făgădui Apollo).
— „Iar eu să-şi ţină bine pornirile în chingă
şi viciile (spuse Hercúl) să le învingă
(căci astea-s nişte hidre cu zeci şi mii de capete),
şi-n locul lor virtuţi de soi să capete."
— „Iar eu (a zis Amorul) cu toate îl împac,
căci duhul şi dorinţa de-a fi mereu pe plac
le vin atîtor stavile de hac."

III

ARENDAŞUL, CÎINELE ŞI VULPEA

A fi vecin cu Lupul şi Vulpea-i o osîndă:
eu nu mi-aş face, frate, în preajma lor sălaş.
Cumătra noastră Vulpe, flămîndă, sta la pîndă,
cu zîmbre de pizmaş,
să dea o lovitură la noul arendaş;
dar nu părea să aibă nădejde de izbîndă.
Şi foamea, pe de-o parte, şi, pe de alta, riscurile
îşi cumpăneau în cugetul ei discurile.
„Eu fierb în oală seacă şi dau mereu tîrcoale,
punînd la cale zeci şi zeci de planuri,
iar ţopîrlanul ăsta se ţine de chiolhanuri
şi zi de zi se umflă, nestingherit, în foale.
Găinile, claponii şi-i schimbă în parale
şi eu, cu toate darurile firii,
alerg, răbdînd, din deal şi pînă-n vale
şi sînt de-a dreptu-n culmea fericirii
cînd prind, doar Domnul ştie cum,
vre un cocoş bătrîn, hoinar pe drum.
De ce tăicuţul Joe mă dă de-aşa ruşine,
lăsîndu-mă, ca Vulpe, în toate să dau chix?
Jur pe Olimp şi jur pe Styx
că s-o mai auzi vorbind de mine!"
Tot chibzuind în capul său viclean
urzelile-i cumplite de măcel,

alese-o noapte neagră cînd toţi dormeau buştean,
stăpînul şi rîndaşul, Azorel,
găinile, claponii, puii toţi,
iar arendaşul, pare-mi-se,
uitase uşile deschise
şi, drumul fiind slobod pentru hoţi,
s-a strecurat tiptil, şireata,
şi-a pustiit poiata.
Abia în zori, ai casei vin şi văd
acel îngrozitor prăpăd.
Chiar Soarele[1], în faţa omorului sălbatic,
era să se întoarcă-n conacul lui acvatic.
Aidoma, pe vremuri, şi marele Apollo[2]
înfuriat de groaznicele fapte
de-Atride săvîrşite pe acolo,
a nimicit oştirea grecească într-o noapte.
Tot ástfel şi Ajax mai săvîrşise[3]
— nerăbdător vieaţa duşmanilor s-o curme —
un crunt măcel, dînd buzna-n nişte turme,
crezînd că sînt oştenii lui Ulise.
Iar Vulpea, şi mai crudă decît Ajax funestul,
a luat ceva din pradă, lăsînd în sînge restul.
Cînd a văzut stăpînul în curte zalhanaua,
ai fi jurat c-a dat în el damblaua.
Învinuia dulăul, rîndaşii,-n gura mare,
că-i ţine de pomană în curte pe mîncare.
— „Ce, cîine este ăsta? Potaie de la tîrlă,
un trîntor, un nemernic, bun doar de dat pe gîrlă.
Să nu-mi dea, el, de veste de crîncenul măcel?"
— „Eu nu aveam, desigur, nimic din treaba asta.

---

[1] Aluzie la ospăţul înspăimîntător oferit de Atreu lui Thyest, ospăţ pe care Soarele a refuzat să-l lumineze cu razele lui.

[2] La începutul *Iliadei* sînt înfăţişaţi grecii năpăstuiţi de săgeţile zeului mîniat că Agamemnon refuzase s-o redea pe captiva Briseis tatălui ei, Chryses, preot al lui Apollo.

[3] După moartea lui Ahile, Ajax a înnebunit, din cauză că armele eroului, pe care le jinduise el, le-a dobîndit Ulise. Într-un acces de furie, Ajax a măcelărit o turmă de oi, socotind că loveşte în Ulise şi în căpeteniile grecilor. Cînd şi-a dat seama de ispravă, s-a sinucis de ruşine.

Tu, care tragi foloase, — părea să spună el —
de nu uitai portiţa, înlăturai năpasta."
Vorbea cu chibzuinţă Azorel;
dar vorbele-nţelepte în gura unei javre
par palavre.
Stăpînul le găsise că-s fără nici un rost
şi vai de pielea cîinelui a fost!

Nu te lăsa, ca tată, -n nădejdea nimănui:
dă-ţi raita prin ogradă şi nu uita să-ncui
şi culcă-te la urmă şi-ntîiul să te scoli:
problemele de seamă nu le rezolvi prin soli!

IV

VISUL UNUI MONGOL

Un biet mongol, odată, avu prilej, în vis,
să vadă cum în raiul cu zarişti de safir
se desfăta în voie — huzur de nedescris —
un fost Vizir.
În altă noapte, însă, — ce dezastru! —
i s-arătă în vis un fost Sihastru
arzînd în vîlvătaia infernului cumplit.
S-a şi trezit de spaimă. — „Au Minos[1] n-a greşit?
Nu-i vis ca toate visele!"îşi zice,
plecînd la un tălmaci să i-l explice.
— „E vis cu tîlc! îi spune el, solemn.
Eu cred că-ţi fac printr-însul zeii semn.
Sihastrul tău, uitîndu-şi, cu timpul, datoria,
venea pe la Vizir cu linguşiri.
Şi poate că Vizirul, sătul de sîcîiri,
mai căuta, din cînd în cînd, şi sihăstria..."

Făcîndu-mă, la rîndu-mi, tălmaciul poeziei,
aş vrea să sui în slavă iubirea schivniciei,
căci ea ne scoate-n cale, prin crînguri şi păduri,
comori cereşti curate şi fără-ncurcături.
Ce vrajă negrăită e-n lumea sihăstriei!

[1] În mitologia greacă, primul dintre cei trei judecători ai Infernului.

Meleaguri dragi, putea-voi vrodată, lîngă voi,
să uit, în tihna umbrei, al lumii tărăboi?...
N-aş zăbovi într-una prin sumbrele sălaşe,
departe de saloane, departe de oraşe,
cînd cele nouă Muze mi-ar da-n vileag, plăcute,
puzderia de cruguri cu forţe neştiute,
legate-n necuprinsul genunilor albastre
de rostul şi de soarta vremelniciei noastre.
Nehărăzit cu astfel de daruri de la fire,
pîraiele, încalte, aş vrea să mă inspire,
ca şipotul lor tainic prin pajişti înflorite
să-l fac să dăinuiască în stihuri iscusite.
Nu s-a-ndurat, fireşte, ursita-mi ne'ndurată
să dorm şi eu, ca alţii, în vrun palat, vrodată.
Dar n-au decît în pufuri coconii să se culce,
că-n patul meu mi-i somnul mai liniştit, mai dulce,
şi-am să-i aduc şi-n crînguri noi jertfe pe altare.
Iar cînd va fi să-mi vină sorocul de plecare,
tot vesel voi purcede şi fără remuşcare.

V

LEUL, MAIMUŢA ŞI CEI DOI MĂGARI

Un Leu voind, pe vremuri, să păstorească bine,
şi-aduse o Maimuţă ca dascăl de morală
(căci ea e cea mai brează din lumea animală)
şi-au început metodic, aşa cum se cuvine.
—„De vrei să cîrmuieşti cu-nţelepciune,
Măria Ta, ascultă ce ţi-oi spune:
se cade să ai grijă de trebile obşteşti,
iar Dragostea de sine, cît poţi, să n-o-ndrăgeşti,
că ea e mama tuturor ponoaselor
din lumea celorlalte şi-a noastră, a păroaselor,
şi nu cu una-două vei putea
să scapi de ea.
Dar chiar de n-om stîrpi-o pe deplin,
tot e ceva s-o potolim puţin.
De-aceea, cred că-i lucru înţelept
şi de folos
să nu admiţi nimic din ce-i nedrept
sau caraghios,
că doar aşa ne vom ajunge ţelurile."
— „Dă-mi, zise el, exemple din amîndouă felurile!"
— „Măria Ta, îndată vei pricepe.
Nu-i specie, nu-i tagmă (cu-a noastră voi începe!)
să nu se-mpăuneze, să zburde, să tresalte
că ea e cea mai brează din toate celelalte

şi să nu creadă (nostime contraste!)
că altele-s obraznice şi proaste...
Cam de asemenea isprăvi
e-n stare Dragostea de sine[1]:
îi sui pe toţi ai tăi în slăvi,
nădăjduind să te înalţi pe tine!
Aşa e pretutindenea în lume:
atîţia mari şi tari şi cu renume
nu s-au făcut, cum crezi, prin vrednicie,
ci prin urzeli şi dibăcie,
din care trag foloase mulţi,
mai mult cei proşti decît cei culţi.
Eu nu-s făcută, Doamne, să vin aici cu pîri,
dar ajungînd din urmă, deunăzi, doi Catîri,
i-am urmărit cum îşi treceau cădelniţa
şi le mergea guriţa ca vîrtelniţa.
Întîiul, cu o mutră de cărturar deştept,
spunea aşa confratelui: «Aştept
să-mi faci, Monseniore, de vrei, un mic hatîr,
spunîndu-mi drept: nu-i omul un nedrept
cînd pîngăreşte sacrul nostru nume,
spunînd unui nătîng că e *catîr*?
Mai abuzează iarăşi de un cuvînt. Anume,
tratează măgăreasca, augusta elocinţă
cu o ne'ngăduită uşurinţă
drept „*răgete!*" Sînt nostimi aceiaşi ţărănoi
cînd se fălesc c-ar fi mai breji ca noi.
S-o creadă ei, fireşte, cu mintea lor săracă!
Sfinţia Ta se cade să ne vorbeşti ce vrei,
iar oratorii lor să tacă:
adevăraţii răgitori sînt ei!
Dar să-i lăsăm păcatelor de oameni...
Cînd cînţi, nici n-ai pe lume cu cine să te-asameni
şi însăşi Filomela îmi pare-o ucenică,
iar pe Lambert[2] l-întreci cu-ntreaga clică...»

---

[1] La Fontaine se arată un admirator al lui La Rochefoucauld în privinţa ideilor acestuia despre amorul-propriu.
[2] *Lambert* (1610—1696): cîntăreţ renumit din Poitevin.

«Eu îţi răspund, Seniore, c-admir, ca-n alte dăţi,
în Măgăria Voastră aceleaşi calităţi.»
Şi au plecat să se tămîie prin cetăţi,
sperînd c-o bună parte din lauda lălîie
s-o-ntoarce şi asupra acelui ce tămîie.
Mai sînt destui şi astăzi, din păcate,
nu printre ei, ci chiar printre supuşi,
ce-ar fi, de-ar cuteza, dispuşi
ca-n loc de «Excelenţă» să-şi spună «Majestate».
Dar e destul! Mai mult nici nu se face.
Vezi, Dragostea de sine ce caraghioşi îi face?
Cît despre Nedreptate, rămîne altă dată:
azi s-o lăsăm, Măria Ta, în pace!"
a încheiat Maimuţa, de teamă să n-o pată.

E bună chibzuinţa şi printre dobitoace!

VI

LUPUL ŞI VULPEA

Deşi o picătură nu-i chiar cît un potop,
aici nu-s de părerea bătrînului Esop.
Cu mintea lui, maestrul cel puţintel la trup
o fi găsit temeiuri în niscaiva nimicuri
să rînduiască Vulpea,-n şiretlicuri,
puţin mai sus de Lup?
El ştie ce să facă mai bine decît ea,
să-şi apere vieaţa, sau altora s-o ia!
Doar într-un caz se cade să respectăm dreptatea
şi Vulpii să-i lăsăm întîietatea.

Flămîndă, într-o seară, că o durea la rînză,
zărind, din întîmplare, într-o fîntînă luna,
o socoti, cumătra, un coşcovan de brînză,
şi coborî, nebuna,
c-o ciutură-n fîntînă,
mînată spre adîncuri de foamea ei păgînă.
Dezmeticită repede, dihania
vedea cum i s-apropie pierzania.
Nădăjduia să fie, totuşi, scoasă
de-o altă lighioană mai spătoasă,
de-aceeaşi nălucire-n puţ atrasă.
Trecuseră trei zile şi nimeni nu venise
şi argintia rublă a astrului rotund,
ce strălucea pe boltă şi-n străfund,

încet-încet, se cam ştirbise.
Era cumătra Vulpe disperată,
cum nu fusese încă niciodată.
Noroc că se ivi prin partea locului
un Lup cu gîtul dogorît de sete
şi Vulpea-i spuse-n grabă dobitocului:
— „Te ştiu, cumetre dragă, Lup cu scaun,
nu cum e cîte unul, schiaun.
Coboară-te şi tu, pe îndelete
să te înfrupţi din caşul făcut de zeul Faun[1]
din minunatul lapte
muls de la Io[2] azi-noapte.
Pun laba-n foc, ştiind că nu mă-nşel,
că Jupiter, de-ar lua şi dînsul puţinel,
s-ar face bine, dac-ar fi bolnav.
Mîncai şi eu, cum vezi, destul din el..."
cum nu există lup ligáv,
Cumătrul nostru, găgăuţ,
se coborî c-o ciutură în puţ,
şi-o scoase pe cumătra, cu cea de-a doua-afară.

Putem şi noi s-ajungem ca Lupul, de ocară,
căci omul crede repede, orbeşte,
ce n-ar dori sau ce-şi doreşte.

---

[1] Zeul pădurilor, numele divinizat al unui vechi rege din mitologia italică, identificat de latini cu Pan, după modelul grecilor.

[2] Fiica lui Inacos, schimbată în juncă de Jupiter şi păzită de Argus.

VII

ŢĂRANUL DE LA DUNĂRE

Un Şoarece[1] prin pozna şi-ncrederea-i neroadă
mi-a folosit, pe vremuri, ca dovadă
că omul, — om de treabă, cinstit, tîlhar sau cutră —
nu-i bine totdeauna să-l judeci după mutră.
Aş mai putea aduce noi pilde minunate
desprinse din Esop sau din Socrate,
dar şi aşa sînt cunoscute toate.
Azi v-aş propune, însă, ca model
ţăranul zugrăvit în chip fidel
de înţeleptul Marcu-Aurel[2].

Avea Ţăranul ăsta o barbă-aşa stufoasă,
că-ntreaga lui făptură, păroasă la refuz,
părea o matahală fioroasă
de urs ieşit din peşteră, ursuz.
De sub sprîncene dese, neguroase,
privea scalîmb,
şi-avea un nas cam borcănat şi strîmb
şi buzele întoarse şi cărnoase.
Purta cojoc de capră sălbatică-n spinare,
şi era-ncins, îmi pare, cu trestie de mare.

---

[1] Cf. VI, 5.

[2] Marc-Aureliu, zis *Filozoful*, împărat roman (Roma, 121 — Sirmium, 180). Împăratul-filozof aminteşte de discursul acestui sol de pe meleagurile dunărene ţinut în Senat „în primul an al consulatului meu", spune el.

Venise pîn'la Roma în pricina impunerii,
ca sol al unor tîrguri de lîngă malul Dunării.
Căci nu era pe lume ungher cît de ascuns,
în care, duşi de lăcomie,
romanii să nu fi pătruns.
Şi solul, măsurîndu-i, le-a spus cu bărbăţie:
— „Romani şi senatori, aş vrea să cer
întîi oblăduirea stăpînilor din cer,
să nu rostesc vro vorbă mai nelalocul ei, —
că fără ajutorul puternicilor zei
nu-i judecată dreaptă nici om fără prihane,
iar harul lor, de nu-l ceri la nevoi,
calci pravila din ceruri, cum o călcarăm noi,
ca să-ndurăm osînda urgiilor romane.
Da, mai curînd din vina noastră decît din vrednicia ei
ne asupreşte astăzi Roma, ca o pedeapsă de la zei!
Voi ne-aţi robit pe vremuri prin săbii, suliţi, arce;
dar carul vremii umblă şi roata se întoarce
şi s-ar putea ca zeii să mute şi la voi
amarul şi obida şi jalea de la noi.
Feriţi-vă de-a zeilor urgie,
căci dreapta lor mînie
ne-o pune, poate, mîine-n mînă arme
să darme asuprirea şi lanţul să ni-l sfarme,
făcîndu-vă, la rîndul vostru, robi!
Azi sîntem noi ai voştri. De ce? Doar de neghiobi!
Ce merite v-au hărăzit sub soare
să fiţi stăpînitori peste popoare?
Să fi rămas cu fala şi bogăţia voastră!
Ce-aţi căutat în sărăcia noastră?
Noi ţărina străbună ne-o cultivăm în pace
cu braţele la sapă şi-n meserii dibace.
Ce-au învăţat, de pildă, germanii de la voi?
Sînt oameni pricepuţi şi curajoşi
şi de-ar fi fost şi ei nesăţioşi
şi bătăioşi
ar fi, în locul vostru, stăpîni şi peste noi
şi poate că ar fi mai omenoşi

Ţăranul de la Dunăre

ca pretorii pe care ni-i tot trimiteți voi,
să-nfrunte zeii-n ceruri și în temple,
să-i supere cu lăcomia lor,
sfidîndu-i prin asemenea exemple.
Nimic nu le ajunge și pururea mai vor:
nici rodul țărînii și-al pomului,
nici truda și obida omului.
I-au despuiat pe oameni și i-au jignit pe zei.
Nu mai lucrează nimeni pămîntul pentru ei.
Ne-am părăsit și casa și soția
să ne-nfrățim, în munți, cu sihăstria.
Căci nu mai vrem s-aducem nenorociți pe lume
și să-mpuiem o țară, ca Roma s-o sugrume.
Cît despre fiii noștri, sleiți la plug, la sapă,
noi, ca părinți, am vrea să-i știm în groapă.
Retrageți-vă sólii, ce biruri strîng cu biciul,
că de la ei n-avem de luat exemple
decît ticăloșiile și viciul!
La fel e și la Roma, deși n-ai loc de temple!
De nu vii cu plocoane sau purpură, ca danie,
zadarnică rămîne sărmana ta strădanie:
poți să aștepți la ușă ani întregi,
că nu găsești scăpare nici în legi!
Cum plîngerea cu care m-a-nvrednicit nepartea
prea slobodă-i și-ncepe, mă tem, să nu vă placă, —
e vremea pentru sol acum să tacă
și să-și aștepte moartea."
Și, liniștit, trimisul în for a-ngenunchiat.
Au admirat romanii curajul și credința,
înțelepciunea ca și elocința
sălbaticului astfel prosternat
și ca osîndă mai presus de ștreang
propuseră să-l suie patrician în rang
și pretorii-și schimbară în orice orășel
și-i scriseră discursul, să-l aibă ca model.[1]
(Dar nu se prea ținură mult de el!)

[1] Romanii cunoșteau și practicau stenografia.

VIII

BĂTRÎNUL DESTOINIC ŞI CEI TREI TINERI

Un biet Unchiaş, odată, sădea puieţi de nuci
şi trei Flăcăi, văzîndu-l, spuneau, făcîndu-şi cruci:
— „Să faci la vîrsta asta fără vlagă
o casă, — hai, mai treacă-meargă, dragă.
Dar să sădeşti! Îi arde moşneagului de şagă!"
— „Ce poţi să-i faci? Aşa-i căşună omului..."
— „Ar trebui, tăicuţă, un patriarh s-ajungi,
să poţi gusta, cîndva, din rodul pomului;
dar nu mai ai, se pare, zile lungi.
Mai bine-ar fi, prin minte, păcatele să-ţi depeni!
Speranţele-ndrăzneţe şi planurile noi
sînt pentru noi,
căci înfruntăm furtuna pe culmi, ca nişte jnepeni..."
— „Nici pentru voi nu-s sigure, cum vreţi,
că nu ştiu Ursitoarele de preget
şi firul cel bicisnic al bietei noastre vieţi,
cînd nu te-aştepţi, le scapă de pe deget.
Ca tineri, vi se pare o pavăză Norocul;
dar nu e om pe lume să-şi poată şti sorocul!
De-o fi să mă hîrşească a morţii coasă sumbră,
s-or bucura nepoţii de roade şi de umbră.
Nu vă pricep: găsiţi că e o vină
în faptul că trudesc pentru plăcerea
acelor care mîine au să vină?

Şi ăsta-i rod, mai dulce decît mierea !
Şi, de, mai ştiţi? Mi-i, poate, dat s-apuc
şi nuci din nuc
şi multe răsărituri să văd de-aci-nainte
trecînd peste-ale voastre uitate oseminte..."

Bătrînul le vorbise cuminte, cu temei.
Într-adevăr, s-au prăpădit tustrei:
întîiul înecîndu-se în mare,
al doilea din ei căzînd din tei,
şi-al treilea-ntr-o luptă, la hotare.
A plîns, aflînd, bătrînul, că moartea i-a răpus
şi le-a săpat pe lespezi povestea de mai sus.

IX

ŞOARECII ŞI BUFNIŢA

Nu-i bine nimănui să-i spui:
„Ţi-oi spune o minune, zău!"
Arareori părerea lui
s-o nimeri pe placul tău...
Cu toate astea, vă voi spune
şi eu o astfel de minune.

Fu doborît, în codru, un trunchi ajuns o umbră,
sălăşluinţa tristă, putregăită, sumbră
a Bufniţei, — tălmacea Parcei hîde
Atrópos, ursitoarea cu sarcina de gîde.
Şi ce descoperire minunată!
În scorbura aceea măcinată,
hălăduiau cu Buha, în rîndul altor oaspeţi,
şi nişte Şoareci graşi, fără picioare,
pe care ea-i hrănea cu semincioare,
să poată să-i mănînce, pocita, pururi proaspeţi.
Jivina asta judeca, se pare!
Văzînd că primii şoareci i-au fugit
prin crăpătura scoarţei-uşe,
ce s-a gîndit?
Să-i lase-n viaţă fără picioruşe,
ca să se ţină, altă dată, locului
şi i-a sluţit cu bisturiul ciocului.

Provizia de şoareci fiind asigurată,
putea să ia din ea şi altădată.
N-a chibzuit cu multă judecată?
Cartesienii, însă, nu se-nclină
şi socotesc şi Buha tot maşină.
Ce arc nebănuit s-o-fi-ndemnat
de-a amputat
jivinele păstrate şi puse la-ngrăşat?
De nu-i gîndirea-n joc nici de-astă dată,
atunci nu ştim ce-nseamnă judecată!
Eu cred c-a dat dovadă de multă chibzuinţă.
Căci şoriceii ăştia sînt tare-mpieliţaţi
şi scapă cu o mare uşurinţă.
Mai bine-i să-i înfulici pe loc, de cum i-nhaţi,
dar chiar pe toţi ar fi cu neputinţă.
Cînd flămînzeşti ai iarăşi de alţii trebuinţă.
„Le-oi reteza picioarele, să nu mai fugă,
şi-am să-i îngraş, în scorbura din buturugă."

Gîndea un om cu-atîta socotinţă?
Să ne răspundă cei ce-atîtea-ndrugă![1]

„Aceasta nu-i o fabulă, şi faptul, deşi minunat şi aproape de necrezut, s-a petrecut cu adevărat. Poate că am împins prea departe prevederea acestei bufniţe, căci n-ai pretenţia să atribui dobitoacelor un progres în judecată, ca în cazul de faţă; dar exagerările acestea îi sînt îngăduite poeziei, mai cu seamă în acest fel de scrieri de care mă folosesc eu." (Nota lui La Fontaine.)

[1] Aluzie la adepţii lui Descartes, care susţineau teoria animalului-maşină.

EPILOGUL
[PĂRŢII A PATRA]

Tot colindînd zăvoaie şi dumbrăvi,
ori poposind, trudit, la umbra teilor,
m-am străduit să prind în graiul zeilor[1]
ce vorovesc făpturile sub slăvi.
Cum toate din cuprinsul universului,
din creştete de munţi şi pînă-n plaiuri,
le-auzi vorbind în multe şi minunate graiuri,
le-am tălmăcit mai toate, sărac, în graiul versului.
Iar dacă n-am tradus destul de bine
ce spune codrul, cîmpul, rîul, valea, —
tot am deschis şi eu, încalte, calea:
le-or tălmăci atîţia mai bine decît mine.
Voi, cîntăreţi mai tineri, veţi duce mai departe
strădania-ncepută modest, aici, în carte.
Din ce n-am spus, se cade să scoateţi voi poveţe,
căci lumea e-nsetată să afle şi să-nveţe.
Cînd Ludovic se umple de slavă fără moarte[2]
şi-atîtea subiecte frumoase vă dau ghes,
aveţi, de bună seamă, doar truda de ales!
Aleşi ai Muzelor, Olimpul
vă cheamă astăzi şi pe voi
să ne vorbiţi în stihuri noi
menite să învingă timpul!

---

[1] *Graiul zeilor*: perifrază clasică pentru *versuri*.
[2] Aluzie la zdrobirea de către Ludovic al XIV-lea a „Coaliţiei europene".

PARTEA A CINCEA

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

CĂTRE MONSENIORUL DUCE DE BURGUNDIA[1]

Monseniore,

N-aş putea să aşez fabulele mele subt o mai glorioasă oblăduire decît a Domnieivoastre. Gustul atît de ales şi judecata Domnieivoastre atît de sănătoasă, de care aţi dat dovadă pe orice tărîm[2], mai înainte de a fi ajuns la vîrsta la care alţi principi abia sînt mişcaţi de ce-i înconjură cu mare strălucire, — toate acestea, la care se adaugă datoria pe care o am de a vă da ascultare şi dorinţa arzătoare de a vă fi pe plac, m-au făcut să vă înfăţişez o lucrare al cărei original[3] a stîrnit admiraţia tuturor veacurilor şi a tuturor înţelepţilor. Ba chiar mi-aţi poruncit să-mi continui munca şi, dacă îmi îngăduiţi s-o spun, în lucrarea aceasta sînt şi unele subiecte pe care vi le datorez Domnieivoastre[4], subiecte în care aţi pus podoabe admirate de toată lumea. Nu mai avem nevoie să cerem părerea lui Apollo, nici a Muzelor, nici a vreuneia dintre zeităţile Parnasului. Le găsim pe toate în darurile cu care v-a înzestrat firea şi în priceperea de a drămui cum se cuvine înfiripările minţii omeneşti, la care aţi şi adăugat, de pe acum, şi cunoaşterea tuturor

[1] Ludovic, duce de Burgundia (1682—1712), nepotul lui Ludovic al XIV-lea, în vîrstă de 12 ani cînd La Fontaine îi închină ultima carte de fabule.

[2] La această vîrstă, ducele citise în latineşte pe Cezar, pe Tit-Liviu şi începuse a-l traduce pe Tacit.

[3] La Fontaine se referă la Esop, ale cărui fabule i-au slujit cele mai adeseori de izvor.

[4] Cf. XII, 5 şi 9.

canoanelor potrivite. Fabulele lui Esop alcătuiesc un bogat izvor de inspirație pentru cei înzestrați, cuprinzînd tot felul de firi și de pățănii. Scornirile acestea sînt, la drept vorbind, un fel de istorie în care nu e nimeni măgulit. Subiectele acestea nu sînt niște lucruri de mică însemnătate, căci, în lucrarea mea, dobitoacele sînt dascălii oamenilor. Nu voi zăbovi mai mult în privința aceasta: Domniavoastră vă dați mai bine seama decît mine de folosul lor. Dacă vă pricepeți astăzi cu privire la oratori și la poeți, cîndva vă veți pricepe și mai bine să apreciați conducătorii politici și generalii de armată capabili și prea puțin s-ar putea să vă înșelați în alegerea oamenilor și în drămuirea faptelor. Nu mai sînt la vîrsta[1] care să-mi îngăduie să nădăjduiesc că voi mai apuca și eu toate acestea. Trebuie să mă mulțumesc că pot lucra din porunca Domnieivoastre. Dorința de a vă fi pe plac va ține locul imaginației pe care vîrsta a șubrezit-o: cînd veți mai dori vro fabulă, am s-o găsesc în tezaurul acesta. Tare aș vrea să puteți găsi în fabulele mele laude vrednice de monarhul care pecetluiește astăzi soarta atîtor țări și popoare[2], stîrnind atenția tuturor ungherelor lumii prin cuceririle și prin victoriile sale și prin pacea care pare că se apropie, pace ale cărei condiții le impune dînsul cu toată cumpătarea visată de dușmanii noștri. Mi-l închipuiesc ca pe un cuceritor care vrea să-și zăgăzuiască singur gloria și puterea, un cuceritor despre care s-ar putea spune, așa cum, pe drept cuvînt, nu s-a spus despre Alexandru, că are să țină în mînă toate statele din lume, silindu-i pe miniștrii atîtor suverani să se întrunească pentru a pune capăt unui război atît de dăunător pentru stăpînii lor. Dar astea sînt subiecte mai presus de puterile noastre: le las în seama unor condeie mai destoinice decît al meu și sînt, cu un profund respect,

Monseniore

al Domnieivoastre preaumil, preasupus
și preacredincios servitor,

DE LA FONTAINE

---

[1] La Fontaine avea 73 de ani.
[2] În vremea aceea, Franța lupta pe mai multe fronturi: în Spania, Italia, Țările de Jos și Germania.

I

FÎRTAȚII LUI ULISE

Monseniorului Duce de Burgundia

Vlăstar de viță veche iubit de cei din slavă,
îngăduie-mi, Alteță, o clipă de zăbavă
să-nmiresmez o dată cinstitele-ți altare
c-oleacă de tămîie și-un imn de adorare.
E prea puțin și prea tîrziu, îmi pare,
dar vîrsta mea vă cere, în locul meu, iertare.
În timp ce duhul meu e tot mai șters,
al vostru-i viu și ager și áripi are-n mers
și-așteaptă doar să-și ducă eroul[1] în istorie
cu pași giganți pe drumul încununat de glorie.
Un zeu[2] îl mai reține (cu ce chin!)
pe ne'nfricatul nostru, biruitor pe Rin,
ce știți că-n mai puțin de-o lună
l-a cucerit ca o furtună, —
repeziciune necesară,
iar astăzi, poate, temerară.
Dar tac, căci nu se cade ca prin discursuri lungi
să sperii Rîsetele, poate, ori Amorașii să-i alungi.
Azi curtea voastră-i plină de ei ca-n alte dăți,
cum și de alte zeități,
ca Judecata sănătoasă

[1] Tatăl ducelui, Delfinul.
[2] Ludovic al XIV-lea.

şi Bunul-Simţ, buni sfetnici într-o casă.
Alteţă, întrebaţi-i de le place
năzbîtia făcută de soţii lui Ulise,
în ziua cînd pesemne, neprevăzînd ce-or face,
băură o licoare vrăjită, pare-mi-se,
şi-ajunseră, sărmanii, din oameni dobitoace.

Cu gîndul la Itaca şi ochii după maluri,
fîrtaţii lui Ulise, rătăcitori pe valuri,
mînaţi mereu de vînturi încoace şi încolo,
au fost zvîrliţi de-o groaznică furtună
pe insula Circeei[1], odrasla lui Apollo,
şi ea le-a dat o băutură bună.
Dar prafurile puse într-însa de Circeea
i-au şi făcut să-şi piardă judecata,
— căci le vrăjise bine, blestemata —
şi-au început şi chipul să-şi schimbe, dup-aceea,
în urşi, în lei, în elefanţi şi, pare-mi-se,
în cîrtiţe, scăpînd numai Ulise,
că-n loc să bea licoare, şiretul o zvîrlise.
Bărbat frumos şi plin de-nţelepciune
putînd să ticluiască şi vorba de minune,
ştiu să-şi drămuiască în aşa chip purtarea,
c-ajunse să-şi vrăjească... vrăjitoarea!
Ca beată de vederea frumosului pribeag,
zeiţa-şi dete sufletu-n vileag.
Văzînd-o ameţită de-al dragostei vîrtej,
Ulise folosi acest prilej
şi o rugă fierbinte
să-i facă iar fîrtaţii ca-nainte.
— „Propunerile tale prieteneşti sînt drepte,
dar crezi că se îndură să le-accepte?
Hai la dihănii şi-ai să vezi îndată!..."
S-a dus la ei Ulise şi le-a spus:
— „Măi fraţilor, licoarea blestemată

---

[1] Cea mai vestită vrăjitoare din antichitate, fiică a lui Apollo şi a nimfei Perse. Locuia în insula Aia, în preajma coastei italice.

Pirtaţii lui Ulise

își are leacul ei. Vi l-am adus
să căpătați iar chipul de-altădată!"
Și Leul, căpătîndu-și întîiul graiul iarăși,
îi spuse aspru fostului tovarăș:
— „Cu astfel de cuvinte mă revolți!
Cum îți închipui oare
că-s în stare
să mai renunț la gheare și la colți?
Sînt rege și îi sfîșii pe cei ce mă atacă!
Păi, ce-mi mai pasă mie de falnica Itacă?[1]
N-oi fi nebun să mai ajung ostaș!
Așa cum sînt, așa vreau să mă lași!"
Îngrijorat de-asemenea discurs,
Ulise s-a oprit la Urs.
— „Nu m-așteptam să văd o nămetenie!
Erai frumos, și azi ești o sluțenie..."
— „Dar tu credeai, prietene, încaltele,
că sînt pe lume mutre mai breze decît altele?
N-aș vrea să-ți țin, firește, un discurs,
dar sînt cum se cuvine să fie orice Urs
și sînt frumos, de vreme ce draga mea mă place.
Tu șterge-o, de nu-ți place, și lasă-mă în pace!
Dar, ce mai tura-vura, ți-o spun cu jurămînt:
sînt mulțumit și liber. Vreau să rămîn cum sînt!"
S-a dus la Lup, să-l ia pe ne-așteptate.
— „Sînt uluit, pe drept cuvînt, fîrtate,
văzînd că ți-ai uitat, pesemne, vița
și-ai sfîșiat atîtea mioare bucălate,
că plînge toată ziua ciobănița.
Cîndva, de bună seamă,
nu așteptai mătănii,
ci, auzind-o iute cum te cheamă,
ai fi sărit să-i aperi cioporul de dihănii.
De ți-a rămas în cap un dram de minte,
fii iarăși om de treabă ca-nainte!"
— „Eu nu cred că se află nici o urmă

---

[1] Insulă din arhipelagul Ionian, țara de baștină a lui Ulise și a tovarășilor săi.

de-asemenea jigănii de treabă, nici la turmă!
Tu mă numeşti o fiară c-am sfîşiat un miel;
dar oamenii nu fac şi ei la fel?
Ca om, aş fi, desigur, mai dornic de măcel!
Voi, mai avani ca lupii cînd dau năvală-n oi,
vă rupeţi, pentru-o vorbă, între voi
cu zecile şi miile-n război.
Eu sfîşii tot ce sfîşii ca hrană pentru trup...
Aşa că sînt şi voi rămîne Lup!"
Şi-a dojenit Ulise, cum se cuvine, soţii,
dar rînd pe rînd l-au refuzat cu toţii,
spunîndu-i că renunţă la marile isprăvi,
să vieţuiască slobozi prin codri şi dumbrăvi.
(Dar eşti de-ajuns de liber, oare,
cînd poţi să mergi pe unde vrei?
Uitaseră că sînt, ca fiare,
robi ai dihaniei din ei!)

Se cuvenea, Alteţă, alt subiect, ştiu bine,
în care să se-mpace frumosul cu foloasele,
dar n-am scăpat nici astăzi de jivine,
ca oamenii, şi ele de multe lipsuri pline.
Îndreaptă cu dojana, Alteţa Ta, ponoasele:
vei izbuti, sînt sigur, mai bine decît mine!

II

PISICA ŞI CELE DOUĂ VRĂBII

Monseniorului Duce de Burgundia

O Pisicuţă albă, de seama unui pui
de Vrabie, crescuse-n preajma lui.
Ţinînd-o toată ziua prin casă tontoroiul,
îşi omorau urîtul cu joaca de-a războiul.
Se războia cu ciocul, Vrăbiuţa,
iar Pisicuţa cu lăbuţa,
avînd, fireşte, grijă prietena să-şi cruţe,
neînarmîndu-şi laba sprinţară cu gheruţe.
Cînd Pisicuţa se făcu Pisică,
o socotea pe Vrabie tot mică
şi nu se mînia pe ea,
cînd Vrabia o ciocănea.
Crescute împreună din fragedă pruncie
şi învăţate-ntr-una să se joace,
au vieţuit ca două prietene în pace
şi n-au ajuns, ca alţii, din joacă la mînie.
Dar într-o zi o Vrabie vecină
s-a întîmplat să vină
cu gîndul să se joace cu-a noastră împreună.
Şi joaca asta nu le-a fost de-a bună!
Mai din nimica toată, zburdalnicele vrăbii
ajunseră la ceartă şi la... săbii.
— „Cum a putut să îndrăznească
prietena să-mi ciocănească?

N-o fi venit, haina,
să-mi sfîşie amica?
Pe neamul meu de-o las!" (şi-a zis Pisica)
şi-a-nfulecat vecina,
— căci doar în sînge poţi să speli ocara!—
iar cînd văzu că-i bună bucăţica,
mîncă de zor pe loc şi adversara...

Nu-i fabula-ncheiată, cînd n-are o morală!
Eu parc-o văd. Dar dacă stau pe gînduri,
e pentru că îmi pare o muncă de migală,
pe cînd Alteţa Voastră, cu duhul său de fală,
ar ticlui-o-n fugă în trei sau patru rînduri.

III

AVARUL ȘI MAIMUȚA

Un om zgîrcit și lacom de bănet
și-ngrămădea bănetul în sipét:
mormane de ducați și de pistoli...
Eu, banii, cînd sînt leneși, îi socotesc frivoli!
Pe-o insulă pustie, ferit de Amfitrita[1],
strîngea cu țîrîita
sau cu nemiluita
și cu destulă fală își tot sporea comorile.
De multe ori îl apucau și zorile
tot numărînd și calculînd
și-l cam treceau sudorile
cînd da de cîte-o lipsă, cînd și cînd.
Maimuța, mai deșteaptă ca stăpînul,
mai lua și ea din ce-aducea hapsînul
și-i azvîrlea cu pumnul pe fereastră
în marea vălurită și albastră,
căci rămîneau adesea grămezile pe masă,
cînd mai pleca în grabă zgîrcitul de acasă.
Pe cît simțea stăpînul plăcere să-i adune,
pe-atît simțea Maimuța să-i zvîrle în genune.
(Și poate că, în felul ei, jivina
era mai înțeleaptă, bat-o vina!)

[1] *Amfitrita*: zeița mării.

Deci, ce-i trecu prin cap Maimuţei noastre?
S-aducă nişte jertfe genunelor albastre,
zvîrlind monete-n apa de cleştar,
jucîndu-i festa astfel stăpînului avar.
A început, întîi, cu măruntişul,
zvîrlindu-l în talazuri cu pumnul, ca pietrişul.
Şi, rînd pe rînd,
au mai pornit curînd
monetele de aur şi de argint, zburînd,
care mai de care
de valoare,
atît de jinduite de bieţii noştri oameni.
(Mai ştii? N-or creşte, oare, sporite, cînd le sameni?...)
Şi-ar fi-ncercat cu toate grămezile puterile,
c-o desfătau grozav de mult căderile,
de nu pica stăpînul chiar atunci!

Decît să ştii că te robesc averile,
mai bine, ca Maimuţa, în valuri le arunci!

IV

CELE DOUA CAPRE

Cum rupseră o gură, două
de iarbă umedă de rouă,
minate de un duh de libertate
porniră spre păşuni îndepărtate,
pe stîncile zvîrlite de munte peste slăvi,
să-şi plimbe nostalgia şi setea de isprăvi.
O, nimeni nu le poate opri, cu toată cazna!
Deci, cele două Capre porniră-ndată razna,
lăsînd în urmă ţarcul din livadă.
Mai sus de nori, acolo,-n slăvi, pe munte,
aveau, din întîmplare să se vadă
şi, vrînd-nevrînd, să se înfrunte
pe-o punte
atît de-ngustă, că pe ea
nici două nevăstuici n-ar încăpea.
Iar apele şuvoiului, adînci
şi repezi, cu vîrtejuri şi bulboane,
ce s-auzeau vuind cumplit sub stînci,
aveau să bage frica-n amazoane.
Şi una dintr-o parte şi alta dintr-o parte
porniră, totuşi, dîrze, mai departe...

Eu parcă-i văd la fel, prin pîcla anilor,
pe Filip şi pe Ludovic cel Mare
venind la conferinţă, pe cărare,
în Insula Fazanilor[1]!
Aidoma, semeţele hoinare
ajunseră la jumătatea punţii,
cuprinse de-ngîmfare.
Cum se credeau cu nimb în iurul frunţii
(întîia dintre ele ca urmaşă
a unei vrednice strămoaşe,
de Polifem[2], pe vremuri, lăsată Galateei[3];
a doua, strănepoata Amalteei[4],
ce l-a hrănit pe Jupiter în faşă) —
nevrînd să dea nici una înapoi,
căzură amîndouă în şuvoi.

Asemenea păţănii nu sînt noi!

---

[1] Numită şi *Insula Conferinţei*, în amintirea consfătuirii ţinute în 1659 între Mazarin şi don Luis de Haro, pentru pacea Pirineilor şi căsătoria lui Ludovic al XIV-lea cu infanta Spaniei. Insula se află pe rîul Bidassoa, ce desparte Franţa de Spania.

[2] Ciclopul (fiu al lui Neptun) căruia Ulise i-a scos ochiul.

[3] Nimfă a mării, îndrăgită de Polifem, ucisă împreună cu iubitul ei, păstorul Acis, de ciclopul căruia îi refuzase iubirea.

[4] Capra care l-a hrănit pe Jupiter. Unul dintre coarnele ei a ajuns cornul abundenţei.

MONSENIORULUI DUCE DE BURGUNDIA
care îmi ceruse o fabulă cu titlul
Şoarecele şi Pisica.

Ţin Prinţului pe plac să-i fac, căci Faima
un templu vrea în carte pentru el.
Dar ce să scriu (simt că m-apucă spaima !)
cu o Pisică şi un Şoricel?

Şi cum pot să-mi ajung mai bine ţelul?
Întruchipînd o mîndră vicleană ce-şi întinde
urzelile şi inimile prinde
ca o Pisică, Şoricelul?

Ori poate că Ursita-mi dă modelul
în jocurile ei cu fericiţii,
căci o vedem smucindu-şi ocrotiţii,
ca o Pisică, Şoricelul !

Sau să încerc să fiu eu menestrelul
vre unui rege ce-ar avea norocul
de-a fi viteaz şi-ar urmări-n tot felul
duşmanii, biruindu-i în tot locul
ca o Pisică, Şoricelul !

Oricum ar fi să-mi hotărăsc modelul,
eu tot îmi voi ajunge, poate, ţelul,
de n-am să mă inec în vro peltea,
căci Prinţul s-ar purta cu Muza mea
ca un Pisoi cu Şoricelul!

V

BATRÎNUL COTOŞMAN ŞI ŞORICELUL

Un Şoricel, pesemne cam naiv,
surprins de un Motan nemilostiv,
îşi tot dădea strădania
să-nduplece dihania:
— „Redă-mi, te rog, vieaţa! (zise el).
Crezi oare că un Şoricel
e o povară
pentru o cămară?...
Un miez de nucă dacă rod
ajung rotund cum e un nod.
Eu şi c-un bob de grîu mă satur!
Deci, lasă-mă s-ajung mai gras, mai mátur.
Odraslele Domniei Tale
s-or ospăta din mine
aşa cum se cuvine.
Dar, mic şi slab, azi nu fac trei parale..."
— „Mi-ai trăncănit de-a surda, bade,
şi vorbăria n-are rost.
Ai pomenit Motan bătrîn şi prost?...
Urmaşii mei vor mai avea ce roade.
Te-nfulic eu (îi zise Motănilă),
să te trimit cu jalba, în iad, la Sarsailă!"

Crezînd că vorba face rost de toate,
se-nşeală tineretul, din păcate,
căci bătrîneţea este fără milă.

VI

CERBUL BOLNAV

În Țara Cerbilor, bogată în mici poiene cu dudău,
un Cerb se-mbolnăvise, pe vremuri, foarte rău
și a venit tot neamul, aflînd de el că zace,
să-l vadă, să-l ajute, să-i potolească plînsul...
— „Mă-năbuș cu atîția pe cap! (le spuse dînsul).
Lăsați-mă să pot muri în pace..."
(Bolnavule, ferește-te
de-atît puhoi de neamuri:
tot cresc din mii de creștete
în jur păduri de ramuri!)
Și tot veneau și se jeleau să-l ia pe sus.
Dar Cel de Sus s-a îndurat și s-au și dus,
lăsînd în jur, prin pajiști, pămîntul sterp și gol.
Atît de strașnic au păscut,
de-ai fi jurat că a trecut
nimicitor, pe-acolo, vrun ne'ndurat pîrjol.
Din rău căzuse Cerbul în mai rău:
n-a mai găsit nici urmă de dudău,
măcar un fir cît urma unei scame,
și n-a murit de boală, dar a murit de foame.

O, unde sînteți, timpuri, moravuri de-altădată:
și doctori și duhovnici, azi toate sînt cu plată!

VII

TUFIŞUL, LILIACUL ŞI RĂŢOIUL

Tufişul, Liliacul şi un Răţoi
de soi,
văzînd tustrei că merge negoţul prost în ţară,
s-au apucat să facă negoţ din ţară-afară.
Aveau reprezentanţe, misiţi şi mulţi agenţi,
tot oameni de ispravă, isteţi, inteligenţi,
placarde cu reclame şi liste cu tarife
şi un noian întreg de catastife.
Merg treburile ca pe roate,
mai minunat decît se poate,
şi rafturile-s pline, ticsite cu de toate.
Dar coborînd, odată, cu marfa potecuţele
de-a lungul unei gîrle cu maluri surupate,
aşa, cam pe-nserate,
aproape de hotare s-au răsturnat căruţele
şi mărfurile scumpe găsitu-şi-au un vad
de-a dreptu-n Iad.
Ce s-ar fi plîns fîrtaţii! Dar ei tăcură mîlc,
căci în negoţ tăcerea e, poate, mai cu tîlc.
Vreţi creditul să vi-l păstraţi în tîrg?
Ascundeţi-vă pierderea cu sîrg!
Ascunseră şi ei ce s-a-ntîmplat,
dar taina, pîn' la urmă, s-a aflat
şi-ajunseră, la toanele clientului,
în pragul falimentului,

săraci şi fără marfă şi flămînzi,
striviţi de datorii şi de dobînzi,
cu lanţ de portărei mereu la uşe
şi sorţi să-nfunde ocna în cătuşe.
Din zori în noapte
şi din noapte-n zori,
umblau să-i îmbuneze, cumva, pe creditori
prin vorbe iscusite, — nemaiputînd prin fapte.
Tufişul tot agaţă drumeţii-n drum spre tîrlă:
— „Măi, n-aţi văzut voi marfa ducîndu-se pe gîrlă?..."
Răţoiul se mai dă şi-acum la fund,
nădăjduind c-o va găsi în prund.
Doar Liliacul, meşter între meşteri,
s-ascunde toată ziua prin scorburi şi prin peşteri...

Cîţi granguri, cînd la uşă văd creditorii-n cete,
n-o şterg şi azi pe scara ascunsă în perete?. .

VIII

GÎLCEAVA CÎINILOR CU PISICILE ŞI A PISICILOR CU ŞOARECII

Zîzania domneşte în lume — fără glume —
de cînd e lumea lume,
şi învrăjbeşte toate, chiar pînă şi stihiile.
Pot să vă deapăn cazuri cu sutele, cu miile,
de parcă-i scris, fireşte, de cineva în zodii
să-şi aibă fiecare vrăjmaşul lui în dódii...

Pe vremuri, într-o casă cu Cîini şi cu Pisici
se tot iscau nenumărate prici.
Stăpînul lighioanelor, pesemne,
voind să-şi liniştească astfel casa
şi la convieţuire tihnită să le-ndemne, —
le-a rînduit prin hotărîri solemne
culcuşurile, rosturile, masa,
ameninţînd cu un gîrbaci de scoarţă
pe cei ce-au să mai umble după harţă,
aşa că toate-aceste vrăjmaşe dobitoace
trăiau, de la o vreme, ca rudele, în pace.
Se minunau vecinii toţi, nici vorbă.
Dar într-o zi se luară la harţă pentr-o ciorbă
ori pentr-un os ori pentru alt hatîr,
făcut de careva lui Miau sau Mîr,
cînd Miau sau Mîr s-a nimerit lehuză.
E greu de spus, căci cronica-i confuză.

În orice caz, fu mare dănănaie,
cu hărmălaie și bătaie.
O nouă rînduială voind să stingă pricile
a-nfuriat grozav de mult Pisicile
ce-au luat cu miorlăitul întregul tîrg pe sus,
iar avocatul lor, atunci, a spus,
văzînd acele grele și ilegale stavili,
că-i bine să recurgă la buchea vechii Pravili.
Dar Pravila, din vina nu știu cui,
mai ia-o, dacă poți, de unde nu-i:
o ascunsese, poate, chiar un fîrtat de-al lor
și Șoarecii au ros-o, cumplit, pînă-n cotor.
Din pricina aceasta, e lesne de-nțeles
că s-a aprins pîrjolul acestui nou proces
și Șoarecii aveau acum s-o pată
(se bucura, în taină, stăpînul mai ales)
fiind stîrpiți din casă c-o ură-nverșunată...

Nu iscodi zadarnic, cu duh de cîrcotaș,
că toate-s făurite de Domnul cu temei!
Nu-i seminție-n lume să n-aibă un vrăjmaș,
iar oamenii s-apucă la harță între ei.
Ar trebui atîția trimiși la bătrînețe
la Barbacot, cu joarda să-i dezvețe!

IX

VULPEA ŞI LUPUL

Ostaşii îl priveau cu jind
şi el s-ar fi dorit ostaş!
De unde oare-o fi venind
că omu-i veşnic cîrcotaş?

Fiind prea şubredă la trup
să-nfrunte alte lighioaie,
o Vulpe vrea s-ajungă Lup.
Au Lupul nu se schimbă-n Oaie?

Visează-atîţia gugumani
că altă stare e mai roză
şi Prinţul nostru, la opt ani,
le-a scris o fabulă în proză.

Din strălucirea ei mi-e teamă
că prea puţin o să rămînă
în vers; dar cugetul mă cheamă
s-apuc şi astăzi pana-n mînă

şi să-l slăvesc pe îndelete
doar din cimpoiul meu de baci.
Vor trebui-n curînd trompete
şi cîntăreţi şi mai dibaci.

Nu-s mare prooroc, se cheamă,
dar pot citi-n ascunse vreri
că pentru faptele-i de seamă
ne-ar trebui mai mulţi Homeri,
din veac în veac să-i ducă vestea.
Dar, ce păcat! Mi-e tare teamă
că vremea noastră nu-i de-acestea!
Hai să încerc să deapăn acuma şi povestea...

O Vulpe-i spuse-n preajma unei stîni
cumătrului: — „Aş vrea-n mîncări schimbare.
Tot pui sfrijiţi şi tot cocoşi bătrîni!
Lehamite mi-i, zău, de-aşa mîncare...
Tu, pururi, mergi la sigur şi te hrăneşti mai bine.
Hai, ia-mă ucenică, Maestre, lîngă tine,
că vreau s-ajung o Vulpe de pomină în neam!
M-apropii eu de turmă; tu stai pitit sub geam.
O-nhaţ pe cea mai grasă din mioare
şi-oi şti să fin şi recunoscătoare..."
— „Primesc, îi spuse el, ce-mi ceri să fac.
Cum mi-a murit un frate, în blana lui te-mbrac...
O dăscăli cu grijă şi-i spuse, pîn' la urmă,
chiar cum să depărteze dulăii de la turmă.
Văzîndu-se-ntr-o baltă că-i vine bine roba,
tot repeta cumătra să treacă bine proba.
La început, fireşte, rămase de ruşine;
dar procedă mai bine, din ce în ce mai bine
şi-ajunse să se poarte aşa cum se cuvine.
Şi noul Lup, cu toate că nu-şi avea vechimea,
dă buzna-n prima turmă, şi-arată isteţimea
şi răspîndeşte groaza în toată-mprejurimea, —
precum acel Patroclu[1] din gălbejite file
a speriat troienii-n armura lui Ahile...
Dăduse strechea-n turmă ca fumăraia-n stupi:
li se părea că-i vorba de haite-ntregi de Lupi.
Dulăii, baciul, turma s-au năpustit spre sat
şi ca plocon o oaie beteagă i-au lăsat.

---

[1] Erou grec, participant la războiul troian, prieten al lui Ahile.

Porniseră gealaţii cu prada, bucuroşi;
dar Vulpea, dînd cu ochii pe drum de un cocoş,
uită de oi, de lecţii, de dascăl şi de glugă
şi o porni spre el în mare fugă.

Sînt unii care-ncearcă să se plimbe
prin meserii, cu gîndul să se schimbe;
dar toată osteneala e-n zadar:
la primul pas îşi dau în petic iar!

Au nu-i aşa că merge ca pe roate?
De la Măria Ta le-am luat pe toate:
morala, dialogul, urzeala, şi bătaia.
Mi-a mai rămas să pun şi eu... croiala!

X

RACUL ŞI ODRASLA LUI

Ca racu-i uneori şi înţeleptul:
o ia-ndărăt, în loc s-o ia de-a dreptul,
lăsînd ca marinarii-n urmă portul.
Şi trupele la fel şi-ascund efortul
făcut în est, momindu-şi spre apus
vrăjmaşii, către punctul diametral opus.
Un comandant îşi ţine proiectele-n secret
şi-n cuceriri le schimbă pe rînd, încet-încet.
Iscoadele, zadarnic, încearcă să pătrundă
ce-şi pune comandantul în gînd să le ascundă
şi vrerea lui rămîne neclintită,
ca o sentinţă dată de Ursită.
Deci, n-au decît titanii şi-acum să se unească[1]:
pe Jupiter e greu să-l biruiască!
Cînd Ludovic şi Soarta se-nţeleg,
trag după ei un univers întreg!

[1] Aluzie la liga de la Augsburg (1686), în a cărei alcătuire intrau duşmanii lui Ludovic al XIV-lea: împăratul german, regele Spaniei şi al Suediei, republica olandeză, electorii Palatinului şi ai Saxei etc., la care au mai aderat: ducele de Savoia, aproape toată Italia şi Papa şi, în 1689, Anglia, cînd Wilhelm de Orania, urzitorul acestei coaliţii, a ajuns pe tronul lui Iacob al II-lea. Deşi victorios, Ludovic al XIV-lea a renunţat aproape la toate cuceririle, prin pacea de la Ryswick (1697).

E timpul să ne-ntoarcem la fabulă, acum.
Un Rac, văzînd cum merge Odrasla lui pe drum,
îi spuse, zgîlţîind-o cam tărişor de piept:
— „Ce mergi aşa-ntr-o parte? Nu poţi să mergi mai drept?"
— „Tăicuţule, răspunse Odrasla, tu cum mergi?
M-am învăţat ca tine şi nu pot să mă-ndrept.
Şi ce înveţi acasă nu mai ştergi
nici cu poveţe, nici cu vergi..."

Exemplul viu dă lumii mulţi răi, puţini cuminţi,
iar ce-a-nvăţat copilul acasă, la părinţi,
greu mai clinteşti, cu mii de stăruinţi.
Deci, fabula cu Racul s-aplică şi la noi.
E bun, din vreme-n vreme, şi mersul înapoi
de-l foloseşti cum trebuie-n război!

XI

PAJURA ŞI COŢOFANA

Cînd Coţofana s-a-ntîlnit în stuh
cu Pajura, — regina înaltului văzduh,
deosebită-n grai, în port şi-n duh, —
îi îngheţase sîngele în vine.
Dar Pajura prînzise foarte bine,
aşa că, liniştind-o, i-a propus
să se mai plimbe-oleacă-n jos şi-n sus.
— „Chiar şi lui Joe, regele din nori,
cu toate că-ndrumează-o lume-ntreagă,
i se mai urăşte, uneori, —
dar unei biete Pajuri, Fano dragă?
M-am săturat de vorbe cu ocol
şi protocol!..."
Şi Fana-Coţofana dă-i bătaie:
ba că e laie,
că-i bălaie,
tot trăncănind ca beată de nesaţiu,
mai abitir ca omul lui Horaţiu[1],
tot îndruga şi cîrîia
că tare multe mai ştia...
Isteaţă să descoase-o lighioană,
se oferi să intre ca spioană.

---

[1] Vultius Mena, crainic public, poftit la masă de oratorul Filip, care face haz pe socoteala lui.

Dar Pajura-i răspunse cam ursuz:
— „La curtea mea eu nu admit flecari!"
(Şi Fana fu-ncîntată de refuz...)

Vrei să rămîi un om fără prihană,
fiind cum eşti, nu căutînd să pari?
Fereşte-te din preajma celor mari!
Căci dacă n-ai talent de Coţofană,
e greu să porţi şi togă şi sutană...

XII

ULIUL, REGELE ŞI VÎNĂTORUL

Alteţei Sale Serenissime
Monseniorului Principe de Conti[1]

Cum sînt atît de buni înalţii zei,
ei vor ca şi monarhii să fie tot ca ei.
Dă, poate, mulţumiri şi răzbunarea;
dar ce e mai frumos ca îndurarea?...
Alteţă, ştie bine acel ce vă cunoaşte:
mînia-n voi şi piere de-ndată ce se naşte.
Cum n-a putut Ahile[2], cu toată vitejia,
să-şi stăpînească ura şi mînia,
a fost, de bună seamă, mult mai puţin erou
ca Dumneavoastră. Nu-i un lucru nou,
căci titlul de erou nu se cuvine
decît acelor care mai ştiu să facă bine.
În astfel de vlăstare ni-i veacul prea sărac.
Ne pare, totuşi, bine de răul ce nu-l fac.
Departe de asemenea exemple,
vă fac atîtea fapte chiar vrednic pentru temple.
Apóllo, păzitorul acestor locuri sacre,
pe lira lui ar vrea să vă consacre
un imn de proslăvire, ştiind că printre ei,
în slava lor, v-aşteaptă nalţii zei.

---

[1] François-Louis de Bourbon (1664—1709), prieten şi ocrotitor al fabulistului.

[2] Aluzie la furia lui Ahile, care s-a retras în cort, refuzînd să mai ia parte la luptă, după răpirea sclavei lui, Briseis.

Un veac de vieţuire pe lume vi-i de-ajuns.
Cum Himeneu[1] în casă v-a pătruns,
vi-i fără doar şi poate hărăzită
o căsnicie tare fericită.[2]
Nu meritaţi, fireşte, nici unul mai puţin
acest frumos destin,
Prinţesa prin cultura şi farmecele ei,
Alteţa Voastră prin atîtea daruri
alese şi atîtea nenumărate haruri,
primite de la-nalţii zei.
Prin grija celor care tronează în văzduh
acolo, sus, în eterate spaţii,
Prinţesa e-nzestrată cu un mănunchi de graţii
încununat de harul divinului ei duh,
şi-i demnă de iubirea şi preţuirea noastră.
Mi-nchipui şi mîndria şi bucuria Voastră!
Dar mă opresc să deapăn o-ntîmplare:
isprava unei păsări răpitoare.

Ca lucru de valoare
prin raritatea faptului,
un Uliu, prinţul raptului,
prins viu la vînătoare,
a fost adus lui Vodă ca dar de sărbătoare.
Şi pasărea, se zice, în forfota alaiului,
zburînd, s-a cocoţat pe nasul Craiului.
— „Pe nasul lui?..." — „Fireşte, în persoană!"
— „N-o fi avut, pesemne, nici sceptru, nici coroană."
— „Da, nu avea. Dar chiar de-ar fi avînd,
l-a luat ca nas de muritor de rînd."
Înmărmuriţi, curtenii scot ţipete de spaimă;
dar Regele o vorbă nu îngaimă.
(Păi, s-ar cădea un suveran să ţipe?...)
Greu să-i grăbeşti plecarea măcar cu două clipe!

---

[1] Zeul căsniciei. Aluzie la căsătoria principelui de Conti cu Maria-Tereza de Bourbon.
[2] Urarea poetului nu s-a împlinit, din pricina geloziei şi a aventurilor amoroase ale principelui.

Stăpînul îl recheamă, se zbuciumă amar,
i-arată și momeala și pumnul în zadar,
că nu-i chip să-l clintească nici c-un par.
I-o fi venit, se vede, prin minte mocofanului
ca să-și petreacă noaptea pe nasul Suveranului.
Ar fi-ncercat să-l smulgă, — dar, încercînd, — mai știi? —
te pomenești, cumva, că-l și mînii...
Scăpînd tîrziu din ghiara smintitului Coroi,
le spuse Suveranul: — „Lăsați-i pe-amîndoi.
O fi voit să-mi facă un dar, — ce dar de preț! —
dar uliu-i pururi uliu și omu-i pădureț!
Știind cum se cuvine să fie și un Rege,
îi cruț și de osîndă, se-nțelege."
Asemenea purtare minunată
ar merita să fie imitată
și de curteni, dar și de suverani.
Scăpase vînătorul ușor basma curată.
Trăind și el și Uliul ani și ani
în codru, laolaltă cu-atîtea dobitoace,
departe de al lumii van tumult,
habar n-avea măcar că nu se face
să te apropii de stăpîn prea mult...

Pilpay strămută, însă, întreaga aventură
pe Gange, unde știm că nu-i făptură
în stare să s-atingă de niște animale
ce i-ar ieși în cale.
„De unde știi? Această jiganie de pradă
o fi avut prilejul la Troia[1] să se vadă
și o fi fost un prinț sau un erou;
iar de-o fi fost, mai poate să fie azi din nou.
Doar credem, ca Pitágora, și noi
că oameni și jivine se schimbă-n forme noi,
aci în Porumbei, aci-n Coroi..."

Isprava vînătorului cu zel
mai este povestită într-un fel.

[1] Poate, o aluzie la Pitagora, care pretindea că-și amintește a fi fost Eupherbe, un războinic troian ucis de Menelau la asediul Troii.

Un Şoimar, prin nu ştiu ce-ntîmplare,
prinzînd un Uliu viu la vînătoare
(cu toate că-i un lucru foarte rar,
o culme-a şoimăriei, mi se pare),
ţinu să-l ducă Regelui ca dar,
aşa că într-o bună dimineaţă
străbate prin puhoiul curtezanilor,
aprins şi plin de rîvnă ca niciodată-n viaţă,
cu dania cea mai semeaţă
primită de monarh în cursul anilor.
„Mă procopsesc!" gîndeşte Nătăfleaţă.
Cînd iată că jivina îndrăzneaţă,
năbădăiosul Uliu cam rebel,
îi zboară de pe mînă şi drept de nas l-înhaţă
pe Vînător, cu gheare de oţel.
Ţipa sărmanul ca de mama focului,
în timp ce Voievodul şi nobilii de faţă
rîdeau cu haz de pozna dobitocului.
Au cine n-ar fi rîs de ce vedea?
Eu n-aş fi renunţat la partea mea.
O fi rîzînd şi Papa? Se poate. Ce să zic,
n-aş pune mîna-n vîlvătaia focului.
Iar de n-ar fi să rîdă şi Regele un pic,
la ce-ar mai fi, atunci, pe lume Rege?
Doar rîsul e în lume şi-n ceruri, ca o lege.
Chiar Jupiter şi zeii rîd şi ei,
cît sînt de zei.
Schimbai, deci, subiectul cu temei,
căci dacă este vorba de scos o-nvăţătură,
ce-aduce nou această fatală aventură?

De cînd e lumea lume, de-ar fi, cumva, să-i strîngi,
oricît, tot sînt, îmi pare, mai mulţi şoimari nătîngi
decît monarhi miloşi şi cu măsură.

XIII

VULPEA, MUŞTELE ŞI ARICIUL

Deşi cumătra Vulpe, în viclenii călită,
umbla cu mare grijă prin codrii ei de baştină,
fiind din întîmplare de vînători rănită,
căzuse, istovită, în preajma unei mlaştini.
A tăbărît pe ea, atras de sînge,
un roi din aripatul parazit
pe care omul muscă l-a numit,
şi Vulpea, zbuciumîndu-se, se plînge
c-o lasă Ursitoarele să fie
mîncată, ea, de muşte, şi de vie.
— „Să mi se-ntîmple mie, oare, asta?
Ca din senin m-a urgisit năpasta!
Din mii de lighioane pădureţe
s-ajungă tocmai Vulpile ospeţe?
Iar coada asta lungă la ce-mi serveşte oare?
Ucigă-vă Tăria, scirnăve zburătoare!
Cum Dumnezeu nu v-a trecut prin gînd
să căşunaţi pe alte jigănii, mai de rînd?..."
Ariciul, prins de milă, brodindu-se pe-aproape,
se repezi s-o scape.
— „Vecină dragă, nu mai plînge,
că eu cu ţepii le-oi străpunge
şi te-oi scăpa de ele-n grabă!"
— „Ba vezi-ţi, rogu-te, de treabă,
că astea sînt sătule, acum, şi stau tihnite.
De-ai să le-alungi, îndată vin altele, lihnite..."

Mîncăi pe lumea asta-s cu toptanul:
curteni, judecători, — toţi vor ciolanul.
Aristotel ne spune: „Cînd sînt lihniţi destui,
mai bine-i laşi pe loc pe cei sătui!"

XIV

DRAGOSTEA ŞI NEBUNIA

În arcul şi în tolba cu săgeţi,
în flacăra, în vîrsta lui, în toate,
Amorul e o taină cu peceţi
şi a-i pătrunde rostul nu se poate,
c-ar trebui s-avem mai multe vieţi!
Iar eu n-am nici căderea, nici puterea
să lămuresc misterul lui străbun;
ci ţin, în felul meu, doar să vă spun
cum zeul şi-a pierdut, pe vremi, vederea
şi doar aşa, în treacăt, să notez
urmările acestui rău sau bine,
judecător luînd un amorez...

În vremea cînd Amorul nu arăta ca azi,
cînd, orb, îşi face-n lume, cum poate, datoria, —
se hîrjonea în tihnă, la umbra unor brazi,
cu Nebunia.
Dar dintr-o pricină deşartă
s-au luat din bun senin la ceartă.
Amorul, ca s-o curme, chitea că e firesc
s-o cheme-n faţa Sfatului Ceresc.
Dar ea, înfuriată, cu gheare ca de corb,
a tăbărît pe el, lăsîndu-l orb.
Ţipînd ca o femeie şi-o mamă-n gura mare,
s-a dus la Sfat Venéra, s-arate tragedia,
cerîndu-i o cumplită răzbunare.

Şi Joe şi Nemésis şi Hádes, întruniţi,
au fost de-atîta larmă şi plînset asurziţi.
Iar Sfatul, drămuind ticăloşia
şi negăsind Pîrîtei nici o scuză,
a osîndit, fireşte, Nebunia
Amorului să-i fie, de-a pururi, călăuză.

XV

CORBUL, GAZELA, BROASCA ŢESTOASĂ ŞI ŞOBOLANUL

Doamnei de La Sablière[1]

Un templu vream să vă durez cu versul,
să dăinuie cît însuşi universul
şi mîna mea îi şi punea temei
prin minunatul stih scornit de zei.
În templul meu te-aş fi dorit slăvită
sub nume de zeiţă prea iubită,
iar sus, pe frontispiciu, aş fi scris:
UN TEMPLU PENTRU ZÎNA MEA, IRÎS[2], —
nu crainica Junonei şi-a lui Joe,
în stare s-o slujească, la nevoie,
prea mîndri de mesagiile ei.
Şi zîna, în soborul ei de zei,
ar fi planat în trîmbe de lumină
în toată măreţia ei divină.
Icoanele frumoasei sale vieţi
ar dăinui, pictate pe păreţi,
iar în altarul străjuit de zei,
ar fi tronat, ca-n slăvi, tabloul ei,
fixîndu-i, astfel, undeva, în spaţii,
privirea şi surîsul plin de graţii,
cu arta ei de-a fi pe plac în lume
chiar fără să se străduie anume.

---

[1] Cf. X, 1, n. 1.
[2] Cf. X, 1, n. 2.

I-aş fi-nşirat, desigur, la picioare
eroi[1] şi semizei în adorare
şi printre muritori şi cîţiva zei
s-o poată contempla, senini, şi ei.
Şi cîţi mai sînt pe lume de valoare
i-ar arde mirodenii pe altare.
În ochii ei ar licări comori
cum nu ţi-i dat să vezi adeseori,
cu toate că e tare greu să dai
atîtor bogăţii un pic de grai.
Comorile ce-n sufletul ei dăinuie
numai pentru intimi se destăinuie,
iar inima şi duhul ei scînteie
cu har viril şi graţii de femeie...
Tu, care ştii cu graţie firească
să-mprăştii pretutindeni numai vrajă,
făcînd pe cei din jur să te iubească[2]
(o, pune, Doamne, gurii mele strajă,
ca vorba cu bucluc să n-o rostească!), —
îngăduie-i, măcar, sărmanei muze
să-ncheie altă dată fără scuze
aceste planuri mari, dar cam confuze!
Am aşezat măreţul meu proiect
în faţa unui straşnic subiect,
în care-şi dau prietenii dovezi
cum, rareori, în viaţă poţi să vezi.
Deşi nu se petrece între regi,
eşti totuşi făurită să-nţelegi
că-i mai de preţ un om ce se jertfeşte
să-şi scape un prieten de la moarte,
decît un rege care nu iubeşte.
Cum rar avem de-aşa prieteni parte,
ne-om duce printre gádini şi-i vom găsi, fireşte!

---

[1] Printre alţii, Sobieski, viitorul rege al Poloniei, care i-a frecventat salonul şi i-a adus elogii.

[2] După ce marchizul de La Fare, iubitul ei, a părăsit-o, doamna de La S. s-a consacrat operelor de binefacere, la Spitalul Incurabililor.

În taina unei peşteri pierdute printre cétini
trăiau pe vremuri patru fîrtaţi şi buni prieteni,
necunoscuţi de oameni, un timp, în codru-acela:
Gherlanul, Corbul, Broasca Ţestoasă şi Gazela.
Dar Omul n-are pace şi truda nu şi-o curmă:
pustiurile, apa, văzduhul, toate scurmă
şi tot le dă de urmă pîn' la urmă,
urzindu-le atîtor sărmane lighioane
puzderie de laţuri şi capcane.
Gazela doar pornise cu gînduri de hîrjoană
prin liniştea poienii cu iarba-nrourată,
cînd un Copoi, — mlădiţă blestemată,
aleasă de-o pornire sălbatică umană, —
dădu de ea şi o luă la goană.
La ceasul mesei zise Gherlanul: — „Dragii mei,
au cum de sîntem astăzi la masă numai trei?
Ne-a şi uitat Gazela de n-a venit acasă?"
Atunci se scoală iute Ţestoasa, inimoasă:
— „De-aş fi şi eu cu aripi, ca un Corb,
aş şi porni tăriile să sorb,
ca să v-aduc o rază de nădejde,
spunîndu-vă pe unde-i în primejde
prietena cu paşii sprintenei,
căci nu pun la-ndoială statornicia ei!"
O şi porni ca vîntul bietul Corb
şi o zări în laţuri în preajma unui sorb.
Se-ntoarse să le spună cît mai degrabă vestea,
căci n-aveau timp s-o-ntrebe pe larg de toate-acestea,
cum ar fi descusut-o, în locul lui (trăsnească-l!),
un pisălog de dascăl.
Dar el, avînd mai multă judecată,
a şi pornit îndată
şi-a tot zburat, ca disperat,
şi-acas' tustrei s-au adunat
să ţină sfat;
şi-au hotărît, ştiind că timpul trece,
la faţa locului să plece.

— „Tu, zise Corbul Broaştei, nici n-ai avea putinţa:
ţi-ar fi, de bună seamă, deşartă străduinţa.
Rămîi şi ne păzeşte locuinţa!"
Spunînd aşa, o şi poniră iute
iubita, credincioasa surată să-şi ajute.
Ţestoasa noastră o porni şi ea,
şontîc, şontîc, sărmana, cum putea
şi-şi blestema ursita că nu poate
să umble mai degrabă cu casa ei în spate.
Deşi era o plasă din sfoară foarte groasă,
Gherlanul Roade-Sfoară o reteză de zor
şi desfăcu îndată-ntreaga plasă, —
cînd se ivi din tufe vicleanul Vînător.
Gazela, fără vro zăbavă,
o şi tuli într-o dumbravă;
Gherlanul într-o bortă şi Corbu-n vîrful pomului.
Vă-nchipuiţi mînia şi tot veninul Omului!
Dar dînd în schimb cu ochii de Ţestoasă,
o azvîrli în traistă şi se-ndreptă spre casă,
cu gîndul c-o să-şi scoată măcar cu ea pîrleala.
Dar Corbul, bănuindu-i socoteala,
Gazela-ndată o-nştiinţează.
Făcîndu-se că şchiopătează,
Gazela să-l atragă vrea,
şi Vînătorul traista îşi aruncă,
pornind-o după ea, hai-hui, prin luncă.
Gherlanul roade traista şi-o scapă de belea.

Pilpay ne povesteşte şi el din vremea aceea
aidoma ce s-a-ntîmplat pe-acolo,
iar eu, cu ocrotirea divinului Apollo,
de m-ar atrage, poate, epopeea,
aş face-o mai întinsă decît e *Odiseea*,
avîndu-l, bunăoară,
protagonist pe micul Roade-Sfoară
cu toate că, la drept vorbind, şi mici şi mari
sînt deopotrivă necesari.

Unirea dintre dînşii-i lucru trainic:
Ţestoasa-i cu îndemnul; cu laţul Rozătorul;
Gazela zăboveşte, anume, Vînătorul
şi Corbul e iscoadă şi, la nevoie, crainic.
I-e greu cuiva dintr-înşii pe unul să-l aleagă.
Cununa i se cade iubirii care-i leagă.

XVI

PĂDURARUL ŞI PĂDUREA

C-a rupt-o sau că, poate, s-o fi-ntîmplat să-i cadă,
ajunse cu toporul în mînă fără coadă.
Pădurea-n vremea asta nici nu se sinchisea.
Dar Pădurarul nostru rugatu-s-a de ea
o creangă, numai una, să-i mai dea,
făcîndu-i jurăminte că de azi
s-o duce după lemne-n altă parte
şi va cruţa bătrînii stejari şi mîndrii brazi...
Pădurea, amăgită de vorbele-i deşarte,
i-a dat-o, osîndindu-se la moarte.
(Avea, în scurtă vreme, amar să se căiască!)
Îndată, Pădurarul, uitînd de jurăminte,
purcese s-o sluţească
mai crîncen ca-nainte.
Ce rost avea să plîngă
acuma, să n-o darme,
cînd ea, ca o nătîngă,
îi dăruise arme?...

Faci bine tuturor şi lumea, zău,
îţi face rău!

În van te zbați și strigi, că n-ai putința
să smulgi din rădăcini, din jurul tău,
abuzurile, nerecunoștința.
Dar poți să taci cînd vezi un nătărău
slutind nămiaza mare-n chip barbár
plăcutele umbrare ce rînd pe rînd dispar?...

XVII

VULPEA, LUPUL ŞI CALUL

O Vulpe tinerică, dar isteaţă,
zări-ntr-o zi întîiul Cal din viaţă
şi-i spuse unui Lup: — „Hai, zău, să vezi
ce oaspete ne paşte în livezi:
frumos, voinic, cum rar mai vezi o vită.
Eu, drept să-ţi spun, mai sînt şi-acum vrăjită!"
— „E zdravăn? zise Lupul. Ia spune-mi cum arată!"
— „De-aş şti să-ţi spun, te-ai bucura îndată.
Dar hai la el. Ţi-arăt chiar eu cărarea!...
Ce pradă minunată ne-aduce întîmplarea!..."
S-au dus tiptil şi-au dat de dobitoc.
Mai rar un murg frumos, de bună seamă;
dar cît p-aci era s-o ia din loc.
— „Am vrea să ştim, Jupîne, cum te cheamă..."
— „O, numele pe care-l jinduiţi
citiţi-l, dacă ştiţi să şi citiţi:
e scris pe talpa mea de un cizmar..."
— „Eu l-aş citi, dar nu prea am habar.
Părinţii mei, — săraci şi ei —
n-au izbutit să mă înveţe.
Ai Lupului, — boieri, ce vrei! —
l-au învăţat din tinereţe..."
Cum îl scosese lauda din minţi,
semeţ, se duse Lupul lîngă Vită
să-i desluşească slova din copită,

dar fala îl costă vro patru dinţi,
căci Murgul l-a pocnit şi a fugit,
lăsîndu-l jos, lungit, hodorogit.
Atunci îi spuse Vulpea cam de-a dreptul:
— „Ce bună-nvăţătură şi pentru alţii, proşti,
ţi-a scris pe fălci povaţa înţeleptul:
«Fereşte-te de cei ce nu-i cunoşti!»“

XVIII

VULPEA ŞI CURCANII

Un dud înalt slujea de citadelă
curcanilor, ferindu-i de dihănii.
Iar Vulpea, în pofida perfidei ei strădănii,
îi tot găsea făcînd de santinelă.
— „Degeaba stau la pîndă ceas de ceas
(îşi zise ea), că ei îmi rîd în nas.
Dar jur pe nalţii zei că nu mă las!"
Chiar Luna, cu lumina răsfrîntă în fereşti,
părea de partea gintei curcăneşti.
Ce n-a-ncercat Cumătra, doar le-o veni de hac!
A scotocit o noapte în blestematu-i sac
şi tot sărind mereu ca deşuchiata,
aci se prefăcea că-i gata
să se repeadă în copac,
aci că-i moartă,-mpieliţata.
Nici Arlechin nu izbutea
aşa năzdrăvănii ca ea!
Îşi învîrtea ca roata coada,
ţinîndu-i treji mereu, iscoada!
Frînţi de nesomn şi năuciţi, sărmanii,
cădeau pe rînd din dud mereu curcanii,
ca bolovanii.

Mai mult de jumătate dintr-înşii a răpus
şi-n codru, în cămara ei, i-a dus.

Cînd ţii prea mult să fugi de o belea,
te pomeneşti că dai de ea!

XIX

MAIMUŢOIUL

Maimuţărind pe unii dintre noi
cînd ne abate vro năpastă, —
un Maimuţoi
şi-a luat nevastă.
Şi mai cu vină, fără vină,
şi-o scărmăna cu o prăjină.
Azi dă-i şi dă-i şi mîine dă-i, —
muri, sărmana, în bătăi.
— „S-a isprăvit aşa curînd?
Nu-i bai! Vin altele la rînd,
să ai ce bate, măi băiete!"
Şi iar se duse să se-mbete...

Că-i maimuţoi sau numai autor,
aşa e orişice imitator.

XX

FILOSOFUL SCIT

În Sciţia străveche trăia cîndva, eroic,
în aspră cumpătare, un înţelept, un stoic.
Dar, ispitit de vraja unei vieţi blajine,
a şi pornit, cu timpul, spre zarişti mai senine
şi undeva,-n Elada, se zice c-a-ntîlnit
alt înţelept, ca zeii tihnit şi mulţumit.
Şi fericirea lui, deplină,
era legată de-o grădină.
L-a şi găsit silindu-se să-ndrepte,
cu scara-n pom, pe ultimele trepte,
Natura, care-ascultă de mîinile-nţelepte.
Cădeau sub cleşte vîrfuri şi ramuri, fel de fel.
— „De ce, întreabă Scitul, faci tot acest măcel?
Cum de te-nduri, ca înţelept ce eşti,
să-i ciumpăveşti, să-i schilodeşti, să-i nimiceşti?
Sărmanii pomi! Păcat de-aşa splendoare...
Azvîrle-ncolo cleşte şi cosoare,
că are Timpul grijă să-i doboare!"
Bătrînul înţelept i-a spus, voios:
— „Înlăturînd doar ce e de prisos,
eu, frăţioare,
le mai dau vigoare..."
Uimit de ce-i fusese dat să vadă,
cum se văzu acas' la dînsul Scitul,
se năpusti cu cleştele-n livadă,

cîrnind, tăind, sluțind mereu, smintitul,
cu calea, cu necalea.
Vecinii, îndemnați de el,
au procedat și ei la fel,
încît, privind, ți-era mai mare jalea.
Tăiați și fără vreme și fără judecată,
toți pomii din grădină s-au și uscat îndată.

Aidoma cu scitul prost
îmi pare stoicul anost,
atunci cînd ne despoaie și dînsul, fără rost,
de pasiuni, de visuri, de harul frumuseții,
lăsîndu-ne epave pe apele vieții.

XXI

ELEFANTUL ŞI MAIMUŢOIUL LUI JUPITER

Cum Rinocerul jinduia şi el,
ca Elefantul, dreptul la coroană,
ajunseră rivalii, din ceartă, la duel;
cînd cineva, venind în goană,
le spuse că sosise, prin aer, între timp,
jupînul Gil, pocita lighioană,
cu caduceul[1] păcii de-a dreptul din Olimp.
Iar Elefantul nostru, din firea lui domol,
crezînd că Maimuţoiul îi e trimis din slavă
de Jupiter, ca sol,
era mirat, fireşte, de zăbavă
şi-l aştepta pe Gil cu nerăbdare
cu zapisele de acreditare.
Dar neştiind trimisul că poate-l aştepta,
l-a salutat în treacăt pe Maimărimea Sa,
oleacă prea de sus,
iar despre vrajba lor nimic n-a spus,
de parcă-n cer nu ajunsese vestea
şi nu ştia nimic de toate-acestea.
(Că eşti o Musculiţă — bicisnică jiganie —
ori Elefant — gogeamite dihanie —

---

[1] Un fel de toiag, împodobit cu şerpi încolăciţi, pe care-l purta Mercur, crainicul lui Jupiter.

puțin le pasă celor din Olimp,
că-n veșnicia lor nu au și timp!...)
— „Cumătrul Joe, spuse-atuncea el,
va asista la un cumplit duel!"
— „La un duel?... Habar nu are Cerul!"
— „Mă voi lupta-n curînd cu Rinocerul,
căci Rinoceria ar vrea
împărăția pentru ea.
Dar nici Elefantida, o țară cu renume..."
— „Sînt bucuros că aflu și eu aceste nume.
Acolo,-n slăvi, sub bolțile sihastre,
n-am auzit de pricinile voastre..."
Și Elefantul îi mai zise,
năuc de tot ce auzise:
— „Cu ce prilej, atuncea, v-ați abătut pe-aici?"
— „Să-mpart un fir de iarbă la două-trei Furnici,
căci zeii poartă-n ceruri și grija celor mici.
Dar despre voi, acolo, sus,
nimic nu știu să se fi spus..."

XXII

ÎNȚELEPTUL ȘI NEBUNUL

Văzînd, cîndva, că un Nebun îi cată price,
zvîrlind cu pietre, Înțeleptul zice:
— „Cum truda dumitale plătită se cuvine,
poftim și de la mine un pitac.
Ai merita mai mult, dar sînt sărac.
Îl vezi, în schimb, pe domnul care vine?
Dă și în el cu pietre tot ca-n mine
și el te va plăti mai bine..."
La chilipir orice nebun e gata.
Dar și-a primit
și plata și răsplata,
căci slugile boierului s-au năpustit
și l-au snopit...

Sînt și în preajma regilor nebuni
și-adesea rîd de noi în gura mare.
Dar dacă tu nu ești destul de tare
să te răzbuni, —
asmute-i împotriva cui e-n stare!

XXIII

VULPEA ENGLEZĂ

Doamnei Harvey[1]

O inimă aleasă, o minte luminată,
alături de atîtea frumoase însuşiri,
un suflet de-o nobleţă minunată
şi farmecul seninei, deschisei voastre firi,
şi darul de-a conduce de-a pururi toate, strună,
şi harul de-a rămîne cu-aceeaşi voie bună
prietenă şi-n vreme de furtună
ar merita, desigur, o laudă pompoasă;
dar lauda pompoasă, chiar dacă e dibace,
nu vă place
şi proslăvirea însăşi vă pare plicticoasă.
Sînt nevoit, fireşte, să vă cam las în pace.
Atît că, despre Anglia, să ştiţi,
tot am s-adaug două-trei cuvinte,
ştiind cît de puternic o iubiţi.
Prin firea lui, englezul nicicînd nu se dezminte,
gîndind profund, cînd tema îi dă ghes,
în orice subiect şi-ar fi ales.

---

[1] Elisabeth Montagu Harvey, văduva lui sir Daniel Harvey, ambasadorul lui Carol al II-lea la Constantinopol. La Fontaine a cunoscut-o la Ralph Montagu, fratele ei, ambasadorul Angliei în Franţa. Femeie cultă şi spirituală, cu un rol însemnat la Curtea Angliei, doamna Harvey, aflînd că fabulistul nu era preţuit la Curtea Franţei, venise să-l ia în Anglia.

Cu duhul lui şi pregătirea lui,
împrăştie lumina ştiinţei unde-l pui
şi mintea-i ascuţită ca un jungher pătrunde
în lucrurile cele mai profunde.
Chiar cîinii voştri — nu ştiu cum se face —
au nas mai fin ca alte dobitoace
şi vulpile-s, fireşte, mai dibace.
De pildă, mi se spune că una, năzdrăvana,
aflîndu-se-n primejdie extremă
şi vrînd să-şi scape, biata, netăbăcită blana,
se folosi de-o nouă stratagemă.
Cum cîinii o-ncolţiseră de-aproape,
ce mai putea să-ncerce, ca să scape?
Trecînd pe lîng-o stinghie-spînzurătoare
cu fel de fel de gădini stricătoare,
ca viezuri, buhe, vulpi, bursuci şi nurci,
drept pildă şi sperietoare, —
s-a rînduit şi dînsa alăturea, în furci!
(Aşa scăpa, îmi pare, şi Anibal[1], vulpoiul,
cînd îl jucau mai straşnic romanii tontoroiul,
lăsîndu-şi adversarii ca năuci...)
Deci, îi pierdură urma ogarii la răscruci
şi hămăiau într-una să-şi rupă beregata.
— „O fi avînd bîrlogul prin preajmă-mpieliţata,
acolo, la stănoaga cu prea cinstite feţe,
ce-i leagănă în ştreanguri pe hoţii de coteţe.
Mai vine ea: năravul e ca un obicei..."
Şi a venit, spre nenorocul ei,
dar au simţit-o cîinii şi-au dus-o cu alai
prin lanuri şi pîrloage, sus, pe plai,
şi-acolo, printre leşuri de vulpi, neruşinata
voia să facă iar pe spînzurata,
dar o păştea, pesemne, de multişor năpasta
şi-o urmăreau blestemele
că i s-a înfundat de data asta...

---

[1] Vestit general cartaginez (247—183 î.e.n.), învingător al romanilor, în mai multe bătălii; hărţuit de Fabius Cunctator, izbutea să scape întotdeauna, atunci cînd nu era în stare să susţină o luptă.

E rău cînd prind rugină stratagemele!
Nici Vînătorul, poate, la rîndu-i încolțit,
n-ar fi găsit un renghi mai potrivit,
cu toate că englezii au duh cu prisosință,
disprețul lor de viață e o nechibzuință.

Acum la Dumneavoastră vreau să revin puțin,
dar nu lungesc elogiul pe care vi-l închin.
Elogiile lungi, și-n țări străine,
ca și la noi, nu sînt primite bine.
Mai bucuros e omul să aplaude
un licăr de iubire, decît un vraf de laude,
cum însuși Prințul vostru[1] spunea că se cuvine.
Primiți aceste versuri ca o umilă danie
a bietei mele muze în ultima-i strădanie,
menite să v-aducă și prețuirea mea,
știind că Dumneavoastră, dac-ați vrea,
ați face să ajungă omagiul și pe placul
acelei ce aduse cu dragostea și țitera
viețuitori din Citera[2]
să-și facă sub climatul vostru veacul.
E vorba de Ducesa de Mazarin[3], firește,
zeița care dragostea o ocrotește.

---

[1] Regele Angliei, Carol al II-lea, mort în 1685, anul publicării acestei fabule.

[2] Amorași. Citera, insulă din arhipelagul grecesc, închinată zeiței Venus.

[3] Hortense Mancini, ducesă de Mazarin (1646—1699), nepoată a faimosului cardinal; convinsă de prietena ei, doamna Harvey, s-a mutat în Anglia.

XXIV

SOARELE ŞI BROAŞTELE[1]

Fiicele miloaselor stihii[2]
erau oblăduite din slăvi de Craiul Astrelor[3].
Războiul, sărăcia, nici pacostea dezastrelor
nu tulburau vieaţa acestei seminţii.
Dar iată că Reginele Bălţoacelor
(pricepeţi că la Broaşte mă refer:
ce costă să dai nume de cinste dobitoacelor?...)
au uneltit în contra Stăpînului din cer.
Trufia, mojicia şi nerecunoştinţa
— odrasle ale buneistări —
le-au îmboldit să-şi ia îngăduinţa
de-a-l cleveti într-una pe Cel de peste zări,
că de orăcăiala acestor dobitoace
nu mai puteau să doarmă jivinele în pace.
Tot umflîndu-se în foale,
din imboldurile urii,
ai fi zis c-au să răscoale
chiar şi gădini mai domoale
contra Ochiului Naturii.
Sigur, Soarele, despotul,
— după trăncăneala lor —
o să pîrjolească totul,
de n-or să se-narmeze jivinele de zor.

---

[1] Fabula lui La Fontaine este o aluzie la vrajba, atunci la început, dintre olandezi şi Ludovic al XIV-lea, a cărui emblemă era soarele.
[2] Broaştele; perifrază în gust clasic.
[3] Soarele; de asemeni perifrază în gust clasic.

Solfile, guşatele,
cutreierară sate e
din preajma locului de baştini,
silindu-se în luptă să le-atragă,
orăcăind de parcă lumea-ntreagă
s-ar fi-nvîrtit în jurul acelor patru mlaştini!
Orăcăiala lor, fireşte,
şi astăzi încă dăinuieşte.
E timpul, zău, să se abţie,
ca Soarele să nu-l mînie.
Căci s-ar putea să-i pară tare rău
Republicii Broscare din gîldău
de tot orăcăitul său...

XXV

LIGA ŞOBOLANILOR[1]

Temîndu-se de un Motan,
ce-l tot pîndea să-i facă felul,
se duse cu sfială Şoricelul
să-i ceară o povaţă jupînului Gherlan.
Măria Lui Şobolănească
chitise să se oploşească
într-un palat cu nalte bolţi
şi zice-se că nu ştia ce-i frica:
nesocotea Motanul şi Pisica
şi nu-i păsa de labe ori de colţi.
— „Drăguţule, i-ar fi răspuns Gherlanul,
eu, singur, orice-aş face,
n-aş izbuti să izgonesc Motanul,
dar Mătăluţă fii, te rog, pe pace,
că de-o să strîngem roată
şobolănimea toată,
îi vom juca un renghi
acestui pezevenghi!"
O şi zbughi de zor printr-o spărtură
şi-ajunse în cămară cu sufletul la gură.
— „Dar ce-ai păţit?" îi spuse un musafir gălbui
din cîţi se îmbuibau pe seama lui.

---

[1] Tot aluzie la certurile olandezilor cu Ludovic al XIV-lea.

— „Vă spun pe scurt: venii la voi c-un țel:
să-l ajutăm pe bietul Șoricel!
Dihania aceea cumplită, Motănilă,
ar vrea să-l prăpădească fără milă.
Și poate căpcăunul acesta-n cîțiva ani,
cînd n-o să aibă Șoareci, dă buzna-n Șobolani!"
Înfuriați, Gherlanii strigară toți: La arme!
de-ai fi crezut că borțile-au să darme.
Gherlancele, firește, au izbucnit în plîns,
dar Șobolanii hrana în raniță și-au strîns,
și au pornit — alai năpraznic —
de parcă se duceau la praznic.
Motanul, ajungîndu-și țelul,
și înhățase Șoricelul.
Cu el în dinți, văzînd Cotoiul
că se apropie puhoiul,
cînd s-a răstit la ei odată,
a-mprăștiat întreaga gloată.
Temîndu-se ca nu cumva s-o pață,
au renunțat pe loc la tărăboi
și la război,
și s-au retras, eroic, în borte de îndată.
Iar dacă tot mai pleacă
vrun Șobolan hai-hui, —
Motanul îl înșfacă
și-i vai de pielea lui!

XXVI

DAFNIS ŞI ALCIMADURA
(Imitaţie după Theocrit)

Doamnei de La Mésangère[1]

Fiică-a unei mame pe care-o proslăvesc
atîtea mii de inimi cu tărie
(afară doar de cei ce se trudesc
pe placul Dumneavoastră să se ştie
şi de acei ce-n taină vă iubesc), —
în inima-mi au care-o fi întîia?...
Mă văd silit să vă împart tămîia
adusă anevoie din Parnas,
plăcută, altădată, în ceasuri de taifas...
Aşa că vă voi spune că am şi eu un cult...
Dar a vă spune tot n-ar fi prea mult,
cînd glasul fără vlagă mi-a rămas?...
Şi, totuşi, astăzi inima-mi dă ghes
să proslăvesc pe-aceeaşi liră veche
şi inima duioasă, şi duhul cel ales
prin care cred că n-aţi avea pereche,
de n-ar mai fi, Mlădiţă, şi nobila Tulpină
a cărei preamărire vă pune în lumină...
Aceste flori sfioase — răsure cu buclucuri —
să nu le-mpresuraţi cu spini prea mulţi.
De-o fi să vă mai spună, cîndva, aceleaşi lucruri,
Amorul le va spune. Şi nu-i rău să-l consulţi,
căci vajnic pedepseşte, cînd nu vrei să-l asculţi!...

---

[1] A doua fiică a doamnei de La Sablière; idila aceasta îi este dedicată în timpul văduviei ei, ca s-o îndemne să se recăsătorească.

Ştiind c-a zămislit-o, cu harul ei, Natura,
de-o frumuseţe rară, ca-n icoane, —
o tînără, Alcimadura,
nesocotea puterea Iubirii suverane.
Sălbatică şi mîndră, se-nţelege,
cu greu i-ai fi putut veni de hac:
nu cunoştea pe lume altă lege
afar'de legea bunului ei plac.
Zburdalnică, frumoasa cosînzeană
cutreiera dumbrava şi dănţuia-n poiană,
fermecătoare, totuşi; de multe ori şi rea.
Dafnis[1], un baci de frunte, frumos, cu ochi căprui,
se-ndrăgosti, zărind-o întîmplător, de ea, —
o dragoste ca-n basme, spre nenorocul lui.
C-o vorbă, c-o privire, c-un semn nu-l răsplătea!...
Văzind şi el că toate strădaniile-s vane
şi socotind, cu timpul, c-aşa-l ursise Soarta,
s-a dus măcar să moară lîngă poarta
acelei preafrumoase atît de inumane.
S-a tînguit zadarnic la poarta ei, Dafnis,
că ea, înfumurată, haină, ne'ndurată,
de flori şi musafiri înconjurată,
de ziua ei, măcar nu i-a deschis...
— „Sub ochii Dumitale speram să fi murit,
dar văd că prea îţi sînt nesuferit
şi sînt convins acum c-ai fi în stare
să nu-mi dai nici această cernită alinare.
Pe tata l-am rugat cu grai de moarte
să-ţi pună la picioare-ntreaga-mi parte,
păşunile din crîng, din preajma văii,
şi turma de mioare şi dulăii.
Cu restul de avere şi cu banii,
prietenii şi fraţii mei, ciobanii,
vor făuri un templu cum n-a mai fost vrodată,
în care-aş vrea icoana să-ţi fie adorată,

[1] Nume de cioban idilic, frecvent în poezia cîmpenească a antichităţii eline.

iar pe lăcaşul meu de veşnicie
să se scrie:
«Opreşte-te o clipă, drumeţule, de vrei,
să-l plîngi pe cel ce zace sub lespedea de stei:
e tînărul îndrăgostit Dafnis,
pe care-Alcimadúra l-a ucis
prin nepăsarea ei...»"
Răpus de supărare, se prăbuşi de parcă
îl fulgerase ne'ndurata Parcă.
Alcimadúra, însă, porni să se gătească.
Zadarnic încercară o clipă s-o oprească:
o lacrimă nu curse din pleoapele femeii!
Ba-l mai jigni, semeaţa, pe fiul Citereei[1],
pornind cu toată ceata sus, pe grui,
să dănţuiască-n jurul înaltei lui statui.
Dar iată că statuia — pedeapsă de la zei —
se prăbuşi, strivind-o sub greutatea ei.
Din nouri, prin ecouri, un glas dădu de veste:
„Iubească iarăşi toate, căci cruda nu mai este!"
Frumoasa ucigaşă cu inima zăludă
în Styx s-a dus în graba cea mai mare
să-i ceară Ciobănaşului iertare.
Dar umbra lui, mîhnită, n-a vrut s-o mai audă...

---

1 *Fiul Citereei:* zeul Amor.

XXVII

JUDELE DE PACE, MILOSTIVUL ŞI SIHASTRUL

Pătrunşi deopotrivă de nalta lor menire,
trei sfinţi pe căi diverse păşeau spre mîntuire.
Doar poţi pe orice cale în lume s-o apuci,
că toate duc la Roma, cînd pîn' la cap le duci.
Înduioşat de-atîtea zăbăvi la judecată,
se oferi întîiul ca jude fără plată,
nejinduind să-şi strîngă avere pe pămînt.
De cînd există pravili şi oamenii-s cum sînt,
se osîndesc creştinii, oricît le-ar fi de greaţă,
să tot pledeze-ntr-una atîta timp din viaţă.
De-ar sta, de bună seamă, vre unul să socoată,
ar dovedi că unii pledează viaţa toată!
Iar Judele de pace, în dragostea-i frăţească
de racila aceasta spera să-i lecuiască...
Al doilea alese la rîndu-i altă cale:
să vindece cu grijă bolnavii din spitale.
Eu cred că mila asta mai bună-i decît toate:
a lecui o rană nu orişicine poate.
Zăbavnic scade febra şi repede se urcă!
Bolnavii, zi şi noapte, grozav îi dau de furcă:
suciţi şi bănuielnici, se plîng mereu, nu glumă,
că-i pentru unii mumă şi pentru alţii, ciumă;
că altora le poartă de grijă-n timpul somnului
şi doar pe ei îi lasă, aşa, în plata Domnului...

Dar toate-acele pîre și-acele bobîrnace
nu cumpăneau balanța cu Judele de pace.
Se bizuia pe pravili în dreptele lui cărți,
dar n-o brodea pe placul nici uneia din părți.
Mustrările acestea ne'nchipuit de crude
atît l-au scos din fire pe milostivul Jude,
încît s-a dus să-l vadă la spital
pe fratele cucernic de cin și ideal.
Mîhniți de-atîtea chinuri ce trebuiau să-ndure,
își luară cîrja-n mînă și drumul spre pădure,
să-și uite de obidă în sihăstria ei.
Și-n peștera pitită sub lespezi mari de stei,
în preajma unui șipot ca lacrima de clar,
dădură peste Sfîntul Solitar,
pierdut în sihăstrie ca muntele în ceață.
Veniseră la pustnic să-i ceară o povață.
— „Povață? zise Sfîntul. Nevoia vă învață;
trudiți-vă s-o scoateți voi singuri de la viață!
Cunoașterea de sine e grija cea dintîi[1]
pe care Cel din ceruri ne-o dă de căpătîi.
Ați izbutit, în lume, să vă cunoașteți, oare?
Nu te zărești în apă, cînd apa-i în vîltoare,
căci mîlul fin pe care îl răscolim în unde
e ca un nor în apă și chipul ni-l ascunde.
Lăsați-o dar s-ajungă o limpede mărgea
și chipurile voastre vă vor privi din ea!
De vreți să vă cunoașteți temeinic, nici nu știu
un loc mai potrivit ca un pustiu!..."
Așa grăi Sihastrul înseninîndu-și fața
și ei i-au dat crezare și i-au urmat povața.

Dar asta nu înseamnă, — mă-ntorc și eu și zic —
că slujbele nu-s bune pe lume la nimic.
De vreme ce-s atîtea belele și procese
și-atîtea boli pe lume și molimi și decese,
prind bine avocații și doftorii pe lume,
dar prea-s atrași atîția de bani și de renume!

[1] Inscripția de pe frontispiciul templului din Delfi și maxima lui Socrate: *„Cunoaște-te pe tine însuți!"*

Bieţi principi şi miniştri şi juzi şi dregători,
vi-i viaţa ca o apă cuprinsă de viltori,
năpasta vă doboară, ispita vă corupe,
iar cînd vă fură gîndul spre sfere, uneori,
un slut linguşitor vă întrerupe!

E ultima povaţă şi i-aş dori adepţi:
o prinde bine lumii mai bune care vine
şi regilor şi, poate, şi celor înţelepţi...
Au cum aş izbuti să-nchei mai bine?

ADAOS[1]

VULPEA ŞI VEVERIŢA[2]

Ori peste cine vezi c-a dat năpasta,
de nimeni să nu rîzi pe lumea asta!
Chiar dacă n-ai păcate sau cusururi,
au crezi că fericirea ta-i de-a pururi?
Esop ne dă şi el la fel povaţă,
dar astăzi iau o pildă din vieaţă.

Făcea cumătra Vulpe, odată, mare haz
de-o Veveriţă mică, ajunsă la necaz,
ce se juca-ntr-un paltin, cu toată voioşia,
cînd din senin o prinse, într-însul, vijelia.
— „Cu coada ta stufoasă în van ţi-acoperi mutra
(striga la ea de jos, din ierburi, cutra),
că vîntul te snopeşte cu cît te sui mai sus!
Nu-ţi mai aduci aminte, surato, ce ţi-am spus?
Umblai după înalturi cu trăsnetul vecine.
Vezi ce păţişi, neghioabo?... Mai bine e de mine:
dau fuga, la nevoie,-n vizuină.
Dar mai aştept puţin acum, vecină,
ca să te văd zdrobită la tulpină!"

[1] Dăm în traducere romînească, după ediţia Pierre Clarac, o fabulă care n-a fost publicată în nici una dintre culegerile apărute în timpul vieţii lui La Fontaine.
[2] Aluzie la Nicolas Fouquet (1615—1680), ministru de Finanţe al lui Ludovic al XIV-lea, mare protector al artelor. Fabula trebuie să fie scrisă la puţină vreme după căderea în dizgraţie a ministrului. *Le Fouquet* (*veveriţa*, în v. lb. fr.) figura în blazonul supraintendentului.

Şi, dînd tîrcoale-ncoace şi-ncolo după pui,
mai gîtui destui.
Avea îndată vîntul mînia să şi-o curme
şi iar tronă în slăvi seninul soare.
Un Vînător din preajmă, pornind la vînătoare,
zări lîngă bîrlogul Cumetrei nişte urme.
„Aci erai? (îşi zise-n gîndul lui).
Stai că te satur eu de pui:
am să-ţi atîrn, Cumătră, blana-n cui!"
Şi puse-ndată cîinii bîrlogul să i-l scurme.
Văzînd-o pe Cumătra-nhăţată de grumaz,
şi Veveriţa noastră putea să facă haz,
dar se-nvăţase minte din propriul ei necaz.

CUVÎNTUL TRADUCĂTORULUI

Tălmăcind fabulele lui La Fontaine în romîneşte, am procedat aşa cum cred că ar fi procedat el, dacă ar fi ştiut limba romînă, — aşa cum au procedat, de altfel, toţi cîţi şi-au transpus propriile lor versuri într-o limbă străină. Adică n-am căutat să traduc cuvintele după un inventar riguros, lipsit de perspective, ci ideile şi intenţiile fabulistului, folosind, în limita puterilor şi a experienţei personale, posibilităţile expresive, uneori nebănuite, ale limbii romîne, aşa cum se găseşte ea astăzi la dispoziţia oricărui om cu carte, care a cunoscut-o de la ţară şi a învăţat-o necontenit din folclor şi de la dascălii de valoarea unui Eminescu, Sadoveanu, Arghezi. Experienţa unei traduceri *textuale* cît mai exacte şi mai îngrijite cu putinţă, făcută în rînduri albe, aşadar fără constrîngerile ritmului şi ale rimei, stă la îndemîna oricui şi e concludentă. Ce mai rămîne din farmecul originalului? Aproape nimic; doar vaga asemănare pe care o are un trup neînsufleţit cu fiinţa plină de viaţă care a fost. De aceea, am preferat încercarea de recreare a operei cît mai aproape de *spiritul* originalului (idei, intenţii, efecte artistice).

Pentru a reda, măcar parţial, în traducere, acest spirit, am urmărit *fidelitatea de esenţă*, nu doar de aparenţe. N-am tradus cuvintele unul cîte unul, ci intenţiile originalului, a cărui fizionomie am vrut s-o păstrez, cam în felul în care o păstrează un *desen*, nu o copie fotografică. În cumpăna, firească pentru orice traducător de versuri, dintre păstrarea întregului inventar lexical şi redarea acelei intensităţi spirituale, a acelui fior artistic pe care-l simţi vibrînd în cutare imagine, în cutare formulare, în cutare ritm sau în cutare aliteraţie, n-am şovăit mult: am ales-o pe cea din urmă, străduindu-mă să-l fac pe bunul La Fontaine să vor-

bească romînește fără accent parizian, cu firescul, cu hazul, cu realismul și, uneori, cu grația graiului său matern. Iată de ce, la rîndul său, cititorul, în confruntarea traducerii cu originalul, n-ar trebui să fie un strict drămuitor de buche.

Limba în care l-am tradus este limba literară a secolului al XX-lea, cu pitorescul ei popular, impus de cerințele fabulei, limbă ușor arhaizantă, pe alocurea, acolo unde cerea subiectul.

Cînd a trebuit, mai ales în expunerile introductive cu care se deschid mai toate cărțile de fabule, în care fabulistul vorbește în numele său, înjghebînd o interesantă poetică a fabulei, ca și în unele fabule-poeme, nu m-am ferit de neologisme, dar le-am folosit cu cumpătare.

Am folosit, ca și La Fontaine, *versul liber*, variind măsura după conținut, pentru a evita monotonia, în spiritul aceleiași libertăți de care s-a folosit și el, firește, în limitele intențiilor lui artistice, dar nu și după o strictă simetrie exterioară. A schingiui limba cu orice preț, ca, bunăoară, un vers mai scurt decît celelalte să fie al treilea din fabulă, ca în original, nu al patrulea, cum ar cădea mai firesc în versiunea romînească, am socotit că e o pedanterie fără rost, dăunătoare tălmăcirii. Bineînțeles, în fabulele, de altfel puține la număr, în care La Fontaine a adoptat forma metrică și tectonică tradițională, dînd mase compacte de versuri cu aceeași măsură, de obicei 12 sau 10 silabe, ori catrene, i-am respectat, în traducere, intențiile prozodice.

Traducerea a temperat întrucîtva, pe alocuri, fără ca valoarea fabulei să aibă de suferit, excesul aluziilor mitologice și unele perifraze forțate, concesii făcute de fabulist modei literare a vremii, de mult depășită. Unele construcții învechite, unele cuvinte ieșite din uz încă de pe vremea autorului, pentru care cititorii de astăzi ai textului original au nevoie de note lămuritoare, au căzut fără nici o pagubă, în traducere, fiind înlocuite cu expresii și cuvinte curente, cerute de sensul contextului.

În lumina experienței pe care mi-a dat-o, zi de zi, munca de traducere, unele fabule, puține, traduse mai demult, apar ca traduceri libere, dacă nu chiar ca ușoare prelucrări. În anumite cazuri (ca, de pildă, în fabula *Lupta Șobolanilor cu Nevăstuicile*, IV, 6) poate că, totuși, traducerile de felul acesta sînt preferabile.

În traducerea moralei fabulelor, care în genere năzuiește către exprimarea unei învățături de viață, legată și de experiența de veacuri a popoarelor, am folosit, pe cît a fost cu putință, comoara proverbelor noastre romînești.

Am scris cu majuscule numele dobitoacelor, ca în edițiile originale, apărute sub supravegherea autorului, ori de cîte ori apar în drama sau comedia fabulei cu rol de per-

sonaje. În schimb, am renunțat la tradiția desuetă a scrierii cu majuscule a cuvintelor care încep versurile, folosind majuscula numai cînd cuvîntul inițial începe o propoziție sau o frază nouă, procedeu modern, preferabil atît ca aspect, cît și pentru înlesnirea înțelegerii în cursul lecturii.

Din imperative tehnice, am renunțat la comentariile prin care căutam să lămuresc aluziile de istorie, de istorie literară și de mitologie, am renunțat la consemnarea izvoarelor fiecărei fabule și la aprecierile despre arta ei ori despre ecourile ei în literatura noastră, păstrînd numai cîteva note în subsolul textului.

Această traducere integrală a *Fabulelor* va fi avînd, desigur, multe cusururi, unele știute și de traducător; dar, așa cum se înfățișează acum, ea datorește mult îndemnurilor, observațiilor și povețelor prețioase primite de la cîțiva prieteni generoși ai lui La Fontaine. De aceea, traducătorul își face o plăcută datorie să le aducă și pe această cale mulțumiri călduroase.

A. T.

INDEXUL ALFABETIC AL FABULELOR

Cifra romană arată cartea de fabule şi cifra arabă numărul de ordine al fabulei în cartea respectivă. În paranteză, titlul fabulei în original, urmat de indicarea paginei la care se găseşte, în volumul de faţă.

A

B

C

H

I

Î

J

L

N

O

Z

CUPRINSUL

CARTEA A DOUA

CARTEA A TREIA

PARTEA A DOUA

CARTEA A PATRA

CARTEA A CINCEA

CARTEA A SASEA

PARTEA A TREIA

CARTEA A ŞAPTEA

CARTEA A OPTA

PARTEA A PATRA

CARTEA A NOUA

CARTEA A ZECEA

CARTEA A UNSPREZECEA

PARTEA A CINCEA

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

ADAOS

Responsabil de carte: R. Vulpescu
Tehnoredactor: I. Gheorghiu
Corector: Ş. Zilberman

Dat la cules 29.04.58. Bun de tipar 24.09.58. Tiraj 20.150 ex. Hîrtie semivelină satinată de 65 gr/m² Ft. 540×840/16. Coli ed. 19,71. Coli de tipar 35,5. Ediţia I. Comanda 2621. Planşe tiefdruck 13. A. nr. 0643. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 84 — 19 = R.

Tiparul executat sub com. Nr. 80.700 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

[redacted]